ACADEMIA ROMÂNĂ

Izvoarele contemporane asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu

Cu o comunicare făcută
la Academia Română

de

N. IORGA
Membru al Academiei Române

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lucrare tipărită cu ajutorul Fondului Cultural I. C. Brătianu și al Centralei Băncilor Populare.

BIBLIOTECA ANDREIBÂRCEANU SIBIU
BIBLIOTECA „ASTREI"
(Asociațiunea pentru lit. rom. și cultura poporului român)
Contrala Sibiiu.
Nr. 24309

BUCUREȘTI
Librăriile „Cartea Românească" și Pavel Suru
1921

BCU Cluj-Napoca
RBCFG201600990

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TUDOR VLADIMIRESCU

după o zugrăveală din biserica Prejna (Mehedinți).

Inscripția : „biv (fost) Vel (Mare) Sulger Teodor Comandir".

COMEMORAREA LUI TUDOR VLADIMIRESCU
LA ACADEMIA ROMÂNĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— CUVÂNTAREA D-lui N. IORGA —

(Ședința din 5 Iunie)

I.

Mișcarea lui Tudor Vladimirescu, o revoluție pentru epoca noastră — și de fapt a fost o revoluție, o puternică și îndrăzneață revoluție, care nu și-a ajuns scopul din urmă și care, deci, n'a putut da *măsura ei* — n'a fost socotită așa de contemporani.

Dacă Zilot Romînul are accente asămănătoare cu acelea din proclamațiile lui Tudor — aparținînd el însuși, cronicarul anonim, aceleiași clase —, toți povestitorii episodului scurt de inițiativă și organisare țerănească nu vădesc pentru Tudor nicio înțelegere adevărată, nicio simpatie cáldă. Dîrzeanu, reproducînd actele oficiale, la o epocă mai tîrzie, presintă întreaga tulburare ca o nenorocire pentru țară: nimic n'o motivează, și ea însăși nu pregătește nimic. Chiriac Popescu, cetitor de gazete apusene, pune în chip naiv și pretențios problema politică pe care se trudește se o resolve după sistemul, obișnuit la Grecii vechi și noi, de întrebări și răspunsuri. Cioranu, care se înfățișează ca un colaborator, ca adiutantul lui Tudor — de și unul care a întrat după actul de trădare din lunie 1821 în rîndurile eteriștilor ucigași ai șefului

său — nu lămurește începutul mișcării prin nicio concepție a șefului său: nici cu prilejul rîndurilor îndurerate despre asasinatul politic din Tîrgoviște nimic nu înnalță personalitatea eroului, confundat aproape cu urmăritorii de planuri străine și cu simplii căutători de aventuri.

Descrierile mai pe scurt, din acea vreme sau de mai tărziu, nu sînt nici ele mai luminătoare asupra sensului întreprinderii. Cutare anonim[1] afirmă că Tudor s'a ridicat, cu «pandurime și oameni duprin sate, cîți era necăjiți și asupriți de slujbașii domnești, învitîndu-i să se scoale cu mic cu mare asupra boierilor țerii, să-i piarză și să li iea veniturile, pricinuind că dintr'înșii li se trage sărăcia și ticăloșia». Să căutăm priceperea, care lipsește aici, la ceilalți: la Fotino, la Filimon, represintînd causa, devenită protivnică, a Grecilor, cari au suprimat din calea lor pe Tudor?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bătrînul boier moldovean Alecu Beldiman, care vedea, ce e drept, lucrurile de departe, n'are în poemul său *Jalnica Tragodie*, al cării titlu desperat arată el însuși supt ce raport singur, al suferinților legate de orice prefacere violentă, privia el toate, și pornirea Grecilor și aceia a țeranilor, n'are, zic, decît cuvinte de spaimă și de despreț și față de actul Oltenilor. În nicio notiță contemporană, din acelea care pe foi de cărți ne lămuresc spontaneu, naiv și sincer asupra faptelor, mari și mici,

[1] *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, II, p. 384.

ale istoriei noastre, n'am putea culege cea mai mică bănuială de înțelegere și de simpatie. Apoi tăcerea se lasă asupra faptei conducătorului țeranilor de la 1821. Nu supt regimul Regulamentului Organic, de sigur, se putea slăvi fapta lui îndrăzneață.

Numai tîrziu de tot, cînd revoluționarii de la 1848 fură aduși să-și caute părinții, o altă concepție prinde a străbate. Ioan Brătianu va spune că, de ar fi trăit atuncea, ar fi alergat, de și fiu de boier, supt steagurile «Domnului Tudor». După Unirea Principatelor numai — ceia ce însemna victoria deplină a generației aceleia — Tudor își face întrarea cu cinste în expunerea istorică a neamului său. În opera lui, însemnată ca o sistematisare chibzuită a întregii istorii naționale, din toate provinciile, Ardeleanul August Treboniu Laurian, care fusese și el factor revoluționar în Ținutul său la această dată de 1848, arată ca scop al mișcării, pe care n'o califica de revoluție: „curățirea țerii de Fanarioți" și „restaurarea drepturilor celor vechi de a-și alege Domn romîn". Astfel Tudor, a cărui moarte de hangerul unor ticăloși cari, după mărturia formală a lui Dîrzeanu, îl chinuiră pentru a-i smulge mărturisiri despre închipuitele-i averi ascunse, e presintată cu duioșie, devine un «erou romîn».

Supt noua Domnie a lui Carol I-iu un curent de răsturnare se produse, în timpurile cele mai grele pentru dinastia de la 1866. Societatea «Romînismul», condusă de B. P. Has-

deu, o represinta supt raportul intelectual. Un discurs răsunător al acestuia pomeni jumătate de veac de la ridicarea în arme a panduri-lor. Şi, supt influenţa acestei agitaţii, care ţintia, se pare, la o nouă Domnie indigenă, un om de la 1848, Aricescu, autor de versuri mediocre şi de povestiri care n'au mai multă valoare, îşi dădea toate silinţile pentru a strînge, pe lîngă informaţia descrierilor făcute de marturii faptelor şi tipărite tot de oamenii revoluţiei mai nouă, un Rosetti, un Boliac, ştiri orale, de la luptătorii din preajma lui Tudor, pantru a-şi alcătui acea «Istorie a Revoluţiei de la 1821», care cu paginile ei de adevăr documentar, cu legendele ei expresive şi cu cele caricaturale, cu portretul romantic al domnescului Sluger, serveşte şi astăzi ca izvor de căpetenie — împreună cu textele adunate într'un al doilea volum — pentru istoria acelor fapte extraordinare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

Astfel s'a stabilit o teorie cu privire la Tudor şi mişcarea lui: e o protestare naţională contra fanariotismului anti-naţional, se zicea până la A. D. Xenopol; e o ridicare, spunea profesorul mieu, împotriva nedreptăţii sociale, din care, totuşi, motivul naţional, amestecat necontenit cu cellalt, nu lipsia. Am zice: o încercare hotărîtă, pe care numai anume contingenţe au împiedecat-o,

de a distruge întregul sistem fanariotic, care e turcesc pe cît și grecesc și care reprezintă o anumită fasă din firească desvoltare a legăturilor noastre silnice cu Imperiul otoman. Căci Domnia de la Constantinopol, fără nicio consultare și învoire a țerii, imixtiunea în toate domeniile a unor străini cari, de și foarte dispuși a se naționalisa în schimbul zestrilor bogate și situațiilor înnalte, rămîneau străini, împănarea administrației inferioare cu tot felul de agenți hrăpitori, ai lăcomiei lor proprii sau a stăpînilor lor, venalitatea și conrupția care decurg, oricare ar fi bunele intenții ale stăpînitorilor, din acest regim, în sfîrșit încercarea ambițioasă, care se observă bine în ultima fasă a acestui capitol istoric, de a înlocui cultura și limba românească prin cultură și limbă grecească, cu o tendință națională vădită, de a reconstitui și peste noi Imperiul bizantin al elenismului, acestea toate constituie un sistem, în care toate elementele se țin indisolubil. A lovi în abusurile administrative aceasta însemna a atinge boierimea întreagă, cea străină ca și cea de țară, ale căror interese erau împleticite de trista stare de lucruri pe care, cu durere și mustrare de cuget, o descriu frații Golești, membri ai acestei aristocrații leneșe și lacome, îngîmfate și incapabile, dar în care totuși vorbiau străbunii luptători cari apăraseră neatîrnarea și cinstea țerii lor. De la cel din urmă zabet strîngător de dăjdi până la Domnul din Scaun, era un lanț neîntrerupt de

complicităţi care trebuia să strîngă pe toţi actorii dramei politico-sociale pentru apărarea unor privilegii mănoase, fără care nu credeau că ar putea trăi. Oameni ca Nicolachi Văcărescu, ca Banul Brîncoveanu, ca Mitropolitul Dionisie Lupu se simţiau solidari cu cel mai nemernic aventurier adus aici de speranţa îmbogăţirii şi înnaintării, cînd era vorba de a se apăra un regim în care toate se legau împreună într'un chip inextricabil.

Încercările lui Tudor de a despărţi pe unii de alţii, de a întrebuinţa pe boierli rămaşi în Bucureşti pentru că n'apucaseră a fugi peste munţi sau pentru că nu voiau să se compromită în ochii Turcilor, de a căror întoarcere erau cu desăvîrşire siguri, silinţile lui de a clădi un regim nou pe o tovărăşie democratică, am zice, cu protipendada onestă şi patriotică, trebuiau să rămîie zădarnice, aducînd numai peirea lui proprie, nelipsită. Căci asociaţia era aşa de veche, aşa de puternică, aşa de durabilă, atît de mult deveniseră instinctive mişcările convergente ale membrilor ei, născuţi şi crescuţi în acest sistem, încît adesiunile nu puteau fi decît aparente şi colaboraţiile decît ipocrite. O asemenea societate nu se regenerează decît prin opera înceată a culturii, lucrînd asupra unei generaţii nouă, şi fiul ţeranilor din Vlădimiri, plin de durerile seculare ale clasei sale, nu avea, fără îndoială, calităţile unui cărturar răbdător.

Ţinîndu-se samă deci de faptul că des-

părțirea între social și politic, între național și social chiar este numai încă unul din mijloacele pe care le întrebuințează știința metodică pentru a studia mai bine lucruri care formează în realitate o indisolubilă unitate, că deci politică fără basa socială corespunzătoare nu se poate, precum orice schimbare socială își produce firească urmare în aspectul însuși al vieții politice, că, pe de altă parte, revendicațiile unui popor apăsat nu se pot ridica într'o formă superioară protestărilor scrise sau cîntate decît prin energia aceleia din clasele lui care sufere mai mult de pe urma organisației existente, se poate admite și astăzi această *teorie.*

Ceia ce nu se poate admite însă este să se confunde în tendințele ei, clar rostite, acțiunea lui Tudor cu aceia a tinerilor din 1848, ca și cu toate pornirile de transformare, data aceasta pe căi legale, care au adus regimul de astăzi, ale cărui defecte, venite din lipsa interesării la dînsul a claselor adînci ale națiunii și deci a mulțămirii asigurătoare pentru viitor, care se poate desface, cum a spus-o de mult un Moștenitor de Tron, care e azi Regele României unite, numai din această împărtășire de putere și de fericire, sînt astăzi evidente pentru oricine.

III.

În adevăr revoiuția de la 1821, cu comandirul ei fără generalisim, cu Domnul ei ne-

încoronat, n'a însemnat, ca aceia ce a dat pe urmă filantropia idealiștilor hrăniți la școala ideilor generoase din Apus, reforme pentru țerani, fie ele cît de binefăcătoare, fiind pornite de la intențiile cele mai nobile, ci *guvernarea țerii prin țerani.*

Cercetarea pe scurt, ca pentru un prilej comemorativ, a actelor pornite de la Tudor însuși — și știm astăzi că, afară de unul singur sau de un adaus datorit condeiului satiric al lui Ilarion, episcopul de Argeș, care doria să lovească în rivalul său, Mitropolitul, ele nu sînt datorite unui condeiu străin —, ca și, pe de altă parte, comparația lor atentă cu actele revoluției sîrbești a lui Caragheorghe, de care s'a inspirat în ridicarea de steaguri ca și în toată desvoltarea acțiunii lui, e de natură a ridica orice îndoială.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cînd Sîrbii s'au râsculat, în 1804, contra Turcilor, ei n'au pornit de la o ideie, ci de la o intolerabilă suferință, nu cu un șef, ci cu un număr de pribegi amenințați să fie jertfiți de Turci. E adevărat că acești Turci, dahiii, Ienicerii din cetăți, erau, în același timp, șefi politici și comandanți militari ai țerii robite lor și proprietari, împreună cu spahiii, ai pămîntului național. Elementul social se confunda astfel, în nemulțămirea ajunsă la paroxism, cu elementul național și chiar — ceia ce nu putea fi casul la noi — cu elementul religios.

Înnainte de alegerea lui Caragheorghe ca

«velichi vojd» nu se întîmpină nicio proclamație și n'avem vre una nici după această unificare și ierarhisare relativă a revoltei contra abusurilor. Sîrbii se oferiau — publicația recentă a d-lui Gopcevic *(Russland und Serbien, 1804-1915,* München 1916) a dovedit-o — și Austriecilor, și Rușilor, și Francesilor. Totuși până la proclamarea, în anumite condiții, a unui Suveran nou, de lege creștină, ei înțelegeau a se conduce, de și *numai în acțiunea lor militară*, de către «Adunarea Poporului», al cării simplu delegat era comandantul suprem.

La Tudor, vechiu ofițer rus, care luptase în Serbia și cunoștea perfect lucrurile de acolo, la dânsul, boierimea din Oltenia, unde cnejii sârbi, Haiduc-Velico din Craina și alții, aveau legături de familie și de afaceri — corespondența chiar a begilor turci din Cladova făcîndu-se în românește —, exemplul sîrbesc a fost hotărîtor. Fără dînsul e sigur că el n'ar fi apucat în mînă steagul revoluționar. Dar Slugerul gorjean fusese adesea, pentru rosturi de negoț, în Ardeal, el petrecuse multe luni de zile la Viena pentru un proces al familiei Glogoveanu, în casa căreia crescuse, el cetia ziarele grecești, și germane chiar, din Capitala Austriei, el avea legături vechi cu promotorii Eteriei și discutase cu atâția boieri și clerici luminați chestiile la ordinea zilei. Acești boieri și clerici însă scriseseră, cu Mitropolitul în frunte, la 1807, «scrisori către Napolionul Franțului ca să-i iea supt

BCU Cluj / Central University Library Cluj

obladuirea lor, fiind pravoslavnici ca și ei» [1]. La plecarea lui Carageà chiar, în 1817, Vornicul Filipescu, care fusese ales de «sfatul luminatelor fețe boierești, mari și mici, că și de toți *staroștii isnafurilor și tîrgoveților*», «ca *staroste* și vechil al lor în nevoi», se luptă într'o adunare secretă contra ideii unei răscoale contra Turcilor. «Gînditu-m'am și socotit», spune el, «că e bine în numele tuturor din viță românească, fie boier ori tîrgoveț, să spun că nu mă unesc cu vorba de a ridica norodul în contra Sultanului». La capătul discuției, «boierii greci se băteau cu pumnul în piept și tremurau» [2]. Și, cînd cutare popă de sat, fost însă ostaș contra Turcilor lui Pasvantoglu, e adus la Mitropolie ca vinovat de agitații contra Grecilor cari porniseră răscoala, el spune, împotriva îndemnurilor tainice ale Patriarhului însuși: «Preasfinte stăpâne! Preasfințitul Patriarh este Grec, iară noi sîntem Romîni și trebuie să lucrăm pentru noi: că *țara noastră nu e roaba Grecilor și Bulgarilor și Rușilor și Nemților*», și în jurul lui el aude, în murmur discret: «bravo, bravo, popo Ilie» [3].

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deci, cînd iea hotărîrea cea mare, *Tudor represintă un pas mai departe în concepția politică a libertăților naționale și populare în părțile acestea răsăritene.* El se sprijină pe «pravile», care nu sînt legile, ci dreptul na-

[1] *Revista istorică*, III, p. 2.
[2] *Ibid.*, pp. 3-4.
[3] *Ibid.*, p. 5.

tural, așa cum l-a definit Rousseau, pentru a spune că e nevoie să se ridice «frații locuitori ai acestei țeri» contra «balaurilor» sugători de sînge, cari sînt, «precum îi cunoașteți prea bine, Grecii și boierii noștri, atît partea bisericească» — aici suflă nemulțămitul Ilarion —, «cît și politicească»: doar dacă dintre ei e nevoie a se «alege pe cei buni boieri ai noștri». El invoacă dreptul bisericesc însuși, căci, Dumnezeu fiind bun, nu poate fi decît alături de cei cari luptă, în numele lui, ca să distrugă răul.

Ca mijloc de luptă, «adunările pentru binele obștii și pentru folosul țerii», — *Adunările Naționale ale țeranilor*. Ele vor administra și numi, fără să rupă legătura cu Sultanul, «locțiitorul lui Dumnezeu» pe pămînt, dar în ce privește proprietatea, fără «a se întinde măcar până la un bob». Arzul către Poartă e îndreptat în numele a «tot poporul Țerii-Românești», care se ridică împotriva «tiranilor», Greci și Români, pe cari nu-i poate suferi mai departe, fiind «tîlhari și despoitori», și cere restabilirea «vechilor drepturi ale țerii». În proclamația de la Cotroceni e vorba iarăși de boierii cari «și-au părăsit cu totul cinstita și sfînta lor datorie de a păzi dreptul neamului și al țerii lor», unindu-se cu străinii veniți la procopseală; e vorba de a «scoate neamul și țara la lumina adevăratelor ei drepturi», pe care, din nedestoinicia și răutatea clasei conducătoare, e adus a le represinta și apăra «poporul a

BCU Cluj / Central University Library Cluj

celor cinci județe de peste Olt», ridicat «la o strigare a țerii». La București, concentrîndu-se trupele țerănești, „are să se facă adunarea poporului din toate județele țerii", și ea va aștepta cercetarea făcută în numele Porții, pentru «întoarcerea drepturilor noastre». «Isnafurile», breslele — cu care tratase odinioară Filipescu — sînt chemate a-și trimete delegații pentru complectarea Adunării.

«Mulți boieri patrioți», avînd «aceleași simțiri pentru fericirea țerii», se adaugă de la sine acestei Adnnări, cum o va spune Tudor peste cîteva zile. El însuși e numai «supus către tot norodul Țerii-Românești», după «datoria sîngelui și a nașterii sale» și nu voiește, declară el în altă proclamație, decît «împreunarea glasului nostru într'una», gata fiind a-și vărsa sîngele pentru izbîndirea «drepturilor» tradiționale. Își zice, în momentul cînd era mai puternic, numai: «Teodor» sau și «Slugerul». Cît despre ostașii lui, ei «sînt hotărîți numai pentru dobîndirea drepturilor țerii lor, iar nu pentru în parte-li folos, nepuind nici în gîndu-ni vre un folos, al vericăruia dintre noi decît numai pentru binele țerii noastre, ce este de obște pentru noi toți și pentru copiii noștri».

Alt act public n'a mai plecat de la dînsul: în aceste patru proclamații se cuprinde toată cugetarea lui politică.

IV.

El era astfel în cea mai veche și cea mai bună tradiție a țerii și a neamului său. Din străvechile timpuri cînd din toată ordinea politică romană rămăsese numai atita lucru: ideia necesității Imperiului și a Împăratului și cîrmuirea poporului prin sine însuși în umbra autorității și ocrotirii lui, aceasta e concepția politică a neamului nostru. O găsim în tulburările vlahe din Balcani, creatoare de Imperii pastorale pe la 1200, în vechile adunări de alegere ale Domnilor cari pe urmă au tras toată puterea la dînșii; o găsim în strîngerea poporului, ca în Moldova lui Alexandru Iliaș, pentru a lua sama Domnului celui rău și a pedepsi pe boierii ce-l îndeamnă în acea direcție; o găsim în Adunarea pentru izgonirea Grecilor din Muntenia lui Leon-Vodă, și tot așa în pornirile mulțimilor de dincolo și de dincoace de Milcov în veacul al XVIII-lea, cînd «norodul, ne mai putînd suferi, se strîngea la Mitropolie și, trăgînd clopotele, se scula cu împotrivire, strigînd». Așa făceau și Ardelenii cînd din mijlocul tumultului popular impuneau cererile lor în numele «tuturor Romînilor, mari și mici», sau cînd, la 1848, într'o Adunare țerănească proclamau existența lor ca nație deosebită cu aceleași drepturi ca ale privilegiaților.

Acest caracter al revoluției lui Tudor l-au înțeles mulțimile în numele cărora vorbia el.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Popa Ilie», cel cu declarațiile inimoase înnaintea Mitropolitului, scrie cu prilejul morții aceluia care «domnise» fără cucă și fără topuz, cu singură sabia libertății românești și populare la coapsă: «Cu durere de inimă am auzit și am plîns cînd l-au vîndut pe Tudor doi căpitani ai săi, de l-au tăiat noaptea. Și am mers cu părintele Ilarion la mănăstire de am făcut slujbă pentru odihna sufletului. Și plîngea lumea, și părintele Ilarion se bătea cu pumnii în piept și da crucea la norod de se 'nchina. Și multă jale pe noi toți.»

Necesitatea acestei base de libertate țerănească, economică, socială și politică, pentru desvoltarea Statului romîn și întărirea nației încunjurate de dușmani n'au înțeles-o în o sută de ani trei, patru generații. Dacă am înțelege-o noi măcar astăzi, pe deplin! Ar fi singura comemorare de care s'ar bucura sufletul aceluia care în Iunie 1821 a pierit de mîna tălharilor pentru răscumpărarea unor păcate pe care nu le făcuse clasa lui și pentru izbîndirea unor drepturi care erau și sînt ale Romînilor de toate treptele.

I.

CRONICA REVOLUȚIEI DIN 1821

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IOAN DÂRZEANU, BIV VEL SERDAR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După râvna care am avut în vremea trecutei răzvrătiri, ca să arăt și să istorisesc cele ce s'au lucrat în patria noastră la leatul 1821 și până la leatul 1822, Iulie 15, așternând cu toate ideile ce au curs, cu pre larg cuvânt, spre a se îndulci fiește care cetitor de vremelnicile întâmplări în curgere de un an și șase luni, mă rog cu supunere către toți simpatrioții ca să arătați iubire și mulțumită către ostenitorul în lucrarea aceasta, având și dânsul tot asemenea filotimii spre lauda și cinstea fiecăruia. Că atunci va cunoaște Dumnezeu buna noastră râvnă spre lauda patriei cei creștinești.

Iară mai vârtos cei mai înalți întru iubirea perierghiei cei trecătoare și vremelnice, întocmai ca moara lui cu învârtejune, care pre toate ceasurile se învârtește, asemenea și a vremilor învârtejiri răsună în auzul tuturora; iar multă milostivire a prea-înaltului Dumnezeul nostru să fie nouă spre mântuire, ca să ajungem la prea-înnalta sa înnălțare.

Ioan D[ârzeanu] biv Vel Serdar.

După petrecania răpausatului Domn Alexandru-Vodă Suțu, ce s'au întâmplat la 18 ale lui Ghenarie cu leatul lui 1821, un Teodor Vladimirescu, din neamul lui Român, dintre pandurii din părțile Cernețului și șezător cu casa sa la orașul Cerneți, sud Mehedinți, carele în vremea trecutei răzvrătiri a Românilor s'a aflat comandir asupra panduriloru ce erau în județul Mehedinți [1], săvârșind însuși multe

[1] La 20 Decembre 1906 Constantin-Vodă Ipsilanti numește vătaf la plaiul mehedințean Muntele-de-sus pe «Theodorache Vladimirescu biv vtori Comis» (N. Iorga, *Studii și Documente*, VII, pp. 511-21, no. 286). La 12 Martie 1808 e biv Vel Sluger; *ibid.*, p. 512, no. 287.

uciderî în partea locului, pentru care, după războiul Rușilor, în Domnia Măriei Sale Ioan Vodă Caragea dovedindu-se, a fost hotărât pierzării, și, cacerdisindu-se în Țara Nemțească[1], a mers la Viena, în vremea ce se aflau Împărații acolo adunați, arătându-se la Împăratul Alexandru al prea puternicei Rusie, s'a cinstit cu cin de maior și, întorcându-se pre la Ruşava, a trecut în Țara-Românească, unde prin mijloacele ce au făcut prietenia[2] sa cu unul din boierii cei aleși ai țerii[3], a rămas nebănuit, petrecând une ori în părțile Craiovei, iară alte ori și prin București, până ce au luat vătășia plășii Cloșani din sud Mehedinți de la Vel Vornic de Țara-de-sus. Neputând acel vătaf dăinui acolo, și orânduindu-și în plaiu vechil pentru căutarea trebilor vătășiei, el se afla de la o vreme încoace petrecând ca un musafir în politia Bucureștilor, unde prin taină și pre supt cumpăt însoțindu-și și alți patruzeci de Arnăuți lângă dânsul, dintre soldații Serdarului Iordache și ai lui Farmache, precum s'a dovedit în urmă, s'a sculat la 18 ale lui Ghenarie, Marți noaptea, de au ieșit din București cu toții pre la sfârșitul iernii, având cu dânsul și un ofițer rusesc, anume Macedonschi, ce rămăsese în zilele Rușilor petrecând cu familia sa în politia Bucureștilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Au mers, urmând drumul spre Râmnicul din sud Vâlcea, au trecut pe la marginea orașului Pitești (tahtul isprăvnicatului de Argeș); pre cari trimețând dumnealor boierii ispravnici de Argeș ca să-i întrebe ce oameni sunt și unde merg, au dat cu toții răspuns că sunt călători trecători, nesupărând pe nimeni întru nimica, precum au înștiințat către ocârmurirea țerii dumnealor boierii ispravnici de acolo.

Și la 19, tot ale lunii Ghenarie, ajungând la satul Budeștii sud Argeș, unde este pod pre apa Oltului, s'au pus

---

[1] De fapt pentru un proces; *Analele Academiei Române*, XXXVII, p. 121 și urm. Cf. și partea administrativă, XXXIX, pp. 9—11.

[2] În ediție „propieția".

[3] Nicolae Glogoveanu.

cu toții în pod și au trecut în părțile județului Vâlcii și au apucat drumul spre Ocna-cea-Mare dintr'acel județ; iară, în deseară ajungând la un sat aproape de Ocnă, au conăcit noaptea acolo, cumpărând tote cele trebuincicase cu bani.

A doua zi, la 20 ale lui Ghenarie, sculându-se dintr'acel sat, au plecat cu toții spre orașul Târgul-Jiiului (tahtul isprăvnicatului din Gorj) și, întâlnind pre drum pre vechilul vătafului de plaiul Horezului, ce venia la sărăfia județului Vâlcii cu galbeni două mii și mai bine, l-au luat cu dânșii, d'impreună cu un plăiaș ce avea după el, și Vineri, la 21 ale lui Ghenarie, ajungând pre la 12 ceasuri seara în orașul Târgul-Jiiului, au tras drept la dumnealui vtori Logofăt Vasile Mongescu, sameșul județului, de unde despărțindu-se douăzeci de inși, au mers la conacul dumnealui Clucerul Dinicul Oteteleșanu, ispravnicul județului, de l-au ridicat cu mare zor și l-au dus la Slugerul Teodor. De, la care cerând dumnealui Clucerul Dinicu ca să-i arate poruncile ce vor avea, au dat răspuns ca să meargă cu toții la satul Brădiceni, să întâlnească și pre dumnealui Căminarul Iorgu Văcărescu ispravnic (fiindcă lipsia dela tahtul isprăvnicatului), și acolo, împreunându-i pre amândoi ispravnicii, li va arăta poruncile. Și așa, cu strajă la poartă, la scară și în foișor șezând până la patru ceasuri din noapte, și-au potcovit caii cu lumânarea noaptea și au îmbucat și câte cevași d'a 'n picioarele, arătând că au să meargă și la județul Mehedințului ca să rădice și pre dumnealor ispravnicii de acolo.

Apoi au plecat cu toții din târg, zălogind împreună și pe dumnealui Clucerul Oteteleșanu cu mare zor, și, mergând cale de trei ceasuri, au ajuns la o cârciumă a Stolnicului Viișoreanu, de au mas cu toții, făcând îndestulă străjuire până a doua zi, Sâmbătă, când, ridicându-se cu toții, au mers la satul Brădicenii, și, neaflând acolo pre dumnealui Căminarul Iorgu Văcărescu (fiindcă prinsese noaptea de veste și se cacerdisise), și-au îndreptat cu toții drumul spre mănăstirea Tismanei, dimpreună și cu Clucerul

Otetelesanu. Și, Sâmbătă, la 22, ajungând la Tismana, au întrat cu toții în mănăstire de au mas în seara aceia. Iară la 23, Duminecă, lăsând pre Clucerul Dinicu în mănăstire cu vre-o 15 paznici, ca să nu-i sloboază ieșirea, au ieșit Slugerul Teodor cu haine schimbate și cu ceilalți din mănăstire, și s'au coborât la satul Padeșul, din plaiul Cloșanii, sud Mehedinții, unde chemând pe căpitan Dumitru Gârbea, ce îl avea vechil de vătaf, și, povățuindu-l prilostitoarele lui cugetări, a strâns pre toți pandurii ce erau în plaiu șezători, de i-a împreunat cu dânsul, făgăduindu-li leafă și slobozenie. Au trimis și prin alte plăși ca să strângă panduri cu leafă, din cei ce erau și mai nainte în slujbă și după venire se lepădaseră în dajdie încă din zilele Domnului Ioan-Vodă Carageà. Au făcut publicații și prin toate satele județului, cu cuprindere că cine va voi să vină să se scrie la dânsul, și va fi slobod de orice dare, îndemnând pre norod cu amăgitoarele lui mijloace și prilostindu-i a veni să se împreune cu dânsul, precum se arată și proclamația ce au dat către toată obștea, adecă către tot norodul omenesc din București și din celelalte orașe și sate ale Țerii-Românești:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Fraților locuitori ai Țerii-Românești!

„Veri de ce neam veți fi, nicio pravilă nu oprește de a întâmpina răul cu rău.

„Șarpele, când îți iese înainte, dai cu ciomagul de îl lovești, ca să-i iei viața, care de multe ori ni se primejduiește din mușcarea lui.

„Dară pre balaurii cari ne înghit de vii, căpeteniile noastre, zic: atât cele bisericești, cât și cele politicești, până când să-i suferim a ni suge sângele din noi? Până când să li fim robi?

„Dacă răul nu este primit lui Dumnezeu, stricătorii făcătorilor de rău bun lucrù fac înaintea lui Dumnezeu, că bun este Dumnezeu și, ca să ne asămănăm lui, trebuie să facem bine; iară aceasta nu se face până nu se strică răul: până nu vine iarna, primăvara nu se face! A vrut

Dumnezeu să se facă lumină, aceia s'a făcut după ce a gonit întunerecul.

„Vechilul lui Dumnèzeu, prea-puternicul nostru Împărat, voieşte ca noi, ca nişte credincioşi ai lui, să trăim bine. Dară nu ne lasă răul ce ni-l pun peste cap căpeteniile noastre!

„Veniţi dară, fraţilor, cu toţii, ca cu răul să prindem pre cei răi, ca să ni fie nouă bine, şi să se aleagă din căpeteniile noastre cei cari pot să fie buni. Aceia sînt ai noştri şi cu noi d'impreună vor lucra binele, ca să li fie şi lor bine, precum ni sunt făgăduiţi.

„Nu vă leneviţi, ci siliţi de veniţi în grabă cu toţii, cari veţi avea arme cu arme, iară cari nu veţi avea arme, cu furci de fer şi cu lănci, să vă faceţi degrabă şi să veniţi unde veţi auzi că se află adunarea cea orânduită pentru binele şi folosul a toată ţara. Şi ceia ce vă va povăţui mai marii adunării, aceia să urmaţi şi, unde vă vor chema ei, acolo să mergeţi. Că ni ajunge, fraţilor, atâta vreme de când lacrămile noastre de pe obrazele noastre nu s'au mai uscat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj.

„Şi iarăşi să ştiţi că nimeni dintre noi nu este slobod în vrèmea aceştii adunări obştii folositoare ca să se atingă măcar de un grăunte, de binele sau de casa veri-unui neguţător orăşan sau ţeran sau de alt al veri-unui lăcuitor, decât numai binele şi averile cele rău agonisite ale tiranilor boieri să se jertfească; însă ale cărora nu vor urmà vouă, precum suntem făgăduiţi, numai ale acelora să se iea, pentru folosul de obşte[1].»

De acolo, din satul Padeşul, au pornit şi căruţi din partea sa, atât la Ada[2], cât şi la Vidin, făcând cunoscut prin viclene arătări că rădicarea acestei adunări de norod nu este pentru veri o răsvrătire sau nesupunere către stă-

[1] Şi în Aricescu, II, pp. 77—8. Forma originală în Cioranu (v. mai departe), în Urechiă, *Istoria Românilor*, XIII (1901), pp. 21—2 (şi după *Uricariul*, XII, pp. 91—2).

[2] Ada-Calè.

pânire, ci ca să-și ceară drepturile, trimițând către Măria Sa Derviș-Pașa din Vidin muhafiz și arzmahzar mincinos din partea a tot norodul țerii, prin care defaimă atât clirosul bisericesc, cât și obștea tuturor boierilor, ca Măria Sa să-l trămită către Prea-Înnalta Poartă, a căruia cuprindere se arată din cuvânt în cuvânt, însă:

„*Prea puternice Împărate*,

„La sfântul și prea-puternicul prag al prea puternicii Împărății, stăpânitoarii noastre, cădem noi, tot norodul românesc din Valahia cel supus și încredințat ei de către unul Dumnezeu a tot făcătorul, de Dumnezeu păzit și de către Prea-Înalta Împărăție cu multe mile după vremi mângâiat, iar acum cu totul părăsit în mânile mulților vrăjmași ai prea-puternicii Împărății și ai noștri, povestind cu mare jale pre scurt necontenitele noastre necazuri și cumplitele patimi ce le suferim din pricina unirii boierilor pământeni cu cei după vremi trimeși Domni și ocârmuitori, căci boierii, sau mai bine am zice: tiranii noștri cei cumpliți, învoindu-se cu cel de acum Domn, să lăsăm cele mai d'inainte urmări, ne-au prădat ca niciodată mai nainte și peirii cei de istov fără milostivire pre noi ne-au dat, și pre acest cheler împărătesc cu totul de tot binele l-au deșertat, încât am rămas mai goli decât morții cei din mormânturi. Din care aceste toate, de ar fi avut prea-puternica Împărăție cea mai puțină știință, de mult ne-ar fi izbăvit de către acești nemilostivi tâlhari cari, de se și numesc câte o dată că fac arătări prin arzhmahzaruri către Prea-Înalta Poartă pentru starea țerii la câte-o Domnie nouă, o fac numai și numai pentru folosul lor și al Domnului. Precum la venirea Domnului Alexandru Suțu au făcut, că, de spre o parte arătând prin arzmahzar dărăpănarea țerii din pricina relelor urmări ale Domnilor, au cerut milă și ușurință dela Prea-Puternica Împărăție, iar, pre de alta, scriind multe laude mincinoase pentru acest Domn, ca să-l câștige numai al lor, îndată după ce au sosit aici, au întocmit cu dânsul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

prădarea și stingerea țerii, începând dela Biserică, de unde era să înceapă îndreptarea, iară ei, ca niște netemători de Dumnezeu, cu cuvânt că pun Mitropolit pământean, au vândut Domnului Suțu în două mii de pungi de bani și au pus Mitropolit român adevărat, însă mai adevărat ocara neamului românesc și batjocoritorul cinului bisericesc, carele, îndatorat fiind Domnului Suțu și fără de mulțămirea și plăcerea norodului împotriva legii orânduit, cu totul s'a plecat relelor voințe ale Domnului și a prădat țara, ca să-l mulțumească[1].

„Toate cererile lui cele nesățioase și de drept le iscălește ca pre niște drepte, și pre norod îl împilează de le împlinește.

„Într'această stare aflându-se norodul, și țara neavând mijlocul de a arăta necazurile și a cere milă de la Prea Puternica Împărăție, care milă de multe ori a câștigat-o, dară nimica nu s'a folosit, căci au rămas scrise numai pre hârtie, și mâncată de către mai sus zișii tâlhari, silit a fost din mult adânca nădăjduire întâiu a se scula împotriva acestei răutăți și apoi a năzui și a cere împărătească milă. Ca niște credincioși dară și supuși robi ai Prea-Puternicii Împărății, cu lacrimi ne rugăm să trimiți om împărătesc, nu de legea noastră, ca să cerceteze și să vază jalnica stare a țerii și să facă orânduială, ca să lipsească jafurile și să ne răspundem cu dreptul către prea-puternica Împărăție, precum și până acum am răspuns, și de acum înainte a răspunde nu tăgăduim, ca niște credincioși ce am fost și suntem și în veci vom fi voioși, după încredințarea ce avem că prea-puternica Împărăție nu ne va lipsi de milele sale, cu care din vechime ne-a hrănit și, cu nume de raiă încredințată ei de către milostivul Dumnezeu, ne-a cinstit, precum la fiește-ce Domnie nouă, părintește poftorind acel dulce nume în urechile cele surde ale Domnilor, încredințându-se lor ca să ne apere, iară ei, tălhărește despo-,

[1] E vorba de Dionisie Lupu, numit la 1-iu Maiu 1819. — Se recunoaște patima episcopului de Argeș, Ilarion.

indu-ne și prăpădindu-ne, pribegesc de la o vreme încoa, și boierii noștri, atât cei bisericești, cât și cei politicești, întovărășiți fiind cu dânșii în jafurile ce ni fac, în loc de a fi cu priveghiare și a-i popri, li înlesnesc călătoria, uitându-se și dânșii cum fug din București ziua namiaza mare.

„Acestea toate prea-plecate arătări adevărate fiind, se vor dovedi mai cu scumpătate și mai pre larg înaintea trimisului credincios omului împărătesc, pre carele fierbinte ne rugăm Prea-Puternicei Împărății să ni-l trimită cu milostivire[1]".

După ce a săvârșit aceste lucrări, fără vre-o prelungire, întocmai ca cum le-ar fi avut gătite din vreme și întocmite, însoțindu-și ca vre-o 600 de oameni dintre pandurii ce a strâns, a trimis de a ridicat pe zapcii din plasa Băii, cu toți banii ce au avut asupră-li, cărora poprindu-li banii și caii, i-a trimis pe dânșii de i-au închis la Tismana, unde sta și Clucerul Otetelișanu. Iară numitul Teodor, cu toți oamenii ce a împreunat, s'a sculat de acolo a veni spre Cerneți, și, întâlnind la satul Ciovârnășanii, aproape de Cerneți ca la vre-o trei ceasuri, pe un polcovnic Paul Nicolicescu, ce era orânduit din partea isprăvnicatului cu oameni îndestui și poruncă în scris să nu îngăduiască pe răzvrătitor a se întinde amăgind prin viclenie pe locuitori, și să-l izgonească din părțile locului și ori viu ori mort să se silească a-l prinde negreșit, l-a împresurat îndată pe numitul Paul Nicolicescu și, prinzându-l, după ce a cetit suprinderea poruncei isprăvnicești de mai sus, pe de o parte numai decât a făcut o scrisoare către dumnealui Clucerul Costache Ralet, ispravnicul Mehedințului, coprinzătoare:

Până acum numai prin auzire auziam că dumneata strigi către toți cum că eu aș fi ieșit la hoție ca să prad lumea, și nu credeam, pentru că eu mă știu că nu sînt hoț; iară astăzi în Ciovârnășani găsiiu și în scris sub iscălitura dumitale la mâna unui hoț, anume Pau Nico-

[1] Și în Aricescu, II, pp. 32—4. Într'o formă schimbată, la Cioranu

licescu, căruia îi dai voie ca să mă prindă dimpreună cu toți cei ce se află cu mine, ori vii sau morți. Dintr'aceasta te cunosc că ești om pricopsit și mă mir de unde ai dumneata voia ca să omori raiaua Împăratului și pentru ce?

„Au pre semne nu vă ajunge că i-ați prădat și i-ați despuiat până când a rămas ticăloasa țara mai goală decât morții cei din mormânt? Și acum se vede că aveți poftă să-i și omorâți... Numai să știți că nici Dumnezeu, nici prea-puternica Împărăție nu va îngădui. Eu însă nici nu sunt hoț, nici am fost vre-odată, nici voiu fi; ci sunt, atât eu, cât și cei împreună cu mine, ieșiți pentru mare folos obștesc, și al celor mari, și al celor mici; și spre mai bună pliroforie vei ceti dumneata aceste două copii (a proclamației și arzmahzarului). Iară dumneata prea rău te-ai purtat de ai spart orașul și ai sfărâmat lumea fără a te uita mai departe, ci numai cu un cuvânt că eu aș fi fost hoț și aș fi venit să prad lumea, fără de a ști ce zici. Ci iarăși zic: să știi că eu sunt cel mai bun fiu al Patriei mele, și de la București până aici am venit tot prin orașe și sate întrați, și nimeni nu s'a supărat de nimică, ba încă și zărătiile județelor erau încărcate de bani, și nici de cum nu s'au clintit. Și, iarăși, de aș fi fost precum zici, de mult le-aș fi luat de acolo. Ci, mă rog dumitale, de ești patriot, lasă-ți acest fel de fantasii și adună câ mai în grabă orașul la loc. Pe Turcii ce i-ai luat dupe la locul lor și i-ai strîns acolo, dă-li drumul să-și meargă la treaba lor. Nu da pricină legăturilor sfinte că la urmă nu vei putea da răspunsul. Și mai mult să nu dai pricină vecinătății (măcar că li este știință celor mari trebuința cea de obște folositoare). Și pandurii ce ai adunat acolo, dă-li drumul ca să vină să meargă unde sunt de trebuință, și dumneata mergi la conacul isprăvnicatului de-ți caută trebuințile dumitale fără de niciun fel de temere sau îngrijire. Asemenea și dumnealui beșleaga.

„Și de către mine sau de către cei ce sunt împărtășiți cu mine niciun fel de temere să nu aveți; pentru care

te încredințez cu sufletul mieu. Și, încă dacă voiești folosul de obște, vino dimpreună cu toți boerii pământului, ca să ne întâlnim, sau trimite numai pe dumnealor și li poruncește ca să fie silitori spre săvârșirea trebuinței. Și, iarăși zic, păzește-te bine să nu dai norodului vre-o pricină cu vre-o împotrivire de arme, că atunci bine să știi că nici în găurile șerpilor nu veți scăpa. Pentru că norodul cel ars și fript de către d-voastră este amărât și înfocat asupră-vă, și numai pricină caută. Și cum de ai dat d ta voie cu arme de moarte asupra raielei împărătești? Și au nu socotești că sabia împărătească va să mânânce pe toți? Au pe semne gândești că va fi murit și Sultanul Mahmud? Ci umblați cu bine cu raiaua împărătească, de voiți să vă fie bine, că cu rău n'alegeți nimica, pentru că nu v'ați așternut bine mai d'inainte.

1821, Ghenarie 28[1]."

Pre de altă parte, după ce a pornit arătata scrisoare, a pus de a bătut de moarte pe acel Pau Căpitanul, învinovățindu-l Slugerul Teodor, de ce să îndrăznească a sări împotriva lui și a adunării norodului ce-și cer dreptățile lor. Iară oamenii ce a avut Pau cu dânsul i-a tras la sine-și Slugerul Teodor, adăugându-și suma adunării. Pentru aceasta luând știre ispravnicul din Cerneți și orășenii de acolo, pe de o parte, și-au scos toți familiile, trimițându-le unii la Rușava, alții la Fetislam[2], rămânând numai oamenii călări; iară, pe de altă parte, vrând să iscodească și lucrările răzvrătitorului Teodor, au trimes orășenii un om într'adins către dânsul, cu scrisoare din parte-li rugătoare ca să nu dea vre-o pricină de spaimă și strămutarea orașului. Cărora li răspunde că să nu aibă nimeni nicio grijă, ci să stea cu toții pe loc, căutându-și fiecare trebuințile sale cu liniște.

Și, ne mai prelungind șederea lor în satul Ciovârnășanii, s'a sculat Slugerul Teodor, cu o ceată de cameni,

---

[1] Și în Aricescu, II, pp. 47—9; Urechiă, *l. c.*, pp. 24—5.

[2] Cladova.

de s'a coborât la cula ce o avea la via sa de lângă Cerneți, dând spaimă tuturor orășanilor și amăgind pe toți locuitorii cei proști de prin satele împrejurate, încât cu spinarea li aducea mâncare. Iară cealaltă adunare de oameni toată s'a pornit pe alt drum, cu ocârmuitorii și căpitanii d'inpreună, și cu Macedonschi, să meargă spre mănăstirea Strehaia, propovăduind către toți că această rădicare s'a împreunat pentru binele obștii, ca să-i mântuiască de biruri și să-i ușureze din toate, scoțându-i din întunerec la lumină.

După sosirea-i la via de lângă Cerneți, îndată s'a spart orașul Cerneți, împrăștiindu-se toți în toate părțile, cum și ispravnicul s'a tras la Craiova, temându-se a nu-l cuprinde să-l ridice precum și pe Clucer Otetelișanu.

Iară dumnealor boierii țerii, îndată după petrecania Domnului Alecu-Vodă Suțu [1], primind notă înscris dela Escelența Sa gheneral Pini, consulat al Prea-Puternicei Rusii, a cării cuprindere se arată anume tâlmăcită pe grecește, din limba franțuzească, adecă:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Subscrisul gheneralicesc consul al Măririi Sale Împărătești tuturor Rușilor a luat știre despre încetarea din viață a Măriei Sale Domnului Țerii-Românești, Alexandru-Vodă Suțu, și, fiindcă Domnul nu mai dăinuiește, orânduiala treburilor ar fi cerut ca obștea boierilor să iea frânele oblăduirii în mână, dacă răposatul întru fericire prea-înălțatul Domn n'ar fi preîntâmpinat împrejurarea, înființând, într'un timp pe când își avea mințile întregi și era'n dreptul său, un comitet vremelnicesc de oblăduire, alcătuit de Preasfinția Sa Mitropolitul și de prea-cinstiții boieri Banul Brâncoveanu, Banul Crețulescu, Banul Ghica, Banul Văcărescu, halè-Vistierul Grigore Filipescu și Marele-Postelnic Rizu [2], adecă un comitet, căruia i-a și lăsat toată stăpânirea ce întocmirea lui poate să aibă. Această orânduială, din po-

[1] Înștiințarea lor către Poartă despre moartea lui Suțu, Aricescu, II, pp. 49—50 (19 Ianuar).

[2] Iacovachi, scriitorul.

runca Măriei Sale, s'a făcut cunoscută gheneralicescului Consulat printr'o notă scrisă de la 15 ale curgătoarei luni, și subscrisul a recunoscut pravilnicia ei și a lăudat-o ca înțeleaptă și mântuitoare.

„Subscrisul nu se 'ndoiește câtuși de puțin că cinstitele mădulare ale sus-zisului comitet, care astăzi s'a întocmit ca comitet de oblăduire, în urma încetării din viață a Domnului, vor recunoaște povara slujbei ce au fost chemați să îndeplinească și că dreptatea, înțelepciunea și cumpătarea vor domni în sfaturile lor obștește pentru fiece lucru privitor la săvârșirea nizamurilor în ființă și la ținerea bunei orânduieli și a liniștii obștești, singurul scop ce e dator comitetul să privegheze, și care a făcut să se nască înființarea lui. Comitetul să-și păzească datoriile cu scumpătate și să nu se întindă cu drepturile peste hotarele mărgenite de stăpânirea privileghiilor ce se cuvine cu osebire numai la obrazul Domnitorului; va purcede la fapte care vor da dovezi destoinice de încrederea ce răposatul Prea-Înălțatul Domn a pus în fiecare din aceste mădulare și care le vor face să dobândească mulțumire din partea Înaltei Porți și a Curții ocrotitoare și obștească recunoștință. Iar, pe lângă aceste sfaturi la care vă povățuiește iubirea părintească ce Măria Sa Împăratul a mărturisit-o neprecurmat către neamul dachicesc și care se bucură de ocrotirea sa priincioasă, subscrisul cunoaște ca o datorie a sa a încunoștiința, ca din îndatoririle slujbei sale, că face pre cinstitele mădulare ale comitetului de oblăduire în de obște și în deosebi răspunzătoare pentru orice vătămare s'ar întâmpla obiceiurilor și orânduielilor în ființă, precum și liniștea obștii, până când vre-o altă hotărâre ar veni mai de sus spre a face să înceteze însărcinările dumneavoastră."

Au luat dumnealor boierii pe de o parte ocârmuirea țării asupră-li, dimpreună și cu Prea sfințitul părinte Mitropolit al Ungrovlahiei, făcând cu toții anaforă de înștiințare către Prea-Înalta Poartă pentru răposarea Domnului, care a și pornit-o la Țarigrad cu într'adins vătaf de călărași.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iar, pe de altă parte, prinzând de veste de pornirea Slugerului Teodor Vladimirescu, au dat numai decât strașnice porunci, atât pe la isprăvnicatele de peste Olt, să se facă toate cuviincioasele străjuiri, adăogându-se cu îndoire si suma beșliilor fiștecăruia zabit de peste Olt, spre îngrijirea cei după datorie străjuiri de spre amăgitorul Teodor, cât și către Caimacamul cu Divaniții Craiovei, făcându-li-se cunoscut pentru acest răzvrătitor de norod, cum și poruncile ce s'au dat pe la isprăvnicaturi, dându-se și supt a dumnealor îngrijire a pune în lucrare toate mijloacele ce vor chibzui spre înfrânarea răzvrătitorului și încetarea turburării acesteia.

S'a orânduit într'adins și dumnealui Dumitrache Bibescu comandir asupra tuturor pandurilor, ca să-i strângă pe toți cei din județul Doljului și Mehedințului ce erau în slujbă și să orânduiască dintre dânșii cu căpetenii alese și credincioase, ca să meargă împotriva Slugerului Teodor, povățuindu-l cu tot dinadinsul a nu lăsa pe apostat să se întindă, ci să-l izgonească din părțile acelea. S'au pornit și din București un Sluger Costi, trăitor în județul Gorjului, ca să meargă acolo și, după știința ce are de toți pandurii acelui județ, să-i strângă pe toți și, lăsând o parte la isprăvnicat spre străjuire, iar ceilalți să meargă la Tismana, sau unde se va afla adunarea răzvrătitorului, ca să li stea împotrivă, străjuind și'n părțile județului Gorj. S'au trimis și publicații către toți locuitorii ținutului de peste Olt cu blăstăme și afurisanii, ca să nu se cuteze vre unul a se amăgi la prilostitoarele propovăduiri ale răzvrătitorului. S'au întocmit din București și patru căpetenii de Arnăuți cu 200 hargiuri, fieșcăruia câte 50, ca să-i trimită la Craiova; însă: Delibașa Mihali, Bulucbașa Ieni, Hagi-Prodan și Serdarul Iamandi Giuvaru de la sud Romanați, cărora li s'au plătit și taleri 10.000 leafă, argalâcul lor pe o lună. S'a întocmit și la Craiova zabit Doljului și al Romanațului, cu câte 50 beșlii și Slugerului Solomon, cu 80 panduri, a fi de străjuirea Craiovei. S'au pornit din București și de iznoavă ispravnici, atât la județul Mehedințului, dumnealui Clucerul Glogoveanu, care, peste puțin

BCU Cluj / Central University Library Cluj

căindu-se, a dat înscris paretisis la Craiova și s'a orânduit în locul dumnealui Căminarul Ștefan Bibescu, cât și la județul Gorjului se orânduise dumnealui Stolnicul Viișoreanu.

Apoi, chibzuindu-se de către Divanul Craiovei ca să meargă Stolnicul Viișoreanu iarăși la Mehedinți cu dumnealui Căminarul Bibescu și la Gorj să se orânduiască Serdarul Dinu Bâlteanu, carele se însărcinase de către dumnealui Logofătul Dumitrache Bibescu cu pandurii acelui județ, orânduindu-se întru stăpânirea Gorjului, s'au trimis poruncile ocârmuirii Bucureștilor întocmai după această chibzuire, cu îndestule povățuiri și strașnice porunci spre întâmpinarea răului și încetarea răzvrătirii.

Aceste întocmiri punându-se în lucrare de către dumnealor boierii ocârmuitori prin vrednice îngrijiri, nu încetau dumnealor apururea strângându-se la un loc de adunare și chibzuind cele spre izgonirea răzvrătitorilor. Precum și de către Divanul Craiovei, făcându-se cuviincioasele îngrijiri, s'au orânduit străjuiri în toate părțile, pe cât a stătut putința, orânduindu se și la mănăstirea Strehaii un ceauș Costache, ce era căpitan la căpitănia Ghidiciului, cu căpitanul Amărăzii și 40 de oameni înarmați; asemenea și la mănăstirea Motrului un bulucbașa cu vre-o douăzeci de Arnăuți, cărora li s'a dat de la Craiova și gephaneà [1] îndestulă, poruncindu-li-se cu strășnicie să păzească străjuire acestor două mănăstiri, neslobozind nici într'un chip întrarea răzvrătitorilor. S'a însărcinat și Vistierul Constantin Crăiniceanu ca să strângă pe toți pandurii din județul Mehedințului cei dela vale și să meargă împotriva răzvrătitorilor (fiindcă cei de la deal se ridicaseră de Slugerul Teodor). Iară răzvrătitorul, după ce a pornit și altă scrisoare către muhafizul Diiului cuprinzătoare:

„Către Măria Sa Derviș-Pașa muhafiz.
De la tot norodul din Valahia.

„Cu lacrime fierbinți jăluim Înălțimii Tale că pe noi, ticăloșii, raiaua din toată Țara-Românească, Domnii țerii,

[1] Muniție.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

d'impreună cu boierii greci și români, unindu-se cu toții, ne-au prădat și ne-a udespoiat, încât am rămas numai cu sufletele, precum pe larg ticăloșia și plângerea noastră în cuprinderea arzmahzarului ce l-am dat către Prea-Puternica Împărăție, stăpânitoarea noastră, se cuprinde, care arzmahzar l-am trimis la Înălțimea Ta ce un bun credincios al Prea-Puterniculni Împărat, rugându-ne fierbinte Măriei Tale ca să te milostivești și să binevoiești a-l trimite la Prea-Înalta Împărăție, ca să poată auzi glasul plângerii noastre. Fiindcă nouă toate drumurile, cum și ușile Prea-Înaltei Porți ni le-a închis de la o vreme încoace Domnul țerii, și boierii ni le-au poprit, pentru ca să nu ni mai putem arăta plângerile noastre la prea-puternica noastră Împărăție. Și așa mai sus numiții ne mănâncă de vii, și noi, neavând ce să li mai dăm, și ne mai știind ce să facem, am năzuit la mila Măriei Tale. Și ne rugăm fierbinte ca să trimiți jalba noastră către Prea-Puternica Împărăție, pentru ca să audă glasul plângerii noastre și să se milostivească asupra ticăloșiei noastre, ca să trimeată un om credincios împărătesc, să vină aici în țară, la București, să cerceteze, să vază nevoile pe care le tragem de către acești lupi nemilostivi, și să ni facă dreptate.

„Și, până o veni omul împărătesc, noi ne-am sculat cu mic cu mare și mergem să ne adunăm la București, și ca să fie știut Înălțimii Tale că ridicarea noastră nu este pentru altceva și nici într'un chip decât numai asupra boierilor cari ni-au mâncat dreptățile noastre cu care ne-a miluit Prea-Puternica Împărăție, iară neguțătorii turci și orice neguțători vor avea neguțătorie și trebuință prin țară, cu toții să umble fără niciun fel de îngrijire, că noi pe nimeni nu poprim și de nimeni nici de cum nu ne atingem. Încă mai cu bună slobozenie vor urmà. Și iarăși fierbinte ne rugăm Înălțimii Tale ca să ne ajuți cu cele ce ne trebuesc, care prin graiu trimisul nostru le va arăta Măriei Tale. Iară anii Înălțimii Tale fie de la Dumnezeu mulți și prea fericiți [1]."

[1] Și în Aricescu, *l. c.*, pp. 31—2.

Apoi, sculându-se dela via sa de lângă Cerneți, a mers de s'a împreunat cu cei trimeși spre Strehaia și, apropiindu-se de mănăstire, cei dinăuntru, adecă ceaus Costache, spăimântându-se de mulțimea norodului, iară mai ales amăgindu-se între deșartele măglisele, ce le-a arătat Machedonschi cu Slugerul Teodor, au deschis porțile mănăstirii de au întrat apostații. Dintre cari despărțindu-se Machedonschi cu o mână de panduri și câțiva Arnăuți, au mers la mănăstirea Motrului, unde erau orânduiți de pază douăzeci de Arnăuți de către Divanul Craiovei, precum mai sus s'a zis, și ce li va fi zis prin graiu nu este știut, că îndată s'au închinat la dânșii fără de a se împotrivi câtuși de puțin. Asemenea și dintre pandurii ce strânsese Vistierul Constantin Crăiniceanu, după porunca Divanului Craiovei, unul dintre căpitani cu pandurii săi au mers de s'au închinat la Slugerul Teodor. Și, rămânând deșartă mănăstirea Motrului au năvălit dumnealui Căminar Ștefan Bibescu cu Stolnicul Viișoreanu, ispravnicii de Mehedinți, ce au întrat înăuntru cu vre-o câțiva oameni, străjuind cu tot dinadinsul închiderea acestei mănăstiri. Iară Slugerul Teodor, cu toată adunarea sa, stând între Strehaia și mănăstirea Motrului, propovăduia către obștea, locuitorilor feluri de deșertăciuni, ducându-i pe toți la stare de apostasie, încât toți locuitorii județului Mehedinți au făcut încetare de răspunderea datoriilor, și cu toții alergau la adunarea Slugerului Teodor, ducându-li prin care și pre cai cele trebuincioase de-ale mâncării. Încă și margenea învecinatelor județe, ascultând din depărtare propovăduirea asidosiei [1], s'au abătut la nesupunere.

Aceste auzindu-le dumnealor boierii ocârmuitoii, și cu tot dinadinsul îngrijindu-se spre întâmpinarea răzvrătirii acesteia, au chibzuit mai întâiu de au făcut o carte obștească din partea tuturor către Slugerul Teodor, cuprinzătoare:

„Cu mare mirare luarăm în știre de urmările ce ai în-

[1] Scutire de dări.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ceput a face, cugetând însoțire de mai mulți și împărțind cuvinte către locuitori ca să sară cu toții spre izbăvirea răului, și să iasă din întunerec la lumină. Acest fel de urmări că nu au sfârșituri bune este știut și din istorie și din pildele ce se văd pe toată ziua. Judecă care poate să-ți fie izbânda, când, înarmându-se împotrivă-ți toți credincioșii stăpânirii, te vor supune prin războiu, și te vei îndatora însuți a cere mântuirea care nu vei putea-o găsi. Au nu știi că plătește țara la atâția ogeaclii și panduri, pe cari când îi va însoți și cu alții ce mai sunt pe din afară, ce arme se vor ridica asupră-ți și încotro vei năvăli ca să te mântuiești? Vedem că prin cuvintele ce prin nejudecată ai alcătuit către locuitori propovăduiești că pentru folosul obștii și binele țerii te-ai pornit într'această faptă și voiești a arăta cum că nu ești tâlhar sau voitor de rău, ci îndemnător binelui și săvârșitor izbăvirii obștii din ispita răutăților. Dar care din locuitori îți va da crezământ și în ce temeiu răzimându-se va însoți cugetărilor ce ai? De vreme ce cu toții cunosc și înțeleg câtă zbuciumare, câte cheltuiele și câte pagube se pricinuiesc satelor dintr'acest fel de netrebnicie.

„Deci te sfătuim părintește și ca niște adevărați patrioți și îți poruncim să te părăsești de asemenea fapte păgubitoare țerii, aducătoare de sminteală liniștii locuitorilor și pricinuitoare de mare nevoie asupră-ți, și te încredințăm cu jurământ că, de te vei supune povățuirilor și poruncilor noastre lăsându-ți armele, te vei scula și vei veni fără tăgăduire, vei scăpa de orice urgie, căci cu toții vom fi mijlocitori către Domnul țerii, ca să-ți treacă cu vederea urmarea ce ai cugetat, și poate vei fi ascultat la multe destoinice arătări spre despăgubirea jafurilor ce vor fi cercat locuitorii. Pentru că la o asemenea dreptate mai cu samă privește stăpânirea țerii decât oricine altul pe din afară, și niciodată nu voiește ca locuitorii să cerce năpăstuiri, de vreme ce această țară este știut că se ocârmuiește supt lege și supt pravilă. Iară, când din ne-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

norocire nu-ți vei lua sama cu dinadinsul, și nu te vei supune acestor părintești povățuiri ce cu iubirea de omenire îți dăm (nevoind tulburarea și măcinarea satelor), atunci, nu numai că te vor izbi acei ce sunt gata asupră-ți până acum, ci și alții se vor mai porni, câți trebuința va cere, și fii încredințat că, după ce nu vei găsi scăpare, și osânda morții îți va fi grozavă și cumplită, ca unui tulburător și amestecător de liniștea locuitorilor.

„Către acestea te sfătuim iarăși și îți poruncim ca, îndată ce vei primi această scrisoare a noastră, în soroc de două ceasuri să-ți iei sama bine și către cel ce-ți va trimite scrisoarea să dai răspunsul înscris curat. Că, de va fi cu cuprindere de supunere și prin vrednice dovezi ca să poată fi crezut, să înceteze numai decât pornirea ce este gătită asupră-ți, și să te așteptăm aici, precum mai sus pe larg ți se arată. Iară, de nu ți se vor precurma relele cugetări, hotărăște-te singur morții, și fii încredințat că nu vei găsi scăpare. Cetește cu mare luare aminte acestea scrise, iea-ți sama bine, supune-te povățuirilor ce privesc spre bine-ți, și fii sănătos.

1821, Ghenarie 30[1]."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Care scrisoare s'a și pornit îndată, cu lipcan într'adins. Apoi s'a trimis și la Țarigrad arz, către Prea Înalta Poartă, în cuprinderea ce mai jos se arată:

„Noi, prea-plecații robi ai prea-puternicei Împărății, Mitropolitul țării, episcopii, egumenii, boierii mari și mici, căpitani, mazili și toată obștea locuitorilor pământului țării Vlahiei, chelerului împărătesc, cu cele până la pământ așternute prea plecatele noastre închinăciuni, facem arătare prea-puternicei Împărății că, îndată după ce și-a dat sfârșitul răposatul Domnul țării, fără cătuși de puțină zăbavă, s'au ivit în țară ca la patruzeci de inși călări întrarmați, având de căpetenie pe Teodor Vladimirescu (care în vremea trecutei răzmiriță a fost în slujba ostășească a Rușilor, supt numire de ofițer), încă și cu unul

[1] Și în Aricescu, *l. c.*, pp. 50—1; Urechiă, *l. c.*, pp. 29—30.

Machedonschi oîțerul. Ei împreună, se vede, s'au pornit din lăuntru, din politia Bucureștilor, și, mergând spre județul Gorjului, tot cam pe supt munte, fără de a face pe drum cuiva vre-o supărare sau pagubă, tocmai Vineri seara, la 21 ale acestei luni, au ajuns fără veste la orașul Târgul-Jiiului, unde este scaunul isprăvnicatului Gorjului, pricinuind mare spaimă orașului, și, fără de a face cuiva vre-o supărare, au luat de acolo împreună cu dânșii numai pe unul din ispravnicii județului (căci celălalt se întâmplase a fi afară în județ) și au plecat cu el într'aceiași noapte, zicându-i că, după ce vor prinde și pe tovarășul său, li va arăta poruncile ce au.

„De care această necuviincioasă întâmplare și urmare îndată ce ne-am înștiințat, înțelegând-o că privește la sfârșituri și mai necuviincioase, numai decât am împrăștiat toate putincioasele mijloace câte am socotit spre întâmpinarea acestui rău. Și, pe de o parte, am pornit după dânșii dintre paznicii țării, iar, pe de altă parte, am dat cuviinciosele nizamuri prin dregătorii acelor cinci județe de peste Olt, spre zăticnirea întinderii primejdiosului cuget al acelor făcători de rău și spre ocrotirea și liniștirea locuitorilor. Ei însă, adecă acei făcători de rău, după înștiințările ce ni-au mai venit, plecând dela Târgul-Jiiului, s'au dus drept la mănăstirea Tismana, de s'au închis înăuntru, având împreună și pe ispravnicul Gorjului, căci pe celălalt neputându-l prinde și scăpând, s'a întors iarăș la scaunul isprăvnicatului, strângând orașul lor și străjuindu-l.

„Dară, cu toate îngrijirile ce am făcut și nu contenim a face, vedem că ei nu contenesc a pune în lucrare vătămătorul lor cuget, căci acel Tudor Vladimirescu, luând câțiva dintre ai săi, ce din înștiințările ispravnicilor se dovedesc că sunt și Arnăuți, au ieșit din mănăstire, lăsând acolo pe alți paznici dintre ai lor, și, plecând spre județul Mehedințului, a început prin scrisorile sale a învita obștea norodului și a-i chema să vină să se unească cu el, luând fiescare arme, iar cel ce nu va avea arme, să-și facă lance și furce de fier, arătându-li cum că cugetul lui privește

spre a-i ocroti de a rămânea slobozi de supt supunerea Domnului și boierilor.

„Temerea cea mai maré ni este că acest Teodor, având-și casa și locuința în județul Mehedințului, s'a ajuns de mult cu vre unii din locuitorii acelui județ sau și cu alții din alte vecine județe și, având înclinare cu mai mulți, se întinde acest rău vătămător, precum ni s'a și vestit că până acum se vor fi adunat acei făcători de rele și până la cinci sute și cugetă a coborî și'n partea câmpului, și de acolo la Craiova și apoi aici. Dară, socotind fapta numitului drept urmare tâlhărească, fiindcă și împuținarea numărului oamenilor ce avea cu dânsul ne-a încredințat de aceasta, și pildele de mai înainte urmate ale altor asemenea tâlhari, de aceia n'am înștiințat pe loc prea-puternicii Împărății, bine nădăjduiți aflându-ne că printr'acele herecheturi ce s'au fost făcut îndată după ivirea sa, se va potoli răul fără zăbavă.

„Acum însă de sunt două zile, văzând că prin mare creștere se'ntinde răul, împuternicindu-se numitul prin alăturarea și acelor asemenea lui cugetători, pe de o parte, după a noastră netăgăduită datorie, nu numai am întărit de iznoavă nizamurile ce am fost dat mai înainte, ci am îngrijit a alcătui și alte străjuiri, care au să și pornească după dânșii, iară, pe de altă parte, mare grijă având de răul ce poate pricinui țării acest tâlhar, și, văzând că, de se va întinde creșterea alăturaților săi precum s'a început, nu va fi țara în destoinicie a i se împotrivi, de aceia, după datoria supunerii, nu lipsim cu cea până la pământ plecăciune a face cătare ca Prea-Puternica Împărăție să chibzuiască mijlocul cel cuviincios spre apărarea țării de spre acești tâlhari [1]. *Ghenarie 30.*“

Cum și osebită scrisoare din partea țării către slăvitul dragoman al Porții cuprinzătoare adecă:

„Despre întâmplările neprevăzutei iviri a răzvrătitorului

[1] Și în Aricescu, II, pp. 54—6.

Teodor Vladimirescu în județul Gorj și în județul Mehedinți și despre toate câte până acum s'au întâmplat se va încredința Excelența Voastră din alăturatul supus al nostru arzmahzar. Noi, privind de la început mișcarea acestui făcător de rele ca o faptă tâlhărească, nu ne-am cutezat, deocamdată a aduce la cunoștința Prea-Puternicii Împărății, încredințați fiind că, în urma trebuincioaselor mijloace ce fără întârziere am pus în lucrare, se va pune capăt la această îndrăzneață întreprindere, cum s'a întâmplat și cu alți îndrăzneți făcători de rele dinaintea lui, și că se va chezășui iarăși liniștita petrecere a nevinovatei și credincioasei raiale.

„Dar, fiindcă lucrul a luat altă față, adecă prin răzvrătirea pe care însuși răzvrătitorul prin scris a mărturisit-o supt nume de slobozenie, întinând sufletele celor mai simpli cu îndemnul acestui cuvânt și adunând în scurt timp pe mulți din semenii lui făcători de rele ca și dânsul, și din zi în zi înmulțind pe cei dinprejurul său, negândindu-se a săvârși acest scop numai în parte, ci cugetă de-a dreptul la stăpânire și amenință să aducă pieirea în de obște și chiar în orașul Bucureștilor, am chibzuit prin urmare că acest lucru nu este lesne de scos la cale, pentru ca să poată țara să se lupte cu acest răzvrătitor, care este astfel mai dinainte pregătit, ci are trebuință de un braț puternic și înalt, ca să se mântuie norodul Valahiei de asemenea goană, până a nu cerca jalnicile slârșituri ale acestuia.

Deci, prin supusul nostru arzmahzar de față, aducem la cunoștința Puternicii Împărății cele întâmplate și ne rugăm de Escelența Voastră ca, înfățișându-se supusa noastră rugăciune, să mijlocească pentru neamânata izbăvire și pentru dorita liniștita petrecere a tuturor locuitorilor din Țara-Românească, credincioșilor supuși ai Puternicii Împărății, iară strălucitii săi ani Dumnezeu să-i înmulțească și să-i fericească.

1821, Ghenarie în 30[1]."

[1] Aricescu, *l. c.*, pp. 56—7.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După aceasta pornindu-se la Craiova agalele cu neferii cei orânduiți, au proftaxit mai întâiu Serdarul Iamandi Giuvara su o sumă de neferi, ca la o sută oameni înarmați, străjuind orașul Craiovei, dimpreună cu Slugerul Solomon, ce era rânduit de către dumnealor boierii divaniți de acolo.

S'au trimis la județele de peste Olt și porunci pentru scăzământul pandurilor ce fuseseră lepădați în dajdie, să se iea în slujbă cu chezășii vrednice, atât ei, cât și căpitanii lor, ca se sluiească cu toată credința la acest peristasis[1] și vor fi nebântuiți pentru totdeauna, precum au fost și mai dinainte vreme, care să se orânduiască împotriva răzvrătitorului, precum se vă întocmi de către dumnealui Logofătul Dumitrache Bibescu și Divanul Craiovei.

S'a proftaxit la Craiova și gephaneà îndestulă, cum și pietre ca să se împartă pe la panduri, și unde vor socoti dumnealor boierii divaniți cum că face trebuință. S'a scris din partea tuturor boîerilor lui chir Hagi-Ienuș dela Craiova[2] ca să numere taleri treizeci mii la casa ce este să se'ntocmească la Craiova pentru cheltuielile tainaturilor și altor trebuincioase celor orânduiți împotriva răzvrătitorilor, și vor umbla cu dobândă până când i se vor plăti de către țară (din care a și răspuns cu zece mii numai). Dar dumnealor boierii divaniți dela Craiova, văzând că Slugerul Teodor a început a face pas către mănăstirea Motrului, care este aproape de Craiova și au sosit până la gura Motrului la care s'a dat pricină la mulți din orășenii Craiovei a se spărgălui și a se strămuta, au înștiințat numai de cât către dumnealor boierii ocârmuitori, făcând cerere ca să se în tâmpine întinderea acestei răzvrătiri cu orice mijloc se va chibzui. Cărora li s'a dat răspunsul ce mai jos se arată, adică:

„Cu mirare și durere sufletească am cetit cea către noi înștiințătoare scrisoare din 31 ale lunii trecute, căci, pe când ne adăstam să arătați fapte ce ar fi dorit și izbânde asemănate cu împrejurările și cu firească dumneavoastră

[1] Împrejurare.

[2] Cf. și testamentul din *Studii și Documente*, XXII, p. 45 și urm.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

mărinimie, am văzut lucruri nesăbuite și pline de micșorime de suflet, împotriva celor ce nădăjduiam, care, lățindu-se și pe acolo fără îndoială, vor pricinui pustierea, atât a orașului Craiova, cât și'n județele din partea locului. Astfel, răspunzând domniei voastre, vă cerem să vă întrarmați cu chipul cel mai înțelept și bărbătesc, punând în lucrare toate câte privesc spre înfrîngerea și nimicirea scopului acelui răsculător al norodului, si mai vârtos pentru obștească liniște a locuitorilor. Aicea tot ce trebuia să se facă s'a făcut, cu prisos.

Oameni înarmați s'au trimis, gephaneà îndestulătoare, orânduială de bani. Asemenea și despre cele de neapărată trebuință pe care le-ați încuviințat pentru isprăvnicie, și ne-am invoit. Acum dar nu se așteaptă alt decât ca și dumneavoastră să întrebuințați toate chipurile cele înțelepte și toate orânduielile cuviincioase, după cum trebuința va cere, și să îmbărbătați pe cei căzuți, însuflețind și duhurile celor mai mici, spre a face să domnească liniștea norodului, penttu care veți fi supuși la răspundere, și iarăș asemenea la lauda și la dobândirea drepturilor dumneavoastră. Cât despre nelegiuita sculare a acelui răzvrătitor, am făcut cunoscut Prea-Puterniciuiui Împărat și adăstăm cât de curând înaltele sale porunci.

Fevruarie în 2[1].“

Iară către aceasta s'a făcut de obște chibzuire ca să se trimită un boier ales la Craiova, a fi căpetenia celor orânduiți cu arme împotriva răzvrătitorului, spre a-i ocârmui și a-i povățui cu cele mai destoinice chipuri întru străjuirea și încetarea turburătoarei răzvrătirii; carele să se unească întru toate și dumnealor boerii divaniți de acolo, ca să nu se întâmple vre-un fel de sminteală și, alegându-se dumnealui Vornicul Nicolae Văcărescu, s'a pornit îndată la Craiova cu povățuiri în ce chip să urmeze spre apărarea odihnei locuitorilor și desrădăcinarea apostaților, dându-i-se și osebită carte la mână, cuprinzătoare chiar așa:

[1] Aricescu, *l. c.*, II, p. 60.

„Cinstite dumneata frate Vel Vornice al oștirilor Nicolachi Văcărescule,

„După înfricoșarea primejdiei norodului, ce poate pricinui acel turburător tâlhar Teodor Vladimirescu, pornindu-se acum si spre orașul Craiovei, și împuternicindu-se cu însoțirea mai multor nesocotitori sfârșitului acestei netrebnice lucrări, printre alte nizamuri și rânduieli date de mai înainte spre încetarea răului, s'a chibzuit acum de către noi și de către toată obștea dumnealor fraților boieri că asupra agalelor ce s'au orânduit de acii cu toți neferii lor ogeaclâi, cum și asupra altora ce mai sunt în partea locului întocmiți și adunați de către dumnealor frații boieri divaniți de la Craiova, precum ne-au încredințat dumnealor mai dinainte, făcându-ne cunoscut să se orânduiască căpetenie unul din frații boieri, ca cu acest mijloc, ivindu-se împotriva tâlharului putere de arme și de împotrivire, să se pună în lucrare toate cuviincioasele mijloace și să i se sfarme gândurile și răzvrătitoarele-i porniri, deci, făcându-se această alegere asupra dumitale, pentru că te cunoaștem cu durere de patrie, cu iscusință și cu bune măsuri, te orânduim căpetenia numiților prin această carte a noastră și te poftim ca, însuflețindu-te prin râvna izbăvirii ce ai către compatrioții dumitale, cât mai fără de zăbavă să pleci de aci, și, ajungând la un loc cuviincios de a sta, să iei asupra dumitale ocârmuirea tuturor celor ce sunt orânduiți împotriva tâlharilor, și, chibzuind toate cuviincioasele mijloace (la care te vei sfătui adesea ori și cu dumnealor boierii Divanului Craiovei), să pună în lucrare orice va sta prin putință spre încetarea răului și spre izbăvirea țării, sfărâmând pe de o parte pornirea și împuternicirea tâlharului și înduplecând pe de altă parte pe locuitorii țării a înțelege cu întregime înșelătoarele sale povățuiri, după care să și vină în cunoștință și cei ce până acum s'au întovărășit relelor sale cugetări. Iară în scurt, punând în lucrare cu toată privigherea și buna socotință ceia ce vremea, starea lucrurilor și îndeletnicirea vremilor te va povățui, adese ori prin trimiși și într'adins cu ștafetă să ne înștiin-

ţaţi, că să dăm şi noi de aici cuviincioasele povăţuiri ce vom chibzui. Această slujbă către ţară ce se cere acum din partea dumitale va pricinui o nemărgenită bucurie şi prilej de veşnică mulţămită din partea tuturor, către obştea norodului, va aduce împiedecare de netrebnică nălucire şi obştească izbăvire, iară către dumneata va rodi slavnică laudă şi cinste, cu a noastră veselie. Ci dară, îmbrăţişând şi acum armele iscusinţii, împlineşte-ţi, poftim, cea adevărată datorie a unui fiu către patria sa, şi cunoaşte-ne si pe noi soglăsuiţi bunelor dumitale chibzuiri.

Fevruarie 2 [1].“

S'a făcut osebită scrisoare şi către dumnealor agalele ogeacului ş. a. orânduiţi de mai înainte, şi către toţi panduriі, pentru orânduirea dumnealui, mai sus zisului boier, înştiinţându-se ai dumnealor boierii Divanului Craiovei, cari prin înştiinţarea ce au trimis de la 2 al lui Fevruarie, atât către dumnealor boierii ocârmuitori, cât şi către cinstitul consulat al Prea-Puternicii Rusii, făcând cerere ca să se aducă putere otomanicească, spre sfărâmarea şi izgonirea apostaţilor, am înştiinţat că răzvrătitorul a început să-şi împartă aripe şi căpetenie în multe locuri de jafuri şi pradă fără milostivire, şi, dumnealor boierii ocârmuitori aflându-se întru mirare, atât de chibzuirea ce s'ar cuveni a face spre întâmpinarea şi încetarea răului, cât pentru cererea ce făceau dumnealor boierii divaniţi ai Craiovei, a dat nota ce mai jos se arată, către cinstitul Consulat al Rusiei, grecește scrisă:

„Subscrişii boieri ai Ţării-Româneşti cu cinste aducem la cunoştinţa Escelenţiei Sale domnului Pini, gheneralicesc consul al Măriei Sale Împăratul tuturor Rusilor, cavaler de mai multe ordine, ş. cl., alăturatele scrisori ale Divanului Craiovei, atât către Excelenţia Voastră, cât şi către subscrişii, din care se va încredinţa cu îndestulare de cele pe larg însemnate de răzvrătitorul Sluger Teodor Vladimirescu, de nedumerită stare în care se găsesc nenoro-

[1] Aricescu, *l. c.*, pp. 61—2.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ciții locuitori din partea locului și de desnădăjduirea ce li s'a pricinuit din acestea. Niște asemenea întâmplări neașteptate nu mai puțin pun în mirare și pe subsemnații despre ce ar fi de făcut, încât, cu toate opintelile și cu toate măsurile ce am luat până acum spre încetarea relelor ce amenință obștea, încredințându-ne pe toată ziua din aceste lucruri că răsculătorul acesta, nu numai că uneltește împotriva noastră, a tuturora, dar chiar și împotriva liniștii și siguranței obștești, și, nevăzând nicio altă mântuire, după o împreună-chibzuire, am găsit cu cale că nu e alt leac pentru acest rău nevindecat decât a alerga la unii din Pașii după împrejur și a cere ajutorul lor împotriva relelor ce ne amenință și a tuturor peirilor ce se unelteșc în Țara-Românească de înaintările cele uriașe ce pe tot minutul le face răzvrătitorul. Subscrișii, cunoscând cu toate acestea ca o datorie de a nu face asemenea cerere către serhaturile de prin prejur fără ca să facem cunoscut și Escelenției Voastre primejdia cea neînlăturată ce ne înconjoară, precum și singurul mijloc de scăpare ce rămâne pentru țară, ne grăbim a îndeplini această datorie, și nu ne îndoim că Escelența Voastră, încredințându-se despre întinderea primejdiei, va încuviința această a noastră găsire cu cale, care numai ea poate să scape țara cea primejduită. Subscrișii, reînoind cererea de mai sus, ne rugăm fierbinte să avem cinstea unui răspuns în scris din partea Escelenției Voastre.

Fevruarie în 4[1]."

Și osebit s'au făcut mehtupuri turcești către Măria Sa Pașa muhafizul Diiului și către cel dela Nicopole, prin care se făcea cerere ca să trimită oștire în părțile Craiovei, și la Cerneți, și la trecerea Oltului, spre a sfărâma pe apostați și a-i strâmtora despre toate părțile, ca să-i izgonească din pământul țerii, orânduindu-se și într'adins mehmendar pentru primirea și venirea oștirilor, cum si porunci gătindu-se la județul Romanați, Dolj, Gorj și Vâlcea

[1] Și în Aricescu, II, pp. 62—3; Urechiă, *l. c.* pp. 35—6.

pentru cele trebuincioase de îngrijirea tainaturilor oştirii. Apoi, dându-se răspunsul dela cinstitul Consulat al Rusiei la arătata de mai sus notă, cuprinderea ce se arată mai la vale, a rămas această chibzuire jos, poprindu-se atât trimiterea mehtupurilor, cât şi pornirea rânduiţilor mehmendari, iară cuprinderea răspunsului cinstitului Consulat, însemnează chiar aşa, tălmăcit după franceză:

„Subscrisul consul gheneralicesc al Măriei sale Împăratul tuturor Ruşilor a primit astăzi nota ce i s'a trimes cu cinste de către Obştească Adunare a clerului şi boierilor, prin care, arătând primejdia ce ameninţă ţara cu urmarea răzvrătirii a lui Vladimirescu, cer învoirea gheneralicescului Consulat pentru a se mijloci trimiterea unui ajutor de oştire puternică din partea Paşilor de prin cetăţile de pe Dunăre, spre aşezarea bunei orânduieli şi paza obşteştii siguranţe. Ca să se încuviinţeze dară propunerea Adunării este de neapărată trebuinţă a se cerceta: 1) dacă această urmare este iertată de tratatele ce se află încheiate între Înalta Poartă şi Curtea Rusiei; 2) dacă este de neapărat cerută de primejdia ce se vorbeşte în nota mai sus zisă.

„Cea d'intâiu se deslueşte din înţelesul şi din cuprinsul hatişerifului de la 1802, care chezăşuieşte ţările amandouă împotriva oricării călcări de hotare, iar cea de a doua propunere este un lucru pe care trebuie să-l hotărască obştească adunare a clerului şi a boierilor, care astăzi numai ea singură poate oarecum să cunoască cu toată lămurirea ce se cuvine, şi după treapta primejdiei care ameninţă ţările, precum şi toate mijloacele ce le-ar putea întrebuinţa spre încetarea acestei stări fără ca să alerge la ajutorul material al Puterii suverane. Cu toată găsirea cu cale a acestor netăgăduite articole, subscrisul nu se înlăturează, ci primeşte că înţelesul osebitului articol din hatişerif poate deocamdată să rămână neatârnat, dar într'o împrejurare deosebită, când adecă siguranţa ţării este ameninţată de o primejdie mare, şi după ce stăpânirea a întrebuinţat toate mijloacele localnice spre a o înlătura, iară, pe cât se înţelege din arătarea umilei note a boierilor, împrejurarea

de față se arată astăzi și se mărturisește cu cuvinte încredințătoare, deci și subscrisul nu se poate opri, ci primește mijlocul pe care Adunarea îl privește ca singurul chip de mântuire și cu urmările căreia să se însărcineze dânsa. Cu toate acestea subscrisul se vede silit, de și cu mare mâhnire sufletească, să facă aici această băgare de samă istoricească, și fără a înrâuri asupra hotărârilor de acum ale Adunării, că, dacă ar fi întrebuințat mai puține zavistii și mai puțină întârziere în chibzuirile sale pentru treburile obștești, iară mai mult preget și mai multă străsnicie la punerea în mișcare a mijloacelor ce a găsit cu cale până acum spre încetarea răzvrătirii, poate că ar fi fost de prisos acum a alerga la mijloacele cele după urmă:

5 Fevruarie."

Drept aceia dumnealor boierii ocârmuitori, făcând chibzuire pentru paza politiei Bucureștilor, s'a găsit cu cale a se orândui cei de mai jos căpetenii, spre îngrijirea străjuirii politiei, cărora li s'a dat și pitac înscris cuprinzând:

„Dumneata biv Vel Căminare Sava și biv Vel Serdare Iordachi și Căpitan Iordachi Farmachi.

„Cu toate că împotriva turburărilor ce a pricinuit norodului tâlhărestile și netrebnicile urmări ale acestui răzvrătitor Teodor Vladimirescu, s'au întocmit și s'au hotărât până acum îndestule nizamuri, și neîncetat se chibzuiesc câte se cuvine spre sfărămarea și încetarea relelor sale porniri, dar, spre odihna obștii, și mai vârtos spre depărtarea oricăror temeri și bănuieli ce ar putea să cerce și sălășluitorii acestei politii, nălucindu-se adese ori feluri de păreri din pricina multor auziri ce se ivesc pe toată ziua, luându-se și asupra acestei pricini cele mai întregi măsuri, s'a chibzuit ca acum, pe lângă suma altora ce sunt orânduiți paznici și străjuitori, să se dea supra d-voastră suma de 600 hargiuri, pe cari să-i întocmiți cum mai fără zăbavă din Bulgarii ce sălășluiesc aci în țară cu familile și namestiile lor, și din alți oameni ce veți cunoaște vrednici de arme. Iară în scurt câte șase-sute acest fel de oameni,

la care având însivă d-voastră toată încredințarea, să vă puteți face chezași răspunzători pentru dânșii. Și, cu aceștia luându-vă îngrijitoarele măsuri, pe lângă alte străjuiri ce se fac după nizamurile cele date de până acum, să străjniți d-voastră prin desăvârșită neadormire toate părțile politiei, cu acest fel deosebit și bine întocmit nizam, încât, nu numai niciun fel de grijă să nu aibă sălășluitorii orășeni, ci să li se ridice și orice bănuială ar putea să li treacă prin gând, încredințându-se și îndestulându-se prin a dumneavoastră privighere de liniștita petrecere întru care au să viețuiască pe la casele lor, și să-și caute fiecare fără niciun fel de sfială negotul și alișverișul ce va avea.

„Deci, primind acest pitac al nostru și înțelegând însivă, la care bine privește această temeinică chibzuire a noastră, numai decât să vă faceți gătirea harzurilor ce s'au zis, după chipul ce se arată mai sus, și, îmbrățișând credința meseriei la care vă orânduiți, ca niște sălășluitori aici în țară și ca niște obraze ce sunteți știuți de vrednici și cinstiți, să chibzuiți cele mai bune mijloace. Și, nu numai să feriți de orice bănuială, și încă, cu râvna și osârdia ce veți aplica, să ridicați prin fapte vrednice de încredințare și orice bănuială ar putea să fie în socotința locuitorilor orășeni. În scurt să știți că, după această orânduială de acum, ferirea politiei și liniștita petrecere a locuitorilor săi se cere de la a d-voastră știință și vrednicie și pe a d-voastră răspundere. Și vă încredințăm că vi se va cunoaște slujba credinței către această patrie, unde și d-voastră sunteți sălășluitori, și noi nu vom înceta de a vă arăta vrednicia și credința către oricare stăpânitor, pentru ale d-voastră drepte îndestulări.

„Așa dar, săvârșind cele poruncite, ni veți face cunoscut, și măsurile ce-ți lua în fiecare vreme de trebuință, ca, soglăsuind și ale noastre bine chibzuiri după ceia ce trebuința ne va povățui să dăm la orice cereri și sfârșit fără zăbavă. Fevruarie 5."

Asemenea s'a orânduit și o sută hargiuri și Serdarului

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Panait, fratele Căminarului Sava, iară, pentru înlesnirea strângerii hargiurilor de mai sus, s'a dat porunci pe la isprăvnicaturile de mai jos, adecă: Prahova, Dâmbovița, Argeș, Muscel, Olt și ispravnicului de străini, ca să aibă voie oamenii Căminarului Sava și ai Serdarului Iordachi a-i strânge dintre Bulgari și străini, cu bună voie și cu învoire de răspundere de leafă. Apoi, cetindu-se răspunsul ce a venit de la Slugerul Teodor, însă:

„Prinsinstita carte a dumneavoastră de la 30 ale trecutului Ianuarie, la trei ale următorului am primit, și cele poruncite am văzut. Dară știut fie d-voastră că nu este precum d-voastră o socotiți. Că prea bine este știut d-voastră că din mica copilărie am slujit cu mare credință stăpânirii și patriei mele, și eu de capul meu nici de cum n'am plecat, fără cât norodul cel amărât și dosădnit al acestei ticăloase țări, atât cei de loc, cât și cei străini, văzând că stăpânirea supt care sunt încredințați, de către prea-puternica Împărăție, stăpânitoarea noastră (a cării mărire Domnul Dumnezeu să o întărească în veci), i-a adus în cea mai desăvârsită prăpădenie, și, nemai putând suferi arzimea focului care ni-a pus peste capete, cu toții într'un gând s'au unit și s'au hotărât să se scoale, cu mici cu mari, și să se adune la orașul cel de căpetenie al țării, și, acolo stând, să ceară împărătească milă. Pentru care până acum prin cinci arzmahzaruri și-a arătat ticăloasa stare, precum și la alte înalte locuri. Și, știindu-mă pe mine norodul, pe mine dintr'alte vremi, că sunt uu adevărat fiu al patriei mele, cu silnicie m'au luat a li ti și la această vreme cnivernisitor pentru binele și folosul tuturor. Dar eu, cum am văznt prea cinstita poruncă a d-voastră, supus fiind, m'am ridicat pe loc ca să plec; iară Adunarea norodului, nu numai că nu m'a lăsat, ci încă supt mare pază m'a pus.

„Ziceți d-voastră că din ridicarea mea se supără odihna poporului. Dar ei, după ce le-am cetit întru auz prea-cinstita porunca d-voastră, cu un glas răspunseră că aceasta nu este nimic pe lângă tiraniile cele cumplite pe care le pătimesc de la dregători. Acestea i-au adus la o desnă-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

dăjduire, încât sunt mai bucuroşi mai bine să piară decât să mai fie vii. Iară ridicarea lor alt rău nu face, numai lucruri de mâncare, care sunt muncite iarăşi de dânşii, precum nici împotrivitorilor până acum nu li s'a făcut nimic, prinzându-se dela satul Tâmna Vistierul Crăiniceanu, comandirul pandurilor, cu una sută cincizeci de oameni înarmaţi. Într'acest chip era gândul norodului ca să se poarte până la sfârşitul trebuinţii; iară la mănăstirea Motrului, unde se află închis dumnealui Căminarul Bibescu şi Stolnicul Viişoreanu cu vre-o patruzeci de oameni, fără niciun cuvânt al dreptăţii, au pornit bătaia cu arme de moarte asupra norodului, şi norodul, văzând vrăjmăşeasca socoteală a dumnealor, a închis mănăstirea cu mare strâşnicie, şi dumnealor înăuntrul mănăstirii, că nu au nimic de ale mâncării. Asemenea s'a prins şi la mănăstirea Strehaii un biv ceauş Costachi cu şaptezeci de oameni înarmaţi. Dar norodul, văzând nemilostivirea dumnealor, astăzi cu toţii hotărâră ca să arză mănăstirea, şi, după ce-i vor prinde, să nu lase niciunul viu, zicând norodului că nu li e îndestul pedepsele ce le-a pătimit până acum, din mânile dregătorilor, ci acum, când nădăjduiau şi ei vre-o milă ca să dobândească, atunci, în loc de milă, se văd ucişi cu arme de moarte, din mânile celor ce i-au hrănit şi i-au poleit cu sângele lor. Şi, când, şi de acum înainte, dregătorii şi ocârmuitorii locului se vor purta tot asemenea, şi nu vor îngădui pe norod a-şi cere împărătească milă pentru lipsirea jafurilor şi a tiraniilor, ei sunt hotărîţi ca, pe câţi vor prinde, pe toţi să-i jertfească; pentru că ei, din multă desnădejduire, sunt mai bucuroşi ca mai bine să piară cu toţii decât să trăiască precum au trăit dela o vreme încoace.

„Prea-cinstiţi boieri, de sunteţi d-voastră patrioţi şi părinţi ai norodului, precum o ziceţi, cea de slugă a mea socoteală este aşa: că acum aveţi d-voastră vreme de a scăpa de hula tuturor neamurilor, şi să vă faceţi patrioţi adevăraţi, iar nu vrăjmaşi ai patriei, precum aţi fost până acum. Bine ar fi ca d-voastră să popriţi răutatea şi por-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

nirea armelor, ce ați cugetat asupra norodului cel nevinovat și credincios și să urmați precum au urmat strămoșii voștri, adecă să vă învoiți cu norodul la cererile ce face, pentru că ei nu cer vre-un lucru necuviincios sau care să nu-l fi avut, ci cer o dreptate, care poate fi d-voastră de mare folos. Iar în alt chip nu va ieși lucrul la căpătâiu bun. Iară că vă lăudați d-voastră cu armele, noi știm că avem Împărat, ai cărui suntem prea-credincioși și supuși întru toate, și nu este niciodată de crezut că Prea-Puternica Împărăție să-și prăpădească raiaua fără cercetare și judecare; ci la vremea judecății norodul cu nimic nu se va învinovăți, pentru că nicio învinovățire nu are, și numai cât își cer dreptatea. D-voastră, nu numai că nu-i ajutați spre a și-o dobândi, ci încă-i împilați și la moarte, punând pe arhierei ca să-i afurisească. Ci, de va fi Dumnezeu viu, va vedea și judeca.

1821, Fevruarie 4[1]."

Și după aceasta, venind înștiințare de la Craiova cum că apostații au făcut muhazare mănăstirea Motrului, pericladisind atât dumnealor ispravnicii de Mehedinți, cât și toți cei ce erau orânduiți înăuntru la pază, și, de nu proftaxia-Serdarul Iamandi Giuvara cu oamenii săi, carele, îndată năvălind vitejește asupră-li, nu numai că i-a înfrânt războiește, omorând și patru oameni, ci încă a prins și șapte panduri vii, pe cari i-a trimis la Craiova, poprind furia apostaților: putea într'alt chip ca să dea foc mănăstirii și să prindă pe toți cei din năuntru. De aceia s'au sfătuit îndată dumnealor boierii ca pe de o parte să trimită către Slugerul Teodor pe unul Pavel Machedonschi (ce se afla în București), fratele lui Dumitru Machedonschi, cu povățuiri prin graiu ca să îndemne, atât pe fratele său, Dumitru Machedonschi, cât și pe Slugerul Teodor, de a face încetare acestei turburătoare porniri. Pe care l-au și pornit îndată, dându-i-se și de cheltuială, iar, pe de altă parte, s'a chibzuit ca să se trimită și Serdarul Iordachi cu căpitan

[1]. Și în Urechiă, *l. c.*, pp. 57-8.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Farmachi și 200 neferi a merge la Craiova, și apoi s'a pornit într'adins lipcan cu scrisoarea ce mai jos se arată către Slugerul Teodor, adecă:

„Primindu-ți scrisoarea ce ne-ai scris, răspunzându-ni cu lipcanul ce într'adins am trimis, am văzut toate nedreptățile ce-ni arăți. Dar să știi că urmările ce faci sunt urmări răzvrătitoare, iar nu de patriot, cum zici. Pentru că turburi norodul: îi dai în ösânda judecății ca pe niște însoțiți la fapte rele și, în loc de a-i face bine, precum zici că-ți este râvna, îi vei aduce mare foc și peire la cap, fiindcă vor fi judecați ca niște potrivnici stăpânirii, fără de a cere mai întâiu îndestulare la năpustirile ce vor fi cercat, și, în cele din urmă, când nu-și vor veni în cunoștință, vor fi izgoniți prin arme. Și vezi că din pricină-ți se va pricinui omoruri și vărsare de sânge a creștinilor nevinovați. Apoi ce cuvânt vei da înaintea stăpânirii și ce suflet vei avea înaintea judecății lui Dumnezeu? Urmările ce te-ai apucat să săvârșești sunt fapte de răzvrătitor sunt pricinuitoare de periciunea societății creștine, sunt într'adevăr nelegiuiri; iară patrioți suntem noi, căci nici odinioară n'am voit vărsarea de sânge. Și te hulim cu osebire într'această vreme când te faci pricinuitor acestei varsări, în vreme ce starea în care te afli nu te iartă să faci acest fel de lucru cu mijlocul pe care-l crezi. Au doară nu suntem și noi aceia cari voim să se păzească dreptatea în toată țara de obște? Dar, la orice năpăstuitoare auzire, urmând orânduielii și chiar poruncilor dumnezeirii, ne facem mijlocitori către stăpânire și îndreptăm toate relele câte ajung în auzul nostru. Socotește-te mai cu întregime ce cuvânt vei da lui Dumnezeu și înaintea stăpânirii, când din pricina netrebniciе-ți vei aduce lucrurile la vărsare de sânge și la războiu, a omorâ frați pe frați și creștini pe creștini, născuți tot de un neam și supuși toți la o stăpânire.

„Ci doară, scriindu-ți și acum la cele ce ni răspunzi, te sfătuim părintește: de urmările ce faci, să te părăsești și să izgonești norodul ce ai strâns lângă sine-ți, să meargă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

fieșcare pe la urma sa, să-și caute de munca și hrană pământului, și cu orice mijloc vei ști spre scăpare-ți să potolești pornirea locuitorilor ce ai amăgit până acum, dacă li voiești binele precum zici că ești patriot. Și să știi și aceasta că Domnia țerii s'a încredințat Măriei Sale Prea-Înălțatul nostru Domn Scarlat-Vodă Calimachi, luându-se știre de la consulaturi. Carele este Domn, nu numai înțelept cu vrednice măsuri și cu iscusință, ci și cu temere de Dumnezeu, iubitor de dreptate și de liniștita petrecere a supușilor Înălțimii Sale. Apoi către un astfel de Domn ce cuvânt vei da, când nu vei fi următor povățuirilor ce-ți dăm? Ce vei fi izgonit adevărat ca un răzvrătitor, și vei fi învinovățit ca un fărădelege, și pe acei ticăloși ce amăgindu-se îți urmează și amețindu-se la zisele ce li propovăduiești. Ci doară potolește ceia ce ai început, ca să nu fii în osânda judecății Domnului, și să putem și noi a ne face mijlocitori spre izbăvire-ți. Ascultă-ne, ca să nu te căiești. *1821, Fevruarie 4*[1]."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Apoi, întorcându-se Pavel Machedonschi cu răspuns în scris dela Slugerul Teodor, cuprinzând că iarăși prin graiu i s'ar ti vorbit ca să aducă răspunsul către dumnealor boierii și, precum vor chibzui dumnealor, așa vor face.Îndreptare, au mai trimis și altă scrisoare către Slugerul Teodor, iarăși îndemnătoare a face părăsire, precum mai jos anume se arată:

„Am primit scrisoarea ce ni-ai trimis cu seniorul Machedonschi, și ni-au arătat numitul prin graiu toate câte ați vorbit amândoi, din care înțelegem două lucruri; adecă unul că, supt numire de bun patriot, ceri îndestularea năpăstuirilor ce ar fi cercat locuitorii și temeinică păzire a dreptății; și, altul, încredințare cu jurământ din parte-ni că și viața-ți va fi sigurepsită și oarecare folosiri și drepte împărtășiri vei dobândi, și vre-o câțiva oameni din cei ce îți vor fi alăturați cu asemenea căutare se vor

[1] Și la Urechiă, *l. c.*, pp. 38—9.

privi din partea stăpânirii, și, până îți va veni acest răspuns, vei sta pe locul întru care te afli, fără de a te mișca măcar de o palmă. Spre răspuns vei ști cum că, cât pentru despăgubirea năpăstuiților și păzirea dreptății, aflându-ne și noi toți într'aceiași cugetare, am fost hotărîți să trimitem cercetători, pe cari îi și găsisem din oameni vrednici și cinstiți, ca nu numai să cerceteze față cu locuitorii și cu cei ce se vor fi aflat în dregătorii, ci încă să și întoarcă înapoi celor ce vor fi năpăstuiți jafurile ce vor fi cercat. Dar s'au poprit această lucrare din pricină că ai turburat satele și tahturile dregătoriilor cu amăgiturile ce ai pus în lucrare, încât și acei rânduiți n'a fost mijloc să vină în partea locului, pentru că nu avea cu cine să vorbească. Îndată însă ce îți vor înceta netrebnicele urmări, să știi că o asemenea urmare negreșit trebuie să se facă, pentru că o cere iubirea de dreptate. Iară pentru de a-ți fi viața siguripsită, și cele ce a mai alăturat lângă aceasta trimisul, pecum mai sus se arată, să știi că din parte-ni îți dăm toată încredințarea. și făgăduiala în ceia ce vei hotărî și prin fapte vei arăta încetarea urmării ce ai început. Dar, ca să fie mai temeinică pentru însuți, am chibzuit ca să mai așteptăm o zi, două, până vor veni și Caimacamii Prea-Înălțatului Domn, ce s'a orânduit, și atunci să-ți trimitem această încredințare în scris, printr'adins trimis.

„Ci dară fii acele puține zile adăstător, până vei vedea trimisul nostru. Dar să știi și aceasta: că împotrivă-ți sunt orânduite arme, nu numai cele din partea locului, ci mulțime altele ce s'au trimis de aici și pe toată ziua se trimit, și că toate căpeteniile acestor puteri, iar mai vârtos cei ce s'au arătat destoinici ca să te sfărâme în puține ceasuri, sunt povățuiți și porunciți ca să te bage de samă în ce chip te urnești, și, de te vor dovedi cu cea mai mică călcare peste cele ce ai grăit către trimisul de aici adecă, că, ori nu încetezi din amăgitoarele propovăduiri ce faci către sate, ori îți mai înmulțești suma oamenilor ce ai strâns până acum prin

BCU Cluj / Central University Library Cluj

deșarte făgăduieli, sau că te miști de acolo de unde asteptăm răspunsul, atunci să știi hotărît că au să te izbească, să te sfărâme. Și judecă-ți singur sfârșitul, iară mai vârtos cuvântul ce ai să dai înaintea lui Dumnezeu pentru atâta vărsare de sânge, ce ai să pricinuiești nevinovaților creștini cari amăgindu-se ți s'au supus. Către aceasta să te părăsești și de socotința ce ai pus în gându-ți pentru mănăstirea Motrului, și să lași întrarea și eșirea acestei mănăstiri slobodă, fără de-a cuteza să dai pricină a se arunca o pușcă măcar, căci și prin acesta vei da pricină de lovire asupră-ți. Urmează întru toate după cum te sfătuim și îți poruncim, nu cuteza a crede mai mult pentru sineți decât ceia ce firea te-a clădit, căci cu aceasta ai să aduci mare turburare a Stăpânitorului asupră-ți. Și, atunci, de vom voi să te ajutăm, ne vei aduce la neputință.

1821, Fevruarie 9[1]."

După această scrisoare slobozind ieșirea celor din mănăstirea Motrului fără vre-o lovire, fiindcă așa se întocmise apostatul cu Serdarul Iamandi, ce era împotrivă-i rânduit, și-au tras dumnealor ispravnicii de Mehedinți oamenii ce avea' spre Craiova, iar Slugerul Teodor cu adunarea sa au întrat în mănăstirea Motrului, și dumnealor boierii ocârmuitori, văzând că rău răzvrătitorii se 'ntind și nici într'un chip nu se poate întâmpina, iar mai vârtos luând știință pentru Măria Sa Scarlat-Vodă Calimachi că au îmbrăcat caftan de Domnia Țerii-Românești, s'au sfătuit cu toții de au făcut către Măria Sa înștiințarea de mai jos arătată, adecă:

„Faptele răzvrătitorului Teodor Vladimirescu privindu-le supușii Măriei Tale la început ca niște întreprinderi tâlhărești, am pus la cale pe dată toate mijloacele trebuincioase spre sfărâmarea lui, prin care nădăjduiam că, fără întârziere, își va lua răsplata pentru îndrăzneala sa, ca și alți tâlhari mai înainte de dânsul. Dar, fiindcă lucrul a luat altă față, numitul mai sus Teodor s'a arătat la iveală vrăjmaș înar-

[1] Și în Aricescu, *l. c.*, pp. 62—3, și Urechiă, *l. c.*, pp. 40—1.

mat al stăpânirii, d'impreună cu cei de pe lângă dânsul adunați, mărturisind prin scris scopurile lui primejdioase și insuflând duh de răscoală între locuitori, făgăduindu-li să-i izbăvească de supunerea lui față de stăpânire. Am luat pe dată știință despre răzvrătirea lui, precugetată și pregătită peste toată întinderea țerii. Deci, pe de o parte chibzuind cu multă trudă și'n toate chipurile, după puterile noastre, despre ceia ce era de făcut, am pus în lucrare măsurile trebuincioase ce am găsit cu cale, spre zădărnicirea înaintării mișcărilor și primejdioaselor cugetări ale acestui răzvrătitor și turburător al liniștii obștești, a nevinovatului norod din această țară, iar, pe de alta, am pornit degrabă supusul nostru arzmahzar către Prea-Puternita Împărăție, ca o datorie a umilitei noastre supuneri, arătând și încunoștiințând cele despre această răzvrătire, precum și despre cele făcute de noi, supușii Împărăției Sale, mai cu de-amănuntul despre cele întâmplate pe atunci. Care arzmahzar suntem încredințati că trebuie să fi ajuns până acum în strălucitele mâini ale Împărăției Sale, care va fi luat destulă pliroforie din cuprinderea lui.

„Nu lipsim și acum prin cea de față supusă a noastră anaforă de a aduce la cunoștința de Dumnezeu sprijinitei Înălțimii Tale că acel răzvrătitor nu încetează nici acum de-a umfla, prin pristăvirile sale, îmboldirea răscoalei în sufletele celor mai nevinovați, și, momindu-i cu făgăduiala slobozeniei de supt jugul supunerii, rătăcește mintea lor cea proastă și-i târăște după sine. Cu care împuternicindu-se și mărindu-și întinderea pe fiecare zi, nimicește toate chibzuirile noastre spre a luptă, scopurile sale fiind, după științele ce am primit de la Caimacamul Craiovei, și de la Divanul de acolo, și de la ceilalți ispravnici și mai marii de peste Olt: acel răzvrătitor cu poruncile ce a dat către locuitori de a nu se supune la isprăvniciile județelor și la zapcii pentru plata dăjdiilor împărătești și celelalte trebuințe ale obștii, a aprins capetele celor mai nevinovați locuitori, și, adunând împrejurul lor pe toți aceia cu cari s'au înțeles, și pe câți în împrejurarea aceasta s'au găsit

într'un gând cu el, făcători de rele și aţâţători de norod, a cuprins jumătatea judeţului Mehedinţi, iar locuitorii oraşului Cerneţi, înfricoşându-se, s'au risipit, şi ispravnicii, spăimântaţi fiind să nu cadă în mânile lui, s'au depărtat în părţile cele mai de aproape ale Craicvei. Noi, supuşii Măriei Tale, luând ştiinţă despre acestea, n'am întârziat de a pune în lucrare cele mai grabnice mijloace putincioase spre întâmpinarea răului ce ameninţă, schimbând pe ispravnicii cei depărtaţi şi orânduind în locul lor pe alţii ce i-am cunoscut mai fără preget şi mai îndrăzneţi de a se apropia şi a se război împotriva obştescului duşman. Cărora li-am dat şi oameni câţi am putut strânge şi gephaneà, precum şi bani cu împrumutare am strâns pentru provisia şi îngrijirea celor trebuincioase. Am pornit şi la Craiova câţiva neferi din păzitorii oraşului Bucureşti, cu gephaneaua lor trebuincioasă, spre paza acelui oraş, care este Scaunul celor cinci judeţe de peste Olt, şi să-l ferească de năvălirile ce s'ar putea întâmpla din partea vrăjmaşului. Pentru că, dacă s'ar întâmpla (ferească Dumnezeu) să între şi acolo, urmează atunci ca şi celelalte oraşe şi judeţe, care şi ele aşteaptă cât de curând la asemenea năvălire, să se risipească, şi să se tulbure şi judeţele de dincoace de Olt. Iară podurile de peste râuri, pe unde sunt trecerile călătorilor, le-am închis cu paznici, pentru ca nici cei ce sunt înţeleşi cu dânsul să poată trece către dânsul, nici cei de pe lângă dânsul să găsească înlesnitoare trecerea, ca să se întindă în părţile de dincoace.

„Nu lipsim de a priveghia şi a fi cu cea mai mare aminte asupra mişcărilor acestui vrăjmaş, nici ne scumpim a jerfi toată muncă noastră, şi, oricâte mijloace am găsit cu cale că ar fi mântuitoare şi destoinice, le-am întrebuinţat împotriva izbirii aceluia. În urmă, cu mare mâhnire am primit şi alte scrisori din partea Caimacamului Craiovei şi a boierilor Divanului de acolo, printr'un într'adins trimis boier, şi prin care ni face cunoscut că cei răzvrătitori au înduplecat pe mulţi dintre cei proşti şi din semenii lui cu această aplecare şi, armându-i cu armele ce s'a întâmplat să aibă, s'a

BCU Cluj / Central University Library Cluj

oștit către părțile Craiovei, și, sosind la mănăstirea Strehaia, care e depărtată cale de douăsprezece ceasuri de Craiova, a făcut zapt, stăpânind-o cu oamenii lui, fiindcă cei într'însa orânduiți puțini paznici, ori că s'au înțeles cu dânsul, sau că, simțindu-și slăbiciunea lor nici-o împotrivire n'au arătat, ci, deschizând îndată porțile, s'au unit cu el.

„După aceia, pogorând la mănăstirea Motrului, cale de opt ceasuri departe de Craiova, a vrut să o stăpânească și pe dânsa, dar, fiindcă pe această mănăstire puseseră mâna ispravnicii din județul Mehedinți cu vre-o câțiva păzitori armați, au stat cu pieptul împotriva încercării sale, făcându-se și oarecare bătaie, în care din partea potrivnică s'au omorât doi, și s'au rănit alți doi, și astfel s'a mai depărtat puțin vrăjmașul de zidul mănăstirii.

„Această năvală a răzvrătitorului într'atât a speriat pe toată boierimea și pe ceilalți orășeni din Craiova, încât, de și a năvălit asupra turburătorilor acelora un oarecare Serdar Diamandi, orânduit fiind pe lângă alții cu câțiva neferi și panduri, dar iară ni scriu cu hotărâre, că, văzând pe vrăjmași întinzându-se și apropiindu-se de Craiova, au venit la desăvârșită deznădăjduire, și ca să stea pe loc nu este cu putință, dacă nu li va sosi d'aici vre-un ajutor de oameni înarmați, destoinici, spre a sfărâma scopurile războitoare ale răzvrătitorului. Zicând și aceasta că, dacă se va găsi cu cale, să se aducă rugăciunea din partea țării, către prea-înălțații muhafizi ai serhaturilor împărătești, ca să pornească oștire împărătească împotriva vrăjmașului și să-i scape de primejdia ce-i amenință. Această împrejurare ne-a tulburat și pe noi foarte mult și ne-a adus, astfel zicând, în zăpăceală, din pricină că cunoaștem că nu vom putea împiedica răul, de se va ivi, neavând putere de oștire. Deci, adunând din nou pe câți neferi am putut, și alți oameni armați, neferii i-am pornit, și acum pornim și noi către acele locuri, pe un boier din ai noștri, dumnealui Vornicul Nicolae Văcărescu, căruia i-am dat și îi dăm pe fiecare zi toate cele trebuincioase, spre a se duce

BCU Cluj / Central University Library Cluj

să stăruiască pentru stârpirea răului în toată domneasca țară.

„În această vreme primirăm și alte scrisori de la Caimacamul și boierii divaniți ai Craiovei, prin care ne încunoștiințează că, răzvrătitorul aflându-se la mănăstirea Motrul, îndelednicindu-se la împrejurarea ei, la care nădejde poate vor rămânea răbdători, aflându-se lipsiți de toate, flămânzi și setoși, și se crede cu mult cuvânt că, siliți de nevoi, oamenii lui îl vor părăsi de la neomenească lui rătăcire. Către aceasta locuitorii județului Dolj și Romanați nu se înduplecă a da trebuincioasa hrană oștirilor ce avem orânduite acolo ca să-i războiască.

„Toate acestea văzându-le locuitorii Craiovei, s'au împrăștiat cei mai mulți, și dintre boieri au rămas numai divaniții Caimacamului, păziți de către slugile lor pentru orice întâmplătoare trebuință, căci, pe dată ce s'ar preda mănăstirea Motrului și dușmanul s'ar apropia către Craiova, trebuința va cere să se mântuiască prin fugă, și cele cinci județe să rămână sub cârmuirea apostatului. Această mâhnitoare veste ne-au nevoit să pornim de iznoavă cu mari cheltuieli alți trei căpitani: pe Serdarul Iordachi, pe căpitanul Farmachi și pe căpitanul Ianachi, cu două sute din cei șase sute hargiuri pe cari de iznoavă după trebuință i-am adunat, poruncindu-li acestora să se adune la un loc cu ceilalți, și, când vrăjmașul nu va înceta din netrebnicele sale urmări, să-l izbească cu toții împreună. Tot odată s'au pornit și dumnealui Vornicul Văcărescu, ca către locuitori să se poarte cu binișorul spre a i se cunoaște sfânta datorie a supunerii și să-și întoarcă nevinovatele lor inimi, ca pre viitor să nu se mai înșele de vinovatele și zădarnicele mândrii ale răzvrătitorului, nici de făgăduielile lui amăgitoare, și să-și întoarcă gândul dela orice scopuri de răzvrătiri; care și pe îndemnători și pe cei amăgiți și aduși la sfârșituri rele făcându-i să înțeleagă că, de nu vor fi următori, se vor da, cu răzvrătitorul dimpreună, la toată asprimea legilor. Iar cei ce vor lua de cuvânt și vor vedea calea cea rea pe care au apucat, chiar din aceia ce alcă-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

tuiesc oștirea răzvrătitului, vor fi iertați și ajutați, că și-au cunoscut rătăcirea și s'au întors pe calea cea dreaptă. Ci aceia însă ce vor rămânea întru cele rele, pentru că nimic nu este în stare a li scoate fumurile ce li-au întrat în cap și pentru că nimic nu-i poate aduce pe calea dreaptă spre pocăință, aceia nu vor mai avea iertare; pocăința trebuie să o facă până este încă vreme, căci mai târziu nu se va mai băga în samă, și prin urmare trebuie mai din vreme să se dună, supt umbra înțelepciunii și între binefacerea patriei lui care ca mumă bună și blajină către toți copiii ei primește cu blândeță și dulceață pe câți ce-i vin înaintea ei și își fac sfânta datorie a supunerii, trecând cu vederea rătăcirea trecută și dând iertarea păcatelor.

„Iară, după ce mai sus numitul boier va îndupleca pe răzvrătitorul cu astfel de puternice cuvinte și-l va face să cunoască că e mai bine să se întoarcă la cele mai dinainte decât să facă rele, dacă se va supune la dreptul cuvânt, atunci însuși acel boier să chezășuiască pentru izbăvirea, atât a lui, cât și a oamenilor lui, și pe noi să ne dea de mijlocitori către stăpânire pentru părăsirea lor și liniștita lor purtare pe viitor. Iar, dacă-l va găsi stăruitor în turbata sa nebunie, atunci negreșit să-l lovească cu cei de pe lângă dânsul și cu oștire orânduită de către noi, și să scape și pe cei din mânăstirea Motrului închiși ispravnici, spre a avea trebuincioasa lor comunicație.

„Către aceasta chiar și noi, supușii Măriei Tale, ne aflăm pe cale de îndoială, dimpreună cu răzvrătitorul, și, fiindcă el ni-a făcut propunerile sale prin graiul trimisului său, cerând trei lucruri spre încetarea desăvârșită a obștestii turburări: a) să se lipsească de aici înainte cu desăvârșire mâncătoriile din țară, b) să se despăgubească locuitorii cei ce s'au nedreptățit și c) să se chezășuiască izbăvirea, atât a lui, cât și a celor de pe lângă dânsul, și plata unora din oamenii săi, am răspuns, asemenea și supușii Măriei Tale, că, în cât despre mâncătoriile ce zice și despre despăgubirea locuitorilor, s'a îngrijit stăpânirea și era gata să trimită într'adins boieri cercetători prin toate județele pentru ca să

cerceteze cu scumpătate până la cea mai mică nedreptățire, să despăgubească îndată pe cei nedreptățiți și să încunoștiințeze oblăduirea ca să pedepsească pe cei abătuți, precum totdeauna oblăduirea a păzit această datorie, și acum era să o pună în lucrare, dar a apucat el mai înainte să aducă împiedecare cu nelegiuita sa faptă. Iară despre părăsirea și liniștita purtare în viitor, atât a lui, cât și a celor dimprejurul său, vom mijloci la Măria Sa Vodă pe care Prea-Puternica Împărăție îl va trimite stăpânitor în țară, și nădăjduim că-l va milui cu iertarea sa, când și Înălțimea Sa va lua încredințarea că cu adevărat și din toată inima s'a pocăit și că a încetat din orișice fel de turburări către norod si către stăpânire. Așa dar de la răspunsul ce ni va trimite să ne încredințăm ce gând are, iară încredințarea ce vom lua despre firea lucrului o vom aduce la cunoștința de Dumnezeu păzitei Înălțimii Tale. Într'o asemenea stare se găsesc deocamdată lucrurile, Prea-Înălțate Doamne, pe care după supusa noastră datorie aducem cu scumpătate la cunoștința Înălțimii Tale spre a le lua în vedere și a le judeca cu pătrunderea cea adâncă și cu duhul cel destul de încercat al Măriei Tale, și ori prin prea-înaltul și prea-puternicul braț al Împărăției va cunoaște că trebuie să se sfarâme dușmanul sau prin alte mijloace ce va chibzui cu mintea sa cea adâncă că ar fi mai nemerite, este de mare trebuință să se aducă lecuirea cea mai grabnică la răul ce amenință biata țara sa domnească, până a nu ajunge de nelocuit.

„Și pe noi, supușii Mărici Tale, să ne însuflețească, ca pe unii ce ne aflăm nedormiți, și să ne povățuiască despre ceia ce ar fi de făcut. Căci răzvrătitorul înaintează, și noi am sfârșit și pazele înarmate din orașul București, trimițându-le în părțile acelea, și n'am săvârșit până acum nimic care să fie destoinic spre a ținea piept vrăjmașului, însă cunoaștem că fericita și grabnica aflare de față a Măriei Tale va fi singura care va putea să aducă mângâiere și îmbunătățire neapărată în starea lucrurilor. *Fevruarie în 10*[1]."

[1] Și în Aricescu, *o. c.*, pp. 67-72.

Care această înștiințare pornindu-se numai decât la Țarigrad cu un călăraș într'adins, și văzându-se întârzierea lipcanului ce se trimisese în urmă la Slugerul Teodor cu scrisoare, s'a făcut chibzuire ca să trimită chiar dumnealui Vornicul Constantin Samurcaș la Craiova, aflându-se cu bună știință de părțile locului și cunoscător de firele hălăduitorilor acelor părți cu plireuxsiotită, ca, prin bunele lucrări ce va chibzui, să facă silință a se potoli tulburarea aceasta și a rămânea locuitorii acelor cinci județe întru liniștita petrecere. Drept aceia s'a dat dumnealui la mână și osebită carte deschisă din partea obștii tuturor dumnealor boierilor cu cuprindere:

„Cinstite dumneata frate Vel Vornic de Țara-de-jos, Constantin Samurcaș! Știut este dumitale că în părțile locului din județele de peste Olt s'a ivit într'aceste trecute, zile un Sluger Teodor cu câțiva tovarăși înclinați, care, ridicându-se cu apostasie asupra ocârmuirii țerii, au dat pricină cu aceasta și tuturor locuitorilor dintr'acele județe, trăgându-i pe unii dintr'înșii cu voie și fără voie întru ale sale socoteli. Cu a cărui urmare, nu numai că unele din orașele acelor județe, dimpreună cu dumnealor boierii și toți locuitorii politiei Craiovei, s'au strămutat acum pe vreme de iarnă, când și toate trebile domnești Vistierii s'au zăticnit, și, măcar că de aici s'a trimis câtăva oștire asupră-i, dar, ca să se poprească această rea năvălire a acestui Sluger, și ca să nu se'ntâmple vre-o vărsare de sânge și smăcinare între toți locuitorii părții locului, cum și cheltuielile mari spre dărăpănarea satelor țării, am socotit cu toții că este trebuință a merge unul dintre noi la Craiova spre a potoli acest peristasis, de va sta prin putință, cu mijloace ca să nu se aducă vărsare de sânge. Și, fiindcă și dumneata, fratele patriot, mai vârtos cu știință bună de părțile acelui loc, și boier cu bun ipolipsis, iubindu-te toți dumnealor boierii și neguțătorii și locuitorii acelor cinci județe, ca unul ce ai stătut acolo în patru-cinci rânduri cu dregătoria Căimăcămiei Craiovei, de aceia te poftim ca să mergi dumneata la Craiova, cu desăvârșita plirexu-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

siotita, unde, îndată ce vei ajunge acolo, să pui în lucrare câte vei socoti că face trebuință de a se potoli și de a se popri cugetul cel rău al numitului Sluger și al tovarășilor săi, dând dumneata la toate hotărîre, care are a se ținea și a se păzi cu nestrămutare și de spre partea noastră, fără de a mai cere povățuire sau sfătuire de la noi. Și, așa, să ridici acea turburare dintr'acele județe, odihnind pe boieri, negutători și pe toți locuitorii pe la sălășluirile lor, ca să petreacă fiecare liniștit, fără de nicio temere sau frică. *Fevruarie 11.*"

S'a făcut și carte deschisă din partea tuturor boierilor pentru iertăciunea Slugerului Teodor, de s'a dat iarăși la mâna dumnealui Vornicul Samurcaș, cuprinzătoare: „Fiindcă Slugerul Teodor Vladimirescu carele, întru amăgiri deșarte învăluindu-se, trăgând și pe alții la sine, acum singur cunoscând netăgăduita-i datorie supunerii, cere o nepomenire veșnică a urmăririlor sale, care cu toții într'o glăsuire primind-o, îl încredințăm prin iscăliturile noastre cu jurământ pe numele marelui Dumnezeu că, atât pe numitul Sluger Teodor, cât și pe cei cu dânsul cinovnici, Arnăuți și oricâți s'au arătat într'această nălucire supt oblăduirea-i iertare, milostivire, ajutoare și după starea fiecăruia răsplătire cu mângâiere simțitoare și folositoare; asemenea și pandurii iertare și nepomenire de trecutele păreri amăgitoare și, mergând la ale sale, să se odihnească cu tot repausul ce și până acum l-au avut[1]".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iară după plecarea dumnealui Vornicului Samurcaș, a venit răspuns de la dumnealui Vornicul Nicolae Văcărescu, cuprinzător că apostatul Teodor nici-într'un chip nu se înduplecă a face părăsire de netrebnica lui urmare, căruia și prin scris îndemnându-i multe îndemnări, nu numai că nicio încetare a făcut, ci încă a dat către dumnealui Vornicul Văcărescu și răspunsul ce mai jos se arată, adecă:

[1] Și în Aricescu, *l. c.*, p. 74.

„Cinstita scrisoare a dumitale cu multă plecăciune am primit-o; din care alta nu'nțeleg, fără de cât văd că toate poruncile cele vrăjmășești ale marilor noștri, care le-au pornit asupra patriei, le grămădești asupră-mi, ca și când eu aș fi făcut sau aș face vre-un rău patriei mele. Ci pe semne dumneata pe norod, ca al cărui sânge s'a hrănit și poleit tot neamul boieresc, îl socotești nimic și numai pe jăfuitori îi numeri patrie, măcar că eu nici asupra acestei tapme nu sunt voitor de rău, ci încă mai vârtos li voiesc întregimea și întărirea privilegiilor. Apoi de ce fără niciun cuvânt al dreptății mă categorisiți, și cum nu socotiți că pe mine mă categorisește numai tagma jăfuitorilor, iar pe jăfuitori îi categorisesc toate neamurile? Văd dară că alta nu este, fără numai Dumnezeu a împietrit inimile mai marilor noștri, precum oarecând pe ale Egiptenilor. Dar cum nu o socotiți d-voastră că patria se chiamă poporul, iar nu tagma jăfuitorilor? Și cer ca să-mi arăți dumneata ce împotrivire arătai împotriva poporului, că eu alta nu sunt decât numai un om luat de către tot norodul țării, cel amărât și dosădit din pricina jăfuitorilor, ca să li fiu chivernisitor în treaba cererii dreptăților, iară tagma jăfuitorilor, căci nu li place una ca aceasta, a ridicat arme de moarte asupra patriei și a ticălosului norod.

„O ce mare jale! Dar, dacă este tagma jăfuitorilor dreaptă și norodul vinovat, cum de nu trimiteți d-voastră pe la învecinatele neamuri ca să vedeți pe cine categorisesc: pe norod sau pe d-voastră? Și cu cine voiesc a ținea: cu d-voastră sau cu norodul? Căci aceasta s'a vestit în toate laturile. Prea bine știu pe d-ta că ești foarte deștept și născut din neam preaslăvit și iubitor de patrie, și părinții dumitale niciodată nu s'au ridicat cu arme de moarte împotriva patriei, ci cu înțelepciune multe orânduieli bune au făcut patriei. Socotească-se de către înțelepciunea d-tale și aceasta: că norocul războiului este numai în mâna lui Dumnezeu a tot ținătorului, și nu se știe cine îl va da,

[1] Și în Aricescu, *l. c.*, pp. 74—5.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și, înăcar de va birui tagma jăfuitorilor, dar tot nu poate fi norocită, că va să-i hulească toată lumea; iar, de nu va putea birui, unde vor scăpa d'innaintea norodului? Ci, de voiești dumneata binele patriei, cum au voit părinții dumitale, trebuință este ca să ne întâlnim negreșit, însă, de vei binevoi să am cinstit răspunsul dumitale, unde și cum, fiindcă norodul nu cere altceva decât numai o dreptate ce poate fi folositoare și tagmel boierești. Și, cum zic, ori în ce chip vei pofti dumneata, să am cinstit răspuns [1]."

Asemenea scriindu-i-se și de către zabitul Romanațului ce era orânduit asupră-i ca să-i arate pricina pentru care s'a sculat cu apostasia, a dat răspunsul ce mai jos se arată, adecă:

„Că toată raiaua împărătească din această țară, nemai putând suferi prăzile și jafurile ce li s'au făcut de către mai marii lor, s'au sculat împotrivă-li. Iară, pe de altă parte, prin arzmahzar și-au arătat plângerile și cererile către Prea-Înalta Poartă, care și serhaturilor este știută, având întrebare și judecată cu acești prădători. Ci dumneata, de ai vre-o volnicie de la Prea Înalta Poartă a ridica arme asupra raielei cea credincioasă și supusă Prea-Înaltei Porți, urmează; iar, într'alt chip făcând, păzește-te foarte tare ca să nu cazi în primejdia și urgia Prea-Puternicei Împărății, fiindcă norodul nici cu oameni împărătești, nici cu nimeni bătaie nu are, decât numai au judecată cu cei ce au prădat fără milostivire și fără știrea Prea-Puternicei Împărății. *Fevruarie 21.*"

După aceasta nu s'a făcut din partea ocârmuirii vre-o altă mișcare fiindcă se pornise dumnealui Vornicul Samurcaș, cu desăvârșită plirexusiotită, precum mai sus se arată, de orânduise și îndestui ogeaclii cu arme asupra apostaților, ca, neînduplecându-se prin îndemnările ce va cuvânta, a face părăsire și încetare răzvrătirii ce au început, să-i lovească, să-i sfarâme și să-i gonească. Se trimisese și gephanea îndestulă, se pornise și atâta sumă de bani spre

îndestularea lufegiilor ogeaclii și panduri.

Iar răzvrătitorul Teodor, stând în mănăstirea Motrului cu toată adunarea sa și'n satul Țânțărenii, nu înceta urmând lucrările apostasiei, trimițând oameni dintr'ai adunării sale de amăgia și prilostia sate întregi, trăgând în prăpastia nesupunerii și ridicându-i întru apostasie, precum și pe alocurea de prăda și jăfuia, după cum a călcat casa Broșteanului din județul Gorj, cum și'n județul Mehedinți pe niște arendași, jăfuindu-i până la piele. Pentru care luând de știre Divanul Craiovei, au rânduit numai decât pe Slugerul Solomon cu oameni îndestui împotriva acelor cete ale răzvrătitorului; carele, vitejește făcând izbândirea ce mai jos se arată, i s'a trimis de către dumnealor boierii ocârmuitori un contoș blănit cu znih și taleri 500 în naht, cu scrisoarea ce în jos se vede:

„Dumneata Slugere Solomoane! De la Divanul Craiovei ni s'a trimis aici înștiințarea ce faci către dumnealor boierii divaniți de acolo, prin care înștiințezi cele ce au urmat împotriva răzvrătirii ce aț̦âț̦ase și prin satele din județul Doljului trimișii amăgitorului Teodor, ridicând locuitorii din satele Băileștii Românești, Băilești Sârbești și vre-o câțiva din satul Cioroiul, pe cari lovindu-i în două rânduri, vitejește i-ai înfrânt prin vrednice mijloace, și nu numai pe toți aceștia ce se învitaseră de trimișii răzvrătitorului i-ai strâmtorat de s'au predat cu toții, așezându-i iarăși pe la siliștile lor a petrece întru liniștire, ci încă și pe trimișii, anume Stan Bulucbașa și Ion Bulucbașa, prinzându-i, i-ai trimis la Căimăcamia Craiovei în bună pază. Această vitejească faptă vestindu-se, nu numai că s'a cunoscut credința ce ai către stăpânire, iubirea de patrie și vitejeasca vrednicie, ci încă cu toții te lăudăm pentru călduroasa slujbă ce ai arătat și acum, căci, și datoria supunerii împlinind-o, te-ai războit cu toată silința și, dorința de patrie arătând, ai liniștit odihna petrecerii acelor locuitori ce, nălucindu-se întru invitările răzvrătitului, se amăgiseră în prăpastia nesupunerii. Pentru care, spre răsplătirea acestei izbânzi ce ai făcut, iată ți se trimite un

contoș blănit din partea țerii, cu care să ți se înmulțească cugetul înfierbântării, îmbărbătându-te cu dinadinsul a izgoni pe răzvrătitori. Și iată îți scriem că și de acum înainte, cu aceiași osârdnică râvnă întrarmându-te, să dai toată supunerea la povățuirile dumnealor boierilor divaniți de acolo și fără câtuși de puțină sminteală să abați și să năvălești întru izgonirea și înfrângerea acelor răzvrătitori, cari și către stăpânire arată cu hainlâc și nesupunere și către norod pricinuiesc amăgiri și smăcinare la cea liniștită petrecere, fiind bine încredințat că, după bună venirea a Măriei Sale lui Vodă aici, în prea-luminatul Scaun, cu toții vom arăta către Măria Sa osârdnicile dumitale slujbe, călduroasa credință, iubirea de patrie și datornica supunere ce ai arătat și la această întâmplare, ca să fii căutat și ajutat din bogate milele Măriei Sale. Ți se mai trimite și osebit taleri cinci sute, din cari taleri 250 vei popri pentru paguba calului ce ți s'a împușcat, iar 250 vei împărți pe la pandurii și oamenii ce ai avut împreună, și câți dintr'înșii vor fi căpetenii, și cu vrednicie îi vei face cunoscut la dumnealor boierii divaniți, ca și dumnealor să trimită numele lor înscris aici spre a li se face cărți de apărare cu privileghiurile ce se va chibzui."

Într'această curgere de vreme sosind în București și dumnealor boierii Caimacami de la Țarigrad, ai Măriei Sale Scarlat-Vodă Calimah, cu porunca din partea Măriei Sale către dumnealor boierii pământeni, ca, dând pliroforie întreagă și dumnealor Caimacamilor de toate cele urmate în pricina aceasta, să se sfătuiască cu toții a pune în lucrare toate chipurile cele mai destoinice spre a lua săvârșire tulburarea aceasta, fără cea mai puțină zăbavă au îmbrățișat și dumnealor lucrarea trebilor țerii dimpreună cu dumnealor boierii pământeni, dându-se poruncă ca adunarea să se facă la curtea cea orânduită, unde se caută treburile în zile de Domnie. Și așa, după cele toate mai sus arătate chipuri ce se puseseră în lucrare spre întâmpinarea apostasiei, unde se adăsta lecuirea acestei răzvrătiri, a venit răspuns dela Craiova cum că dumnealui

Vornicul Nicolae Văcărescu a orânduit pe Serderul Iamandi Giuvara cu neferii săi și pe Serdarul Dinu Bâlteanu cu pandurii ce avea și pe celelalte trei agale ce se pornise mai înainte dela București, ca să meargă împotriva apostaților ca să-i lovească cu arme. După ce au năvălit cu toții în satul Țânțărenii unde erau o samă dintre apostați, începând a arunca pistoale, de odată au strigat unul dintre apostați cum ca să nu dea, fiindcă sunt frați cu toții, și, numai decât încetând năvălirea, au început Arnăuții să se sărute între dânșii unii cu alții, și s'au tras fieșcare înapoi, nefăcându-se nicio izbândă [1].

Iară dumnealui Vornicul Samurcaș prin ștafetă a scris de la Craiova dumnealor boierilor Caimacami că să i se proftăxească taleri 172.000 acolo, la Craiova, în soroc de duoăzeci și patru ceasuri, fără a mai însemna altceva. Cari cu multă osteneală strângându-se, cei mai mulți cu împrumutare, s'au și pornit numai decât taleri 102.000 la 25 ale lunei Fevruarie și taleri 7.000 la Fevruarie 26 cu oameni întradinși, nădăjduindu-se că poate se va face vre-o împăciuire. Dar se vede că, ca un chip de farmasonie fiind izvodirea acestei turburări, nicio ispravă nu s'a făcut, ci după mergerea Serdarului Iordachi cu căpitan Farmachi acolo la Craiova, cu atâți neferi, în loc de a face vre-o pornire strașnică asupra apostaților, numiții au mers la Slugerul Theodor cu alaiu și cu bună priminţă, întrând în mănăstirea Motrului spre întâlnire, unde au șezut de au prânzit cu toții și apoi s'au întors cu liniște iarăși la Craiova. Și dumnealui Vornicul Nicolae Văcărescu, văzând treburile cum merg și mai vârtos bolnăvindu-se, a cerut prin înștiințare de i s'a dat voie ca să vină la București, unde venise știre într'acele zile dela isprăvnicatul Focșanilor cum că un Vasile Caravia, fiind orânduit din partea Domniei Moldovei cârdserdar la Galați, s'a ridicat cu zorbă asupra topciului (?) turc de acolo (adică zabitului de Galați) și, năvălind asupră-i și asupra beșliilor lui, unit fiind Caravia și cu corăbierii greci

[1] Această înștiințare a trimis-o Serdarul Dinu Bălteanu.

de pe la corabie, au omorât atât pe topciu, cât și pe toți oamenii lui, încă și pe toți ceilalți Turci ce se întâmplaseră acolo, făcându-se atâta vărsare de sânge.

Asemenea se vestise în București cum că la Iași s'ar fi ivit Escelența Sa gheneral Alexandru Ipsilanti cu o ceată de oameni, propovăduind apostasia împotriva Porții Otomanicești și dând proclamația ce mai jos se arată:

„*Către norodul țării Moldaviei.*

„Lăcuitori ai acestui loc al Moldaviei, vă facem știre că, cu ajutoriul și mila dumnezeiască, toată Grechia a înnălțat de astăzi flamburile scăpării de supt jugul tiraniei, cerând slobozenia sa. Și eu, înpreună cu toți simpatrioții miei, mă duc acolo unde mă chiamă trâmbițile norodului patriei mele. Vă dau dar încredințare și închezășluire, atât de spre partea mea, cât și de spre partea tuturor simpatrioților miei celor ce să află aicea (pe care am cinstea să-i ocârmuesc), că veți avea bună odihnă și siguranție, atât a însuși persoanei voastre, cât și a avearilor voastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pentru aciasta fieștecare să caute cu acelaiași slobozenie cu carea vă aflați, îndatoririle și trebile voastre și întru cât de puțin să nu se turbure pentru mișcările mele, pentru ca și oblăduirea și ocârmuirea Prințipatului acestuia rămâne tot aceasta care să află, și cu aceleași pravile va săvârși trebile ei. Cu adevăr vă zic, o lăcuitorilor Moldaviei, că Pronia cerească v'a dăruit pe Domnul ce astăzi domnește, Mihail Sutul Voevod, un apărătoriu cu oserdie al driturilor patriei voastre, un părinte și de bine voitor al vostru. Cunoașteți dar că Înnălțimea Sa este acest feliu precum îl numim, și uniți-vă cu Înnălțimea Sa spre ocrotirea obștestii voastre norociri. Iar, deacă din întâmplare niscaiva deznădăjduiți Turci ar năvăli în pământurile voastre, să nu vă înfricoșați întru nimica, căci strașnică putere să află gătită să pedepsească îndrăzneala lor.

S'au slobozit în orașul Iași, astăzi, la 23 Fevruarie 1821.

(ss) Alexandru Ipsilant [1]."

[1] Cf. Aricescu, *l. c.* p. 92; Urechiă, *l. c.*, p. 51. — O dăm, după tipăritura contemporană a proclamației, în *Studii și documente*, VII, pp. 85—6.

Acestea vestiindu-se în politia Bucureștilor și îngrijindu-se obștea toată cu tot dinadinsul, s'a sculat dumnealui Banul Brâncoveanu aflându-se Spătar-Mare halea, și pe taină a ieșit din politia Bucureștilor, mergând la moșia domniei sale, Mogoșoaia, de unde a pribegit la Brașov, în Austria. A cărui depărtare pricinuind a doua zi mare turburare în politia Bucureștilor, s'au strâns toate isnafurile la Curte, unde erau adunați toată obștea dumnealor boierilor cu dumnealor Caimacamii, și cu mare strigare au lăcut întrebăciune ca să li se arate ce sunt aceste turburări, pentru că unii dintre sudiți văd că se siguripsesc, alții se gătesc a se depărta din politie, cum și cei mai mulți din boieri își pornesc haremurile pe afară, și, cu un cuvânt, toți sânt îngrijați, neputând înțelege ființa adevărului. Cărora li s'a dat răspuns prin încredințări, cu jurământuri de către dumnealor boierii cum că nu este nimic și să nu aibă nimeni nicio grijă, ci fiecare să-și caute de alișverișul său fără vre-o temere, căci pentru străjuirea și paza politiei sânt întocmite îndestule puteri, cu leafă orânduite și vrednice chezășii, iar mai vârtos că nimeni nu se strămută nicăeri.

Cu aceste cuvinte pe de o parte s'a îmblânzit strigarea isnafurilor, mergând fiecare să-și caute de alișverișul său și, pe de altă parte, s'a scris la Craiova să se întoarcă Serdarul Iordachi cu căpitanul Farmachi, a veni la București pentru paza politiei, precum erau întocmiți, rămânând acolo de pază ceilalți trimiși. Iar în fiecare noapte se strecura dintre haremurile boierești, ieșind pe taină afară din politie și cacerdisindu-se în părțile muntelui. Căci, într'una din zile, aprinzându-se un coș dela o casă din târg, și alergând oamenii ca să-l stingă, precum este obiceiul, au început de-odată Arnăuții să alerge pe poduri și pe drumuri, strigând: «Turcii! Turcii au venit». Și, cu aceasta făcându-se mare spaimă și turburare în politia Bucureștilor, au început ziua nămiaza mare a fugi toți în toate părțile, și era mare jale să fi văzut femei cu copii în brațe, oameni cu desagi la spinare alergând să iasă

din politie numai cu trupurile, până ce s'a prins de veste pentru iangănul [1] ce era, că nu este nimic. Apoi s'au întors cei mai mulți. Și, fiecare încărcând prin care, au ieșit din politie, apucând care încotro au putut, vestind de ce fug, încotro merg și care li este spaima. Dintre cari unii s'au dus la mănăstirea Căldărușanii, unii la schitul Cernica, unii la schitul Țigănești, unii la Ploiești și unii la Văleniide-Munte, unii la Câmpina și alții la moșiile lor, cercând cu toții greutatea vremii ce era: noroiu, zăpadă și ninsori cu ploi amestecate.

Într'aceasta s'a întors și dumnealui Vornicul Samurcaș de la Craiova fără a face acolo vre-o ispravă și aducând înapoi din banii ce i se promi[ti]sese numai taleri 35.000, fiindcă ceilalți a arătat cum i-a cheltuit; pe cari i-a dat în Vistieria țerii. Iar Serdarul Iordachi cu căpitanul Farmachi, pornindu-se dela Craiova a veni la București, s'au despărțit ca să se întoarcă pe două drumuri, și au apucat unii pe drumul ce vine pe la Craiova și alții ca să vină pe la Pitești, unde se sculase un căpitan Ivanciu și făcuse multe jafuri, atât în Pitești, cat și în Câmpulung, luând de pe unde găsia cai, arme, bani și alte jafuri.

De aici încep a se ivi de față durerile despuierii și jafurile, pentru că cei ce se'ntorceau pe drumul Craiovei fără milostivire ardea' și jăfuia' pe cine găsia', precum și pe un Vistier Ștefan Bilciurescu întâlnindu-l, ieșind cu nevasta din satul Clejani, l-au dat jos din căruță și i-au luat tot, lăsându-i numai în cămăși, atât pe numitul, cât și pe soția sa. Asemenea și cei ce veniau pe la Pitești au jăfuit, atât în orașul Pitești, cât și în Găiești, luând cai, arme, borfe, bani și cu un cuvânt tot ce găsia'. Din Găiești au bătut drumul la Târgoviște, unde au apucat pe dumnealor ispravnicii de conac, cerând și o sumă de bani, cari spăimântându-se, au făcut toate mijloacele și, numai cu trupurile scăpând, noaptea, călări, au fugit peste văi și peste dealuri, poprindu-se tocmai în satul Băicoiu din județul Prahova. Iar arnău-

[1] În turcește: foc.

țimea, după ce a jăfuit tot ce a putuț din Târgoviște, s'a scoborât spre a veni la București, și, apucând pe zapciii plășii Cornățelului, i-au despuiat de tot, lăsându-i numai în piei, cum și la moșia Șanțurile au jăfuit casa dumnealui Clucerului Iordachi Deșliu, aflându-se acolo, luându-i atâta argintărie, șaluri, cai, arme și cu un cuvânt tot ce au găsit. De acolo unii au mers la moșia Cârsteasca, de au jăfuit pe Fundățeanu, bătându-l și de moarte; alții au mers la satul Sandagiu, de au jefuit pe Bujoreanu și altă bâjenie ce era acolo, prădând și jăfuind pe unde ce găsia, până a venit în București. Unde vestindu-se că Slugerul Teodor cu toată adunarea sa a purces dela mănăstirea Motrului și, trecând pe lângă Craiova, s'au coborât la Slatina, cugetând a se coborâ la București, s'a sculat numai decât într'o Duminecă noaptea dumnealui Banul Grigore Ghica și dumnealui Banul Barbul Văcărescu și cu dumnealui Logofătul Ștefan Belu și cu Vistierul Ioan Manu și au ieșit din București, apucând drumul drept spre Brașov, împrăștiindu-se și alte multe familii, care încotro au putut. Iară, de la Escelența Sa gheneralul Ipsilanti venind curier într'adins în București, a adus scrisoarea ce mai jos se arată, adecă:

„Către Preasfinția Sa părintele Mitropolit al Ungrovlahiei, iubitorii de Dumnezeu episcopi și blagorodnicii boieri ai Divanului Vlahiei.

„Nu sunt la îndoială că vor fi cunoscute d-voastră cercările ce se fac pentru eleteria neamului elinesc și că între aceste două eparhii a Moldovei și a Vlahiei se strâng mulțime de oșteni patrioți elini ca să meargă spre sfântul pământ al patriei lor și pentru ca să se trudească împreună cu frații lor cei de acolo să-și dobândească sfintele și netăgăduite ale neamului lor drepturi. Oștirile acestea, închipuind totdeauna pe locuitorii Moldovei și Vlahiei ca niște frați, se chezășuiesc către dânșii, precum s'au vestit prin manifesturile sale mai înainte trimise, care se arată mai sus, nebântuirea, atât a obrazelor, cât și a averii fie-

căruia și a stăpânirii pământești a țerii, făgăduiește prietesug nestrămutat, și mărturie la cele ce privește buna orânduială ce s'a păzit la toată petrecerea lor în Moldova.

Dar mare mirare m'au cuprins strămutarea cea fără temeiu a locuitorilor orașelor Râmnicului și Buzăului, și, vestind că răzvrătirea și zarva se va fi pricinuit în toată țara din acest fel de urmare, nu lipsim cu grabă a vă înștiința pentru netemerea și liniștirea ce trebuie să aveți și să vă rog ca să publicați către toți cei ce se neguțătoresc, să nu aibă nicio bănuială la negoțul lor, și la toți lăcuitorii patriei voastre nesupărare și nebântuire. Și să fiți încredințați că strășnicia și marea Putere aceia ce are subt protecțiunea sa aceste două eparhii nici într'un chip nu va lăsa să facă într'însele cea mai mică năvălire barbarilor. Drept aceia și Escelența Sa gheneral *en chef* graf și năstavnic a și primit îndată poruncă ca să coboare la graniță cu oștirile rusești ce se află în Basarabia; care a și făcut-o. Deci, ca pe niște patrioți buni și aleși spre cârmuirea patriei voastre, nu sunt la îndoială că vă veți strădui a liniști norodul și a popri acest fel de netrebnice urmări, care aduc totdeauna după sine pătimiri și nenorociri. Publicați aceste a mele manifestări la norod și încredințați din parte-mi pe toți simpatrioții voștri să nu aibă niciun fel de frică, ci să șează la casele și căminurile lor. Și venirea mea vă va pliroforisi pentru adevărul ziselor mele.

Dar, fiindcă oștirile elinești au să treacă prin Valahia, face trebuință ca să se gătească din vreme în toate drumurile ce vin din Moldova cele de mâncare în bielșug și multe, cum și trebuincioasele conace pentru oștiri. Fiindcă, afară de cei ce în trupuri mici de oștire aleargă din toate părțile, sunt a trece și eu însumi în puține zile cu ordia de oștiri cea mare a Elenilor. Și poftesc d-voastră sănătate și norocire.

„La 5 Maiu 1821, din orașul Roman.

Alexandru Ipsilanti[1]."

[1] Și după povestirea grecească a lui Filimon, Aricescu, II, pp.

După a cărui cuprindere, măcar că se va îndestula făgăduiala de siguranță fiecăruia, dar politica Consulatelor neputând cunoaște nici pe Ipsilanti, nici pe Slugerul Teodor, care plecase din Slatina spre a veni la București, iar mai vârtos că arnăuțimea toată din București, văzând că nu li se mai dă leafa dela Vistieria țerii, fiindcă încetase cu totul răspunderea dăjdiilor de prin toate județele, încep (unimindu-se între dânșii) să ridice capul fiecare, și să se arate cu ursuzlâc, nemai cunoscând nici stăpânirea, nici ocârmuirea, și către acestea vestindu-se în București că Escelența Sa gheneral Ipsilant a sosit la Focșani cu adunarea sa, s'a sculat arnăuțimea din București de a plecat să meargă spre întâmpinare-i. Care, venind pe la Ploiești, se ridicară toți orășenii asupra-li cu arme, nevoind să-i primească. Dar ei, temându-se a nu se întâmpla vre-o mai multă turburare, nu s'au maia bătut prin Ploiești, ci au trecut toți apa Teleajenului, poposind la Bucov, și de acolo s'au dus cu toții pe supt deal drept la Focșani (iar nu pe drumul cel mare), despuind și prăpădind tot pe unde găsia.

După aceia consulatul Rusiei, cu al Austriei, dimpreună cu dumnealor boierii de mai jos, adecă dumnealui Vornicul Grigore Filipescu, și dumnealui Vornicul Iordachi Filipescu, și dumnealui Vornicul Costachi Samurcaș, și dumnealui Vornicul Alecu Ghica, și dumnealui Hatmanul Nicolachi Mavru, cu toții ieșind din București, s'au tras drept la Câmpina, și de acolo au apucat drumul Brașovului, rămânând politia Bucureștilor întru îngrijirea Prea Sfinției Sale părintelui Mitropolit chiriu chir Dionisie, cu părintele episcopul Argeșiu chir Ilarion, și dumnealui Vornicul Grigore Băleanu, fiind Spătar, și dumnealui Vornicul Mihalachi Manu, și dumnealui Vornicul Iordachi Slătineanu, fiind Logofăt de Țara-de-sus, și dumnealui Logofătul Scarlat Grădișteanu nazâr al Cassei lefilor și însărcinat și cu epistasia Agiei, și dumnealui Vornicul Nicolae Golescu, și dumnealui Logofătul Fotachi Știrbei, și dumnealui Logofătul Alexandru Filipescu, fiind orânduit vechil de Vistier-Mare, și dumnealui Vornicul Alexandru Nenciulescu, cât și străjuirea

politiei rămăsese asupra Căminarului Sava cu oamenii săi, priveghind ziua și noaptea atât prin târg, cât și pe toate pieţile, până ce a sosit și Slugerul Teodor, trăgând drept la mănăstirea Cotroceni cu toată adunarea sa. Carele îndată a orânduit strajă în toate părţile, atât în politia Bucureștilor, cât și pe afară, la Colentina și Băneasa și alte locuri. Iar, pe unde a trecut adunarea sa, fiind fost împrăștiată și pe la alte locuri, a jăfuit și a prădat fără omenie pe cine a găsit, precum și un Gheorghe Cârjaliu, acesta fiind întru adunarea Slugerului Teodor, a făcut multe jăfuiri peste Olt, și, vrând a-l curăți Slugerul Teodor, fiindcă se arăta și fără supunere, a prins de veste și s'a cacerdisit, venind la Serdarul Iordachi Olimpie, supt a cărui umbrire adăpostindu-se, s'a hotărât și cu alți hoțomani, și a jăfuit atât pe unii din boierii Craiovei, cât și alte bâjenii, obrăznicind de-a rănit pe mulți cu tăieri, precum pe Medelnicerul Petrachi Poenaru dela Craiova și alții, ajungând acești prădători până aproape de vama dela Câineni, jăfuind și răpind în toate părţile, încât nu se poate scrie nespusele jafuri ce au făcut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După sosirea Slugerului Teodor la Cotroceni, vrând să între și în București, s'a închis Căminarul Sava cu oamenii săi în mănăstirea Radului-Vodă și înnăuntru în Mitropolie. Iară Slugerul Teodor, întocmindu-și alaiul adunării sale a întrat cu o pâne mare pe Podul Calicilor și, abătând drumul pe la partea din sus, ca să meargă pe la Beilic la mănăstirea Radului-Vodă, a găsit podul de peste Dâmbovița stricat de către Căminarul Sava, și s'a întors înnapoi de a venit pe la Curtea-Veche, să meargă sus la Mitropolie. De unde ĭucepând oamenii Căminarului Sava a slobozi puști și pistoale, nu l-au îngăduit a se apropia. Ci, întorcându-se către casele răposatei Bănese Brâncovence, ce suut în vale la Mitropolie, au pus oameni de au sărit peste zidul curții și, deschizând porţile, a întrat Slugerul cu tot alaiul său, de s'au așezat acolo, începând a face întocmiri de ocârmuire și a cugeta la cele de slavă.

Peste puțin, pornindu-se dela Focșani, prințipul Ipsilant

cu adunarea sa și cu arnăuțimea ce mersese spre întâmpinare-i, a venit pe supt deal până la Mizil, sud Saac (necutezând să vină pe drumul cel mare, fiindcă avea temere de spre Brăila), unde luând de știre pentru ridicarea Consulatelor și pribegia dumnealor boierilor, numai decât a dat proclamația de mai jos arătată, adecă:

«Trecând pe pământul Valahiei, am aflat cu mare nemulțămire că, lăsând pustie Capitala voastră, v'ați risipit.

Locuitori ai Bucureștilor! Cei drept cugetători desaprobă purtarea voastră. Patriotismul bărbaților mărinimoși la asemenea împrejurări se cunoaște. Când stâlpii țerii dau asemenea pilde, ce mai rămâne să facă poporul?

Nobili locuitori! Întorceți-vă la vetrele voastre; interesele patriei voastre, ale poporului, și chiar ale voastre, vă chiamă în Capitala țerii. Astăzi e vorba de viitoarea libertate a vieții voastre. Care din voi se va arăta nevrednic de aceasta? Dacă din nenorocire se află vre unul între voi asemenea, stingă-se numele lui din rândul celor de bun neam! Patria lui îi va cere într'o zi samă de nepăsarea lui. Fie încredințat că frica lui este neîndreptățită și că, mai nainte de a se vărsa o picătură de sânge, deci mormântul va acoperi trupurile noastre ale tuturora.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mizil, 1821, Martie 18. *Alexandru Ipsilant.*»

Dată în elineasca tabără de obște[1].

Trimisu-s'a om într'adins și către pribegiții boieri cu publicația aceasta, pe cari i-a ajuns la Breaza, sud Prahova, și n'au mai stat acolo, ci îndată au trecut cu toții în Brașov d'împreună cu Consulaturile. Iară prințipul Ipsilant, sosind în orașul Ploiești, a dat poruncă de s'au strâns toate armele de pe la orășenii de acolo, făgăduindu-li plată. Și, mai zăbovind câteva zile, a sosit și gheneral Cantacuzino cu o ceată de ostași mavrofori. S'au adunat din Ploiești cu măglisitoare mijloace, înșelându-se, o sumă de oameni de s'au scris între ceilalți ostași, unii și de frică, ca să nu li se jăfuiască casele și averile, cărora li se da

[1] După Aricescu, *l. c.*, pp. 102—3.

și cocarde din partea prințului Ipsilanti, supt a cărui ocârmuire erau toți cei de mai jos orânduiți căpetenii sau mai bine zis prăpădenii, însă:

Chiliarhul Colocotroni, tagmatarhul Constantin Duca, chiliarhul Orfanos, tagmatarhul Vasile Caravia, chiliarhul Gripari, Păharnicul Anastasie, Nicolae Scufu, Grigore Suțu, chiliarhul Vasile Parlan, Alexandru Rizu, Hagi Bairactaru, căpitan Spiru, căpitan Staicu, căpitan Nicola Adicheh, căpitan Nicola Carabelea, căpitan Constantin Lasani, chiliarhul Mihail, Vasile Parlan, pendicondarh Caloian, Gheorghe Manul, Serdarul Iordache Olimpie, căpitan Farmachi, delibașa Mihali, căpitan Stoica, polcovnicul Mihali, sutarhul Constantin Lazaru, căpitan Vardalah, căpitan Alexe Filip, căpitan Spiru Draculi, căpitan Constantin. Anghel, căpitan Anton, Nicolae Cărbuni, Hatmanul Bibică.

Erau și alții printre aceștia cu numiri de căpetenie; iară, adevărul zicând, toți erau căpetenie, nefiind supunere la vre unul, precum și în urmă s'au mai adunat cei de mai jos arătați, însă:

Clucerul Costache Herescu, Cănimarul Nicolae Vlastò, Căminarul Moisachi Hagi-Abdula, Gheorghe Ciontulac, Iancu Iliad ot Câmpulung.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și, zăbovindu-se în Ploiești vre-o două săptămâni de zile, s'au făcut atâtea cheltuieli cu tainaturi peste tainaturi, încât nu mai proftaxià a se întâmpina. Nu puține jafuri și despuieri s'au săvârșit acolo de către arnăuțime, nefăcându-i zapt nimeni, cari cu toții strigau «*zavera*", ce se tâlcuiește în limba arnăutească: „*pentru lege*".

Apoi, sculându-se din Ploiești prințipul, dimpreună cu Cantacuzino și cu toată adunarea, au purces să meargă la București pe drumul Păscanilor, unde nu puțină spaimă s'a făcut, atât la unele băjenii ce era pe la sate și moșide prin lăturile drumului, cât și în mănăstirea Căldărușanii, ce este aproape de Păscani. Căci, aflându-se în mănăstire mulțime de familii cu băjenie, s'au pomenit cu taxiarhul Duca cu o sută de Arnăuți întrând în mănăstire și căutând să strângă armele și caii de pe la toate băjeniile. De care poate socoti fieșcine cât siziltic *(sic)* și tur-

burare se va fi făcut, până ce au fugit numitul din mănăstire. Și, sosind cu toții la București, au conăcit prințipul Ipsilant la Colentina, în casele dumnealui Banului Grigore Ghica, unde au mers dumnealor boierii ce mai rămăsese în București, de i-au arătat toată ticăloșia țării, cum și jafurile și prăpădenia ce s'au făcut de către oamenii Slugerului Teodor și de către Arnăuți, și a dat Escelența Sa făgăduială prin graiu numai, că se va îndrepta.

Acolo au mers spre întâlnire și Slugerul Teodor, cu care ce va fi vorbit prințipul Ipsilant nu este știut, căci pe toate ceasurile se schimbau hotărârile, până ce s'a făcut plan de către prințipul Ipsilant ca să meargă Escelența Sa cu toată adunarea ce avea (mai strângându-se și din politia Bucureștilor ostași) la orașul Târgoviște, cum și Slugerul Teodor cu ostașii săi să meargă la Pitești, iar boierii cu părintele Mitropolit să meargă la Câmpulung ca să întocmească acolo comitet, a se căuta treburile țerii și cererile ostășești, fiindcă începuse a se vesti venirea puterilor otomauicești în țară. Și așa s'a sculat prințipul Ipsilant cu adunarea sa de s'a tras la Târgoviște, dimpreună și cu arnăuțimea. Care s'au făcut multe jafuri și spargeri de case și pivnițe, cât au stat în București, jăfuind ziua în amiaza mare pe cine întâlnia, neavând cine să li stea împotrivă. Iar Slugerul Teodor, cu toată pandurimea și adunarea ce avea, mai rămânând în București, ședea în casele dumneei Bănesei Brâncovence, și, prelungind din zi în zi purcederea la Pitești, după hotărârea ce se făcuse de către prințipul Ipsilant, a hotărât ca să se așeze iarăși în mănăstirea Cotroceni. Unde a orânduit îndată să se facă șanțuri cu tabie și meterezuri împrejurul mănăstirii, aducând oameni din toate părțile, cum și vinovații ce mai rămăseseră în pușcărie (fiindcă pe cei mai mulți îi scosese din temnița pușcăriei arnăuțimea), de săpa la șanțuri. Și mulți dintre locuitorii politiei, cum și cei de pe afară, cercând nu puține jafuri de către panduri și alții, alergau cu jalbe de plângere la Slugerul Teodor, dându-i titlul de *Domnul Tudor*. Carele pe de o parte

li făgăduia că se va face îndreptare, iar pe altă parte îi punea, cu voie, fără voie, pe unii de săpa' la șanțurile meterezurilor ce făcea împrejurul Cotrocenilor. Într'această vremé, alcătuind proclamația de mai jos arătată, a publicarisit-o prin toate județele, orânduindu-se ispravnici pe la județe, atât de către Slugerul Teodor, cât și de către prințipul Ipsilant, cari pe toate zilele se schimbau, neavând nicio statornicie, ci numai o străgănire și multă dărăpânare, fierbând locuitorii din toată țara și neștiind ce stăpânire să cunoască în acea vreme.

„De la Slugerul Teodor Vladimirescul către toți locuitorii orașelor și satelor din sud..., de orice treaptă, adecă neamuri, postelnici, mazili, breslași, birnici, poslujnici și slujitori, și către toți străinii birnici dintr'acest județ. Este știută la toți cea până acum pornirea mea, ce cu glasul norodului cel nepăstuit am urmat și urmez spre dobândirea dreptăților. Am hotărât, dând cel d'intâiu semn de bun patriot într'acest pravoslavnic pământ românesc, întru care îmi am strămoșeasca naștere, să otcârmuiesc pe toți cei ce au încins arme din partea a tot norodului spre zdrobirea și încetarea a oricărui jaf și nedreptăți ce ați cercat până acum din pricina oblăduitorilor Domniei ce au stătut, care, întru desăvârșita nemilostivire aflându-se, au aplecat oricâte chipuri de mijloace, s'au îndeletnicit și v'au supt sângele, aducându-vă într'aceasta mare dărăpânare și proastă stare întru care vă aflați. Iară cea mai de temeiu hotărâre a mea, însoțită cu glasul norodului, este ca nici într'un chip să nu încetăm din cererea dreptăților țerii, pre care, și de nu le vom vedea dobândite printr'aceste destoinice cuvinte care s'au făcut cunoscute până acum pre unde s'a cuvenit, vă făgăduiesc sufletește că se vor dobândi negreșit prin vărsarea de sânge împotriva vericăruia vrăjmaș se va arăta călcător acestor dreptăți, de care întâiu voi aveți să vă bucurați. Într'această dară doritoare patrie și vouă cugetător aflându-mă, mi-au ajutat milostivul Dumnezeu până acum, și nu numai acele cinci județe ot preste Olt se văd mântuite

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de mâncătoriile și jafurile prădătorilor otcârmuitori și felurimi de slujbași, ci pre unde am ajuns și am propovăduit au încetat relele jefuitorilor.

Așa dară, ajungând și aicea, în politia Bucureștilor, care este Scaunul oblăduirii norodului, și găsind mulți patrioți boieri întru asemenea bune cugetări cu ale norodului asămănați, am hotărât, ca un voitor de dreptate, să cunosc vremelnica stăpânire a țerii, supuindu-se toți cei ce au încins arme de izbăvire la legile și pământenești obiceiuri ce li se vor arăta de către stăpânire prin mine, și le voiu cunoaște că sunt întru adevăr folositoare patriei și de mare trebuință obștii norodului. Căci, fără de a cunoaște cineva o stăpânire, nu numai firește nu este prin putință, ci pot zice: și de mare vătămare la împlinirea trebuinților ce va avea această izbăvitoare lucrare. Și vestesc dară tuturor fraților pământeni că și cuviința și trebuința vă îndatorează să cunoașteți o stăpânire; care stăpânire, având lăstarele sale întinse prin laturile țerii, se închipuiește și într'acel județ prin dumnealor ispravnicii ce se orânduiesc de aici. La cari câți sunt locuitori într'acel județ trebuie să se supuie, și să săvârșească poruncile ce le vor da când vor fi asămănate cele întru obștească știută datoriei și ajutătoare trebuințelor ce cer oștirile ce sunt gata a se războiu spre dobândirea dreptății norodului. Și așa, înțelegând cu toții duhul acestei izbăvitoare lucrări, câți sunteți vrednici de a purta arme împotriva vrăjmașului dreptăților țării, veniți la mine să vă cercetez starea vitejiei voastre, și, de voiu găsi-o asămănată cu ceia ce se cuvine întru asemenea lucrare, numai decât să vă primesc și să vă povățuiesc datoriile ce aveți să săvârșiți; cunoscând însă și aceasta că aveți să slujiți ca niște ostași numai pentru dobândirea dreptăților voastre, iar nu pentru vre-o folosire de bani. Căci și eu și toți cei ce s'au înfrățit cu mine slujim, nu cu cuget de bani, ci, porniți de râvna binelui, așteptăm și pentru noi și pentru copiii noștri. Iară câți nu sunteți născuți pentru această meserie împliniți-vă datoria cu toată supunerea ce se cu-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

vine să daţi către dumnealor boierii ispravnici ai judeţului; adecă voi, mazâlilor şi breslaşilor şi companiştilor şi străinilor, răfuiţi-vă rămăşiţele ce aveţi ale următoarei tetraminii de Ghenarie. Asemenea şi voi, birnicilor, istoviţi rămăşiţele dăjdiilor ce sunt scoase până acum prin poruncile stăpânirii, adecă a sămii Vistieriei de Fevruarie şi Martie, po taleri 18 de lude, ai dininiei lefilor tot pre aceste luni, doisprezece şi jumătate de lude, şi banii orânduielii menzilhanelei de primăvară, po taleri şeaptesprezece şi jumătate de lude. Şi cu toţii din orice treaptă şi orânduială slujiţi izbăvitoarelor oştiri ale ţerii, care după cum se va orândui în dări şi în transporturi de trebuincioase zaherele. Şi fiţi încredinţaţi că mai la urmă veţi înţelege şi rodurile fericirilor voastre.

Câţi însă de supt aceste răspunderi vă aflaţi astăzi ostaşi şi supuşi armelor izbăvirii, să ştiţi că sunteţi cu totul apăraţi şi privileghiaţi, şi voi, sătenilor, cu unii ca aceştia aveţi să vă scădeţi din lude cu analogon cislelor voastre, precum şi stăpânirea ţerii porunceşte pentru aceasta prin Vistierie către dumnealor ispravnicii judeţelor. Şi asemene se va păzi această orânduială şi pentru câţi alţi ostaşi se vor mai aduna de prin sate de acum înnainte prin ştiinţa mea şi a orânduiţilor miei. Iar, după ce veţi istovi toate aceste puţine rămăşituri prin zapciii plăşilor la dumnealor ispravnicii judeţului, după cum urmează obiceiul, ca să-i stovească şi dumnealor cu Vistieria ţerii, iarăşi spre întâmpinarea trebuincioaselor ale izbăvirii, să ştiţi fără îndoială că mare uşurinţă are să vi se facă, nu numai întru răspunderea dăjdilor, ci şi întru toate celelalte dări si orânduieli, cum şi jăţuirile vor lipsi cu totul, şi veţi înţelege însivă scăparea robirii întru care v'aţi aflat până acum. Urmaţi dară întru toate acestor propovăduiri ce într'adins vi s'au trimis ca să se cetească întru auzul tuturor şi în vileag la obşte, şi fiţi încredinţaţi că nici odinioară nu veţi rămânea fără dobândirea dreptăţilor voastre.

1821, Martie 12[1].»

[1] Şi in Aricescu, *l. c.*, pp. 129—31.

Iară boierii ce erau rămași în politie, vrând a se trage cu părintele Mitropolitul la Câmpulung, după hotărârea prințipului Ipsilanti și mai vârtos având temere, nu care cumva, ivindu-se oștire otomanicească în țară, să li se întâmple vre-o primejdie de viață în pripa furiei, a prins de veste Slugerul Teodor, și îndată a orânduit oameni în adins de i-au ridicat pe toți de i-au pus supt pază la casele de la Belvedere, de lângă grădina lui chir Ianache Ștefan, unde i-au încunjurat oameni destui de pază, și, deranduind pre un căpitan Simion cu o sută cincizeci de panduri ca să-i străjuiască, dintre cari dumnealui Vornicul Grigorie Băleanu, fiind epistat al stăpânirii și având oameni îndestui, s'au cacerdisit de s'au tras la Câmpulung, și de acolo, stând câteva zile, au plecat la Brașov, lăsând epistășia stăpânirii iarăși dumnealui Logofătului Scarlat Grădișteanu.

Dumnealor boierii ce pribegiseră în Brașov, sfătuindu-se cu toții, au făcut trei arzuri de înștiințare, unul către Înnalta Poartă Otomanicească, dimpreună și cu anaforaua către Măria Sa Scarlat-Vodă Calimah, Domnul țerii, arătând, atât venirea prințipului Ipsilanti în țară, cât și pribegirea dumnealor în pământurile Austriei, rugându-se cu toții pentru izbăvire, altul către Prea-Înnaltul Împărat Franțisc al Austriei, de mulțumire că i-au primit în pământurile Împărăției sale, și cel de-al treilea către Prea-Puternicul Împărat Alexandru al Rusiei, făcându-i-se cunoscut ticăloșiile țerii și rugându-se de mântuire, după cum se vor arăta mai jos anume, — care le-au trimis câte trele prin cinstitul aghent consul Fraișah [1], al Chesaro-Crăeștii Puteri. Și nu înceta pre toate zilele băjeniile, mergând în Brașov și în Sibiiu de prin toate părțile, spărgăluindu-se toate orașele țerii, atât cele mari, cât și cele mici: fugia și satele cu prostimea lăcuitorilor, încât s'au umplut tot ținutul Brașovului, precum și Sibiiul, cu toate împrejurimile. Slugerul Teodor, văzând împuținarea adunării prințipului

[1]. Fleischhackel de Hakenau.

Ipsilanti și că nu este nicio întocmire după cum s'ar fi nădăjduit, nu a cutezat a se uni întru toate acele adunări, precum ar fi fost dintru început clădirea lucrurilor, ci sta întru îndoială, mirându-se ce să facă, și, măcar ca să se arate soglăsuitor ridicării, dară pre supt cumpăt a înștiințat către Prea-Puternica Poartă, prin arzul ce a făcut, cuprinzător de toată curgerea acestei ridicări și cum că scularea sa nu este împotriva Împărăției, ci pentru dreptățile țerii, care s'au călcat și s'au pierdut cu totul, defăimând pe cei după vreme Domni și pe boierii greci ai Domnilor și pe tot neamul Grecilor, tălmăcindu-i de haini și voitori de rău ai Împărăției, prin multe pilduiri, aducând paradigma și pentru fugiții Domni, ce după vreme au pribegit, cum și pentru prințipul Ipsilanti ce venise cu apostasie în țară, pe care nu l-ar fi cunoscut, cerând înaltă poruncă de urmare și adăugind că, tot neamul Grecilor fiind adăpați întru legătura ardicării prin mari jurământuri, nu poate Împărăția a se mai încrede ca să orânduiască Domn dintre neamul Grecilor, mai vârtos într'o astfel de vreme, ci bine ar fi la Țara-Românească să se orânduiască Domn dintre pământenii Țerii-Românești, cum și la Moldova să se orânduiască dintre pământenii Moldovei, căci însuși Domnul Calimah Scarlat-Vodă este unul dintre tăinuiții apostați. Care acest arz l-au trimis Slugerul Teodor cu înștiințare către muhafizul Diiului, cu om într'adins, rugându-se a se porni la Țarigrad.

Cum și într'acele zile venind în București un Nuri-Aga Turcul, cu un cavas al Pașii dela Giurgiu, ca să-și caute un armăsar ce i se furase de către un seiz al său și, luându-se pe urmă, au venit până la Copăceni, dând peste străjile de panduri ce erau acolo, care numaidecât aducându-l în Cotroceni, l-au înfățișat la Slugerul Teodor, și, poprindu-l acolo, l-au tratarisit cu mare cinste, făcându-i și îndestulare de armăsar, dovedindu-se în București. Căruia povestindu-i prin graiu cu deslușire, atât mijlocul ardicării, cât și starea adunării prințipului Ipsilant, au făcut și către Pașa de la Giurgiu arz din parte-i către Îm-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

părăție, cu asemenea cuprindere după cum și cel de mai sus, rugându-se a se porni cu grabă la Țarigrad și arătând că-și va arunca și armele, de va fi poruncă împărătească, căci nu sunt ridicați asupra Împărăției, nici că are destoinicie a se împotrivi stăpânirii. Și așa, mulțumind lui Nuri-Aga, cu gvardie de către Slugerul Teodor, s'au trimis la Giurgiu, întovărășit cu pază rânduită a nu se supăra la drum de către cineva.

Într'acestea se afla Slugerul Teodor, care cu feluri de mijloace zorlandisia pe Mitropolitul țerii și pe boierii ce-i avea supt pază la Belvedere, cerându-li sume de bani, zaherele, vite și altele pentru îndestularea adunării și hrana tuturor celor împreună cu dânsul. Pentru care făcându-se orânduiele pe la județe a se aduce în București, se lua după la cine se găsia, și care apuca mai înainte, acela le lua, adecă le apuca' oamenii prințipului Ipsilant, ori zaherea sau vite, le lua fără a mai cerceta, cum și ai Slugerului Teodor asemenea, fiind un jaf nepovestit în toate părțile țerii, cum și în politia Bucureștilor, luându-se pe datorie pânea cea trebuincioasă de pe la brutari și carne după la măcelari, cu voie, fără de voie. Și, cu un cuvânt, nu numai cei din politie pătimiau, ci și toți lăcuitorii țerani, pentru că li lua vitele cu cârdul, și, osebit, oi, vaci și porumburi boierești și negutătorești și mănăstirești, unde le găsia, le lua cu toatele, făcându-se atâta jăluire; mai vârtos pătulele cu porumburi, după ce le spărgea, le da drumul de se făcea mai multă prăpădenie. Dară buțile cu rachiu și vinuri, pe unde le găsia, după ce bea dintr'însele și cără cu donițele până se sătura, apoi sloboziau puști și pistoale într'însele, de se vărsa tot ce mai rămânea. Pentru bani însă, fiindcă nu se mai putea face nicio împlinire din țară, mai vârtos că, de și se împlinia o puțină sumă la un județ, ori că se temea dumnealor ispravnicii de a-i trimite la Vistierie pentru frica drumului, căci erau împănate toate drumurile de arnăuțime, sau că veniau nescai Arnăuți de-i lua după la isprăvnicaturi cu cuvânt de leafă, și apuca în toate zilele, când pe unul, când pe

BCU Cluj / Central University Library Cluj

altul, din negutătorii ce mai rămăsese în politie, de li cerea bani, aridicându-i pe alții și la închisori, încât li era frică oamenilor să mai iasă și din casă afară, ci ședeau unii pe la hanuri, alții pe la casele lor închiși, temându-se a nu-i vedea cineva.

Cum și Căminarul Sava a scos de toată prăvălia din politie sinisforă, strângând sume de bani cu numele pentru leafa celor ce slujesc politiei. Carele, după rugăciunea ce-i făcuseră boierii ce erau supt pază la Belvedere, vrând ca să meargă acolo cu oamenii săi ca să-i scape și să-i slobozească de a merge în Brașov, au desvăluit acest mijloc dumnealui Logofătul Scarlat Grădișteanu la Slugerul Teodor, și peste 150 de panduri ce erau orânduiți de pază boierilor au mai trimis încă 250 panduri, cu căpetenia lor, poruncindu-li cu strășnicie ca, venind Căminarul Sava cu oamenii săi să iea pe boieri, să se războiască numai decât cu dânsul și, pe de o parte, să-l lovească a nu-l lăsa să se apropie, iar, pe de altă parte, să iea capetele boierilor și al Mitropolitului și să le ducă la Cotroceni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Care această strîmtoare văzând-o boierii și spăimântându-se de cap, au minisit pe Căminarul Sava ca să nu facă nicio urmare. Iar de la Țarigrad au venit într'acele zile la București scrisoare patriarhicească cu blestemuri asupra celor ridicați în cugetul apostasiei, cât și scrisoarea din partea Domnului Scarlat-Vodă Calimah, cum mai pre jos se arată, adecă:

«Preasfințitule Mitropolit al Ungrovlahiei, prea-cinstitule și exarh al plaiurilor, șezătorule în locul arhiereului Chesareii și Capadochiei, iubitorilor de Dumnezeu episcopi ce sunteți supuși acestei sfinte Mitropolii, în Prea-Sfântul Duh iubiți frați și întocmai slujitori, cinstiților și de bun neam boieri, negutătorilor, blagoslovitelor isnafuri și tuturor ceilalți blagosloviți creștini din fiescare orânduială și treaptă, darul fie cu voi și pace dela Dumnezeu.

«Cel mai întâiu temeiu al înțelepciunii este a cunoaște omul pe făcătorul său de bine. Este lucru mai luminat decât izvoarele că oricare se arată nemulțumitor către

făcătorul de bine se numește cel mai rău dintre toți oamenii. Această răutate o vedem în multe părți hulindu-se de Sfintele Scripturi și neiertată de Domnul Nostru Isus Hristos, precum este pilda Iudei, și, când nemulțumirea este împreunată cu duhul faptelor celor rele și al răzvrătirii împotriva obștești noastre făcătoare de bine și hrănitoarei și preapu-ternicei și nebiruitei Împărății, atunci se cunoaște și mijloc împotriva lui Dumnezeu. Pentru că zice că nu este Împărăție și stăpânire decât de Dumnezeu orânduită, și oricare se împotrivește acestei de Dumnezeu pentru noi orânduite puternică Împărăție, se împotrivește dumnezeiești orânduieli. Acestor dară mari și temeinice înțelepciuni și credincioasei datorii s'au amăgit cu nesămănata obrăznicie și mândrie întâiu cel mai înainte rânduit oblăduitor al Moldovei (carele de n'ar mai fi fost) Mihail, și Alexandru Ipsilant. La toți de un neam al nostru este știut mulțimea milelor câte în multe rânduri cea pentru noi orânduită puternică Împărăție ca dintr'un izvor au revărsat asupra acestui rău răzvrătitor Mihail: de mic și prost l-au înnălțat la trepte și măriri, din neslăvit și fără ipolipsis l-a ridicat în slavă și cinste, l-a îmbogățit, l-a căutat, în cea după urmă oară l-a învrednicit și cu luminata a Scaunului oblăduire, și l-a așezat stăpânitor de norod.

Acesta dar, fiind din fire voitor de rău, s'a arătat cu mare nemulțumire și, unindu-se într'o glăsuire cu hainul, fugitul Alexandru Ipsilanti, amândoi întocmai fiind nesocotiți mândri și rău-cugetători întru deșertăciune, au propovăduit slobozenie neamului și cu această glăsuire au tras mulți din partea locului, presărând și trimețând prin multe locuri ca să amăgească și să tragă după sine în prăpastia pierzării și pe alți mulți ai neamului nostru. Și, pentru ca să poată cu oarecare mijloc ca să dea îndrăzneală ascultătorilor, au întrebuințat și numele puternicii Rusii, arătând că și această Putere este într'o unire cu gândul și cu pornirea lor, pricină cu totul neadevărată și neînființată, aflare numai a lor și deșartă. Căci, cu toate

că aceasta peste putință este și de multă hulă pricinuitoare ruseștii Puteri, dar și însuși cel de aici Excelența Sa ministrul acestei prea-înnalte Stăpâniri întrebându-se, au dat înscris cu dovadă că nicio închinare sau știință are rusească Stăpânire la acest lucru, defăimând mai vârtos această faptă ce cu acest fel de meșteșugire au închipuit adunarea cea prăpăditoare acești doi și cei împreună cu dânșii iubitori de slobozenie, sau, mai bine am zice, vrăjmași slobozeniei, și au făcut un lucru prea urât lui Dumnezeu, blestemat și nesocotit, vrând să turbure odihna și repausul neamului nostru și credincioasei raiele a preaputernicei Împărății, care o primește supt a ei bună umbrire cu âtâtea pronomii ale slobozeniei, câte nu le dobândește supt alt neam supus la atâtea altele, cât și la ale legii noastre, care s'au păstrat și s'au păzit până în ziua de atunci, pentru a noastră sufletească mântuire.

În loc dar a fi iubitori de slobozenie, s'au arătat vrăjmași slobozeniei; în loc de a iubi creștinătatea și neamul lor, s'au făcut vrăjmași neamului și creștinătății și împotrivitori lui Dumnezeu, meșteșugind fără frica lui Dumnezeu cu nesocotitele lor porniri turburare puternicei Împărății împotriva supușilor ei, și s'au silit să aducă obștească prăpădenie asupra tot neamului. Acestea dar auzindu-le, noi și toate cele de aici mădulări ale bine-credinciosului nostru neam de toată treapta, ne-am umplut de multă întristare și de mare jale, și ne-am îndemnat din părinteasca dragoste și din pronie bisericească ca să aducem aminte cele pentru mântuire. Drept aceia povățuindu-vă scriem arhieriilor voastre și înșivă, prin cei de loc egumeni, ieromonahi și duhovnici, să propovăduiți amăgirea numiților răuvoitorilor oameni și să aduceți pe toți cei supt duhovniceasca ocârmuire creștini de fiescare stare spre păzirea credințelor raielei, cea mai mare supunere și plecată ascultare către cea nouă rânduită puternică Împărăție, și să deslușiți cu înființate arătări ale adevărului meșteșugirile acestor răzvrătitori oameni, și să-i vedeți de obște, fără de a da vre-o ascultare nici arhieria voastră, nici cu-

vântătoarea arhieriilor voastre turmă la cuvintele și urmările lor. Ci încă să-i urîți și să-i goniți, după cum Biserica și neamul i-au urît, și grămădiți-li împotrivă-li cele mai mari blesteme, avându-i despărțiți ca pe o parte putredă de toată cealaltă curată și sănătoasă parte, ca pe niște călcători a dumnezeiești lor porunci și apostolicești lor orânduieli, ca pe niște hulitori de Dumnezeu și de sfântul jertfelnic și ca pe niște nemulțămitori și nerecunoscători către făcătorii de bine și împotrivitori sufletești lor, firești lor și politicești lor orânduieli, ca pe niște prăpăditori ticăloșilor, negreșiților celor nouă de un neam. Afurisiți, sînt, blestemați, neiertați, după moarte nedeslegați și supuși veșnicului blestem. Pietrele, lemnul și fierul să putrezească, iar ei să nu putrezească; să-i bată Dumnezeu cu vifor și cu fierbințeală de foc, vânt prăpăditor să facă cerul cel de asupra lor, capetele lor și pământul cel de desupt lor fier. Căci s'au dezbinat din viața aceasta fără de vreme, și vor pierde și pe cea viitoare, vor cădea pe capul lor tunete dumnezeiești. Agoniselile lor până în sfârșit să se piardă, fie copiii lor săraci și muierile lor văduve; numele lor să se șteargă cu sunet până la un neam, și să nu rămână piatră peste piatră; gonească-i îngerul Domnului în scrâșnire; să aibă blestemul celor după vreme sfinți și purtătorilor de Dumnezeu părinți, ei și câți faptele lor au urmat și vor urma.

„Către acestea, fiindcă, pe lângă celelalte, cunoscut s'au făcut că cei ce au avut acest drăcesc gând al ridicării norodului și cei ce au făcut între dânșii acest fel de lucru s'au legat și cu legătura jurământului, înțeleagă că acest jurământ este jurământul înșelăciunii, este nesocotit și nedrept întocmai ca al lui Irod, carele, pentru ca să nu se vădească călcător de jurământ, a tăiat capul Sfântului Ioan Botezătorul, iar, de lăsa jurământul cel fără de cuvânt care l-au socotit reaua lui poftă, într'adevăr atunci Înnainte-Mergătorul urmă a vieții, și păzirea unui rău jurământ a pricinuit moartea Mergătorului-Înainte. Asemenea și păzirea jurământului spre ținerea făgăduielilor către

aceste familii [1]. Într'adevăr, dacă pricinuiește pierzare unui neam întreg, văzut este câte iubitoare de Dumnezeu și mântuitoare lăsarea acestui jurământ, de vreme ce scapă neamul de mari nevoi viitoare. Pentru aceasta cu darul Sfântului Duh desleagă Biserica jurământul lor, primește și iartă din inimă pe cei ce se vor pocăi și se vor întoarce, mărturisind înșelăciunea lor și îmbrățișând într'adevăr credința raialelor.

Întorcând cuvântul și către arhieria voastră, arătăm că, dacă nu veți umbla la toate după cum prin Sfântul Duh bisericesc vă sfătuim printr'această carte, și de nu veți arăta în ființă silință și osârdie la desfacerea faptelor lor, la îndreptarea turburătoarelor lucrări și la întoarcerea celor rătăciți la cele prin mijloace dărăpănări, și răsplătire celor ce vor rămânea în socotelile turburării, de nu vă veți uni cu Biserica și, cu un cuvânt, ori cu care mijloc vă veți împotrivi obștestii noastre făcătoare de bine și puternicii Împărății, cunoscut vă facem că vă oprim de fiecare slujbă arhieraticească, și scoși din soborul arhiereilor, și desbrăcați de darul Sfântului Duh, și arșița focului celui veșnic, ca niște alegători și prăpăditori neamului nostru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Așa dar, iubiților noștri frați, ridicați către Dumnezeu ochii voștri și faceți după cum bisericește vă sfătuim, căci așteptăm în grabă bun sfârșit la cele scrise. Iar darul lui Dumnezeu și a sa mare milă să fie cu voi cu toți.

1821, Martie 12.

„*Grigorie Patriarhul Țarigradului, întru Hristos frate* [Iscălesc și toți ceilalți arhierei] [2].“

Asemenea se arată și cartea ce a venit din partea Domnului Calimah, cu titulușa obișnuită a Domnilor:

„Preasfințite și de Dumnezeu ales sfinte Mitropolit al țerii Valahiei, chir Dionisie, iubitorilor de Dumnezeu

[1] Cete. — N. E.

[2] Și în Aricescu, *l. c.*, I, pp. 108—11.

episcopi, cinstiți și de bun neam boieri ai domnescului nostru Divan al Ungrovlahiei, dregători și orice alți slujbași veți fi prin județe cu săvârșiri de deosebite slujbe, și toți cei ce lăcuiți în domneasca noastră țară, sănătate.

„Fiindcă, împotriva tuturor pravilelor și împotriva bunelor tractaturi ce sunt între Înalta Poartă Otomanicească și Împărăția Rusiei, un Alexandru Ipsilanti, trecând în țara Moldovei, au îndrăznit cu îndrăzneală necuviincioasă și nelegiuită să publicarisească cuvintele răzvrătitoare, ridicând împotriva Stăpânirii pe lăcuitorii ce se umbresc supt acoperământul prea-puternicii și nouă hrănitoarei Împărății, împrăștiind defăimătoare cuvinte de elefterie și numind pe sine ocârmuitor neamului, și, pe lângă altele, prin scrisorile lui cele răzvrătitoare ce au sămănat prin locuri ca să scoată pe supușii locuitori din datoria lor și să tragă pe mulți către el, din acei nesocotiți, făgăduind și ajutorul ostașilor Rusiei, lucru necunoscut, neprimit și cu totul nesuferit Curții Rusiei, ce este prietena Înaltei Porți, precum și Escelența Sa ministrul Curții rusești din Țarigrad au făcut cunoscut în de obște, numind răzvrătitori și împotrivitori pe Ipsilanti și pe cei cu el, cerând din partea Curții sale dela Înnalta Poartă ca să puie în lucrare cele mai mari mijlociri și ostășești chipuri spre a-i birui și a-i pedepsi după dreptate, atât pe aceștia, cât și pe aceia care vre-odinioară s'au împărtășit din aceste fapte nelegiuite și nesocotite. Pentru aceasta și noi, după datoria oblăduirii ce avem către Scaunul țerii acesteia, cu care ne-am însărcinat, scriind această domnească a noastră carte și făcând cunoscută aceasta tuturor celor ce se află cu locuința în domneasca noastră țară Ungrovlahie, numim răzvrătitori și împotrivitori tuturor celor mai mari Puteri ale Europei ce sunt prietene cu Prea-Puternica noastră Împărăție, și nesupuși hrănitoarei noastre Stăpâniri, pe acest turburător de norod și pe părtașii din urmările lor. Că, afară din urgia și mânia dumnezeiască în care cu drept au căzut vinovații aceștia, din pricina ridicării lor asupra Stăpânirii, după patriar-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

hicești și sobornicești mari blestemuri și lepădări de biserică ce s'au trimis acolo, sunt nelegiuiți dușmani neamurilor și de Dumnezeu osândiți[1]."

După care pornindu-se de la Silistra o sumă de oștire cu Chehaiaua Pașei de acolo, orânduit seraschier, au venit până la Dudești, unde, aruncându-se câteva tunuri, s'au dat de știre în politie că s'au apropiat Turcii. Și pe loc Slugerul Teodor a plecat cu adunarea sa ca să meargă la Pitești, orânduind un căpitan cu 50 de panduri ca să iea pe părintele Mitropolit cu boierii ce erau la pază în Belvedere, să-i ducă la Târgoviște. Cari, prin rătăcirea drumului depărtând pre cei spre pază rânduiți, s'au abătut din drumul Târgoviștii și au ieșit la Câmpina, și de acolo la Breaza, unde ajungându-i după urmă taxiarhul Duca, au vrut să-i poprească, după porunca ce ar fi avut de la prințipul Ipsilant, dar, având puțini oameni împreună, nu s'au putut bizui într'înșii, căci boierii aveau pe un buluc-basa Sotir cu 20 de Arnăuți, oameni credincioși. Și cu zorul au apucat drumul Brașovului, de au întrat în lazaret, rămânând în București dumnealui Vornicul Mihalache Manu și dumnealui Logofătul Scarlat Grădișteanu (carele peste puțin se trăsese la Câmpina), dumnealui Fotache Știrbei și dumnealui Hatmanul Nae Golescu. Cari, măcar că erau foarte înfricoșați de venirea oștirilor, neavând nicio nădejde de mântuire, dar sfătuindu-se între dumnealor de urmarea ce s'ar cuveni a face, și ne mai rămânându-li alt mijloc selamet, s'au sculat cu toții, dimpreună și cu dumnealui seniorul Udrischi, secretarul Chesaro-Crăieștii Agenții și vechilul consulului, și cu tacâmul Spătăriei s'al Agiei, cum și cu alți negutători târgovișteni, de au mers cu toții la Dudești spre întâmpinare. Unde primindu-i Chehaia-beiu seraschierul cu bucurie, li-au zis să nu aibă nimeni nicio temere, că poruncă strașnică au de la Prea-Înalta Poartă ca raiaua să nu se supere întru nimic, ci numai pe apos-

[1] Și în Aricescu, *l. c.*, pp. 112—13.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

tați să-i gonească. Și așa s'au întors iarăși cu toții în București, orânduind mai întâiu o ceată de ostași de au mers la Cotroceni, alta la Belvedere, unde fusese părintele Mitropolit cu boierii închiși, și altă ceată la Curtea Chesaro-Crăiești Aghenții, spre străjuire. Apoi au întrat în politia Bucureștilor orânduitul baș-beșleaga cu ai săi neferi spre paza politiei, și Chehaia-beiu cu toți ascherliii au tras drept la Colentina, făcând ordie mare acolo. Și au dat poruncă de s'au strâns la Agie toate armele din politie, care mai pe urmă s'au ridicat de s'au trimes la Silistra. Și, întru acea furie găsindu-se în București mulți apostați și mavrofori ce nu proftaxiseră să fugă, s'au prins numai decât de către ascherliii turci, și pe unii îi tăia, pe alții îi punea în țeapă la capetele podurilor, și pe alții îi spânzura, de era o jalnică priveliște. Iar Căminarul Sava, cu ai săi oameni, cunoscând desbinarea Slugerului Teodor despre adunarea prințipului Ipsilant, și fiind dihonie între sine cu Slugerul Teodor, mai vârtos văzând și zăbava venirii oștilor otomănești, că nu se ivia a se vedea, a fost cutezat să ridice și numitul Sava steag de elefterie în politia Bucureștilor, și într'o zi de serbătoare au ieșit cu steagul prin toate ulițile târgului, propovăduind de obște slobozenie.

De care și s'au pricinuit mare mirare către toți, căci acest Sava Căminarul dintru început se cunoștea a fi sudit al Porții otomănești și, mai în scurt, cu totul supus al Domnului Calimah. Apoi cum să ridice el steag de slobozenie, era mirare.

Cu toate acestea în furia vestirii de venirea Turcilor, s'au sculat cu toți oamenii săi și s'a tras spre Târgoviștea, unde înfățișându-se la prințipul Ipsilant, s'au auzit cum că ar fi dat ajutor la casa adunării sale 30.000, și, făcându-se un trup cu Ganciu-Aga, au întrat amândoi cu oamenii lor în mănăstirea Mărgineanului, dimpreună și cu delî-basa Ivancea, stând cu toții închiși în mănăstire. La Târgoviște însă, după ce s'a tras prințipul Ipsilant cu toată adunarea sa, înlocuind și pe cei împreună cu dânsul pe la conace, cum și pe la străji au pus.

în lucrare nizamul cel ostășesc, socotind ca să facă regulă între oameni de adunătură, cari nu numai că pe mai marele lor nu cunoștea, strigând cu toții pe uliță în gura mare slobozenie, ci încă erau cu toții depărtați și de cunoștința Dumnezeirii, având drept laudă ca să prade și să jăfuiască pe cine găsia și întâlnia, obrăznicind, și să batjocorească prunce nevrâstnice și copii mici, de era o jalnică tânguire să vază cineva acest fel de tânguiri. A cărof obrăznicie și nemilostivire nu poate condeiul să o povestească pe rând, pentru, că de și mergea unii alții dintre cei dosediți și jăfuiți de se jăluia la prințipul Ipsilanti, nu putea să dobândească nicio folosire, căci răspunsul li era de la Ipsilant cum că nu poate să facă zapt, fiind oștire nouă și nepusă în regulă și totdeauna acest fel de ostași pot face multe lucruri rele împotriva bunei orânduiele, până când se așează la regulele ostășești. Și așa jăluitorii ieșiau plângând și blestemând și pe prințipul Ipsilant și pe adunarea sa. Iară pârâții ostași mai mult se înviersunau întru nelegiuitele lor fapte, de nu mai putea nimeni să se ivească înnaintea lor, ci, de ar fi fost cu putință, în gaură de șarpe să se ascundă cineva ca să scape de dânșii, și nici aici să-i mai vază cu ochii pe acești nelegiuiți tâlhari!

Au dat poruncă prințipul Ipsilant și pentru gephanea, ca să se împartă la Arnăuți și ceilalți ostași, de cari având lipsă și neputându-se căpătui din alte părți, au poruncit ca să se desvelească Mitropolia Târgoviștii, ce era învelită cu plumb, și să se topească plumbul a face gloanțe de trebuință gephanelei ostașilor. Această nelegiuire fără pierdere de vreme s'a și pus la cale, desvelindu-se numai decât sfânta biserică fără temere de Dumnezeu, alții împrăștiindu-se pe ulițile orașului și prin satele de prin prejur de prăda și jăfuia, și alții pe la cramele de supt deal, de le spărgea și beau până se îmbătau, și apoi da drumul vinului de curgea, făcându-se nepovestite pugube și sărăcii. În scurt, pe cine găsia și întâlnia, îi dezbrăca ziua namiaza mare, și era o jalnică ticăloșie, încât țipa fiul din maică, nemai putând cineva să se ocrotească sau să se ascundă

de acești nesățioși varvari, ce cu nelegiuire spărgeau biserici, călcau case, batjocuriau femei și fete, desbrăcau oameni pe drumuri și alte multe asemenea răutăți, încât tot norodul se tânguia cu amar pentru aceasta a lor purtare, și îi blestema în vileag, nefiind cel ce mântuiește.

Plângerea și tânguirea patriei asupra nemulțumirii străinilor ce au dărăpănat-o.

Despre nedreptatea ce s'a făcut.
O maică sfântă dreptate,
Vin din cer de-unde ești,
Auzi a mea strâmbătate:
Celor răi să răsplătești.
Cerurilor din 'nălțime,
Rogu-mă, vă deschidèți
Și-a răutății mulțime
Ce-i asupră-mi s'o vedeți.

Arătați milostivire
La al mieu cumplit suspin,
Și, de este răsplătire,
Spălați-mi al mieu venin.
Nu mi-au mai rămas putere
Nici alt und' să năzuesc:
M'au pătruns a mea durere,
Și cunosc că mă topesc.

Eu fără fățărnicie
Pe străini îi i-am primit
Făr' a ști că-s vrăjmași mie,
Ca p'ai miei fii i-am iubit;
Am vrut să fiu hrănitoare
La nemernicii varvări,
Maică bună 'ngrijitoare,
Fără a ști că sunt tâlhari.

Eu i-am primit părintește
Pe pământ gol însetat,
Si ei acum tâlhărește
De tot m'au dărăpănat.
I-am ajutat cu mijloace
În tot chipul d'ajutor,
Socotindu-l fii de pace,
Iar nu hoți răzvrătitori.

Izgoniți, fugiți de silă,
De-al lor loc înstrăinați,
Au aflat la mine milă,
Ca și-ai mei cinstiți bărbați,
Și, mai mult decât se poate,
I-am îmbrățișat pe toți:
Li-am fost scăpare la toate,
Neștiindu-i că sunt hoți.

Li-am fost mumă în durere
Ăstor varvari blestemați,
Nu li-am făcut osebire
De-ai miei fii adevărați:
N'am știut că vre odată
Mi s'ar face vânzători,
N'am știut c'oiu fi 'nșelată,
Și-mi vor fi omorători.

Toți, în loc de mulțumită,
Prin taină au uneltit
Să mă vadă prăpădită,
După ce i-am fost cinstit.
A mă rănì păn' la moarte

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Asupră-mi au cugetat;
M'au slăbit cu totul foarte:
N'am nădejde de scăpat.

Ca niște lupi pe o turmă,
Pe-ai miei fii i-a împrăștiat;
Gonindu-i din urmă'n urmă,
Din mine i-au depărtat;
Toți năvalnici cu urgie
Asupră-mi au fost porniți:
Ai miei fii cu vrăjmășie
Se-află de ei risipiți

I-au silit a se desparte
Mumă, tată de fecior,
Au înstrăinat departe
Chiar pe frate de-a sa sor;
Au batjocorit fecioare
Și femei între bărbați,
Au necinstit orice stare,
Lăsându-i goi desbrăcați.

Au prădat biserici sfinte,
Și nimic s'au spăimântat;
Au necinstit în cuvinte
Pe cerescul împărat.
Lăcașul Celui prea-mare
Varvarii l-au desvălit,
Fără frică de 'mputare
Acești' au nemulțămit.

Blestem despre nemulțămire.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dumnezeule 'ndurate,
Dreptule judecător,
Vezi-mi a mea strâmbătate
Și li fii răsplătitor:
Drept a lor nemulțumire
Dă-li scârbă și amar,
Dă-li dreapta răsplătire,
Că m'au prăpădit 'n zădar.

Mânia ta să-i urmeze,
Ori măcar unde-ar umbla,
Osânda ta să-i vâneze,
Ori pe ce locuri vor sta.
Frică dă-li, să se teamă
Și frunza când s'o mișca,
Pribegind să bage sama
Chiar de vânt când ar sufla.

Fă-li lor calea pustie
Ca să umble rătăciți,
Arată a ta mânie,
Și, unde-or fi pribegiți,
Dreapta ta li răsplătească
Ăstor nemulțămitori,
Urgia să-i osândească,
Ca pe niște 'mputători.

Brațul tău vîna să-i arză
Cu focuri electricești,
Pomenirea lor s'o piarză
Din gurile omenești.
Curse 'n calea lor li pune,
Să cază'n pierzare toți:
Nu mai vază zile bune
Nemulțămitorii toți!

Câți vor pribegi în lume
Fie de neamuri huliți,
Unde-ar merge, al lor nume
Să fie batjocoriți,

Ori măcar unde vor merge
Urmează-i rău după rău,
Ocara lor nu o șterge:
Ajungă-i blestemul tău!

Dă-li spaimă, de-i uimește,
Să umble din loc în loc.
Pururea călătorește
În drum fără de soroc;
Umble 'n peșteri fără hrană
Fără apă și'nsetați
Cugetul lor fie rană,
Însuși chiar fiind mustrați.

Pașii lor li poticnește,
Să n'aibă unde scăpa,
Adunarea li-o zdrobește
Orișiunde s'ar afla,
Să nu poată să-și găsească
Loc să fie odihniți,
Pururea să rătăcească
Și să fie necăjiți.

Nu-și găsească und'să șează
Câtuși de puțintel loc,
Cerul să nu-l poată vază
Și să plouă pe el foc,
Pământul vii să-i înghită
Ca pe-Aviron și Dathan,
Arză-l, stingă-se-a lor viață,
Fie-li toate dușman.

Groapa lor fiarele fie
La răspântii și prin munți,
Doboare-i a ta mânie
Pe supt poduri și supt punți.
Frica, spaima să-i găsească
Ca să umble tot uimiți,
Morți grozave să zdrobească
Unde vor fi rătăciți.

Trupurile lor rămâie
Stârvuri goale pe pământ!
N'aibă parte de tămâie,
Nici de moarte cu mormânt!
Dă-li lor soartă cumplită,
Să nu-și poată găsi loc,
Fă-li viața sfârșită
Moartea c'un minut soroc!

Vină peste ei putere,
Groază și biruitori,
Și peste a lor avere
Alți fie stăpânitori!
Casele lor să li fie
Pururea în veci pustii,
Să n'aibă clironomie,
Nici ai lor prea-iubiți fii!

Ale lor muieri rămâie
Văduve fär' ajutor
N'aibă cin' să le mângâie
La nevoi, necaz și dor;
Dă a lor episcopie
Altor a o stăpâni,
Fiii supt epitropie
Veșnic pûnă ce vor fi.

Rugăciune.

Dumnezeule preasfinte,
Cel ce toate le privești,
Adu-ți de mine aminte,
Nu'n veci să mă pedepsești!
Vezi necazurile mele
Că s'au foarte îmulțit,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dureri, scârbe, nevoi grele
Cu totul m'au covârșit.

Vezi a mea dărăpănare,
Că s'apropie ca să pier,
Nu mă lăsa în pierzare:
Ajutor la tine cer.
Caută din cer la mine,
Și-mi vezi focul cel aprins.
Întoarce-te-acum cu bine,
Că mai cu totul m'am stins.

Eram slobodă grădină:
Orișicine-ar fi venit,
Cu tot felul de rod plină,
Făr'a fi nimeni poprit;
Și-acum am ajuns la stare
Mai de tot să mă sfârșesc,
Plâng, suspin fără 'ncetare,
Din zi'n zi mai rău slăbesc.

Până când a ta mânie
S'o petrec tot în oftat?
Întoarce-ți a ta 'mânie,
Vezi că m'am dărăpănat:
O tâlhărească pornire
D'odată m'a prididit,
A mea toată moștenire
Foarte rău s'a risipit.

Frica, spaima de-odată
Peste mine au venit,
Ai miei fii, norod mult, gloată,
Pribegind m'au năpustit;
Toți s'au răspândit departe,
Prea-ticăloși ai miei fii:
Sate și orașe sparte
Au rămas goale, pustii.

'Ntoarce-a ta milostivire
Să-mi ridic acestu nor,
Ai miei fii, a ta zidire:
Vezi necazurile lor.
Nu mai pot avea răbdare,
A-i vedea înstrăinați,
Arat' a ta îndurare,
Ca să-i văd iar adunați.

Până când să fiu scârbită
Și jalnică de-ai miei fii?
Până când voiu fi mâhnită,
Suferind ticăloșii?
Eu eram cea răsfățată
Cu tot felul de-adunări,
Eu eram cea desmierdată
În plimbări și desfătări.

Și-acum podoaba mea toată
Mai s'a stins de pe pământ,
Nu gândesc că vre odată
Ce-am fost ieri, să zic că sunt.
Casele cele frumoase
Alor miei prea-iubiți fii
Când să le văd luminoase
Din tunerec, ce-s pustii?

Eu mă bucuram odată
De-ai miei fii, noaptea um-
[blând,
Și-acum sunt toarte'ntristată
Noaptea de câni tot urlând;
Ale mele uliți toate
Saltă noaptea 'n veselii,
Și-acum a plânge nu poate,
Văzându-se că-s pustii.

Ulițile acum plânge
De sângiuri ce s'au vărsat,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu mai pot înghiți sânge Plâng, suspin' fără soroc:
Fie chiar și vinovat; Întoarce-a ta îndurare
Tineri, bătrâni, prunci, fecioare, Și potolește-acest foc.

După ce au pus la cale prințipul Ipsilanti cele spre întocmirea ostășească a adunării sale, și au orânduit a se face înscris regulele ostășești, ca să le împartă pe la fiecare spre a li fi povățuitoare în toată vremea, orânduind și ispravnic acolo la Târgoviște pe căminarul Gheardoglu ca să poarte de grijă pentru toate cele trebuincioase de hrana ostenilor și a cailor lor, carele, fără milostivire adunând vitele săracilor locuitori cu orânduieli peste orânduieli din județ, cum și zaherele de pe unde se găsia, cu voie, fără de voie, le aduceau în Târgoviște, cum și altele le băgau înnăuntru pentru neguțătorie, făcându-se un nepovestit jaf, de se va povesti în vecii vecilor. Apoi s'a sculat prințipul Ipsilanti de a mers și la Câmpulung spre plimbare, unde, după ce în mese și ospățuri au petrecut câteva zile, adunând pe mulți dintre orășenii cari mai rămăsese și fără de voie la ospățul și bețiile ce făceau necontenit cât au șezut, apoi au lăsat pe amândoi frații Nicolae și Iorgu, ce-i avea împreună, cum și o sumă de ostași acolo în Câmpulung, a orânduit pe un Gheorghe Contulacu cu Iancu Iliat, ca să scrie și să strângă ostași pe cine va voi a se așeza la această adunare. Asemenea și la Ploiești au orânduit pe taxiarhul Duca cu câțiva Arnăuți, carî multe jafuri și prăpădenii făceau, atât în oraș, și afară prin prejur, cât și băjăniilor ce treceau spre Câmpina a merge în Brașov, căci avea numitul Duca Arnăuți orânduiți pe drumul Brașovului, la Câmpina, la Breaza și până la Predeal, de jăfuia' băjeniile la drum, luându-li bani cai, arme și altele. Și la Pitești a trimis prințipul Ipsilant pe Sərdarul Iordachi Olimpie cu Farmachi și ceilalți oameni ai lor, iar Ipsilanti, întorcându-se iarăși la Târgoviște, se afla stând cu toată adunarea acolo, și nu puține jafuri și prăpădenii făceau toți în toate părțile, ne mai ră-

mânând locuri ferite pe la moșii și vii, căci nu putea nimeni să-i facă zapt, iar către aceștia a dat prințipul Ipsilanti proclamația de mai jos arătată:

„Felurite vorbe se răspândiră până astăzi, care tindeau să mă descrie cu cele mai vii colori ale interesului propriu și ale ambiției. Tăceam, pentru că puritatea conștiinței mele și simțimintele bune ale fraților miei de un neam în favoare-mi socotesc că vorbiau suficient și pentru mine. Dacă acum desleg ținerea, nu mi-am proiectat a împiedeca limbile bârfitoare ale dușmanilor neamului și inimicilor umanității, ci să expun adevăratele și singurele simțiminte ale mele către nobilii fii ai Daciei, în momentul acela în care scumpa lor patrie se află pe punct, sau de a nu mai găsi niciodată calea fericirii, sau de a se arăta glorificată, strălucită și numărată între popoarele civilizate ale Europei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Eparhia dacică, locuită astăzi de un milion aproape de locuitori, nutrește în sânul său un mare număr de supuși străini ai puterii otomane. Acești străini, pe cari purtarea tiranică a stăpânitorilor i-a depărtat de iubita lor patrie, se refugiară într'o țară învecinată ospitalieră, în care puteau cu mai multă înlesnire să-și procure necesitățile spre existență și de departe să plângă de dorul patriei lor mame. Niște asemenea bărbați prigoniți, exilați, depărtați de rudele și amicii lor, divisați în mici grupe supt comanda unui căpitan și respirând răzbunare contra tiraniei, urîte de Dumnezeu, a stăpânitorilor lor, cine ar putea să se îndoiască că, la primul semnal de libertate dat, nu erau să se înarmeze entusiasmați spre a a-și răzbuna contra cruzimii neumane a tiranilor?

„Dorința fraților miei de un neam și a drepturilor mele, Sacra Providență m'a condus atât pe mine, cât și pe cei de prin prejur, până la porțile Metropolei dacice. Acum nu așteptăm decât doritul moment de a ne transfera pe tărâmul iubitei mele patrii. Acest moment se apropie. Cu toate acestea putem să urăm din inimă și cu sinceritate

toate bunătățile acestei țeri ospitaliere, care a îmbrățișat pe mulți dintre noi și i-a nutrit, și în timp de răstriște ne-a apărat, oferind sânul lor că asil.

„Deci care altă prosperitate putem să vă urăm decât singura și adevărata a bunei legalități și a civilisării, aceia, zic, pentru dobândirea căreia alergăm și noi a ne sacrifica?

„Dar, ca să se ridice un edificiu politic, este necesitate de base solide și neclintite, ridicate pe stricta conservare a sfintei Evanghelii. Aceasta, amicilor Daci, câți sunteți iubitori ai prosperității și ai gloriei patriei voastre, căutați să o ridicați astăzi. Deci iată, după părerea mea, temeliile pe care trebuie a se răzima viitoarea legislație a voastră politică, ca să vedeți într'o zi răsărind și luminoasa stea a prosperității perpetue a patriei voastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Autoritatea supremă a Eparhiei dacice să se încredințeze în mânile unui pământean, și nici de cum ale unui străin. Puterea legislativă să fie separată de cea executivă și să se încredințeze unuia sau la două corpuri legiuitoare, compuse din diferitele clase ale regimului dacic.

„Puterea dacică să fie independentă de celelalte două, de cea legislativă și cea executivă. Deputații cetățenilor să se aleagă din toate clasele cetățenilor; să se organizeze o armată regulată spre a priveghia la paza Eparhiei. Dările să nu se orânduiască fără știrea deputaților națiunii; Domnitorul să primească lista civilă anuală hotărîtă și să se considere ca întâiul cetățean al Eparhiei.

„Să se înființeze școli de metod alilodidactic (mutual) și după acest metod să se instruiască fiii tuturor cetățenilor.

„Astfel este părerea mea mai deosebită.

„Patriotismul, experiența cea multă și opinia voastră asupra lucrurilor politice facă a se 'ndeplini, a se adăuga și a se sustrage cele ce s'ar judeca mai potrivit dispozițiilor, dorinților, datinelor și obiceiurilor națiunii.

19 Aprilie 1821. *(ss) Alexandru Ipsilanti*[1]."

---

[1] Traducere a lui Boliac, probabil din grecește.

Acestea săvârșindu-le prințipul Ipsilant, se afla îngrijind iarăși pentru cele trebuincioase spre războiu, cu gephanea, arme și altele, dând strașnic nizam către toți ostașii adunării ca fiecare să se căpuiască din vreme a-și avea armele gata și gephanea în de ajuns, a nu cerca vre-o sminteală în vreme de trebuință, și îndemnând pe toți prin căpeteniile ce avea orânduiți a se înfierbânta din sine și întru căldura lucrării acestei porniri, fără a se sfii vre unul cât de puțin, căci. unul ca acela va fi rușinat și izgonit, mai vârtos că această ridicare este de obște folositoare; cum și de urmările Slugerului Teodor, luând bănuială mai întâiu dintr'o scrisoare ce i-ar fi scris cuprinzătoare că ce are a face Elada cu Dachia și să meargă la Elada, a rămânea Dachia în liniște. Și, osebind că ar fi meșteșugit Slugérul ca să aducă Turcii în țară, au chemat pe Serdarul Olimbie și prin taină i-au dat strașnică poruncă ca să meargă să taie drumul Slugerului Teodor și, cu orice mijloc va ști, puindu-l în mână, să-l aducă la Târgoviște. S'au sculat numai decât numitul Serdar și împreună și cu Farmachi au mers cu oamenii lor la Golești, unde găsind poposit pe Slugerul Teodor cu adunarea sa, au tras mai întâiu prin taină pe toți Arnăuții și căpetenii de panduri, fără a prinde de veste Slugerul Teodor. Apoi, petrecând cu toții întru această noapte cu veselie, a doua zi de dimineață sculându-se, fiind tot într'o casă, au năvălit Serdarul Iordachi și cu Farmachi asupra Slugerului Teodor, și, luându-i armele, l-au legat, îndârjind pe toți pandurii pentru cei ce i-au omorît dintre dânșii ca să strige asupra Slugerului Teodor. Și, fără vre-o prelungire, punându-l pe un cal alb, l-au luat Serdarul Iordachi de l-au dus la Câmpulung, rămânând Farmachi cu adunarea pandurilor la Golești, pe cari i-a încredințat supt ocârmuire lui Dimitrie Machedonschi și a polcovnicului Ianachi și Hagi-Prodan.

Iar pe Slugerul Teodor, ridicându-i și cancelaria cu toate cărțile, l-au pornit de la Câmpulung, cu paznici într'adins, ca să-l ducă la Târgoviște, unde, fără a-l mai înfățișa înnaintea prințipului Ipsilanti, l-au rânduit a sta la popreală.

într'o odaie din curtea Mitropoliei, poruncind a-l cerceta cu scumpătate taxiarhul Vasile Caravia cu alți patru orânduiți, cari, înfățișându-l în multe rânduri spre cercetare, și ne mai putând în cele de pe urmă tăinui, s'au mărturisit cu desăvârșire câte au lucrat spre aducerea Turcilor în țară și tot planul ce a avut, după cum și scrisorile sale se prinseseră de către Serdarul Iordachi. Și atunci, după examenul cercetătorilor, a poruncit prințipul Ipsilant ca să-l omoare, chinuindu-l asupra uciderii ca să-și mărturisească averea. După care s'au și orânduit Arnăuți cu săbiile scoase în mână, cari, luându-l la mijloc, l-au dus noaptea până în apa Ialomiței, unde, îngenunchindu-l, au început să-l împungă unul într'o parte, altul într'alta cu săbiile, cercetându-l pentru avere, până l-au aruncat în apa Ialomiții.

Astfel sunt sfârșiturile celor ce ridică apostasii împotriva stăpânirii, învițând și răzvrătind norodul dintru liniștita petrecere. Iar, asupra întrării Turcilor în București, cine poate povesti câtă frică și spaimă au fost în politia Bucureștilor, năvălind cu femei și copii în brațe prin hanuri, alții prin mănăstiri și biserici, cum și alții prin pimnițe și găuri, încât fiecare din cei rămași în București nu mai aveau nădejde de viață. Și în furia aceia s'au întâmplat multe omoruri, atât prin prejurul politiei, cât și în București, tăind pe mulți, și cu bănuială de apostați, și fără bănuială, precum la Buzău și la Focșani, năvălind îndestulă oștire turcească de la Brăila, de treceau unii spre Iași, iar alții umblau în pământurile țerii, căutând pe apostați.

S'au făcut îndestule omoruri, neputând cunoaște pe apostați dintre supușii raielei. Asemenea și la Craiova venind iarăși o sumă de oștire cu un mare serascher orânduit și cu dumnealui polcovnicul Ioan Samurcaș, nu puține prăpădenii s'au făcut și acolo. Și, cu un cuvânt, de patru părți intrând în țară oștire otomană, însă de la Brăila spre Buzău și Focșani, precum și la Iași, de la Silistra venind la București, de la Giurgiu iarăși la București și

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de la Diiu la Craiova, s'au făcut în furia vremii multe omoruri, încât era jalnică tânguire și prin București și pe afară, jăfuindu-se creștinii ca dobitoacele, după pările Jidovilor, vânzându-i ca Iuda, până ce au alergat senior Udrischi cu dumnealui chir Ianachi Băltăreţu, fiind împrietenit cu Chehaia-beiu si i-a arătat omorurile ce se fac de către oștiri. Cărora îndată li s'au dat nizam cu strașnică poruncă de au încetat, ridicându-se cei din București, ca să meargă asupra apostaților, precum și cel de la Craiova s'u rânduit dintr'înșii un trup la Drăgășani, pentru paza trecerii Oltului, a nu lăsa pe apostați ca să se împrăștieze a trece Oltul, să apuce în mânăstiri. Și așa, pornindu-se Chehaia-beiu, cu oștirea ce venise în București, a merge spre Târgoviște. au luat împreună mehmendar pe dumnealui Ienachi Băltăreţu, care pre mulți creștini au scăpat de la moarte. Și în politie au rămas dumnealui Tagăr-Aga, baș-beșleagă, cu 300 de Turci, cum și Slugerul Alecu Arnaloglu, capuchehaia al Silistrei, ce venise cu oștirea de la Silistra, amândoi îngrijitori spre paza și nizamul politiei. Și, apropiindu-se oștirea de satul Cornățelu, au stat cu ordin acolo, întinzând cedâruri și gătindu-se de războiu, pentru care luând de știre prințipul Ipsilant, măcar că cuprinsese mare frică pe cei mai mulți dintr'ai adunării sale, încât unii dosia' din Târgoviște, alții se ascundea' și alții umblau uimiți pe drumuri, neștiind încotro să-și prinză ochii de fiară ca să se mântuiască, dar cu toate astea îndată au orânduit o sumă de Arnăuți cu căpetenii vrednice, cum și dintre mavrofori iarăși, cu căpetenii, ca să meargă a se lovi cu Turcii. Într'această undă găsind aralâc și părintele episcopul Buzăului chir Galaction, ce mersese în Târgoviște, socotind că și Preasfințitul Mitropolit cu boierii vor fi mers acolo și se poprise de către adunarea prințipului, cerându-i-se o sumă de bani, cum și telegarii ca să-i pună la tunuri și să-i sloboadă mergerea la Brașov, s'a cacerdisit în furia fricii, ne mai stând cineva a-l păzi în vremea aceia, și au apucat drumul Brașovului. Iar, în câmpul Cornățelului făcân-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

du-se întâiul războiu, atât de grabă s'au lovit amândouă oștirile, năvălind unii asupra altora cu multă îndrăzneală, încât oștirea adunării prințipului Ipsilant, de nu era înfricoșată mai mult de spaimă, putea să câștige biruința acelui războiu.

Dar oștirea turcească, văzând pe Arnăuți că nu stau mereu la foc, și mai vârtos văzând că sunt cuprinși de frică, au năvălit vitejește asupră-li, și nu numai că s'au sfărâmat, zdrobindu-i cu tunurile, ci încă cu săbiile-i tăia fără milostivire, până ce, ne mai putând sta, s'au întors cu toții ce au rămas și prin fugă s'au tras la Târgoviște, unde, fără a se găti ca să se mai lovească și altă dată, au început cu toții a se căpătui de fugă, făcând știre prințipul Ipsilant și fraților săi ce erau la Câmpulung, ca să se gătească cu toți ostașii ce vor avea împreună să se coboare la Pitești, unde are a purcede și Escelența Sa. Și fără mai multă prelungire s'au sculat prințipul Ipsilant, cu toată adunarea sa, de au plecat din Târgoviște.

Atunci să fi văzut cineva tânguirea ce era în Târgoviște, atât pe pământenii ce mai rămăseseră, cum și pe unii din ostașii adunării, ce prin înșelăciune se scriseseră, că nu știa care încotro să fugă. Și, apucând prințipul drumul pe din susul Cobiei, cu călăuze vrednice, au ieșit la Pitești, cu toată adunarea sa, unde s'au împreunat și cu frații Escelenției Sale, ce se coborâseră de la Câmpulung, cu adunarea ce avea, și, ne mai șezând în Pitești mai mult decât șase ceasuri, au purces cu toții la Râmnic din sud Vâlcea, trecând pe la episcopia Argeșului, de au lăsat acolo în episcopie pe căpitan Farmache cu șase sute de Arnăuți și cu două tunuri a sta de pază.

Iar Chehaia-beiu, seraschierul oștirilor, prinzând de veste că s'au retras prințipul Ipsilant din Târgoviște cu adunarea sa, îndată s'au pornit cu oștirea din Cornățel a merge spre Târgoviște, și, apropiindu-se de oraș, a trimis știre starostiei de sudiți austriacești de acolo, ca să strângă pe toți sudiții lângă conacul său, a nu se întâmpla vre-o primejdie la întrarea oștirii în oraș, și osebit să se strângă

toate armele după la orășenii raielei că să nu îndrăznească vre unul a bântui vre un ostaș, căci atunci nu va fi bine.

Așa dar, întrând Chehaia-beiu cu oștirea în Târgoviște, au orânduit mai întâiu pază la starostia de sudiți austriacești, ca să nu-i supere nimeni. Apoi au orânduit și pe marginea orașului străji, au scos ordia cea mai mare afară din oraș, pe câmpul din susul Târgoviștii, și aici s'au întâmplat în pripă câteva omoruri, până ce s'au dat nizamul cel credincios, orânduind cete, cete pe munți, de umbla și cerceta pentru apostați, pe cari, după ce-i prindea împletindu-se prin munți, pe unii îi tăia, pe alții îi trimitea la Chehaia-beiu, și îndată îi omora și-i punea în țeapă. Acolo la Târgoviște aflându-se Chehaia-beiu, au venit știre cum că s'ar fi lovit un trup de Turci cu gheneralul Cantacuzino ce au fost la Buzău cu o sumă de apostați; pe cari foarte groaznic războindu-i, i-au stricat mai pe toți, scăpând numai gheneralul Cantacuzino cu șaptesprezece oameni dintre apostați, cari prin păduri și prin vii s'au strecurat de s'au mântuit de ostașii ce-i gonia'. Dintre cari împrăștiindu-se pe munții din sud Buzău, au călcat Găvana, unde fiind multe băjenii dintre boierii buzoieni, cum și de la Râmnic, cu copii și femei, au prins de veste cu toții și, luând unii copiii în brațe, alții și câte ceva din ce au putut, s'au cacerdisit cei mai mulți cu trupurile, întrând în pădure, de au fugit și au aflat selamet. Iar pe Păharnicul Costache Hrisoscoleu proftaxindu-l Turcii după urmă, l-au jertfit îndată cu săbiile, și pe iconomul schitului și pe doi Țigani de acolo, și, năvălind înăuntru la schit, au luat toate calabalâcurile băjeniilor, și le-au făcut iagma între dânșii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mare ticăloșie au fost și la acești creștini, că, după ce au tras atâta frică despre jaful și prăpădenia apostaților, apoi și de spaima acelor Turci au scăpat numai cu trupurile pe poteci de munți, cu copii și neveste, fără merinde, încât au vrut să moară și de foame, precum și Serdarul Ștefan de la Buzău, spăimântându-se de groază, cum a ajuns în părțile Austriei, și-a dat obștescul sfârșit. Dintre cetele ce umblau prin plaiurile județului Dâmbovița, mergând cinci-

sprezece Turci la conacul polcovnicului Panaiot, ce era vătaf de plaiu, l-au omorât, atât pe dânsul, cât și pe fiul său Ioniță, cu învinuire că au fost fiu-său scris între apostați.

Acestea se săvârșia' pe afară, iar în București, sosind dumnealui Postelnicul Negre caimacam orânduit cu firman împărătesc, s'au cetit atât cuprinderea firmanului tălmăcit, cât și scrisoarea Domnului Calimah, precum mai jos anume se arată:

„Către Caimacamul Bucureștilor și acum spre părțile dunărene aflător, Postelnicul Negre, către Mitropolitul, episcopii, egumenii și către boierii Valahiei. Îndată după sosirea acestui sfânt împărătesc ordin al nostru să fie știut că; fiindcă Eparhia Valahiei și a Bogdaniei ține locul de cheler al puternicii noastre Împărății, urmează voinței noastre împărătești ca lăcuitorii și ceilalți supusi să rămână nesupărați de-apururea, acoperiți supt umbra milei noastre împărătești, precum este cu totul protivnic voinței noastre împărătești și orice lucru care sperie liniștea de obște. Și, pentru că, după moartea lui Vlah-beiu Alecu, un Teodor, anume hain, aducând cu el o mulțime de oameni răi, a aridicat stindardul revoluției, și în urmă și fiul fugarului fost domnitor Ipsilant, anume Alexandru, arătându-se melehun (turcește: blăstămat) în mijloc, și, atrăgând spre sine pe Mihali răuginditor, a ocupat orașul Iașilor și a răspândit pretutindeni înscrisuri pline de minciuni, a îndrăznit de o potrivă felurite supărări, Înnalta noastră Împărăție, spre a curăți aceste două eparhii din vătămarea acestor oameni oropsiți prin pedeapsa revoltanților și spre a aduce liniștea și siguranța raielor neputincioase și sărace, a orânduit, atât din Răsărit, cât și din Rumelia, deosebite oștiri, amânând trimeterea Domnilor până la liniștea lucrurilor. Dar acum din mai sus pomeniții boieri Valahiei, câți se refugiaseră pe pământul austriac de la începutul revoltei, prin anaforaua lor de obște, au înștiințat Puternicei Noastre Împărății că, după ce-și-au părăsit patria lor, trăiesc rătăciți, precum și supușii noștri, prin scrisori pe rînd, arătă-

B.C.U. Cluj / Central University Library Cluj

toare de suferințe grele, ce ni-au trimis, arătau, rugându-se pentru curățirea țerii de către acești răzvrătitori criminali. Iar scopul întrării oștirilor împărătești în ambele eparhii se mărgenește în stîrpirea revoltanților și în rechemarea liniștii prin deosebirea vinovaților de către cei nevinovați, precum și în a rămânea toți cei ce se poartă cinstit și se supun credincios, nu numai nesupărați, ci să se acopere toți supt aripile Împărăției noastre dreptjudecătoare. Și acum, fiindcă pomenitul Negri se întărește în Caimacamlâcul (Locotenența) Bucureștilor, voi, atât Mitropolitul, cât și episcopii și boierii, îndată după sosirea ordinului nostru împărătesc veți încunoștiința fiecare isnaf și, de o potrivă cu pomenitul Caimacam conlucrând, veți da cele de cuviință neputincioșilor raielei, și veți bucura pe toți aceia cari, despărțindu-se de revoltanți, ar voi să se arăte oameni de credință și dreptate, că se vor răsplăti de timpuriu.

Către acestea pentru dispozițiile celor necesare la oștiri alegând pe cei mai vrednici boieri între voi, vă veți purta orișicum cu credință, atât pentru pedeapsa răzvrătiților, cât și pentru descoperirea revoltanților, și, într'un cuvânt, pentru ca atât dreptatea puterii voastre, cât și supunerea se vor face arătate, veți urma în conformitate. Drept aceasta s'a dat acest ordin al nostru împărătesc, pe care cunoscându-l veți îndeplini cu credință cele ce se poruncesc într'însul. Și tu, zisul Caimacam, informându-te despre toate acestea, te vei grăbi împreună cu boierii la de o potrivă îndeplinire a slujbelor cu credință, evitând cele contrarii lucrurilor poruncite. Acestea să cunoașteți, și de sfîntul nostru semnal fii încredințat [1]."

Se arată și scrisoarea Domnului Calimah:

„Prea-cinstite și prea-nobile arhon Mare-Postelnice, Constantine Negri, Caimacam al Principatului nostru al

[1] Și în Aricescu, *l. c.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ungrovlahiei, prea-scump al nostru prieten, te salutăm cu bunăvoință pe domnia ta, poftindu-ți să fii sănătos, în bună stare. Este cunoscut tuturora că din început și de-a pururea neclintita voință a prea-puternicului și îndelung vieţuitorului Împărat era și este să fiți nesupărați și nevătămați și să se bucure de orice fel de liniște și de bun traiu locuitorii din cele două Principate, Valahia și Moldavia, care se află supt acoperemântul legilor sale, și pentru că, după încetarea din viață a răposatului Domn de mai înainte, un oarecare blăstămat Teodor, fără de veste adunând câțiva răufăcători, a proclamat nesupunere și răzvrătire, și după aceasta și oropsitul Alexandru, fiul lui Ipsilant, viind în Moldova și trăgând după sine pe apostatul Mihali, a îndrăznit să năvălească în orașul Iași și, răspândind felurite înscrisuri pretutindenea pline de bârfeli, de o potrivă cu Mihali, a pricinuit răzvrătiri și vesaturi *(sic)* felurite.

„Prea-puternicul Împărat al nostru, îngrijind cu toate mijloacele despre supușii săi de acolo, ai Împărăției Sale, și prea chibzuind câte privesc la desăvârșita sfărâmare și prăpădire a acestor răufăcători, și dorind mai cu samă izbăvirea acestor două țeri din vătămarea sănătății și supărării lor, și totdeodată gândindu-se la desăvârșita liniște și nesupărare a raielei credincioase, a slobozit porunci strașnice spre adunarea de oști, atât din Rumelia, cât și din Răsărit, prin trimiterea mai multor meemuri din adins, și, pentru că și lipsa noastră din cetatea împărătească se amânase, adecă până la așezarea liniștii obștești și potolirea lucrurilor, după înalta sfântă poruncă orânduim acum iarăși pe domnia ta Caimacam al Principatului nostru al Ungrovlahiei, încunoștiințând că, fiindu-ni trimise mai înainte si în cele din urmă anaforale din partea celor cacerdisiți la hotarele Austriei din boierii noștri din țară, asemenea și din partea a celorlalți supuși ai țerii noastre domnești, cari cuprindeau pe de o parte patriotismul din nevoia și din împrejurarea aceasta a lor, iar, pe de altă parte, cerînd milostivirea noastră înaltă și

BCU Cluj / Central University Library Cluj

împărătească îngrijire către dânșii prin statornicirea liniștii de mai înainte și a împăciuirii țării și dărăpănarea răzvrătitorilor de acolo, se trimit de pretutindeni acum oștiri spre acest scop, cu dinadins poruncă înaltă împărătească și respectabilă către Preasfințitul Mitropolit al Ungrovlahiei și de Dumnezeu iubitorii episcopi, către d-voastră și către prea-cinstiții și prea-nobilii boierii noștri veliți ai Prințipatului nostru Ungrovlahia. Deci, fiindcă, după cum se cuprinde în această înaltă poruncă, scopul trimiterii acestor oști nu privește decât la desăvîrșita prăpădire a suszișilor răufăcători și jăfuitori și la statornicirea liniștii obștești și buna petrecere și asigurarea locuitorilor țării supuși ai puternicii și hrănitoarei noastre Împărății, și, fiindcă se cere alegerea și deosebirea vinovaților din cei nevinovați și apărarea credincioșilor și cinstiților și celor ce rămân adevărați supuși în raialâcul acestor două Eparhii, d-voastră, adunându-vă la un loc cu Preasfântul Mitropolit și iubitorii de Dumnezeu episcopi, prea-cuvioșii egumeni și ceilalți prea-cinstiți și prea-iubitori boieri ai prințipatului nostru Ungrovalahia, veți ceti zisa sfântă poruncă, în auzul tuturor mari și mici, oricâți s'or afla din credincioșii raiale ale Prea-Puternicei Împărății puternice, și veți împărtăși tuturor această voință mîntuitoare și dorința sfântă a statului împărătesc, și vă veți sili să puneți orice silință, cu toții în de obște și în parte fiecare dintre voi, ca să liniștiți pe locuitorii supuși acestei țări, înștiințându-vă tot de odată cu aceasta că, câți din cei rătăciți s'or întoarce acum de la cei răufăcători și ar arăta lucruri de credință și de dreptate către Prea-Puternica Impărăție, aceștia vor dobândi în vremi priincioase mângâieri și îmbrățișări. Către acestea vă veți grăbi cu silință și vioiciune grabnică la orânduirea curând a trebuincioșilor membri boieri lângă căpeteniile oștirilor împărătești spre înlesnirea cerutelor tainuri, și în scurt între toate vă veți îndeletnici și sili cu toate puterile ca să arătați adevărata credință și slujbă către puternica și hrănitoarea noastră Împărăție, spre sfărâmarea și prăpă-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

direa răzvrătiților și răufăcătorilor. Și, fiindcă se poate întîmpla în vremea aceasta oarecari din acești răufăcători, găsind prilej să se cacerdisească, fugând în mai multe părți, să depuneți toată putința voastră spre descoperirea lor. Și, în sfârșit, urmând întru toate celor cuprinse în sfânta poruncă după înaltul hatihumaium, vă veți sili în vremea aceasta priincioasă spre bună plăcere și arătare a credinței și a sadacatului din toate felurile, și oropsind și ferindu-vă de tot ce este împotriva neclintitei de mai sus zise voințe împărătești. Și fiți încredințat fără îndoială că, pe cât cei ce se luptă bine se vor răsplăti după merit, cu atât cei ce se vor lenevi și vor adiaporisi se vor pedepsi de o potrivă. Acestea am zis, iar anii tăi să fie mulți și fericiți.

Cu totul binevoitor. 1821, Mai 21[1]."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După această scrisoare scoțându-se copie întocmai, cum și după cuprinderea firmanului, s'a trimis către dumnealor boierii de la Brașov, cu scrisoare din partea Caimacamului, poftitoare ca să iasă și dumnealor în țară, precum se arată mai jos: .

«Fiindcă prin deosebită poruncă împărătească eu m'am întărit iarăși în Caimacamlâcul Valahiei, iar arhon Hatman Ștefănachi se orânduise Caimacam al Moldovei, supuindumă îndată înaltei porunci, m'am întors astăzi în București. Deci trimît această frățească scrisoare, alăturând toate cele cuprinse, atât în porunca împărătească, cât și 'n strălucita scrisoare domnească. Tot acestea încunoștiințând acum și Domniei Voastre, mă rog cu stăruință, fără amânare nici de-o zi, să grăbiți întoarcerea voastră la București, cu atât mai cu samă, cu cât ieșirea Domniei Voastre este asigurată și în de obște dorită. Prea-înălțatul Silistravalesi, stăpânul nostru și serascherul Valahiei, după acestea mi-a poruncit a vă scrie Domniei Voastre ca să ieșiți

[1] Și în Aricescu, *o. c.*

numai decât, aflându-vă cu toții la București, ca să puneți la regulă zdrobita voastră patrie. Știind bine iubirea voastră de patrie și sadacatul Domniei Voastre către puternica și hrănitoarea noastră Împărăție binefăcătoare, aștept îndemnătoarea voastră lucrare, cu cât luptându-ne împreună în lucruri să îndeplinim datoriile de credință ce avem cu toții. Poftind dar buna noastră întâlnire, rămâiu...

1821, Maiu 31.»

Dumnealor boierii, făcând adunare în Brașov, la casa unde ședea Prea Sfinția Sa părintele Mitropolit, au cetit cu toții cuprinderea de mai sus, și, sfătuindu-se între dumnealor cele spre folosul patriei, s'au chibzuit de s'an făcut șeaptesprezece publicații din partea dumnealor către toți locuitorii țării, propovăduitoare de venirea împărătești-lor oștiri spre izgonirea apostaților și îndemnătoare a se trage din partea munților și a se întoarce fiecare din bă-jenie la ale sale, încredințându-se că nu au a încerca niciun fel de bântuire despre puternicele oștiri ce au venit, fiindcă este peste puțin în a veni și Domnul țării în Scaun, după cum mai jos se arată înainte. S'au făcut răspuns și către dumnealui Caimacamul, cum că, neaflându-se toți boierii strânși în Brașov, nu s'au făcut desăvârșită chibzuire, fiindcă unii lipsesc la băi, alții pe afară pe la sate și, până se vor aduna cu toții, ca să se sfătuiască între dumnealor, și de chibzuire ce vor face, îndată vor înștiința.

Cu acest răspuns s'a întors lipcanul, trimețându-se și publicațiile a se împărți pe la județe. Iar prințipul Ipsilant, ajungând cu adunarea sa la Râmnic, au luat de știre pentru Turcii ce erau orânduiți la Drăgășani, că s'ar fi lovit cu un Rusean, căpitan de panduri, ce avea împreună 140 de oameni, și ar fi înfrânt străjile turcești. Pentru care numai de cât au trimis pe taxiarhul Vasile Caravia ca să meargă în părțile Drăgășanilor să iscodească pe supt cumpătă starea Turcilor ce se aflau acolo. Care aducându-i răspuns că nu este vre-o sumă mare, s'a făcut sfat între adunare ca să se pornească o sumă de Arnăuți și mavrofori să

meargă la Drăgășani a apuca pe Turci în revărsatul zorilor, ca să nu prindă de veste. Și așa, dându-se poruncă a se găti, după ce s'au întocmit cei orânduiți a merge, s'au și pornit cu toții din Râmnic, și de-odată, venind niște nori întunecoși, au dat o ploaie foarte groaznică și cu piatră, neîncetând toată noaptea, de au petrecut până la piele, umplându-se de apă și arme și fișicuri și toată gephaneaua, cum și Arnăuții împrăștiindu-se, și ceilalți ostași, iar taxiarhul Caravia, tăbărând cu o ceată de Arnăuți la un sat aproape de Drăgășani ca două ceasuri, au găsit acolo vin și rachiu îndestul, și, nemai având vre-o grijă de războiu, s'au dat cu toții la băutură până ce i-au apucat ziua acolo, și a doua zi, strângându-se, au purces cu toții spre Drăgășani cu tumbelecuri și străji, îndârjiți fiind de multă băutură. Unde apropiindu-se, au dat poruncă taxiarhul Caravia ca să lovească pe Turci, punând înainte trupul mavroforilor, cari, fiind plini de apă și de noroiu, cum și armele lor udate, neavând vreme a și le mai șterge, au început pe loc a cădea în mânile Turcilor. Și, vrând a slobozi tunurile ce aveau împreună spre apărare, nu s'au aflat tunarii în pripă, fiind rămași în urmă. De aceia au cercat să le dea foc însuși Caravia, și, aflând fitiluri neumede, au început să scapere ca să le dea foc cu iască, dar zădarnică i-a fost osteneala. Pentru că și iarba au fost udă și zăbava scăpăratului a pricinuit desăvârșita prăpădenie. Căci Turcii, năvălind vitejește printre mavrofori, fiind pe jos, ticăloși și prăpădiți de ploaie și de drum, îi stărâma și îi tăia ca pe niște miei, rămânând cei mai mulți pe loc. Așa văzând taxiarhul Caravia că nu izbutește cu nimic, și temându-se a nu-i cuprinde și pe dânșii, au început să strige : «gheri, gheri», ce se tălmăcește în limba turcească: înapoi. Aceasta au zis-o și cuprins de spaimă și turburat de băutură.

Dar Turcii, înțelegând, prea bine au cunoscut că nu mai pot avea tacat *(sic)* asta la războiu, și, numai decât năvălind asupră-li cu toată îndrăzneala, au făcut mare prăpădenie, încât dintre mavrofori prea puțini au rămas, mântuindu-se cu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

fuga, cum și dintre Arnăuți, fiind călări, au fugit cu Caravia, rămânând și tunuri și gephanea în mânile Turcilor. De care foarte mult s'a mâhnit prințipul Ipsilant asupra taxiarhului Caravia, atât pentru nedestoinicia lor, cât și pentru jertfirea ce s'a făcut la âtâția oameni din pricina-i. Căci, de nu era turburat de beție, urmâ mai întâiu să se căpuiască de războiu, să vadă fiecare de arme, de sunt curat șterse, și de fișicuri, de nu sunt ude, cum și de toți ostașii și tunarii, de sunt strânși, apoi să facă începere de războiu, cu călărimea de o parte și cei pedeștri de altă parte, punându-se și tunurile la mijloc, după cum însuși li dădese povața, dar el, punând pedestrimea înainte, a rămas cu călărimea înapoi, de căuta la pierderea celor pedeștri din depărtare, de unde au și strigat cuvântul cel de prăpădenie „gheri" și au dat Turcilor învitare a năvăli și a-i goni din toate părțile.

Drept aceia s'au sciiat prințipul Ipsilant din Râmnic și s'au tras la mănăstirea Cozia, și, acolo zăbovind trei zile cu străji și pază îndestulă, ținându-se în două chipuri, și despre Turci a nu năvăli să vie, și despre arnăuțime, a nu obrăznici dintre dânșii ca să-l strice, cunoscându-li duhul lor cel nelegiuit și urmările lor cele neomenite, au dat poruncă după trei zile prin taină de i-au pus toate calabalâcurile pe cai, făcând zece sacsanale, și îndată au plecat călare pe poteci cu călăuză de l-au dus pe munți până la Câineni, urmându-i și taxiarhul Caravia cu alți mulți împreună, iar ceilalți toți ai adunării căpetenii, împrăștiindu-se prin păduri, prin vii și munți cu arnăuțimea și cei ce mai rămâseseră dintre mavrofori, au început să năvălească ca să între înăuntru, atât prin lazareturi, cât și prin poteci. Și mai ales, umblând orânduitele cete turcești prin munți cu călăuze românești de prin sate, pe unii îi găsia ascunși și, prinzându-i, îi jertfia pe dată, pe alții îi gonia până ce da năvala de a întra în lazaret. Și cu un cuvânt toată sistema adunării s'au împrăștiat în toate părțile munților. După ce au întrat prințipul Ipsilant în-

lăuntru pe la lazaretul de la Câineni-Boița, carele, îndată ce au trecut, au dat proclamația de mai jos, adecă:

«Soldați, nu mai profanez sacrul, onestul acesta nume în persoanele voastre. Lași, fricoși, turme de norod, trădările voastre, spionajurile voastre mă silesc să mă despart de voi. De acum înainte orice legătură între mine și voi se taie: numai adânc în sufletul meu voiu purta rușinea că vă comandam. Ați călcat jurămintele voastre, ați trădat și pe Dumnezeu și patria, m'ați trădat și pe mine în momentul în care speram sau să biruiu sau să mor glorios împreună cu voi. Mă despart de voi. Așa dar alergați la Turci, singurii demni de sentimentele voastre; ieșiți din păduri, coborâți de pe munți, asiluri ale lașității voastre, și alergați la Turci, sărutați mânile lor, din care pică încă sacrul sânge al preoților de căpetenie ai religiunii noastre, cari s'au tăiat neomenos, al patriarhilor, al arhiereilor și al atâtor frați nevinovați de-ai voștri. Da, alergați de cumpărați sclavia cu viața voastră, cu iubirea femeilor ori a copiilor voștri. Voi, umbre ale adevăraților Elini din batalionul sacru, câți, fiind trădați, ați căzut jertfe pentru fericirea patriei voastre, primiți prin mine mulțumirile celor de un neam cu voi. Puțin timp și se vor ridica stâlpi cari vor perpetua numele voastre cu caractere înflăcărate. Sunt săpate în fibrele inimii mele numele amicilor câți mi-au arătat credință și sinceritate până 'n sfârșit. Memoria lor va fi pururea băutura răcoritoare a sufletului mieu. Predau la ura umanității, la condamnarea legilor și blăstămul celor de un neam pe trădătorul și sperjurul Căminar Sava, pe desertorii și inițiatorii, desertării și fugiții comune, pe Constantin Duca, Vasile Pavlu, Gheorghe Manu Fanariotul, Grigore Suțu Fanariotul și pe desfrânatul Nicolae Scufo; șterg și pe Vasile Caravia din rândul soldaților miei pentru nesupunerea sa și pentru necuviincioasa purtare a lui, la 6 Iulie 1821.»

Într'această diastimă s'a închinat și Caimacamul Sava cu Ghenciu Aga, ce se aflau cu oamenii lor la mănăstirea

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mărginenii, către Chehaia-beiu, și trimițând un Agă cu câțiva Turci la numiții a se împreuna cu toții spre credință, l-au orânduit a umbla pe munți pentru aflarea apostaților, pe cari găsindu-i, îi trimitea la Chehaia-beiu, și îndată îi jertfia,

De la București văzându-se însă zăbava sosirii Domnilor, s'au trimes în Brașov dumnealui Slugerul Dumitrache Topliceanu, cu un cavas orânduit, ca să meargă să vorbească fiecăruia din boieri prin graiu, îndemnări de ieșire, care, după ce a zăbovit acolo peste cinsprezece zile, s'a întors numai cu răspuns înscris cum că cei mai mulți boieri lipsesc la băi și, osebit, apele fiind mari, nu pot deocamdată a ieși cu toții, făcându-se numai răspuns de mulțămire din partea boierilor către prea puternică Împărăție, cu rugăciune a se trimete cât mai în grabă Domnul țerii spre cea de obște odihnă, după cum mai jos se arată cuprinderea.

Și, la 23 ale lunii lui Iulie, într'o Joi seara spre Vineri, fiind un nor foarte întunecat de spre apus, cu o mare furtună, au făcut o simțitoare turburare și prăpădenie în politia Bucureștilor, dărâmând turle de biserici, ridicând învelitoare de case și aruncând la pământ îngrădișuri de porți și de grajduri, ne mai rămânând nici ferestre pe la case, încât se speriase norodul că au venit cel de pe urmă sfârșit. Din care aceasta s'au întâmplat și multe omoruri, atât cu dărâmarea foișorului de foc ce au căzut la pământ, asemenea și pomii de prin grădini, pe unii i-au scos din rădăcini, pe alții i-au frânt, fiind o jalnică vedere și o dumnezeiască urgie în toată politia Bucureștilor, de se spăimântaseră și Turcii ce erau în București. Iar, după ce s'a înmuiat furtuna, începând o ploaie foarte groaznică, s'a umplut pământul de apă, curgând de sus ca și cum ar fi turnat cu găleata, de ajunse apa până la genunchi, în părțile de la Sf. Gheorghe Nou.

Iar de la Țarigrad s'au vestit cum că pe prea-sfințitul Patriarh Grigorie l-au tăiat, dimpreună și cu alți doisprezece arhierei, cu vină că ar fi fost cunoscători ridicării acestei apostasii; precum și multe alte omoruri s'au făcut în Țarigrad, boieri, negustori, și alții, luându-li-se avuturile la

mirì şi strângându-se toate armele de pe la raià, pentru că şi în părţile turceşti în multe părţi s'a ivit apostasie, ridicându-se toţi Grecii cu arme asupra Turcilor, precum Moreia, Tesalonic, Indria *(sic)* şi alte eparhii, de care s'a auzit că Moreia şi Tesalonic, prăpădind pe toţi Turcii din partea locului şi războindu-se cu oştirile ce erau orânduite asupră-li, au făcut mare biruinţă, dobândindu-şi prin sabie slobozenia lor şi plecând cu toată adunarea lor spre Seraiu, fiind o ideie cum că Poarta Otomanicească ar fi orânduit pe Domnul Scarlat-Vodă Calimah ca să împăciuiască pe Moraiţi şi Tesalonichieni, odihnindu-i cu oarecare privilegii ca să înceteze din ridicarea apostasiei. Acestea din auzuri s'au aflat.

Iar, întorcând cuvântul la povestirea întâmplării, ziceam că Arnăuţii ce se împrăştiaseră de mavrofori şi cete dintre ale adunării, împletecindu-se prin păduri şi munţii Ţerii-Romăneşti, ajunseseră la mare desnădăjduire, încât cei mai mulţi cu iarbă ca dobitoacele se hrăniau, până da peste dânşii cetele turceşti şi pe unii îi jertfia, cum îi prindea, iar alţii, cu fuga mântuindu-se, da năvală în lazaret, unde, luându-li-se armele, îi ducea ca pe nişte oi în Braşov, şi de acolo pe unii îi alegea de-i făcea cătane sau husari, şi pe alţii, ce nu erau destoinici, îi trimitea cu pază la Basarabia.

Vrednic de jale era halul acesta, pentru că-i vedeai cu vine rupte şi sfăşiate de desimea pădurilor, desculţi, nemâncaţi şi neodihniţi, cu spaima zugrăvită în faţa lor şi, cu un cuvânt, ca vai de dânşii, cum şi, la Rucăr în sus fiind câţiva de-ai adunării cu căpetenie un preot, anume Papa Ivanciu, s'au făcut meterez la locul ce se chiamă Valea Muierii, şi, stând la războiu cu Turcii, după ce au sfârşit gephaneaua, neavând altă nădejde, au dat năvală în vama Branului la Moeci, unde, îndrăznind a întra şi cel mai mare dintre Turci, s'au întâmplat câtăva sfadă cu tistul de acolo, cerând pe numitul preot ca de la un prieten al Porţii otomaniceşti, carele, îndată cercetând, au aflat pe preot întrat în hotarul Austriei şi, pe de o parte, au zis acei agale de s'au tras

BCU Cluj / Central University Library Cluj

înapoi din hotarul nemțesc, iar, pe de alta, au scos cu caraulă pe acel preot și împreună cu alți patru tovarăși de ai săi, până s'au trecut în pământul Țării-Românești.

Și așa, Turcii, făcând mulțămită tistului, s'au întors înapoi, luându-se apoi iarăși după acel preot până ce l-au prins, și fără pierdere de vreme l-au trimis către slăvitul Chehaia-beiu, de unde numai decât s'au pornit în legătură de lanț legați, la Silistra, și de acolo la Țarigrad.

După închinăciunea Căminarului Sava și a lui Delibașa Mihali și Ghenciu-Aga cu ai lor, întocmindu-se de către slăvitul Chehaia-beiu a umbla numiții dimpreună cu orânduitul bimbaș și cu ascherlii pentru izgonirea și prinderea apostaților, și orânduind la Târgoviște beșleaga cu neferi îndestui, cum și osebite căpetenii cu ascherliii cei orânduiți, s'au sculat slăvitul Chehaia-beiu de la Târgoviște cu ordin și s'au întors la București, așezându-se cu ședérea în casele dumnealui biv Vel Logofăt Ștefan Belu, cum și oștirile, atât pe la conace, pe la zidirile cele mari, fiind cele mai multe case mari pustii și slobode, cât și afară pe margeni, cu corturi. Și îndată au dat poruncă către boierii ce erau în politie și către dumnealui Caimacamul de s'au întrunit dregătorii și ispravnici, dintre boierii cei de al doilea și al treilea mână, ce se 'ntâmplaseră la București, cum și zabiții cei după caid s'au trimis pe la județe, făcându se către Chehaia-beiu strașnic nizam în politia Bucureștilor prin orânduirea dumnealui Cavas-basa, ce se plimba pe toate podurile și ulițile politiei cu cincizeci de ascherlii, priveghind a nu se bântui cineva, ori de către oșteni, ori de către altcineva. S'au dat numai decât poruncă pe la județe și pentru scoaterea dajdiei Ianuarie și Iulie, pe câte taleri 30 și jumătate de lude, cum și pentru grâu, orz, porumb și fân de trebuința tainaturilor, prin purtarea de grijă a dumnealui Vornicului Mihalache Manu, ce era vechil de Vistier-Mare.

Iar Serdarul Olimbie, cu un grup mare de Arnăuți, între cari și căpitan Farmachi, ce era la episcopia Argeșului, aflând de închinarea Căminarului Sava cu ai săi, au

apucat cu toții poteca pe hotarul munților, umblând pe locuri necălcate, fără merinde, și cu multă ticăloșie au trecut în părțile Moldovei, închizându-se cu toții în mănăstirea Neamțului, unde războindu-se câteva zile cu oștirile împărătești, după ce s'au războit cu bombele ce se arunca' în mănăstire, au fugit cu toții noaptea prin locuri ascunse și s'au tras la schitul *(sic)* Piatra, tot din Ținutul Moldovei, fiind loc mai tare, lăsând mănăstirea Neamțul slobodă, care nu numai s'au prădat și s'au jăfuit de către oșteni, ci, dându-se foc, au ars cu totul, jertfindu-se și atâtea suflete de nevinovați monahi ce se 'ntâmpleseră înăuntru. Iar după aceia schitul Piatra, făcându-se muhasareă de către împărătești oștiri, și strâmtorându-se cei dinăuntru foarte tare, pentru că li lipsia, nu numai de ale mâncării, ci și gephaneă îndestulă nu avea, după trecere de câtăva vreme au strâns Serdarul Iordachi Olimbie toată gephaneaua ce li mai rămăsese și, făcând lagumuri pe supt pământ, au pus de au luat foc, și nu numai numitul cu mulți dintre ai săi s'au prăpădit, și dintre călugării de acolo nu puțini au ars, dărâmându-se odăile pe dânșii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din toată adunarea lor au scăpat numai douăzeci și patru Arnăuți, cari, închinându-se la împărătești oștiri, i-au prins numai decât și, legându-i în cătușe, i-au trimis la Iași către Seraschierul de acolo, și peste puțin s'au trimis în lanț băgați la Silistra și de acolo la Țarigrad. Asemenea și Serdarul Iamandi Giuvara, ce, la venirea oștilor în Craiova, se înhăitase cu o ceată de Arnăuți în pădure și, întrând cu toții în mănăstirea Coziei, sta acolo închiși, corespondându-se cu Hagi-Prodan și cu Machedonschi și polcovnicul Ivanciu, ce din adunarea Slugerului Teodor se făcuseră un trup dimpreună cu câțiva oameni, și se 'nchiseseră în mănăstirea Tismana. Care sta acolo, privind la lucrarea săvârșirii acestei urmări, și, după multe preumblări ce au făcut Căminarul Sava cu ai săi, dimpreună cu orânduitul bimbașa prin plaiurile județelor de munte, din județele de sus prinzând mulți din apostați de-i trimitea la slăvitul Chehaia-beiu, arătând slujbă, pe cari îndată îi pornia cu pază la Si-

listra. Dintr'înșii, pe unii îi omora aici pe la răspântiile târgului, între cari au fost și fiul dumnealui Păharnicul Scarlat.

Apoi, trecând pe la Curtea-de-Argeș, au mers către județul Vâlcii și, apropiindu-se de mânăstirea Coziei, unde era Serdarul Iamandi Giuvara, prin feluri de mijloace cu fugăduieli de încredințări ce i-au dat Căminarul Sava d'impreună cu bimbașa, l-au înduplecat pe Serdarul Iamandi cu toți ai săi de s'au închinat, și, scoțându-i din mânăstirea Coziei, pe de o parte au înștiințat numai decât către Chehaia-beiu, făcând rugăciune a i se hărăzi viața, și, pe de alta, l-au luat pe Serdarul Iamandi împreună cu dânșii, cum și din oamenii lui, pentru că pe alții i-au trimis către Chehaia-beiu spre încredințare; iar cei de la Tismana, luând știre că s'au prins Giuvara cu toți ai săi, îndată s'au împrăștiat toți în toate părțile, cacerdisându-se unii pe poteci în Țara Nemțească, spre Sibiiu, iar ceilalți și-au pierdut urma. De la Chehaia-beiu li-au venit răspuns cu oarecare încredințări pentru Serdarul Iamandi ca să-l trimeată cu toată familia sa către Slăvirea Sa și nu se va bântui întru nimic. Și așa, în bună pază trimițându-se la București, nu s'au primit cu necinste de către Chehaia-beiu, încă și icram i s'a făcut nu puțin. Pe care după puține zile l-au pornit la Silistra cu toată familia sa, și acolo, înfățișându-se de două sau de trei ori înaintea Măriei Sale Pașei spre cercetare, s'au și pornit peste puține zile la Țarigrad, cu vre-o câțiva oameni dintr'ai săi și cu destulă pază, iar soția și copiii lui, rămânând la Silistra, și-au schimbat credința creștinească.

După ajungerea lor la Țarigrad, s'a auzit cum că, cu steagul ce se trimisese împreună, scoțându-i pe ulițile Țarigradului, la fiecare răspântie se tăia câte unul, până s'au isprăvit cei împreună cu Serdarul Iamandi, apoi, la ospăț mare tăindu-l și pe dânsul, i-au înfipt steagul la cap spre pomenire. Iar Căminarul Sava, d'impreună cu orânduitorul bimbașa, plimbându-se prin munți și dealuri, adese ori prinzând câte doi, trei sau și mai mulți din cei împrăștiați ticăloși apostați, îi trimetea în pază către

Chehaia-beiu, până la 15 ale lunii Iulie leatul 1821, când, cerând voie orânduitul bimbaș dela slăvitul Chehaia-beiu ca să vie la București, nemai ivindu-se nici un fel de apostat, au luat răspuns ca să se scoale să vină împreună și cu Căminarul Sava. Care, făcându-i-se cunoscut chemarea aceasta, s'a îngrijit foarte tare, prelungind din zi în zi mergerea la București, până la 25 ale lunii Iulie, când, văzând că mijloc de scăpare a se cacerdisi nu este și a prelungi mai mult iarăși se va putea socoti nesupunere, așa au hotărît de au plecat cu toți oamenii săi, d'impreună cu orânduitul bimbaș cu neferii săi, de au venit la 5 ale lunii lui August în București, trăgând drept la casele sale, ce le avea cumpărate de la Păhărniceasa Inimăroaia, în mahalaua Protopopului. Iar oamenii săi s'au împărțit pe la conace prin știrea bimbașii, cum și cei mai mulți lăsați la satul Ciorogârla, ca să nu între cu buluc mare de oameni în politie. Și a doua zi, Sâmbătă, la 7 ale lui August, înfățișându-se la Chehaia-beiu, atât Căminarul Sava și Delibașa Mihali, cât și Ghenciu, i-au primit cu mare cinste, arătându-li cum că li s'au cunoscut credința și că sunt a se cinsti fiecare după cuviință. S'au înfățișat și pe la celelalte căpetenii, și tot cu asemenea icramuri s'au primit, ieșind încă vorbă cum că Duminecă este a-i îmbrăca și blăni.

Aceasta au fost cea d'intâiu înfățișare, Sâmbătă, la 7 ale lunii August de la 1821, precum s'au zis, când au sosit de la Brașov și dumnealui Barbu Văcărescu, cu dumnealui Spătarul Scarlat Mihălescu și dumnealui Vistierul Grigore Romanit și cu alți boieri de-a doua mână, cum și de a treia mână, cei mai mulți, fiind ca la șaizeci de inși cu toții. Cari, a doua zi, Duminecă, la 8 ale lunii lui August, gătindu-se cu toții să meargă spre închinăciune a se înfățișa la slăvitul Chehaia-beiu, au și plecat unul după altul, venind până la biserica Crețulescu. Unde întâmpinându-se cu dumnealui Vornicul Nicolae Golescu, li-au zis tuturor cum că n'are vreme Chehaia-beiu să-i primească dimineața, rămânând a se înfățișa, ori după chindie, sau a

doua zi, Luni. Și așa cu toții s'au întors la dumnealui Banul Văcărescu, acasă. Iar Căminarul Sava, chemându-se Duminecă de către Chehaia-beiu, când se auzia că are să-l îmbrace cu blana, au mers de dimineață, împreună cu Delibașa Mihali și cu Ghenciu, având și șase oameni după dânșii, și, îndată ce au întrat în curte călări descălecând câteși trei după cai, s'au urcat sus, unde stând divan două rânduri de ostași a-i primi cu alaiu, pe loc i-au jertfit pe câte trei, aruncându-li și trupurile jos, cum și pe oamenii ce venise cu dânșii, cuprinzându-i, pe dată i-au jertfit, orânduindu-se într'adinșii ostași, atât să-i împresoare casa, cât și toate conacele orânduite oamenilor săi, ca să-i prindă ori vii ori morți, cât și pe toate podurile și ulițile împrăștiindu-se dintre ostași cu săbiile scoase și pistoalele în mână, pe unde întâlnia dintre Arnăuți, îi jertfia, luându-li capetele sau urechile de le ducea lui Chehaia-beiu, fiind orânduit de se da câte taleri 25 bacșiș pentru un cap.

Cine poate povesti această groaznică întâmplare și multă vărsare de sânge ce s'au făcut, stând leșurile de trupuri, atât pe podurile cele mari, cât și pe uliție și 'n toate părțile, precum și jafurile ce s'au făcut mai pe la toate casele din București, spărgându-se și multe biserici, ținând această înverșunare trei zile. Pentru că mulți dintre Arnăuții Savei, prinzând meterez biserica Protopopului, biserica Olteni și alte case din partea locului, au stătut tare la războiu, până ce au dus tunuri acolo și, trei zile războindu-i și trei nopți, i-au sfărâmat cu totul, prăpădind și dând foc la multe case pe unde au fost Arnăuții închiși, cum și biserica Oltenilor cu totul au dărâmat-o, fiind mare jale în politia Bucureștilor, de cât tot norodul se închisese pe la hanuri și pe la consulaturi în zarva acestei nemai pomenite și jalnice întâmplări.

Și, aflându-se toți cei ieșiți din Brașov strânși la dumnealui Banul Văcărescu, au rămas încremeniți și fără suflare cei mulți, văzând această înfricoșată întâmplare, neștiind nimeni ce este pricina, până, după vre-o două ceasuri, venind un Agă trimes de la slăvitul Chehaia-beiu, au făcut cunoscut dum-

nealui Banului despre tâierea lui Sava și a celor împreună cu dânsul, și așa, domirindu-se fiecare, și-au mai venit în fire. Dar spaima cea grozavă nu se va șterge din sufletele oamenilor și nu se va da uitării până la cel de pe urmă ceas. Și, a doua zi, Luni, la 9 ale lui August, dîndu-se de știre de către Chehaia-beiu ca să meargă boierii, s'au sculat dumnealui Banul Văcărescu d'impreună cu toți ceilalți, fiind ca vre-o treizeci de echipajuri, și, mergând la conacul slăvitului Chehaia-beiu, s'au primit cu destulă paradă, mai întâiu fiindcă tot se războia pe alocurea, cum la biserica Oltenilor și la biserica Protopopului, necurmându-se trei zile slobozirea tunurilor în partea locului. Apoi pe scări în sus și prin sală era și pe de o parte și pe de alta o mulțime de ascherlii tot înarmați, până la perdeaua casei, unde intrând cu toții înăuntru, după ce au făcut cuviincioasa închinăciune către Chehaia-beiu și sărutare de poală, precum obiceiul este, li s'au zis de către Slăvirea Sa că bine au venit sănătoși, și cum au petrecut la drum, făcându-li chip de au șezut cu toții pe scaune, fiecare la rândul lor, și peste puțin s'a cetit firmanul de mai jos și s'a arătat și porunca înaltului Vizir și buiurdiul Măriei Sale Pașa de la Silistra, acesta în limba turcească, dar s'au tâlmăcit din cuvânt în cuvânt precum se arată :

«Prea-cinstite întru stăpânire desăvârșit, cel ce întocmești cu dreaptă înțelepciune pricinile norodului, întărirea temeliilor înnaltului Devlet și al strălucirii, întâiule izvor al darurilor celor întru asămănarea îngerească, haleà Silistravalesi, al nostru Vizir, Mehmet Selim-Pașa, Dumnezeu să-ți îndelungească anii.

«Cu această a noastră sfântă împărătească poruncă, ți se face cunoscut că, după înștiințarea ce ni-ai trimes în cele de pe urmă cum că prin ajutor dumnezeiesc s'au pierdut apostații din Țara-Românească și cum că cei mai mulți dintre locuitorii țerii ce din întâmplare au fost fugari s'au întors înapoi la casele lor, aflându-se și ceilalți întru cugetare de întoarcere și, pe lângă acestea, încă ne-

fiind Domn în Țara-Românească, stau moarte și nelucrate cele ce privesc pe sama lui, adecă vămile, ocnele și celelalte slujbe și legiuitele dăjdii, asemenea și moșiile și sămănăturile boierilor ce sunt fugiți în Brașov, neadunate și necăpuite; ci, fiindcă pentru acestea întrebi în ce chip este înalta noastră poruncă și voință, iată-ți poruncim printr'această poruncă a noastră că, de vreme ce, cu ajutorul dumnezeiesc, apostații ce se încuibează în Țara-Românească și în țara Moldovei, unii dintre dânșii cu robie se vor jertfi, alții, fugind în pământul străin, au lăsat aceste țări slobode despre faptele lor cele rele, și, fiindcă este bunăvoința a noastră a se face de acum înainte tot repaosul și odihna raielei ce locuiește în aceste două țări, care se socotesc și sunt al nostru împărătesc cheler, să îngrijești dar a se propovădui prin pristavi în tot cuprinsul Țării-Românești că este înaltă și sfântă poruncă a noastră de a se întoarce într'ale sale toți de obște cei fugiți în străinătate și de a îngriji fiecare pentru meseria sa, precum și plugarii să-i lucreze pământul, după cum și mai înainte, fără de a avea cât de puțină bănuială că s'ar putea întâmpla ceva împotriva siguranței vieții lor sau averilor lor, ori scădere sau schimbare la privilegiilelor. Și până la venirea Domnului în Țara-Românească hotărîm ca toate slujbele, vămile, dăjdiile și altele asemenea acestora ce privesc pe seama Domniei să se caute deocamdată și să se întocmească de către Caimacamul cel orânduit.

«Deci spre aceasta, după cum s'au trimes ale noastre sfinte osebite porunci către Vizirii muhafizi Diului și Brăilei, așa și către tine, ca să urmezi desăvârșit și întru glăsuire cu înțelegerea sfintei noastre porunce, punând în lucrare toată privigherea, îngrijirea și silința spre a propovădui fără de zăbavă în tot locul Țării-Românești a noastră întru osârdia poruncă și voință, de a se întoarce înapoi raielele noastre, locuitorii țării, ce se rătăcesc în țară străină și 'n alte părți, împrospătând în acest fel fiecare urmare meseriei sale, iar mai vârtos că voim să fie de

obște liniște fără cea mai puțină bântuire sau stricăciune, și că până la venirea Domnului în țară este să se caute desăvârșit toate treburile domnești și malahaturile țării de către orânduitul Caimacam.

„Tu dar, Vizirul nostru, cel ce ești strălucit întru înțelepciune și în multe cercări, să iei seamă spre săvârșirea întocmai celor poruncite, supuindu-te sfântului nostru semn. S'au scris aceasta poruncă pe la mijlocul lunii Zilcadè, cu leatul 1236.»

„Întâiule al nostru din neamul Mesiei, de acum Caimacamule al Țării-Românești, Constantin Negri, sfârșiturile tale să-ți fie întru bunătăți. Fiindcă Țara-Românească și țara Moldovei s'au curățit de răzvrătitorii ce se iviseră într'însele și iarăși s'a îndreptat liniștea cea de obște, și fiindcă este înaltă voință a se întoarce fiecare locuitor întru ale sale, câți adecă din pricina acestor făcători de rele pribegindu-se s'au depărtat de patria lor, fără de a avea câtuși de puțină bănuială că li se va pricinui cea mai mică bântuire, ori vieții lor, ori averii lor, și între acestea fiindcă s'au scris către cei ce s'a cuvenit că ești poruncit, socotind ca o neapărată datorie a ta să îngrijești până când va veni Domnul, ca să faci chemare tuturor în de obște, de orice rânduială și treaptă, făcându-i cu înduplecatoarele tale cuvinte a se întoarce înapoi la ale sale, care, luând fiecare de iznoavă lucrul său și meseria sa, să urmeze cele cuviincioase, precum și mai înainte, asemenea și plugarii să-și caute de lucrul pământului, adunându-și rodurile în jicnițele lor, drept aceia-ți poruncim și printr'această carte să urmezi întocmai după înalta și sfânta poruncă.»

«Fiindcă ni-au venit înaltă și sfântă poruncă, cuprinzătoare că din cele de mine mai d'inainte trimise înștiințări s'au făcut cunoscut către Înalta Putere cum că răzvrătitorii s'au pierdut cu totul din Țara-Românească și cum că cei mai mulți din întâmplare fugiți boieri s'au întors pe la casele lor, aflându-se și ceilalți cu cuget de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

întoarcere, și că, nefiind deocamdată Domn în țară, stau moarte cele ce privesc către dânsul, vămi adecă și celelalte slujbe, legiuite dăjdii, asemenea și moșiile și sămăturile boierilor celor fugiți în Brașov neadunate și necăpătuite, iată trimitem această sfântă poruncă către tine, Caimacamule, care, după ce o veți ceti și o veți înțelege, îți poruncim să îngrijești ca după cuprinderea poruncii să se propăvăduiască prin pristav în tot cuprinsul Țării-Românești că este înaltă poruncă împărătească a se întoarce înapoi la ale sale toți de obște cei fugiți în străinătate, săvârșindu-și fiecare lucrul său, iar plugarii lucrând pământul, fără a bănui cât de puțin că poate să se întâmple ceva împotriva vieții lor sau averilor lor, ori vre-o scădere sau vre-o schimbare în privilegiurile lor. Însă mai întâiu de toate, tu, Caimacamule, să cauți să întocmești toate slujbele, vămile, dăjdile asemenea acestora, ce privesc pe seama Domniei după obiceiu; de aceia ți se și trimete această carte a noastră d'impreună cu sfânta poruncă, și iea aminte ca să săvârșești întocmai cele poruncite, fără de a se face cea mai mică schimbare sau sminteală.»

După ce s'a isprăvit aceasta de cetit, stând cu toții în picioare, au poruncit slăvitul Chehaia-beiu de s'au așezat fiecare iarăși, și îndată s'a făcut țeremonie de cafea, precum este obiceiu la cei mari, și, mai făcându-se oarecare întrebări, s'au sculat cu toții, făcând obișnuită închinăciune, și au ieșit pe rând, împărțindu-se fiecare pe acasă, iar cei mai mulți pe la hanuri, de groaza și spaima ce era în toată politia, până s'a ostiat după trei zile și s'au dat poruncă a se ridica leșurile de pe drumuri, fiindcă se împuțiseră. Când s'au strâns toți boierii d'impreună la slăvitul Chehaia-beiu, unde erau și toate căpeteniile oștirilor adunate și în vileag, s'a cetit porunca ce a venit de la înălțatul Mehmet Selim-Pașa Silistra-valesi, a căreia cuprindere se arată din cuvânt în cuvânt cu deslușire, adecă:

«Tu, lauda slăviților și cinstiților bărbați și înlocuitorul orașului Bucureștilor, capugibaș Hagi-Ghegen-Aga, sporească slava ta, și voi, ceilalți căpeteniile oștilor ce sunteți laudele și aleșii între cei asemenea vouă, sporească-vă puterea, și tu, întâiul al neamului Mesiei haleà-Caimacamule al Țării-Românești Constantin Negri, crească cinstea și bun numele tău și voi, toți cei de obște boieri ai Țării-Românești.

«Cu această poruncă a noastră vi se face cunoscut că, obștească liniște și odihna supușilor Țerii-Românești fiind una din cele mai deosebite și nestrămutate bunăvoiri ale înaltului devlet (supt apărătoarele căruia aripe umbrindu-se acești supuși din vechime și până 'n zilele acestea de apoi se bucură, odihnindu-se după împărătească voință), această liniște fără de veste și nenădăjduit s'au tulburat de niște oameni răzvrătitori și făcători de rele, cari, și având căpetenie pe hainul Ipsilant, s'au revărsat în tot cuprinsul Țării-Românești, aducând în toate părți'e dărăpănare desăvârșită prin mijlocirea acelui hain și căpetenia lor, carele, în multe chipuri arătându-și hainlâcul împotriva Înaltei Porți, pe de o parte au înșelat și din raielele Țării-Românești, pe de altă parte iarăș li-au făcut multe prăzi și alte felurimi de jafuri pricinuitoare de toată dărăpănarea Țării. Între acestea însă ochiul cel neadormit al prea-puternicului nostru Împărat, având ajutor puterea cea tare a lui Dumnezeu și pururea următoare cu îmbielșugare dreaptă norocire, prin împărătească sa îngrijire la vreme cuviincioasă întâmpinând această nevoie ce s'au întâmplat în Țara-Românească, au trimis nebiruitele sale oștiri, și în puțină curgere de vreme au stărămat această pierzătoare ceată, pe unii din căpetenii prinzându-i de vii, pe alții risipindu-i și gonindu-i prin munți, încât astfel au adus iarăși scăparea și izbăvirea de rele a săracelor raiele. Dar, și cu toată această izbăvire ce au săvârșit Împărăția Sa, s'au ivit în cele de pe urmă în Țara-Românească și altă întâmplare vrednică de urăciune, care privia, nu numai spre împotrivirea înaltului Devlet, ci încă

și spre bântuirea obștii. Cel știut potrivnic Sava bimbașa, nemulțămitorul cătrè facerile de bine ce au fost dobândit de la înaltul Devlet, și totdeauna având întru adâncul inimii sale încuibată înșelăciunea și viclenia, și une ori fățărindu-se cu credința și cu supunerea către Înalta Poartă, alte ori unindu-se cu apostatul Ipsilant și arătându-se într'o glăsuire cu faptele aceluia, s'au meșteșugit mai în urmă și prin fățărie s'au făcut a se întoarce iarăși în slujba înaltului Devlet, și, cu toate acestea abia după o trecere de o lună s'au înfățișat către Chehaia noastră Hagi-Gheghen-Aga, și, nu numai cu această necuviincioasă faptă s'au dovedit supt bănuială, și de o dată s'au prins și scrisori ale lui și corespondența ce a avut cu Ipsilant, precum după aceasta și alte scrisori ale lui către hainul Diamandi, cel într'un cuget cu dânsul. Așa au arătat numitul la toate faptele sale că politicești le lui porniri și slujba ce se făcea că arată către Chehaia noastră prin feluri de chipuri nu a fost alt nimic fără numai întru înșelăciune și fățărie, după asămănarea lingușirii cânelui ce își mișcă coada când către unul, când către altul, cu scop numai ca, aflându-se în treabă și căpetenie fiind unei adunări de oameni îndrăzneți și făcători de rele, să despoaie pe supușii împărătești și să umple tălhărească lui pungă. Cum dar putea să se facă trecerea cu vederea la acest fel de făcător de rele și apostat, în vreme ce pe lângă celelalte ale lui tainice rele cugetări s'au găsit și trei tunuri ascunse la casa lui, încă și semnul cel de apostasie al lui Diamandi celui d'impreună cu dânsul apostat? Și cum se putea să se nădăjduiască mântuirea obștii, fără a se pune în lucrarea cea desăvârșită prăpădenie a pricinuitorului relelor, în vreme ce este obișnuit și legiuit la toate neamurile, de a nu răsplăti către cei buni rele în loc de bune, precum și către cei răi bune în loc de rele? Și spre izbăvirea săracilor este neapărat orânduită pierzare la acest fel de oameni răzvrătitori. Pentru această pricină hotărându-se pierzarea acestui hain Sava d'impreună și cu căpeteniile cele d'împreună cu dânsul, adecă

a Ghenciului și a lui Mihali și a următorilor lor, oriunde s'or fi găsit, s'a și pus în lucrare, și de acum înnainte, fiindcă toți de obște locuitorii Țării-Românești, atât cei de prin orașe, cât și cei de prin sate, izbăvindu-se cu totul de acești pierzători și făcători de rele, pot cu liniște și cu odihna lor, ocupându-se fiecare de lucrul său și de meseria sa, să lucreze ca și mai înainte, datorie au doar să se și roage lui Dumnezeu pentru îndelungata viață a preaputernicului nostru Împărat. Către aceasta, fiindcă este altfel de neapărat împărătească poruncă ca oricare din ostașii împărătești va cuteza de acum înainte să facă cât de puțină supărare vre-unei raiele, îndată pedeapsa unuia ca acesta se va hotărî moarte, urmează dar ca fiecare din lăcuitorii de orice treaptă să se apuce iarăși de meseria sa și lucrul său, fără bănuială și cu liniște, având temeinică încredințare pentru nebântuirea și cea desăvârșit siguranță a lor. Într'acest chip Chehaia noastră și voi, ceilalți căpetenii ale oștirii, înfrânând fiecare din voi oștirile voastre, luați sama bine ca nu care cumva să bântuiți pe vre unul din boieri sau din ceilalți locuitori, măcar până la firul din cap, nici măcar să căutați strâmb către raia, căci, osândindu-vă, vă voiu pedepsi cumplit. Și tu, Caimacamule și voi, boierilor și ceilalți locuitori ai Țării-Românești, înțelegeți toți că, fiind din vechime obișnuit la legea și la Împărăția noastră a se socoti cinstea voastră, cinstea noastră și viața voastră viață a noastră, nu se cuvine să arătați de acum cea mai mică bănuială, că vă veți supăra cât de puțin la ceva, ori din partea noastră sau din partea căpeteniilor noastre și a oștirilor, ci, cunoscând desăvârșit că numai pentru mântuirea și izbăvirea voastră s'a făcut cea de tot pierzare a apostaților și făcătorilor de rele oameni, ce s'au fost ivit în Țara-Românească, să vă odihniți și să ședeți fără grijă, fiecare întru ale sale, deschizându-vă prăvăliile și urmând precum din vechime fiecare meseria sa. Spre aceasta s'a făcut și această a noastră poruncă și s'au trimis din divanul

gulelăului *(sic)* Silistrei, iar voi, supuindu-vă la cele poruncite să urmați întocmai."

Apoi, după țeremonia ce s'a făcut la toți de obște, au ieșit fiecare de s'au dus la ale sale, și nu puțină spaimă și groază aveau cei din București, scornindu-se că este a se face masă de către Chehaia-beiu, ca să strângă pe toți boierii și de odată să-i jertfească, alții bârfind iarăși cum că din poruncă s'ar fi făcând peste 1.800 de lanțuri și că este a se face robire în politie, și toată partea bărbătească să se pună în lanțuri, și să se ducă robi în Silistra. Care aceste scorniri ajungând și până la urechile slăvitului Chehaia-beiu, au dat poruncă către dumnealui Vornicul Mihalachi Manu, ce era vechil de Vistier-Mare, de au făcut masă mare tuturor boierilor ce ieșiră din Brașov, și, strângându-se cu toții, au prânzit la dumnealui fără vre-o supărare, cum și lanțurile ce se făcea pentru vinovații ce se trimetea la Silistra dintre anostați, au poruncit slăvitul Chehaia-beiu ca să nu se mai facă. Și, fiindcă ieșise vorba cum că dumnealui Banul Văcărescu ar fi răposat de multă spaimă, i s'a dat dumnealui de știre pentru aceasta și, fără pregetare ieșind atât în târg, cât și prin hanuri, s'au mângâiat tot poporul, mai vârtos cel de prin hanul Sfântului Gheorghe, și, după ce l-au văzut, nu credea că poate fi dumnealui: strângându-se, se uita ca la urs.

Iar, la 21 tot al lui Avgust, chemându-se dumnealui Banul Barbu Văcărescu de către slăvitul Chehaia-beiu, față și cu ceilalți veliți boieri și cu dumnealui Caimacamul, l-au cinstit cu dregătoria Vistieriei celei Mari, lăudându-l prin cuvinte destoinice că, de vreme ce a fost cel d'intâiu care a ieșit din pământul țării și ca un bun patriot este lăudat și cerut de toată obștea, și mai vârtos fiind știut și de înaltul Devlet, de aceia din porunca celor mari se cinstește cu dregătoria Vistieriei, fiind bine încredințat că, nu numai toată țara o va strânge și o va mângâia ca să se întoarcă fiecare la ale sale, fără niciun fel de temere, ci încă și tainaturile ascherliilor se vor întâm-

pină cu toată îndestularea, fără a cerca vre-o lipsă. După aceasta venind dumnealui la casa de adunare, d'impreună cu toți ceilalți boieri, au luat sama cu desăvârșită îngrijire asupra tuturor celor neapărate trebuințe, și, pre de o parte, au pornit numai decât publicații pre la toate județele, prin care îndemna cu tot dinadinsul pre toată obștea norodului a se întoarce pre la urmele lor și a se aduna pre la casele lor, fără niciun fel de grijă, făgăduind însuși dumnealui vrednică chezășie că vor petrece întru liniște; precum și nu puțină mângâiere și îndemnare s'au făcut cu aceasta. Pentru că mulți dintre locuitori, aflându-se fugiți, unii prin crăpăturile munților, alții prin desișuri și păduri, iar alții și până în vamă ajungând cu băjeniile, toți aceștia, îndată ce s'au înștiințat de venirea dumnealui mai sus numitului boier, s'au întors pre la casele și neamurile lor.

Iară, pre de altă parte, alegând oameni vrednici, practicoși, au întocmit toate călemurile Vistieriei. Întru aceste zile au venit și Stolnicul Constantin Borănescu cu Pitarul Ioniță Jianu de la Silistra, cari erau trimiși încă de către Slugerul Teodor, precum mai sus s'au arătat, și s'a orânduit Borănescu estractor al Vistieriei, ca un practicos și ideat. Cum și boieri ispravnici au orânduit pre la toate douăsprezece județe (fiindcă la județele de preste Olt se orânduia de către dumnealui Caimacamul și Divanul Craiovei, neavând niciun fel de împărtășire acele cinci județe cu cele douăsprezece de dincoace de Olt, ci otcârmuindu-se acelea de către dumnealui Caimacamul și Divanul Craiovei), povățuind pre acei orânduiți ispravnici părintește în ce chip să urmeze întru toate. Și așa s'a pus la cale pentru toate orânduielile fără prelungire, netrecându-se cu vederea și întocmirea judecătorilor, punându-se la cale departamentele de judecăți, cu cei aleși orânduiți judecători, cărora li s'au hotărât și leafa de la Vistierie, după obiceiu, făcându-se cuviincioasă întocmire și de catastihul lefilor ce s'au chibzuit pentru toți ce slujesc, după caidul cel de mai nainte. Și într'aceste zile au venit de la Țarigrad și cartea cea soborni-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

cească, ce s'au făcut de obște pre la toate eparhiile dela Patriarhie, spre încetarea duhului celui apostaticesc, cu blăstămuri și afurisenii, precum mai jos se arată :

„Evghenie, cu mila lui Dumnezeu arhiepiscopul Țarigradului, Romei cei Noi, și icumenicesc Patriarh.

„Cei ce vă aflați supuși supt deasă și bogată umbrirea prea-puternicei otomanicești Împărății, toți de obște Greci, parte bisericească și mirenească, de verice orânduială si treaptă, când cu chibzuință fiescare din însivă toți veți lua sama temeiurilor ce de demult și din început au orânduit prea-puternica și nebiruita Împărăție, stăpânitoarea noastră, spre otcârmuirea supușilor săi, poate să cunoască întru scumpătate noianul cel nedesertat al milostivirii și al împărătești îndurări cât este de mare, și câtă nemărginită și neasămănată iarăși este iubirea sa de oameni, căci, nu numai ființa vieții noastre și starea averilor noastre supusă întocmai și de o potrivă ca și a celor cunoscuți ahli-islam, ci și daruri și milă și necontenite faceri de bine se revarsă în toate zilele către neamul nostru, și despre slobozenia și înliniștita urmare a legii noastre și despre petrecerea vieții întru nebântuire și în repaos și cu toată îmbielșugarea și lărgimea, cât nici măsurile supunerii nu îngăduia. Către dovedirile cele iubitoare de oameni de unele ca aceste iubitoare daruri, toți de o potrivă Greci avea' neapărată datorie să mulțumească în faptă și să fie sârguitori pururea spre cele de bună plăcere către împărătească putere, slavă înălțând către iubitoarea de bine Pronie a cerescului Dumnezeu și către prea-puternica Împărăție, care, după asămănarea dumnezeiești, aceia iubitoare de oameni, otcârmuiește pre supuși. Dară voi, mulți din semințiа Grecilor, trecând cu vederea soroacele mulțămirii lor cei după datorie, și dând uitării atâtea împărătești faceri de bine, și de-odată bântuind și călcând și chiar poruncile credinței noastre, ce povățuiesc bună ascultarea și supunerea către această păzită de Dumnezeu împărătească putere, s'au abătut prin

BCU Cluj / Central University Library Cluj

rătăcire la atâta deșertăciune și neînțelepție, încât au și cutezat să iea asupră-li chipul răzvrătirii și al apostasiei împotriva acestei obștești a noastre făcătoarei de bine și hrănitoarei nebiruitei Împărății. Însă, în vreme ce pornirile celor protivnici lui Dumnezeu și neînțelegători au fost unele ca acestea, prea-puternica Împărăție, nelepădând din mânile sale mila și îndurarea ce izvorăsc din firești le sale împărătești obiceiuri, au trecut cu vederea cuvântul ce putea avea de a pedepsi îndată pre apostați și haini și de a li face din început și de o dată răsplătire, ci, de spre o parte, după trebuință, pre unii i-au pedepsit, iară, de spre altă parte, pre cei ce își au căutat de a' lor trebuințe și au stătut în hotarele supunerii, s'au sârguit ca să i păzească și să-i izbăvească, binevoind în cele dupe urmă a se da și din partea Bisericii noastre cărți de aturisenie și de sfătuire. Dară, de s'au și dat astfel de cărți bisericești, nu numai odată, dară și de două ori, împotrivă, cei ce umbla' pre calea răzvrătirii nu și-au lepădat cugetul lor cel satanicesc, nici au vrut să înțeleagă a se îndrepta, surzind și spre bisericeștile mîntuitoare sfătuiri, împotrivindu se și apostolicești lor și sobornicești lor porunci, ce sunt rânduite pentru supunerea și buna ascultare către stăpânitorii noștri, și pre alocurea iarăși stau și se nevoiesc spre aceiași vrednică de urăciune răzvrătire și satanicească nesupunere, cu chip ca acela prin care și cu amăgire clătesc pre cei mai slabi, târându-i la aceiași prăpastie a pierzării, și așa cuteză' a urmă cele mai rele și nelegiuite, pricinuind pricinuiri în păcate și cu chip și cu temeiu de prigonire pentru lege, propovăduind relele lor și neiertate cugete ce de obște au împotriva ahli-islamilor.

„Deci împotriva unora ca aceștia neînțelegători, neînfrânați și nepocăiți apostați cu dreptate prea-puternica Împărăție se cuvenia a pune în lucrare pedeapsa cea de apoi, neîndurîndu-se de niciunul din ei. Dară, fiindcă chipul prea-puternicei Împărății este întemeiat firește întru îndurări și milă, împotriva acestor mile s'au adaos bu-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

năvoința împărătească, plină de iubire de oameni și de milostivire, și, dându se, s'au trimis către noi înaltă împărătească poruncă arătătoare celor mai sus zise și poruncitoare de a se da și acum bisericești sfătuitoare cărți către toți de obște cei ce se află supt această păzită de Dumnezeu împărătească oblăduire, cuprinzătoare de aceiași înțelegere ce s'au zis, și de obștească supunerea și buna ascultare ce se cere neapărat de la voi. Drept aceia și scriind sobornicește, împreună cu cei de lângă noi sfinți și preacinstiți arhierei, în Duhul Sfînt iubiți frații noștri și d'impreună slujitori, ca cu o trîmbiță propovăduim către voi toți cuprinderea înnaltei împărătești porunce și în Duhul Sfânt vă sfătuim și vă povățuim pre toți, mari și mici, de verice orânduială și treaptă, câți cu obrăznicie ați cutezat să vă întrarmați împotriva obștestii noastre hrănitoare și făcătoarei de bine, prea-puternicei Împărății, să lepădați îndată armele, să luați asupră-vă chipul cel vechiu al celei desăvârșite și credincioase supuneri și bunei ascultării voastre către Împărăție, și să vă depărtați de cugetul cel deșert și satanicesc al răzvrătirii. Iară ceilalți toți să stați cu statornicie și neclintiți în credința supunerii. Și, într'un cuvânt, toți d'impreună lăcuitorii fieșcărui loc și fieșcărui ostrov, cari vă închipuiți cu numirea pravoslavnicii creștinești credințe și din dumnezeiasca bunăvoință vă aflați supt deasa și bogata umbrire a împărăteștii puteri, toți de obște, fără de nicio deosebire, să vă întoarceți la mântuitoarea cale a supunerii, adevărându-vă și încredințându-vă că prea-puternica Împărăție, după ce va vedea în faptă întoarcerea și căiala voastră și curat și adevărat cugetul bunei ascultării voastre și scumpă paza și urmarea datoriilor credincioasei supuneri, iarăși ca o maică doritoare vă va încălzi, revărsând din izvorul cel nedeșertat al îndurărilor sale bogate împărăteștile mile asupra voastră și dînd cu totul către adâncul uitării acele nesocotite și dând cu totul către adâncul uitării acele desnădăjduite porniri, ce din îndemnare vicleanului diavol s'au cutezat împotriva Împărăției. Cu asemenea chip, și obștească maica pravoslavnicilor creștini,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sfânta Biserică a Domnului vostru, văzând pusă în lucrare pocăința voastră, se va milostivi și va da iertare și slobozenie celor ce au greșit și după greșelile lor au adus asupră-li greutățile înfricoșatelor blăstămuri ale ei. Iară, de care cumva (fereáscă Dumnezeu) se vor arăta până 'n sfârșit surzi către celé de acum iubitoare de oameni glasuri ale prea-puternicei Împărății, nemulțămitori făcându-se și necunoscători către împărătească facere de bine cea cu multă dorire și către milostivă hărăzirea, cea mai presus de toată nădejdea, nesimțitori arătându-se către mulțimea cea fără număr a neasămănatelor mili împărătești ce din început și până acum au avut, nebăgând în samă nici bisericeștile noastre povățuiri și părintești sfătuiri, țintind iarăși cu dinadinsul tot la aceste porniri protivnice Dumnezeirii și străine cu totul chipului creștinesc, nelegiuirea lor peste grumazul lor, și vor lua loruși judecată și osândire. Pentru că nu vor scăpa de drept pierzarea lor de istov ce li se pregătește neapărat, și nu va fi lor îndurare sau mântuire, nici trupească, nici sufletească, ci răii cu rău vor suspina, și se vor pierde de-odată. De aceia treziți-vă pentru Dumnezeu, sârguiți-vă până aveți încă vremea pocăinței, și faceți precum, întru glăsuire cu înalta poruncă, scriindu-vă, vă povățuim, și vă poruncim, și nu într'alt chip, cu hotărâre. În luna lui Avgust, indiction 9.

„Al Chesariei Ioanichie, al Efesului Manasie, al Eracliei Meletie, al Nicomidiei Panaret, al Nichiei Ieroteiu, al Derconului Ieremia, al Tesalonicului Mateiu, al Târnovului Ilarion, al Prusei Gherasim, al Anghirei Timoteiu, al Veriei Macarie, al . . . Nectarie[1].“

Această carte s'au cetit în Divan de către dumnealui Caimacamul întru auzul tuturora. Iară dumnealui Banul Văcărescul, pre lângă alte întocmiri, au făcut îndreptare și la măsurătoarea magaziilor, puind baniță drepte de la Vistierie și orânduind oameni credincioși a sta de față la măsurătoare, trimițând pre la toate județele bumbași pentru căratul fânului, ca din vreme să se strângă pre la

[1] Și în Aricescu, *o. c.*, II, pp. 171-4.

magazie și să se așeze în șire, a fi pentru vremea iernii. S'au vândut și huzmeturile i vămile prin strigare, după obiceiu, cum și ocnele s'au orânduit a se căuta în credință de către dumnealui Clucerul Filip, și mai la urmă să dea socoteală. Făcutu s'au către aceasta chibzuire și prin neajungerea banilor, atât pentru plata tainaturilor de carne i pâine, lumânări, porumb și altele, cât și pentru curgătoarele pre toată ziua cheltuiele, și, văzându-se neajungerea întâmpinării trebuinților, s'au făcut chibzuire de s'au scos un ajutor a se împlini din douăsprezece județe, dupe la toate stările, însă :

Taleri	(lei)
20	neamul.
15	postelnicii.
12	mazilii.
8	breslașii.
20	—
20	scutelnicii.
7,60	poslujnicii.
4	slujitorii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și aceștia afară din ajutorința ce se împlinise și mai înainte pre la luna lui Iunie, tot al acestui leat 1821, de scutelnic câte taleri 10 și de poslujnic câte taleri 5, cari s'au fost scăzut din datoria poslușaniei stăpânilor. Iară, pre de altă parte, s'au făcut anaforă din partea boierilor de plângere către Măria Sa Silistra-Valesi, arătându-se dărăpănarea țării și neputința întru care se află, și înștiințându-se multa ticăloșie a lăcuitorilor și păliciunea bucatelor, cum și scuturarea grânelor și orzelor, ce s'au întâmplat dinu pricina necurmatelor furtune ce au fost, după care s'a priimit răspuns să se aștearnă un perilipsis de socoteală pentru toate cheltuielile și tainurile ce au curs de la 15 Maiu, de când au venit oștiri, și arătându-le, atât veniturile țării, cât și cheltuielile toate a se vedea.

La magazia de orz însă, văzându-se o mare neajungere, și, după înștiințările ce venia', cum că nu se mai găsește orz a se trimite la magazie, cunoscându-se lipsa ce putea

să se întâmple, s'au orânduit bumbasiri la sud Saac, Prahova, Dâmbovița, Ilfov, Vlașca, Muscel și Argeș, ca să se iea porumbul de la vericine s'ar găsi, ori mănăstiresc, ori boieresc, ori arendășesc, și să se trimiță la magazie, d'impreună cu stăpânul porumbului, ca, după suma chilelor ce va ieși la numărătoare, să i se plătească de la Vistierie câte talere 18 chila, cum și cărăușilor lăcuitori câte parale 60 de chilă chirie, și celor mai cu depărtare și până la taleri 2 chirie. Dară cel mai mult au rămas neplătit, neavând Vistieria îndemânare. Au făcut unii și prin contract tocmeală de au băgat în magazie preste două mii de chile, plătindu-se banii pesin din Vistierie, câte taleri 18 pre chilă. S'au mai trimis și într'al doilea rând bumbașiri pre la arătatele județe, după al doilea carte ce s'au fost dat, ca să se plătească numai câte 16 lei chila de porumb, și iarăși s'au strâns în magazie nu puțină sumă de chile, întâmpinându-se trebuința tainurilor fără a ajunge la vre-o lipsă.

Și, fiindcă de la Țarigrad au venit mujdeă către slăvitul Chehaia-beiu cum că pentru a sa credință și slujbă s'a cinstit de către Înaltul Devlet cu firman împărătesc de Icituiuli[1]-Pașa, s'au făcut îndată alaiu mare pre Podul Mogoșoaii, mergând dumnealui Vel Spătar cu tot alaiul i dumnealui Vel Armaș, asemenea, cu obicinuitul pământesc alaiu, cum și toate agalele și căpeteniile oștirilor, cu mulțimea adunării lor. Și, strângându-se toți la conacul slăvitului Chehaia-beiu, s'au cetit împărătescul firman; care l-au priimit cu mare cinste, și, săvârșindu-se ceremonia după obiceiu, s'au împrăștiat tot alaiul. Apoi după puține zile s'au dat poruncă de către Luminația Sa Chehaia-beiu ca să se rânduiască pre la toate județele cercetători oameni vrednici și credincioși ca să despăgubească pre lăcuitorii ce vor fi năpăstuiți, ori de către dregătorie, sau de către slujbași. Asupra căreia cercetări să epistatisească cu îngrijirea dumnealui biv Vel Vornic Alexandru Nenciulescu, cum și asupra așternerii socotelii ce se cerea a se trimite la Silistra. Și îndată s'au pus la cale, orânduindu-se pre la

[1] Cu două tuiuri.

toate județele cercetători boieri de al treilea mână, cari s'au și pornit cu porunci în scris precum au să urmeze. S'au început și așternerea cerutei socotele a se întocmi și a se prescrie prin teoria și epistasia dumnealui Vornicului Nenciulescu. Iară, de la Țarigrad viind în București într'acele zile într'adins bumbașir împărătesc, Ghedeclì-Zam-Husein-Aga, ca să cerceteze, atât starea oștirilor, cât și jăfuirile ce se va fi făcut de către unii din îndărătnicii oșteni, s'au bine priimit de către Luminăția Sa Chehaia Pașa, orânduindu-se în conac la dumnealui cinstitul Hagi-Emini-Aga, împărțitorul tainurilor: a zăbovit în București veri o zece zile, de au cercetat cele ce va fi fost poruncit. Apoi s'au sculat de au plecat la Craiova, și de acolo la Diiu. A căruia poruncă împărătească ce au avut la mână se arată mai jos, anume tălmăcită fiind de dumnealui Caimacamul, adecă :

„Sfântă poruncă către prea-înălțații Viziri, muhafizi Silistrei și Diiului, Mehmed-Selim-Pașa și Derviș-Mustafa-Pașa, și către cel într'adins prin poruncă trimis împărătesc bumbașir, Ghedeclì-Zam Husein-Aga.

„Sosind această sfântă poruncă, să vă fie știut cum că cei cu înșelăciune și în multe locuri prin fapte rele arătați hainii doi apostați, Alexandru Ipsilant și răul Mihail, Domnul Moldovei, unindu-se unul cu altul, au îndrăznit nu de mult ca să atițe în două eparhii, Valahia și Moldavia, feliuri de turburări și răzvrătiri, pricinuind săracelor raiale și nepomenite hrăpiri, călcări și jăfuiri înfricoșate și nesuferite, împotriva liniștii de obște și a dreptăților ce dobândia mai înainte vreme în pace raiaua ce lăcuiește acolo. Și, fiind [la] acestea totdeauna nestrămutată înalta noastră îngrijire și voință ca să se păzească prin tot mijlocul nenepărată această raiă, care se ține de mânile noastre ca un amanet sfânt al lui Dumnezeu, nu am lipsit prin dumnezeiesc ajutor și cea grabnică și în vreme îngrijire a noastră ca să scăpăm aceste două eparhii din cea asupră-li căzută nevoie și să pierdem cu totul pre numiții

obraznici răzvrătitori cu puterea purtătoarelor de biruință oștirilor noastre.

„Dară, fiindcă într'acestea ne-am îndestulat cum că s'au întâmplat în Țara-Românească din partea unor fără rânduială ostași ai noștri câteva nedreptăți și pagube către nevinovații raiale ce n'au greșit întru nimic, nici au fost părtași răzvrătitoarei vinuiri, și încă s'au făcut și hrăpiri și jăfuiri pre la moșiile și averile boierești și altele asemenea acestora străine mișcări, care nu numai se văd cu totul împotriva bunei întocmiri a puternicii noastre Împărății și înaltei noastre și neschimbate voinți, ci și nepotrivite și neașteptate din partea bine încuviințatelor și biruitoarelor noastre oștiri, nici din partea vitejilor Ieniceri, ce au supunere către împărătescul nostru Devlet, fără îndoială unele ca acestea trebuie să se fi pricinuit de către alte rânduri de oșteni, de către cei nesocotiți și fără orânduială, cari, neputând să înțeleagă nici aceste întâmplări de acum, nici să păzească datoria meseriei lor și buna întocmire și dreptatea, îndrăznesc și se abat fără orânduială la acest fel de urmări rele, pentru că, deși se dedese mai d'innainte împărătească noastră strajnică poruncă, după darea afară a legiuitului stânt fetfa la câteva părți ale Împărăției noastre, în care părți răzvrătire făcând Grecii asupra noastră, și îndrăznind ca să rădice și arme, și pentru aceasta ne adusese la turburare, ca, spre pedeapsa și răsplătirea unora ca acestor îndrăzneți și obraznici, să-i prăpădim cu totul, iară femeile și copiii lor să se robească și îndată să se facă împărătești și ale lor avuturi, dară, cu toate acestea, fiindcă este totdeodată următoare și tot într'o vreme împărătească noastră bunăvoință și cu milostivire priimință, ca, nu numai cei curați și nevinovați raiale să rămână în tot chipul nepipăiți și nesupărați, ci și aceștia ce asupră-ni au obrăznicit și s'au supus cu vinuirea răzvrătirii, câți adecă, cunoscând greșala lor și pocăindu-se, cad cerând milă Împărăției noastre, să se ierte și aceștia, învrednicindu-se de-o potrivă, după cum totdeauna, și umbririi Împărăției noastre și cei desă-

vârșite nepomeniri, — drept aceia, fiindcă de trebuință au fost ca să se orânduiască spre aceasta într'adins unul din cei înțelepți și cercați slugi ale Împărăției nóastre, carele, mergând acolo, să pună în lucrare această a noastră împărătească voință, tu, zaim, cel ce ești împodobit și cu înțelepciune și destoinicie, și cel ce faci pre noi bine nădăjduiți că prin vrednicia ta vei săvârși cu credință această poruncă ce ți s'a dat, caută acum ca să purcezi de aici fără de zăbavă, după cel dat de către noi hatihumaium și, mergând acolo, să cercetezi cu scumpătate și silință toate mișcările oștirilor noastre și îndată să propovăduiești la toți să fie cunoscut că întocmirea și curgerea bunei orânduieli și a nestrămutatei voințe a puternicii noastre Împărății privește cu dinadinsul spre încetarea nedreptăților și desăvârșita ștergere a relelor urmări, și tot-de-odată cu mijlocul zabiților și celor mai mari să aduci cerutul repaos și nesupărare către raiale și această desăvârșită încetare a nedreptăților, făcând cunoscut către toți cu deslușire și cu temeiu că este statornică și nestrămutată voință a puternicii noastre Împărății ca să nu se bântuiască nevinovații raiale, că nici unii să păgubească, cum nici să se supere de cinevași. Acestea dar înțelegându-le, iea seama bine ca să urmezi întocmai cele poruncite, fără cea mai puțină abatere cu schimbare. Pentru care ți se încredințează această sfântă a noastră poruncă [1]."

După aceasta au întrat în țară și manafii ascherlii, d'impreună cu căpeteniile lor, pre la luna lui Octomvre, împărțindu-se, atât la Iași, ca vre o 6.000, la București, ca vre-o 4.000, cât și la Craiova, ca vre-o 2.000. Din cari cei din București, ca să nu se cunoască mulțimea lor, a se pricinui spaimă norodului, i-au împărțit pre afară pre la conace, însă la Dudești, la mănăstirea Pantelimon, la Mărcuța, la Colentina, la Băneasa, la casele de la Belveder, la mănăstirea Cotroceni, la manăstirea Văcărești lor, punându-se de jur împrejurul Bucureștilor, și în politie s'au așezat numai pre Podul Târgului-de-afară cu mahalalele din

[1] Și în Aricescu, *o. c.*, pp. 175-7,

prejur, cum și vre-o câțiva în mahalaua Crețulescului după Podul Mogoșoaii, fiindcă pre celelalte poduri și mahalale era' rânduiți pre la conace ascherlii de mai nainte. Dară norodul, văzând împresurarea dupe marginea politiei de spre toate părțile, cum și mulțimea ascherliilor din politie, atâta de tare s'au spăimântat, mai vârtos pre toate nopțile, cum și ziua, întâmplându-se multe hatale, încât mulți dintre cei rămași negustători, cum și alții mai proști, se ridica' din politia Bucureștilor, cu multe dări de bani și cheltuiele, de mergea' la Brașov pe vreme de iarnă. Adăogitu-s'au cu prisos și darea tainaturilor, încât nu se mai putea întâmpina, ajungând numai porumbul ce se da în tainul cailor la 2 200 chile de ceie mari pre fiecare lună, cum și lemnele de foc cu necontenire se căra' de pre la județe pentru trebuința conacelor, orânduindu-se câte 6.000 care, de se aducea' pre lună la magazie. Și pre la sfârșitul lunii lui Octomvre s'au întâmplat în mănăstirea Cotrocenii, unde era' în conac unii din ostașii manafi, cari, iarăși, arzând toate odăile și casele din mănăstire, grajdurile și șoproanele, scăpând numai biserica de nu s'au aprins, și a doua zi s'au mutat de acolo manafii la via dumnealui Logofătului Ștefan Belu de la Văcărești.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Într'această vreme au venit în București și dumnealui Banul Grigorie Ghica de la Brașov, d'impreună cu dumnealui Clucerul Mihail Filipescu și dumnealui Căminarul Iancu Cocorescu i cu alții mai mulți de a treia mână, cari după puține zile s'au orânduit în dregătorii. Însă dumnealui Banul Ghica s'au însărcinat cu epistasia Spătăriei, dumnealui Clucerul Filipescu cu epistasia Agiei,—întâmplându-se atunci și cutremur foarte mare, la 5 ale lunii lui Noiemvre, pre la zece ceasuri din zi după prânz, dară n'au ținut mai mult de cinci minute, și au încetat. Și, după aceste gătindu-se așternerea cerutei socotele, s'au trimis la Silistra cu dumnealui Căminarul Grigorie Paladi, un străin grec din Țarigrad, slujit în Curtea Moruzeștilor, ce era' vechil de Vistierie al doilea. Dumnealui Banul Văcărescu însă, chibzuind a fi mai bine să meargă însuși dumnealui la Silistra

a se înfățișa la Măria Sa Pașa, să arăte și prin graiu toate greutățile, și-au cerut de i s'a dat voie, și pre la 12 ale lunii Noiemvre, mergând dumnealui acolo, s'au priimit de către Măria Sa Ahmet Selim-Pașa cu destul icram, și, căutându-se cu băgare de samă toată curgerea socotelii ce se trimisese, s'au făcut la multe pricine întrebări, încă și la câteva înfățișări ale dumnealui Banului. Făcându-se multe halveturi asupra neapăratelor trebuințe ale oștirii, s'au dat poruncă de către Măria Sa ca, pentru tainaturile ce se dau la ascheri pre toate zilele, să se iea vite natură cu orânduială dupe la locuitori, adecă vaci și boi, asemenea și grâu pentru pâine, cum și porumb pentru grăunțe de cai (nemai găsindu-se orz), iară să nu mai cumpere cu bani, precum până atunci, și împlinirile ce se fac în bani, adecă dăjdiile, huzmeturile și ajutorul ce se scosese mai înainte, să se dea în plata lefilor ascherliilor i alte curgătoare cheltuieli și în lefi pământenești. Care legi ostășești s'au și întocmit de către Măria Sa Silistra-Valesi a se da pre fiecare lună câte 151.500 lei, adecă: lei 143.000 să se numere pre toată luna la Luminăția Sa Chehaia-Pașa, pentru lefile ascherliilor, și lei 6.000 la slăvitul Sultan pre lună, și 2.500 leafa Zaporojenilor, iarăși pre o lună, începând de la 15 ale lunii lui Octomvre, leatul 1821. Și, spre îndestularea acestora, ca să nu se întâmple vre o neajungere, s'au dat poruncă ca să se iea și veniturile Sfintei Mitropolii și veniturile episcopiilor și ale tuturor mănăstirilor fără deosebire.

Pentru care, cu toate că au stătut prea mult dumnealui Banul Văcărescu ca să se întâmpine aceasta, a nu se supăra veniturile mănăstirești, dară mijloc de apărare n'au stătut, arătându-i Măria Sa Pașa pildă urmarea ce s'au fost făcut la Iași, de s'au fost strâns toate acele venituri pre sama cheltuielilor ostășești. Drept aceia, întorcându-se dumnealui Banul de la Silistra, d'impreună cu dumnealui Clucerul Filip, epistat al Vistieriei al doilea, în locul Căminarului Paladi, numai decât s'au făcut orânduiele la vite pre la județe, câte una oaie de lude, cisluindu-se și câte o vacă la două lude, care veniau 8.300 oi și 4.150 vaci, dupe ludele

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de erau atunci, socotindu-se aceasta spre ajungere de patru luni până la sfârșitul lui Maiu. Cum și de grâu iarăși s'au făcut orânduiele de chile 3.500, la sud Buzău, Ialomița, Saac, Prahova și Ilfovul, asemenea și de porumb s'au analoghisit ca să se împlinească de la fieșcare stare din douăsprezece județe, după cum se arată, adecă :

4 banițe ludele birnici
4 de la boierinașii de neam
4 de la mazili
4 de la ruptași
4 de la preoți
8 de la andol (?).

Iară scutelnicii și poslujnicii nu s'au supărat, fiindcă plătiseră două ajutoare, precum și slujitorii s'au ocrotit, fiind că slujia'. S'au făcut poruncă și către părintele Troados, vechil de Mitropolit, pentru strângerea veniturilor Sfintei Mitropolii și episcopiilor, ca să se dea în Vistierie, cum și la Ghenarie 1822 s'au făcut protopopiile județelor de către boierii ocârmuitori, strângându-se obișnuit poclon al protopopilor în Vistierie. Iară pentru celelalte mănăstiri s'au făcut cislă ca să se plătească fieșcare cu analoghie în bani, ajutorință, și să nu fie supărați la venituri, strângându-se dupe la toate mănăstirile din douăsprezece județe aproape de lei..., bez Mitropolia și episcopiile. S'au orânduit și de iznoavă cercetători pre la toate județele, boieri simandicoși, cu ponturi înscris la mână, de urmarea cercetării ce au a face de la Fevruarie cu leat 1821, începând lucrarea aceasta, și pre lângă altele făcându-se iscodire și de toate jafurile ce se va fi făcut, atât de apostați, cât și de ostașii ascherlii, și prin osebite catastișe să se prescrie. Care aceste cercetări s'a' însărcinat din poruncă asupra otcârmuirii, rădicându-se deasupra dumnealui Vornicului Nenciulescu, și, între ceilalți dregători ispravnici fiind și dumnealui Stolnicul Iordache Tufeanu, ispravnic la județul Teleormanului: dupe cercetarea ce s'au făcut acelui județ de către Medelnicerul Nicolae Fundățeanu, s'au găsit asupră-i preste lei 35.000. Pentru care strâmtorându-se ca să i întoarcă îna-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

poi lăcuitorilor din porunca Luminăției Sale Chehaia-Pașa, au arătat socoteală de toți acei bani, cum că i-ar fi dat pre la unii-alții din străini, vrând a se îndrepta fără a face vre o întoarcere. Dară nicio ascultare nu i s'au dat, ci, înștiințându-se Luminăția Sa Pașa de către zabitul județului, s'au adus cu mare necinste de la județ, și, fără a se mai judeca, s'au hotărât de moarte. Și, mijlocind unii din boieri, cum și dumnealui cinstit Tahâr-Aga, i s'a hărăzit viața, bătându-se, numai în poturi, cu o sută de toiege la talangă, și, îmbrăcându se în haine proaste țărănești, s'au trimis la Divan, cu poruncă în scris ca să se ardice la popreală a plăti banii negrești în soroc scurt, că apoi nu va avea mântuire; carele mai la urmă prin dare au scăpat.

Cum și la județul Oltului, fiind fost ispravnic Stolnicul Ioan Fotinò, s'au găsit jăfuiri de 4.600 de lei, cari din poruncă s'au întors toți lăcuitorilor, scotându-se și din isprăvnicie. Iară din partea Moldovei, fiindcă fugia'mulți dintre ostași, cari, coborându-se prin județul Focșanilor, lua' satele d'a rândul pre supt deal, de ieșia' la Nicopoli sau la Craiova și prăpădia'toate satele pre unde trecea', s'au orânduit de către Luminăția Sa Chehaia-Pașa slăvitul Șilihtar-Aga de au mers la Focșani cu 500 ascherlii pentru pază, a nu-i mai lăsa să treacă prin sate să facă supărări lăcuitorilor, cum și a popri pe capisizii brăileni să nu mai umble prin sate. Carele nu puțin nizâm au făcut în tot cuprinsul județului Focșani, încă și de acea parte, în Ținutul Putnei, dară s'au făcut și mare dărăpănare județului cu darea tainaturilor numai dintr'acel județ, de pâne, carne, grăunțe de cai, fân, salahori, rândași și care în slujbă.

După întocmirea orânduielilor de mai sus, puindu-se la cale strângerea celor trebuincioase pentru tainuri, s'au pricinuit îndestulă smăcinare lăcuitorilor la priimirea vitelor. Pentru că, fiind rânduiți în politia Bucureștilor într'adins măcelari de le alegea', cele mai multe le întorcea înapoi, cu pricinuire că nu sunt grase, și unele sate de câte zece ori își aducea' datoria lor de vite și tot nu se isprăvia, căci li se tot întorcea înapoi, până ce otcârmuirea,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

văzând această smăcinare a lăcuitorilor, a orânduit măcelari pre la judeţe, de le-au priimit prin alegere. Iară grâul se priimia de brutari pre la mori, ţiindu-se socoteală de către orânduitul logofăt ce da teşcherele de priimire, cum şi porumbul se priimia de la magazie de către orânduiţi magazieri, iară darea era prin oamenii dumnealui Hagi-Emini-Aga. Îndestulându-se toate tainaturile fără împuţinare, asemenea şi împlinirea banilor urmându-se după întocmirile de mai sus, se plătia din Vistierie, la fieşcare începere de lumină nouă, orânduiţii bani pentru lefi, cum şi curgătoarele cheltuiele cu necontenire pre toate zilele, şi, trimiţându-se de la Silistra copie după împărătescul firman ce venise de la Ţarigrad, s'au făcut cunoscut de către Luminăţia Sa Chehaia-Paşa pre la toate agalele şi căpeteniile oştirilor, cum şi înscris s'au dat la Divan spre pliroforie, a căruia tălmăcire se arată mai jos anumé, adecă:

„Tu, Silistra-Valesi, saraschierule al tuturor părţilor Dunării, Vizirul nostru Mehmed-Selim-Paşa, înveşniceze-ţi Dumnezeu strălucirea ta. Sosind această sfântă poruncă a noastră, cunoscut să-ţi fie că, îndestulându-ne cum că, după ce s'au curăţit cu totul răzvrătitorii din Valahia şi Moldavia, s'au întors la ale sale cei mai mulţi din cei cinstiţi şi cu credinţă raiale, aflându-se si ceilalţi întru cugetare de întoarcere, şi că, nefiind încă Domni la amândouă aceste eparhii, stau în nelucrare cele ce privesc spre ei: vămi, ocne şi celelalte huzmeturi, încă şi moşiile şi sămănăturile celor ce sunt în Braşov pribegiţi, neadunate şi nelucrate; aşa dară, fiindcă aceste două eparhii sunt cheler al Împărăţiei noastre şi statornica voinţă a noastră este a-şi avea lăcuitorii şi raiaua odihnă, măcar că cu puţin mai nainte prin altă înaltă poruncă am fost făcut cunoscut că este statornica înalta noastră voinţă a se aşeza de acum înainte repausul şi odihna într'aceste două pământuri şi, toţi întorcându-se la ale sale, să îngrijească fieşcare pentru meseria sa şi, lucrând pământul ca şi alte dăţi să nu aibă nicio bănuială că li se va

BCU Cluj / Central University Library Cluj

întâmpla cevași de primejdie vieții lor, averilor lor sau privileghiurilor lor, încă să se lucreze și să se otcârmuiască bine de orânduiții Caimacami până la trimiterea Domnilor toate huzmeturile, vămile, zeciuielile, dăjdiile și celelalte asemenea acestora, după obiceiul ce din vechime s'au păzit, propovăduindu-se toate acestea prin telali în toate părțile acestor pământuri, dară, fiindcă pentru boieri nu s'au însemnat vre un cuvânt deosebit și, după arzurile ce s'au trimis de către Vizirul nostru Sadih-Pașa și din partea Caimacamului și a însuși boierilor din Moldavia, unii din boierii acestui memlechet, având bănuieli, nu s'au întors încă la pământul lor, nu lipsim și astă dată a face cunoscut cu trimiterea acestei sfinte porunce că, de vreme ce și boierii se numesc raiale ale Împărăției noastre, n'au fost de trebuință să adăogăm ceva deosebit pentru dânșii.

Deci tu, Vizirul nostru Silistra-Valesi și serascherule al Dunării, să faci cunoscut aceasta către cei ce se cuvine, și că este nesmintită înalta noastră poruncă și voință a se întoarce raialele ce rătăcesc în toate părțile și în pământ străin, și a-și lua fieșcare lucrul dregătoriei sale cu obștească liniștire ce au avut și mai nainte, lără cea mai mică bănuială că ar putea să li se întâmple vre o stricăciune, și că, până la arătarea Domnilor, au să se caute toate domnești pricini desăvârșit de către Caimacami, precum huzmeturile, dăjdile și celelalte după obiceiu. După înțelegerea și cercarea în lucruri ce ai, vei îngriji ca să săvârșești întocmai celor scrise, supunându-te scumpului nostru semn.

S'au scris aceasta către sfârșitul lunii Zilhigè al anului 1236 [1]."

Și preste puțin au venit poruncă în scris de la Măria, Sa Pașa de la Silistra ca să se aștearnă condică pre anume a se încheia socotelile Vistieriei de toate veniturile și cheltuielile ce au curs de la 15 Maiu leatul 1821, de când au întrat oștirile, și până la sfârșitul lui Ghenarie 1822, orânduindu se prin alegerea Luminăției Sale Chehaia-Pașa boieri

[1] Și în Aricescu, *o. c.*, pp. 205-6.

într'adinși ca să teorisească și să epistatisească asupra acestor socoteli până se vor isprăvi, însă dumnealui Vornicul Alexandru Nenciulescu și dumnealui Clucerul Filip i dumnealui Căminarul Alecu Aslanoglu i dumnealui Alecu Seianu și dumnealui chir Ianache Băltăreţu, cari stând fără pregetare întru lămurirea acestor socoteli d'impreună și cu dumnealui Stolnicul Petrache Arion, sameș fiind Vistieriei, s'au întocmit și s'au prescris nu cu puțină ostenală și, așternându-se două condice, s'au trimis una grecească la Măria Sa Paşa de la Silistra, cu dumnealui Stolnicul Petrache, sameșul Vistieriei, cum și cealaltă, teorisindu-se după obiceiu de către toți dumnealor boierii, s'au poprit în Vistierie. Iară în politia Bucureștilor nu puține spaime și frice au fost nenumărate rânduri, pentru că, de multe ori întâmplându-se, atât înlăuntru în politie, cât și pre margine, hatale și omoruri de către cei îndărătnici din ostași, cum și femei se lua ziua namiaza mare după drum, cu zorul, neputând a-i face nimenea zapt; încă și mulți dintre cei nesocotiți creștini, alergând cu desnădăjduire la legea otomanicească, cum și copii nepriceputi, prin înșelăciuni se turciau, fără osebire sau poprire, precum și fiul dumnealui Păharnicului Cozoni (carele mai pre urmă, după sfătuirile părinților căindu se, au mijlocit unii din creștini de l-au cacerdisit, d'impreună cu părinții, în părțile Sibiiului prin taină).

Dintr'acestea se pricinuia' mari turburări și nepovestite spaime întru inimile creștinilor, încât toți locuitorii din politie se afla' întru nedumerire și întru cea de săvârșit desnădăjduire, căutând numai sus la cer a vedea mântuire. Pentru care, măcar că Luminăția Sa Chehaia-Paşa făcea îndestule zabitlâcuri și nizamuri în politie, dară nu înceta' adese ori îndărătnicii ostași a face multe răutăți mai vârtos Tătarii și Zaporojanii, spărgând biserici noaptea, călcând case prin mahalale și prădând pe mulți oameni, încă și săvârșind, precum și pe afară multe călcări și jăfuiri au făcut, ieșind la drumuri ziua namiaza mare de pază, și jăfuia pre cine găsia, încât nu mai putea

cinevași să mai iasă din politie afară, temându-se de viață. Pe lângă toate acestea au covârșit întâmplarea turburării ce au făcut ostașii manafi în politia Bucureștilor la 7 ale lunii lui Martie, pe la trei ceasuri din zi, că, gâlcevindu-se, pre la poarta din jos, unii ostași manafi cu doi Zaporojeni, unul asupra altuia, și ciocârtindu-se între dânșii, au început manafiul să strige, și de odată, învierșunându-se mulțimea manafilor ce se întâmplaseră prin târg, au început cu săbiile și cu iataganele scoase să taie pre cine li ieșia înainte, făcându-se mare turburare prin tot târgul, când iagma pre la multe prăvălii și desbrăcând pe cine găsia, încât s'au spăimântat tot norodul, ciocârtindu-se de tăierea iataganelor preste cinsprezece oameni, creștini, Armeni și Ovrei, până ce s'a înștiințat Luminăția Sa Chehaia-Pașa, și numai decât pre de o parte a dat de știre mai marelui manafilor, poruncindu-i de au ieșit în târg spre înfrânarea învierșunării manafilor și cuviinciosul zabitlâc, iară, pre de alta, au ieșit însăși Luminăția Sa dimpreună cu colul și oameni îndestui, preumblându-se prin târg și dând tot felul de nizam până ce s'au încetat turburarea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar cine poate povesti frica, groaza, pagubele și jăfuirile ce s'au făcut și la acestă turburare, pentru că fugia' oamenii și nu știa' unde să se ascunză să scape, fiind o jalnică și nespusă ticăloșie, precum și Slugerului Dimitrache Știrbei: întâmplându-se într'aceia furie cu caleașca prin târg, l-au zmăcit din caleașcă câțivași manafi și, dându-l jos, după ce l-au bătut cu iataganele și l-au ciocârtit, apoi l-au desbrăcat de toate hainele și l-au lăsat mai mult mort.

După aceseta apropiindu-se și slânta săptămână a Patimilor Domnului și Mântuitorului Nostru, au început norodul și toți creștinii cei din politie să se turbure și să se mâhnească de multe vorbe și scorniri ce se auzia', cum că adecă pre vremea deniilor sfintelor biserici este ca să bastorisească creștinii pre la biserici, cum și pre la case, să-i jăfuiască. S'au îngrijit toți foarte tare, încât nu mai rămăsese nădejde de mântuire, și, așa, făcându-se sluj-

bele deniilor ziua după prânz pe la toate bisericile, sta' oamenii întru îngrijire cum se însera și până a doua zi la ziuă, slăvind pre Dumnezeu că s'au scăpat, urmându-se aceasta toată Săptămâna Patimilor, cum și în trei zile ale serbătorilor Paștilor: scornindu-se că este să se puie sabie pre rândul în toată politia Bucureștilor, s'au spăimântat foarte groaznic tot norodul, încât aștepta fiecare să vază pornirea ascuțitului săbiei, nemai având altă nădejde de mântuire. Dară, milostivirea marelui Dumnezeu fiind cu prisosință și covârșind orice pornire, nu numai niciunele dintre acestea nu s'au întâmplat, ci încă și sălbătăciunea aceia a ostașilor a catandisit întru dumesnicie și liniște, ne mai simțindu-se niciun fel de hată sau omor în toată politia. Încă au luminat și pre Împăratul otomanicesc, de au dat strașnică poruncă prin firman împărătesc a se păzi liniștea locuitorilor cu toată scumpătatea, fără a se bântui vre unul dintre raiale precum mai jos se arată tălmăcirea pre anume, adecă (titulușul s'au lăsat).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Sosind această sfântă poruncă, să-ți fie cunoscut că, măcar de și avem îndestulare cum că se face din parte-ți orice îngrijire și silință a nu se întâmpla săracilor raiale vre un ce împotriva voinței noastre din partea împărăteștilor ascherlii ce s'au trimis în eparhia Valahiei după nemărgenită bunătate și milostivire a noastră spre izbăvire-i de către apostați, cari au prăpădit obștea, și spre liniștea și odihna acestor raiale ale noastre, dar, ca să ți se înmulțească silința și îngrijirea a nu se face cea mai mică nedreptate la aceste raiale, nebântuindu-se moșiile boierilor de către vre unul din oșteni, fiindcă ți s'a trimis în trecutele zile altă poruncă a noastră cu într'adinși bumbașiri, la care, și de și suntem nădăjduiți că, făcându-se urmarea după înalta noastră voință, va fi mai multă liniște și odihnă într'această eparhie din ceia ce era în zilele de Domnie, dar, fiindcă preste măsură sunt nedreptățile ce s'au întâmplat acestor raiale de către apostați, și amândouă eparhiile, Va-

Iahia și Moldavia, sunt împărătesc cheler al nostru, prea de trebuință este a se face toată îngrijirea și silința spre ocrotirea și paza acestora din partea orânduiților de către înaltul nostru Devlet, ca să-și poată veni la cea d'intâiu stare a lor, și către aceasta să se mai apestească șederea ascherliilor noștri într'aceste două epărhii spre paza lor.

Cunoscând dară tu, și al doilea, că, raiaua ce se află supt umbra împărăteștii noastre aripi de se va nedreptăți, este împotriva sfintei legi și împărăteștii mele voințe, vei pune orice îngrijire și silință ca să nu se întâmple vre o nedreptate acestei raiale, și, când vre unul din ostași va îndrăzni ca să supere și să asuprească pe vre unul din raiale, numai decât unii ca aceștia să se pedepsească cumplit. Tot acestea s'au scris acum și celui din Moldavia Ferhaz *(sic)* și la muhafizul Diiului. Deci, acestea toate făcându-ți-se cunoscute după cea din sineși pricepere și minte, așa vei săvârși întocmai cele poruncite, dând supunere la sfântul nostru semn. Și s'au scris această poruncă pe la mijlocul lunii lui Rebiul-Evèl al veleatului 1237."

Și, după cetirea acestui firman, dându-se de către Luminăția Sa Chehaia-Beiu strașnice porunci pre la toate agalele, a-i înfrâna pre toți ascherliii ca să nu cuteze a supăra pre cineva sau a jăfui prin mahalale, s'a încetat tulburarea politiei, liniștindu se și ascherliii între dânșii din sălbătăciunea ce avea'. Și, la Martie 23, Luminăția Sa Chehaia-Pașa chemând la conacul Luminăției Sale pe dumnealor boierii, li-au arătat poruncă înscris de la Mehemet-Pașa, Silistra-Valesi, seraschierul Dunării, prin care cerea pre cei mai jos arătați boieri, ca să meargă la Silistra, fără cea mai puțină întârziere, fiind trebuincioși, însă

Dumnealui Banul Grigorie Ghica.
„ „ Barbu Văcărescu
„ Vornicul Nicolae Golescu
„ Spătar Scarlat Mihalescu
„ Clucer Mihail Florescu
„ „ Filip Lenciu
„ Căminar Ioan Cocorăscu,

poruncindu-li-se de către Luminăția Sa Chehaia-Pașa ca îndată să se gătească cu toții să plece la Silistra, unde sunt chemați, fără a avea veri-unul cât de puțină grijă și fără a pricinui unii dintre dumnealor zăbavnică pricinuire, căci chemarea aceasta nu poate fi de vre-o vătămare cuivași, nici pentru veri-un rău simțitor, ci mai vârtos spre al obștii folos, precum chiar dumnealor pot judeca, și mai vârtos că boierii de la Iași au fost mers mai nainte la Silistra, șezând acolo câtăva vreme și făcând atunci cerere ca să meargă și la Țarigrad cu arzul ce făcuseră. Cărora neslobozindu-li-se mergerea la Țarigrad, s'au întors înapoi fără a păți veri-unul cevași. Acestea arătându-li-se de către Luminăția Sa Chehaia-Pașa, li-a zis ca să se gătească și a doua zi să plece, și, așa, mergând fieșcare pre acasă, i-au cuprins nu puțină grijă pentru chemarea aceasta la Silistra, și, a doua zi umblând pre la unii și alții și tot sfătuindu-se între dumnealor, feluri de păreri cugetând, erau cuprinși de multe bănuieli, mai ales nefiind de față domirire pentru pricina chemării, până ce au dat-o toți dumnealor cu socoteală cum că nu poate fi spre vr'un rău, nici de vre-o vătămare, căci atunci trebuia să se trimită a-i ridica fără veste și cu urgie. Ci negreșit urmează ca să fie pentru vr'o întocmire și așezare a țării, auzindu-se mai vârtos cum că la Țarigrad, cum și în părțile Țării Turcești, în toată Rumelia, s'ar fi făcut desăvârșită liniște și cum că între Împăratul Rusiei cu prea-puternica Poartă s'ar fi isprăvit pacea ce se străgănează de atâta vreme.

De aceia, a treia zi, la 24 Martie, au purces mai întâiu dumnealui Banul Barbu Văcărescu, fiind Vistier-Mare, de s'au dus la Silistra, neajungându-se a se da la toți de-o dată cai de poștă, apoi dumnealui Banul Ghica și ceilalți de mai sus arătați, mergând până la Călărași în pământul țării, unde însoțindu-se și cu dumnealui Banul Văcărescu, au trecut cu toții la Silistra. Și, înfățișându-se la Măria Sa Pașa, s'au priimit cu blândețe și cu îndestulă cinste, făcându-li țeremonia cuvincioasă după obiceiu. Apoi li-au arătat prin dulci cuvinte cum că din prea-înalta împă-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

rătească poruncă ce au fost venit sunt chemați a merge la Țarigrad pentru multe pricini și trebuințe care privesc spre folosul patriei, mai vârtos spre a se pune țara întru bună întocmire, dându-se carar la toate trebile și mamuracturile (?) ei, și spre întemeierea tuturor privileghiurilor ce din vechime prin multe hatihumaiumuri au fost legate și întocmite de către prea-puternica Împărăție, precum sunt știute. Și, fiindcă dumnealor boierii până a nu pleca din București întocmiseră ponturi înscris de toate cele ce privesc spre folosul patriei, le-au făcut cunoscute și Măriei Sale Pașei, cetindu-le din cuvânt în cuvânt, precum mai jos anume se arată.

(Lipsesc cele trei d'intâiu.)

[4.] Domnia ca să fie șapte ani este planos grecesc și, celelalte părți sfătuind, s'au pus în lucrare, lucru în vedere *(sic)*, că, de când prea-puternicul Devlet au hotărât a fi Domnia șapte ani, nu s'au mai întors nimeni în Țarigrad, ci toți au pribegit în alte țări, ca să-și facă scoposul lor, adecă aceștia cari s'au întâmplat. Și, de va rămânea Domniile tot așa, cu adevărat că niciunul de acum înainte nu se va mai întoarce, și a Domnilor fugă este cea mai vătămătoare și supărătoare Devletului, că, fugând, pizmuiesc Devletul, și, în țări străine aflându-se Domnii, având și bani mulți, fac pricini și sfătuiesc, arătând drumuri vătămătoare Devletului, și celelalte Împărății îi ascultă. Iară, orânduindu-se Domni, ca să fie în Domnie până la moarte, și, murind Domnul, să aleagă pre altul care va găsi Devletul să orânduiască, iară nu pre fiul său.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

5. — Consulatul Rusiei, cât și cel nemțesc, să nu aibă a trimite Greci într'alte țări, nici secretarii lor să nu fie Greci, ci adevărați Ruși și Nemți.

6. — Poruncile sfintelor tractaturi ce vor fi asupra nizamurilor țării să se facă cunoscute la toți pământenii de obște, iar nu ascuns.

7. — Domnul să-l aleagă în urmă boierii țării, și, atât iscăliturile lor, cât și pecețile, să le trimiță la prea-înaltul Devlet, pentru ca să fie știut și cunoscut, și verice arzma-

zaruri va trimite Domnul la prea-înaltul Devlet pentru verice maslahaturi ale țării, să nu se priimească până nu vor fi toți iscăliți, făcându-le prea-înaltul Devlet rubar *(sic)* atât iscăliturile, cât și pecețile, și, de va fi toate și adevărate, atunci prea-înaltul Devlet să dea stăpânească poruncă.

8. — Verice poruncă va trimite Devletul la aceste două cheleruri, să o facă Domnul cunoscută tuturor boierilor.

9. — Domnul să nu aibă voie să îmbrace caftan pre niciun străin, nici să dea privileghiu al țării, adecă scutelnici și poslujnici.

10. — Toți boierii acestor două cheleruri să fie slobozi, vericând vor avea să meargă la prea-puternicul Devlet, să nu fie popriți de nimeni.

11. — Toate capuchehaielele serhaturilor să fie Români pământeni, iară nu Greci.

12. — Toți călugării arhimandriți, vlădici, egumeni greci să fie izgoniți din țară, mergând pre la eparhiile lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

13. — Domnul să nu aibă voie a înălța mansupuri din boierii țării cari vor vrea, ci, murind cel bătrân, să luați pre cei de al doilea, și nici să dea mansupurile la cine vor vrea, ci pre rând la fieșcare, ca să se împărtășească fieșcare din mila împărătească, și fără rușfet, și cu sfatul tuturor boierilor.

14. — Ispravnicii să se orânduiască boieri cu știință, și să fie răspunzători pentru județul lor.

15. — Domnul să nu aibă voie să facă nici mazili, nici neamuri, nici postelnici, nici cumpaniști să nu facă făr' de știrea boierilor, și, când va face câte unul, după slujbele ce va face; și în carte să fie toți boierii iscăliți, iară, nefiind toți, și numai cu pecetea, să nu se țină în samă.

16. — Domnul să nu aibă voie să orânduiască la nimeni vre un priveleghiu al țării, și nici lucruri de ale țării să nu dea de zestre.

17. — Toate socotelile țării să fie deschise la Vistierie, și făr' de știrea boierilor să nu facă nicio cheltuială, nici să iea mai mult de la țară decât ceia ce va trebui

țării, pentru cheltuielile țării și pentru lefuri. Iară Domnul să-și iea pre samă-i numai rusumaturile.

18 — Toți străinii fără privileghiuri să se așeze cu țara, și să nu fie băscăluiți.

19. — Negustoria pământenilor să fie slobodă a trece veriunde, plătind vamă dupe vechiul obiceiu.

20. — Beiliccî-basa să nu aibă voie să aducă cu dânsul mai mulți oameni decât șaptesprezece pazarghideni, pre cari să-i orânduiască la șaptesprezece județe, și cu oameni de ai isprăvnicatului să strângă oile ce sunt orânduite, numai cu fiat, dându-li isprăvnicatul ciobanii cei trebuincioși, cari ciobani să ducă oile numai până la Dunăre și să se întoarcă înapoi; însă toți ciobanii să nu aibă arme.

21. — La școlile țării ce se numește domnească dăscălie să nu fie volnici a priimi copii mici de Greci, nici de Arnăuți, nici de Sârbi, și cu poruncă împărătească să se trimită trei hogi procopsiți cu plata țării, ca să învețe și pământenii limba prea-puternicului Devlet.

22. — Toți sudiții să fie îndatorați a fi supuși sfintelor tractaturi și privileghiuri ale țării.

23. — Spătăria să se dea la patru boieri de ai țării spre a putea păzi nizamul țării, iară nu la unul, și la Greci.

24. — Caimacam la Craiova să se trimită boier pământean cu știință de ale țării, și să nu aibă în slujbă oameni străini, decât ai țării.

Care aceste mai de sus ponturi găsindu-le cu cale și Măria Sa Pașa Silistra-Valesi, și luând buna dumnealor chibzuință, ca niște doritori de patrie și râvnitori bunelor orânduieli, li au poruncit să se provalisească după mergerea dumnealor la Țarigrad, povățuindu-i în tot chipul cu blândețe spre cele bune și sfătuindu-i părintește a depărta dintre dumnealor orice chip de dihonie, ca să nu li pricinuiască mai mult scandelă și vătămare, pentru că, zavistuindu-se între dumnealor, nu vor putea săvârși altă bunătate, fără numai desghinare a pururea și pizmuire nesmintită, din care fără îndoială se vor pricinui multe răutăți; și către dumnealor în parte vătămări, scădere de ipo-

lipsis și nespusă catigorie, și către supușii raialei smăcinări, neîntocmiri, neocrotiri și cu un cuvânt niciun chip de repaos nu vor putea avea ticăloșii locuitorii țării din pricina desghinării dumnealor. Căci din zavistie multe neamuri s'au cufundat, noroade s'au împrăștiat și Împărății cu totul s'au dărăpănat, precum din istoria veche și nouă se pilduiește, ci, unindu-se între dumnealor, să fie cu toții întru o glăsuire, într'un cuget și într'un sfat, bine însoțindu se întru toate săvârșirile, spre a fi lăudați în toată vremea, și de către Împărăție, și de către vecinatele neamuri, pentru temeinica însocietate și nedespărțită unire, care privește cu dinadinsul la multe bunătăți și de obște și în parte. Căci, păzindu-se între dumnealor unirea nesmintită, nu numai că pentru obștea supușilor va fi în toată vremea de folos și spre datornica ocrotire, nebântuită liniște și cuviinciosul repaos, cum și întregimea fericirii lăcuitorilor, apărându-se cu dorință de orice bântuire, dar și în parte folosinței va spori întru covârșire, binecuvântându-se această unire în toate părțile, și neavând mijloc iubitorii de zavistii ca să lărgească lațurile lor, prin care apururea se sârguiesc a desghina unirea obștii spre a se desfrâna lupii cei nesățioși și vulpile cele viclene la neînfrânatele porniri fără de cuget.

Acestea și alte asemenea povățuiri au sfătuit Măria Sa Pașa Silistra-Valesi pre dumnealor boierii, îndemnându-i și de față și pre taină a fi cu toții uniți la tot sfatul, și într'un cuget să facă orice mișcare, având dorință și dragoste către cei mai mici și către toți supușii. Iară în politia Bucureștilor, cum și în Brașov, aflându-se de mergerea dumnealor boierilor la Țarigrad, în feliuri de chipuri judeca' oameni și scornia' și această mergere a dumnealor, unii zicând că spre pierdere sunt chemați, a se jertfi cu toții supt feluri de bănuieli în pricina rădicării apostasiei, ca niște cunoscători întâmplătoarei răzvrătiri, și că fără îndoială se vor jertfi cu toții după mergerea dumnealor la Țarigrad.

De care aceste scorniri îndestulându-se și familiile

dumnealor din Brașov, le-au cuprins o nespusă jale, plângând și tânguindu-se neîncetat, încât nu se mai putea' parigorisi, fără numai cu slujbele și rugăciunile pre la sfintele biserici, până au luat scrisori de la dumnealor de parigorie; alții tălmăcind această chemare a dumnealor pentru cercetarea și iscodirea pricinii rădicării apostasiei din județele de peste Olt, ca să descopere din cine s'au aţâţat și în ce chip și cum de nu s'au întâmpinat la vreme, când încă nu se adunase cu înhăitare atâta norod, ca de începenie să se fi poprit turburarea. Și alții iarăși zicea' cum că după mergerea dumnealor boierilor la Țarigrad este a se face întocmire de o pace spre otcârmuirea țării, paza nizamurilor și chibzuirea trebuincioșilor paznici pentru oblăduirea țării, a nu se bântui repaosul lăcuitorilor de către făcătorii de rele, cum și întărirea tuturor privileghiurilor ce prin hatihumaiumuri împărătești au avut țara dintru început și până acum, a se preînoi cu desăvârșite temeiuri, ca să se păzească nestrămutare. Și cei mai mulți scornia' în feliuri de chipuri, tălmăcind această mergere a dumnealor boierilor la Țarigrad.

Dară Măria Sa Pașa Silistra-Valesi, neîncetând cu părintești povățuiri către dumnealor, îi înângâia cu parigorii vrednice de laudă, sfătuindu-i cu dinadinsul a nu se spăimânta întru nimica, încă să aibe toată îndrăzneala, și, prin feliuri de cuvinte dulci îmbunându-i, li-au arătat că prea-puternica Poartă nu are vre un cuget împotrivă, nici pentru dumnealor, nici pentru raiă, parigorisindu-i cu multe cuvinte, ca să nu aibe vre o grijă, sau să li treacă prin cuget vre un fel de vătămare, încredințându-i cu mari și înfricoșate jurământuri că nu va pătimi vre unul din dumnealor niciun fel de supărare. Și, fiindcă sunt a merge și din partea Moldaviei câțiva boieri, cari încă nu sosiseră la Silistra, i-au orânduit pre dumnealor boierii Țării-Românești pre la conace cu îndestul periplipsis și icram.

Deci, văzând dumnealor hotărârea, și nemai rămâindu-i vre un mijloc de apărare, au început fieșcare să scrie pre la familiile dumnealor pricina mergerii din poruncă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

la Țarigrad și altele ce vor fi avut, cum și la București să scrie pentru gătire de ale drumului, orânduind, prin știrea Măriei Sale Pașa, vechili la dregătoriile dumnealor. Însă dumnealui Banul Ghica au orânduit vechil al Spătăriei pre dumnealui Vistierul Grigorie Romanit, dumnealui Banul Văcărescu au orânduit vechil al Vistieriei pre dumnealui Postelnicul Costachi Negri Caimacamul, dumnealui Clucerul Mihail Filipescu au orânduit vechil al Agiei pe dumnealui Alexandru Nenciulescu, și dumnealui Clucerul Filip au orânduit vechil al Vistieriei al doilea pre dumnealui Căminarul Alecu Aslanoglu. Și, zăbovindu-se cu toții la Silistra toată săptămâna cea mare a Patimilor, adăstând și pre dumnealor boierii moldoveni, au făcut Paștile acolo, la 2 ale lunii lui April, leat 1822.

Iară, de la Moldova sosind cei de mai jos arătați boieri, însă :

Dumnealui Logofătul Ion Sturza,
„ Aga Ion Greceanu,
„ [Vornicul Rășcanu],
„ Vornicul Tăutu,
„ Hatmanul Cerchez,
„ Vornicul Cuza,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a' luat împreună cu dumnealor și arz-magzar în scris către prea-puternica Împărăție otomanicească din partea a tot norodului țării Moldovei, cuprinzând cele de mai jos arătate, care s'au scris pre anume din cuvânt în cuvânt[1]:

„Către prea-strălucitul prag al prea-puternicii și hrănitoarei noastre Împărății, unde se află încuibat razimul mântuirii și scăparea tuturor celor ce sunt în nevoie și scârbe, năzuiesc acum cei cuprinși de amărăciune și în dureri rătăciți și desnădăjduiți, iar către prea-puternica Împărăție credincioși și supuși raiale, lăcuitorii memlechetului Moldaviei, Mitropolitul, episcopii, arhimandriții și egumenii mănăstirilor, boierii de treapta d'intâiu, a doua și a treia, boierinașii și toate celelalte stări ale mazililor, ruptașilor, negutătorilor și toată obștea neamului Moldaviei,

[1] Cf. *Studii și Documente*, XI, p. 187 și urm.

parte bisericească și politicească, și, cu izvor de lacrimi din inimile noastre plecându-ne genunchile- credinței și grumazul supunerii și al râvnei sufletești noastre jertfiri, cu cele mai jalnice strigări, înălțând cntre Dumnezeu mâni rugătoare pentru neasămănata slavă și tărie a prea-puternicului și iubitorului de oameni Împăratului nostru și a prea-înaltului Devlet, á cărui putere fie în veci nebiruită spre a supune pe tot vrăjmașul și pizmașul, îndrăznind noi, ticăloșii, să ne apropiem cu acest al nostru prea plecat arzmahzar, arătăm că, acest pământ al țării noastre Moldovei fiind încredințat de la prea-puternicul Dumnezeu ca un amanet sfânt la prea-puternica și veșnica Împărăție, încă din vremea strămoșului Sultan Soleiman celui d'intâiu, de atunci s'au învrednicit prin așezământuri și canoane să se mulțumească cu a se numi și a se zice cheler al prea-puternicii Împărății și mefruzul calem. Însă niciodinioară această credincioasă raiă supusă nu s'au arătat cu cătuși de puțină abatere spre învinovățire de hainlâc, sau măcar cu oareșicare aplecare, cât de mică, spre cugetare de apostasie. Ci, împotrivă din începutul supunerii, în cursuri de veacuri întregi, mai luminat de cât soarele, Moldavia au păzit cu toată întregimea neclintirea ei de la șeful credinții către prea-puternicul Devlet cu mai multe sfinte măsuri decât toate celelalte neamuri câte au avut norocire a se afla în toată lățimea de două pământuri și două Mări, ce sunt supuse la împărătească putere a prea-înnaltului Devlet. Dovada luminoasă și fără împotrivire la aceasta este că ticăloasele raiele, locuitorii acestui pământ, au în mânile lor numai plugurile de fier pentru lucrarea pământului, spre împlinirea poruncilor și voinților Devletului, mulțămitori cu toții pentru nedesertatul izvor al milelor și al harurilor ce am dobândit și înscris de la hrănitoarea noastră Împărăție, având-le acelea ca niște comori de mult preț.

Dar cumplitele supărări ale Domnilor greci din Țarigrad, cari de la o vreme încoace au început a se orândui în locul pravilnicilor Domni pământeni moldoveri ce erau

așezați asupra vechilor obiceiuri ale pământului ce din vechime are făcută hărăzire sfântă în țara noastră, acești Domni străini ce au încăput în locul celor pământeni pentru păcatele noastre, însiși ei au pricinuit și această mare rană a apostasiei ce s'a ivit, din care a curs cea de săvârșit stingere a memlechetului, cea negrăită durere și tânguirea cea veșnică, care tânguire nu este cu putință a se șterge niciodinioară din sufletele credincioșilor raiale, ce se află acum în golătate și desnădăjduire.

Acest pământ al Moldaviei, acest cheler al prea-puternicii Împărății, aceste nevinovate și supuse raiale au rămas acum ca un trup fără suflet, omorât din pricina acestor făcători de rele și prăpăditori apostați, cari, trăgând asupra lor și năvala nebiruitelor oștiri ale prea-puternicei Împărății, spre zdrobirea lor, au ajuns Moldavia să fie războinica priveliște a izgonirii Grecilor. Și iată acum în vedere este pământul mai pustiit, orașe golite și arse, bisericile pentru închinăciunea noastră prădate și dărăpănate, dobitoacele hrăpite și de tot împuținate, zaherelele hrăpite, și noi, ticăloșii pământeni, goliți și moșiile noastre în stare vrednică de jale, fiind lipsite de venitul lor.

Acestea sunt sfârșiturile oblăduirii Fanarioților în Moldova, și iarăși mulțumită aducem prea-înaltului Dumnezeu că nu ne-am amăgit a ne îndupleca în cugetarea apostasiei, ce este prăpastia pierzării sufletelor noastre ce ni-au rămas. Pentru că în multe rânduri s'au silit să ne tragă și pe noi la această de Dumnezeu urâtă cugetare, ca să ne piarză și pe noi, lipsindu-ne de neprețuita comoară a credinței și a supunerii noastre către dătătoarea de viață putere a prea-înaltului Devlet.

Cu izvor de lacrămi aducem mulțămită către negrăita îndelungă răbdare a iubitorului de oameni Împăratului nostru, căci, cu scumpătate cercetând și cu îndelungă răbdare descoperind, au aflat strălucind neprihănitoarea credință a supuselor sale raiele, și ni-au hărăzit nouă

mărturia sfintei nevinovățiri prin sfânt vrednic de închinăciune firman ce s'au dat pentru aceasta.

Să (nu) se îndure de noi prea-milostiva putere a prea-înaltului Devlet cu a ni da ascultare acum asupra celor mai simțitoare patimi ale țării noastre, pricinuite din partea Voevozilor fanarioți și celor dinpreună cu dânșii Greci, pe cari noi ticăloșii îi cunoșteam de Domni stăpânitori pentru că aveau semnele măririi și stăpânirii depline a puternicuiui Devlet, socotindu-i în locul celor pravilnici pământeni și părinți ai Patriei. Dar cei mai mulți dintre dânșii, ca niște lipitori sorbitoare de sângele celor ca niște oi spre jertfire negrăitoare raiale, din vreme în vreme au pus în lucrare cea nepovestită despuiere și sărăcire a norodului, trăgând în partea lor toate milele preaputernicei Împărății și privileghiurile locului, făcându-le numai spre al lor în parte folos, al rudelor lor și al Țarigrădenilor, neamului lor, zdrobind rărunchii săracilor. Pentru că, cu cât aceia se împuțina', cu atâta ei sporia' numărul Grecilor celor împreună cu dânșii și adăugia' cheltuielile lor, născocind chipuri nouă spre despuierea noastră, ca să se îndestuleze ei. Pământenii nu aveau locuri de slujbe; nici boierii de starea întâiu, nici cei de-al doilea, încă nici cei mai mici nu-și găsiau mângâierea, nici sărmanii și văduvele ajutor, pentru că și cele mai cu folos dintre dregătoriile cele mari și cele mai multe din isprăvnicii și alte slujbe ale țării Țarigrădenii toate le cuprindea' spre amărâta prăpădenie a pământenilor. Iar Voevodul fanariot hrăpia fără dreptate din veniturile lefilor și din milele cele orânduite pentru locuitorii cei săraci trei părți de bani pentru Grecii ce îi avea împreună cu sine, pentru fiii, fetele și ginerii lui și pentru celelalte familii ale Fanarioților din Țarigrad.

Acești Voevozi luau veniturile rusumaturilor, adecă a' desetinei, goștinei și vădrăritului, d'impreuna cu ale vămilor și ocnelor, cu cuvânt că acestea sunt pentru gephargiu al Domnului, după urmarea celor din vechime pământeni Domni, cari aceia lua' numai veniturile vămilor

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și ocnelor și dintr'acelea acei pământeni Domni împărția' mile și ajutoare către cei săraci pământeni. Iar Fanarioții, adăugând plata rusumaturilor, se folosia' numai ei și Grecii neamului lor, și, neîndestulându-se nici cu aceasta, lua' și bani din dajdia haraciului, cu cuvânt de cheltuiele nenumărate; și în scurt toate erau pentru ei și nimic pentru pământeni. Se neguțătorià și cu zaherelele ce se cumpăra' pentru miria împărătească, plătind săracilor locuitori plugari une ori cu mult mai puțin decât prețul ce luau ei de la prea-înaltul Devlet, și alte ori nedându-li niciun ban, încât, păgubindu-se ticăloșii plugari, au ajuns să-și părăsească lucrarea pământului de a nu face mai multă zaherea decât trebuința capanului. Adecă pânea cea obștească a popușoiului locuitorilor, care ticăloșii pământeni pentru multe trude și osteneli o lucra' și o sămăna', Domnii o neguțătoria', și numai cu plată de voie de ieșia din țară peste hotar pentru alișverișul de obște, iar într'alt chip era peste putință să îndrăznească pământeanul să se împărtășească de rodul ostenelilor lui fără dare. Dregătoriile pământului se vindea' cu rușfeturi, și le cumpăra' cei de neam prost și nevrednic, făcând multe supărări și zulumuri săracelor raiele, ca să poată scoate câți bani au dat la rușfeturi și să se folosească și ei mai cu asupră. Pe slujitorii cei orânduiți, adecă pe seimeni și ceilalți paznici ai țării, și pe aceia i avea Grecii cei de lângă Voevod ca un venit al lor, și-i vindea', rămânând țara fără niciun paznic. Încât cu acest mijloc au putut să-și înlesnească în faptă cugetarea apostasiei acești Greci de la Fanar, îmbogățindu-se din sudorile și ostenelile pământenilor, pe cari cu sălbătăcie îi avea' ca pe niște raiale ale lor, apoi cu banii sângelui împărătești raiale cumpăra' moșiile pământenilor, și familiile credincioșilor Devletului Moldoveni rămâneau stinse și prăpădite de pe fața pământului, căutând să se strămute pe alt pământ străin, ca să-și petreacă rămășița vieții lor. Pentru că nici milostivire nu rămăsese pentru ei, nici loc de slujbă, nici ajutor de lefe, nici dreptate la pricinile lor de judecăți. Fiindcă sfânta drep-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

tate a sfintelor judecăți se vindea spre a lor îmbogățire, încât și unele moșii, cu numire că sunt moșii domnești, unii din Domni le luau în silă și le vindeau.

Sfintele împărătești firmanuri ale prea-înaltului Devlet ce se da pentru pricine de ale țării, și care erau îndatorați Domnii, după cuprinderea vrednicului de închinăciune împodobitului sfânt hat, ce s'a dat la leat otomanicesc 1217, ca să se cetească întru auzul tuturora și să stea păzite la caidurile țării, și acest fel de firmanuri le făcea' nevăzute și neștiute pământenilor. Căuta' cu sălbătăcie asupra unora din boierii cei d'intâiu, cari numai prin cuvânt osândia' nedreptățile ce se făceau la judecăți sau asupririle dăjdiilor, și întru toate era silit Sfatul boierilor să iscălească fără voie anaforalele, că, adecă, găsesc cu cale nelegiuitele însărcinări ale Domnilor, silind înduplecarea lor prin mijlocul tragerii celor nevrednici înaintea lor, pe cari îi cinstia' cu stările dregătoriilor ce prin așezământurile țării erau păzite numai pentru cei de bun neam și pentru cei ce în slujbe de ale țării se arătau cu vrednicie. Popriți și osândiți erau aceia cari cugeta' să se îndrăznească a alerga la limanul prea-înaltului Devlet prin prea-plecat arzmahzar; mare ticăloșie era pentru aceia cari ar fi îndrăznit să facă o nevinovată întrebare pentru ce se urmează lucruri împotrivitoare la hotărârile prea-înaltelor hatișerifuri, pentru că unii ca aceia se gonia' până la moarte.

Și câte altele mai sunt, care le trecem cu tăcerea pentru îndrăzneața prelungire a cuvântului, și care le-am mai arătat prin plecatul nostru mahzar, atunci când au pribegit cel din urmă tiran Mihail Sutul: dăjdii întregi pentru fân și orz al vrăjmașului Voevod, dăjdii însuși pentru meuzilhanele, peste cea adevărată trebuință a menzilhanelelor, dăjdii pentru rachiul ce făcea locuitorii din însuși al lor păpușoiu ce-l sămăna, și slobodă întrare a rachiului străin în țară, spre a noastră pagubă și al lor folos. Zid tare era spre a putea trece ca să alergăm noi, pământenii, la mila prea-înalților noștri stăpânitori, fiind și Domnii Greci, și ispravnicii Greci, și zabiții Greci, și capichehaielele în

BCUCluj / Central University Library Cluj

Țarigrad tot Greci, toți într'o cugetare să oblăduiască pre vrăjmaș, iar nu pre credincioasele raiale ale prea-înaltului Devlet.

Pentru aceia, cu izvor de lacrime și cu frică fiind cuprinși, cu mare jale ne rugăm bunătății cei asămănate lui Dumnezeu și iubirii de oameni a prea-puternicului nostru Împărat, să nu ne osândim noi, ticăloșii, pentru îndrăznire, și să se milostivească și să ne miluiască cu preînoirea vieții noastre cei vrednice de jale, hărăzindu-ni cu milostivire această de mai jos prea-plecată rugăciune: adecă să fim slobozi de acum înainte în veci de Domnia și oblăduirea grecească, și să se milostivească prea-puternicul nostru Împărat prin hotărâre de sfânt și împodobit al său hatișerif, după cea din vechime sfântă așezare, ca să-și aibă țara noastră oblăduire de pământeni, păzind numirea de Domnie și privileghiurile cele vechi ce sunt hărăzite țării până acum, și prin trimeterea de capuchehaiele pământeni în Țarigrad să trimetem legiuitele cizighen, idighen și recheabeghen la prea-strălucitul prag al prea-puternicei Împărății, împlinind cu datornica râvnă a supunerii și a credinței sfintele slujbe după puterea și starea țării, următoarea milelor, harurilor și privileghiurilor ce ni s'au dat de la nedeșertatul izvor și sunt cuprinse în împărățeștile hatișerifuri ce sunt date la leaturile otomanicești 1180, 1198, 1206 și 1217, și, fiindcă starea puterii țării și răsuflarea mijloacelor și nădejdilor vieții ei s'au deșertat, împuținându-se vitele, zaherelele, și cu un cuvânt toate, neavând zaherele gata pentru hrană, lipsind cu totul sămănăturile și arăturile pe al doilea an, și dobitoacele pentru lucrarea pământului, și oamenii lucrători și bani pentru cumpărătoarea de sămânță din alte părți, îngrozindu-ne și foametea de obște, și, pe lângă acestea, fiindcă pământul țării din întregimea lui cea d'intâiu s'a micșorat, și dintr'acestea și veniturile lui s'au împuținat, încât și veniturile ce au mai rămas din vreme de bielșug nu erau destoinice să îndestuleze pe Domnii greci, cu cât mai vârtos acum, la această peire

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și sărăcie, negresit că nu vor fi destule nici la cel mai drept și cu bune măsuri pământean ce se va însărcina cu Domnia, spre a-și putea economisi cheltuielile sale și ale oamenilor ecpaiului său; pentru că nedreptățile este de mare trebuință să lipsească cu totul, precum și nelegiuitele venituri ale dregătorilor asemene au să lipsească și acelea toate, ca să simță ticăloasele raiale rodul milostivirii al prea-înaltului Devlet —, de aceia nici cugetăm, nici facem rugăciune acum întâiu de a se orândui nici pământean Domn, ca să nu se însărcineze țara cu osebitele cheltuieli pe chipul Domnului, până nu va veni în stare vrednică. Iar prea-plecata noastră rugăciune este ca să ne miluim cu a ne hărăzi în veci și a ni se întări oblăduirea țării de pământeni aleși din neamul Moldovei: să se așeze un Sfat de un număr de boieri, și din aceia unul să fie baș-boier prin alegere de cei mai aleși. Și acest Sfat al boierilor, dimpreună cu baș-boierul, având puterea săvârșitoare a Domnului, va orândui Divanuri, isprăvnicii, judecătorii și dregătorii. Și, când țara va veni în stare bună (pentru că de a ajunge la chipul d'întâiu este trebuință de mulți ani, după vrednica de jale stare în care se află acum), atunci, pentru ca să nu lipsească lauda și sohretul Domniei țării, chibzuind noi, ticăloșii, fără împovărare și cu supunere[1], și fără lacrămile obștii, o puțină sumă de bani pentru a se putea ținea cu cumpănire o pohvală a Domniei, vom alerga cu rugăciune către prea-înaltul Devlet, arătând pe acel pământean ales de Domn și supus la pravilele pământului și la cele mai strimte și neclintite obiceiuri, ca să se facă prin încontenirea însărcinărilor și spre fericirea mult pătimașului acestui norod.

Această oblăduire pământenească pentru străjuirea țării va avea pe cei din vechime așezați și legiuiți paznici pământeni, pe aceia adecă cari și până acum îi avea osebiți pentru această treabă și nedajnici, numindu-se seimeni și slujitori, pe cari Grecii îi vindea' împreună cu că-

[1] In *Studii și Documente*, XI, p. 211 și „supărare".

peteniile, ca un ghelir al lor de moștenire, și paznici nu era'. Iar acum, izgonindu-se toți Arnăuții, încât să nu se mai afle, acești pământeni paznici să se îmbrace și să se gătească spre slujbe înlăuntru, în coprinsul țării, cu un număr îndestulat la această treabă, și să se supuie, spre a străjui cu mare luare aminte orașele și târgurile, ca niște credincioși pământeni și vechi slujitori ai ogeacurilor. Dăjdiile să se iea numai cele drepte, iar veniturile dregătoriilor să lipsească, și toate cele necanonisite să se șteargă. Însă acum, într'această ticăloasă stare, și toate cele canonisite să se mai ușureze. Sfintele porunci ale prea-înălțatului Devlet să se dea către aleșii pământeni ce închipuiesc Domnia, cheler împărătesc, și pământenii capuchehaiele în Țarigrad să dobândească ajutorul cel dătător de viață, învrednicindu-se poruncilor prea-înălțaților noștri stăpâni. Mare slavă va fi și prea-înaltului Devlet sloboda negutătorie a pământului nostru și apărarea chelerului împărătesc de către supărarea serhatliilor.

Acestea cu cutremur și cu izvor de lacrămi ne rugăm, căzând la picioarele stăpânilor noștri, pentru că nu ni-au mai rămas putere să mai odihnim aducătoarea de stricăciune obiăduire ce am avut. Iar, de au supărat vre odată pre prea-înaltul Devlet strămoșii noștri Domni (care aceasta ni este neștiută, știind numai a noastră veșnică jertfire a credinței și a supunerii), dar, și așa fiind, noi, ticăloșii, îndestul ne-am osândit și cumplit ne-am pedepsit, noi, cei ce ne tragem dintr'aceia, mai mult de un veac fiind supt jugul tiraniei Grecilor țarigrădeni. Și, de vreme ce Grecii au călcat datoriile credinței, cu cuviință este să dobândim noi acum ființa noastră cea d'intâiu, fără a se lipsi de nimic din cele ce au avut, pentru că din vechime Domnia țării era hărăzită la noi, pământenii.

Vrednici de jale eram noi, ticăloșii, rătăcindu-ne pe la margenile țării. Mulțumire aducem marelui Dumnezeu că acum, prin purtătoarele de biruință oștiri împărătești, s'au curățit apostații din țară.

Acest prea-plecat al nostru mahzar l-am prosforisit prea-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

înălțatului Vali al Silistrei, prea-lăudatului serascher și dreptului Vizir, ca să-l închine la picioarele Împărătești Puteri, și Dumnezeul cel fără început și veșnic, marele domn al începătoriilor și al stăpânirilor, cel ce dă lumină la soare, va grăi cele bune la inima prea-puternicului și iubitorului de oameni Împăratului nostru, ca să strigăm cu toții în veci: mărească-se preste toată asămănarea lauda și puterea prea-înaltului Devlet, amin.

Anul 1822[1]."

Care acest arzmahzar cetindu-se și la Măria Sa Mehmet-Pașa Silistra-Valesi, l-au beendisit foarte, poruncind ca să-l aibă împreună cu dumnealor a-l face cunoscut la Țarigrad. Și, așa, a doua zi, Luni după Paști, la 3 ale lui April, gătindu-se cu toții, fiindcă s'au trimes din țară cu porunca Măriei Sale Silistra-Valesi patru care mocănești și osebit cai slobozi cu hamuri pentru caleștile și căruțele dumnealor, cu plată de la Vistierie, cum și, de cheltuiala drumului, zece mii li s'au dat din Vistieria țării, și au plecat pre la 8 ceasuri din Silistra, orânduindu-se de către Măria Sa Pașa și mehmendar cinstitul Mehtupci-Ahmet-Efendi, ca să meargă cu dumnealor până în Țarigrad. Căruia prin graiu i s'au poruncit, ca numai șase ceasuri pre zi să iea drum, spre a rămânea vreme ca să și odihnească boierii la drum, cum și la fiecare conac să li facă toată gătirea cea trebuincioasă, îngrijind să li fie mergerea cu toată odihna și mulțămita. Li s'au dat și trei cavași ai Măriei Sale, oameni de credință, ca să fie de pază lângă dumnealor boierii până în Țarigrad, unde au scris Măria Sa Pașa către capuchehaiele și alții, atât pentru mergerea dumnealor boierilor, cât și pentru a li avea îngrijirea dumnealor și a oamenilor, cum și a cailor și a carelor și a căraușilor, ca să stea acolo până vor isprăvi dumnealor boierii trebuința chemării spre a li fi de întoarcere, ca să nu cerce discolii.

Multe alte parigorii li-au făcut Măria Sa Silistra Vales

[1] *Studii și documente*, XI, pp. 205-213.

la plecarea dumnealor, arătându-se într'adevăr desăvârșit părinte al Țării-Românești, care din pronia dumnezeiască s'au ocrotit cu bună otcârmuire a acestui mare și iubitor de oameni înălțat Vizir. Dar după purcederea dumnealor multe scorniri au tălmăcit oamenii în feluri de chipuri, mai vârtos cei iubitori de scandelă, pentru această chemare a dumnealor, zicând cei mai mulți cum că urmează a li fi spre vătămare, fără a mai judeca că, de ar fi fost pentru veri-un rău, trebuia să-i ridice din București cu urgie și cu într'adins capugibașa, iar nu prin poruncă împărătească să-i cheme la Țarigrad.

Cu toate acestea, după ce au plecat, zăbovindu-se câteva zile, nu s'au luat nicio știre de mergerea Domnului și ajungerea dumnealor la Țarigrad, fără numai, prin rostul tătarilor ce veniau din partea locului cu osebite trebi, se vestia cum că la 16 ale lunii lui Aprilie ar fi ajuns dumnealor la Țarigrad, unde li s'ar fi orânduit conac tuturor la un loc, adecă la Scutari, la seraiul Înălțatului Chior-Vizir, făcându-li-se toată cuviincioasa îngrijire, atât dumnealor, cât și la toți oamenii, orânduindu-li-se bostangii, a avea la conac de pază, cum și de husmet : acestea însă prin auziri.

Într'acele zile s'au întâmplat și omorârea răposatului Căminarul Stefan Bujoreanu, care, pre la 15 ale lunii lui Martie, luînd trei neferi din București cu plată, s'au dus la moșia sa Copăcenii, din sud Ilfov, ca să-și strângă veniturile moșiei, și, zăbovind acolo până după Paște, s'au pomenit în serbătorile Paștelui cu zece inși înarmați venind noaptea și călcându-l fără veste. Cari mai întâiu au legat slugile după afară și, intrând în casă, au legat și pre neferii ce îi avea împreună, apoi, căznindu-l și arzându-l preste două ceasuri, i-au luat ce-au găsit lângă dânsul și l-au și omorât. Pre care a doua zi l-au adus în București, de l-au îngropat la biserica Sfântului Nicolae din Prund.

Iar, în București fiind oștirile adunate, s'au întâmplat după purcederea dumnealor boierilor lipsă mare, atât de fân, cât și de porumb, la magazie pentrutain, și, trimițân-

du-se în toate părțile bumbașiri, abia s'au întâmpinat trebuințile, iurudisind *(sic)* a veni după afară, pentru că la atâta neajungere ajunsese, încât și de la poște s'au luat o sumă de chile porumb, de s'au dat tain în două zile la oștire.

Într'acestea s'a auzit cum că ar fi venit la Silistra poruncă pentru ridicarea ostașilor manafi, și, chemându-se acolo Luminăția Sa Chehaia-Hagi-Emini-Aga, împărțitorul tainurilor, după două zile s'au întors la București dumnealui Hagi-Emini-Aga, și, fără a zăbovi mai mult, au purces cu poșta la Iași, vorba ieșind cum că sunt a se ridica și de acolo ostașii manafi și ieniceri. Au venit preste puțin de la Silistra și Luminăția Sa Chehaia-Pașa, carele îndată au dat poruncă a se ridica manafii, rânduindu-se și gătirea conacelor pre drum, și bine întocmind a li fi plecarea în cete-cete, ca și la drum să nu cerce lipsă, și la Dunăre să nu li se facă zăbavnică ședere până vor trece. Și așa, de la 22 ale lunii lui Aprilie începându-se ridicarea manafilor, pre fiecare zi se ridica' câte trei și patru bairace, fiind în fiecare bairac câte 110 sau 112 oameni, până la zi 1-iu de Maiu, când s'au ridicat și dumnealui ciustit hărcălăiul, mai marele lor, cu toți cei ce mai rămăseseră, de au plecat din București, mai ușurându-se politia cu deșertarea lor, și mai micșorându-se darea tainurilor, ce se urmă pre toată ziua necurmat.

După plecarea manafilor au venit vestire de la Focșani cum că și de la Iași s'au pornit la 27 ale lui Aprilie, din cei ce sunt a se ridica de acolo. Cărora li s'au întocmit conace de poposit în părțile Țării-Românești, însă la Focșani, în Râmnic din sud Slam-Râmnic, Găvănești și Macoveii din sud Buzău, Cioara în Slobozia și Călărașii din sud Ialomița, și de acolo îndată la Silistra.

Cine poate povesti bucuria ce s'a pricinuit la ridicarea manafilor la toți creștinii de obște, începând unii dintre locuitorii politiei Bucureștilor a-și drege casele ce erau dărăpănate din pricina conacelor, alții a îngriji pentru scoaterea familiilor din Brașov și alții întru nădejde a-

flându-se pentru cea de obște liniște și odihnă! Într'această vreme s'au poruncit, prin dumnealui Caimacamul, vechilului Sfintei Mitropolii de au dat socoteală anume în scris de, toate veniturile Sfintei Mitropolii, cum și de cheltuiele, după cererea celor mai mari. Iar, cererile de bani și necurmatele trebuințe, spre plata lefilor ascherliilor din București și altora trebuincioase, ajungând la cel desăvârșit pont, măcar că dumnealui Banul Văcărescu, când se afla la Silistra, d'impreună cu ceilalți boieri, asupra plecării dumnealor, întocmiseră o oarecare ajutorință preste legiuitele dăjdii spre plata tainului cărnii, fiindcă de la zi 1-iu de Aprilie au încetat luarea vitelor cu orânduială după la locuitori pentru darea tainurilor, și s'au însărcinat Serdarul Iordachi Anagnosti prin contract, iar mai apoi Căminarul Alecu Aslanoglu, ca să dea trebuincioasa carne de tain la oștire, și să li se plătească, cu bani din Vistierie, ocaua pre parale 14 cea de oaie, și 12 parale cea de vacă, și pentru plata pâinii i a porumbului de ghemuri *(sic)*, ca să se împlinească de la toate stările de mai jos banii ce se arată, însă

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lei. par.

3 — ludele birnic
3 — sinet de neam
2 — mazâlul
2 — scutelnicul
2 — breslașul
1 — ruptașul
1, 2 poslujnicul,

și să se strângă la Vistieria țării, a se da spre întâmpinarea trebuințelor ce se arată, dar, ne mai ajungându-se necontenitele cereri, și mai vârtos văzându-se și discolia împlinirilor după la locuitori, lipsindu-li alișverișul, s'au făcut chibzuire ca să se schimbe isprăvniciile județelor, și, oricare se va orândui, să se îndatoreze a număra la Vistierie câte 20 de pungi de bani prodosie pentru județ; care aceasta s'au și pus în lucrare. Venit-au de la Țarigrad și orânduit gelep-basa, pentru strângerea oilor de trebuință mumbaielei Țarigradului, anume Crăciun Penciu, de fel de

la Caracal, cu firman împărătesc, ca să strângă din Țara-Românească cu riza-pazar și cu bani gata, iar nu cu fiat și cu orânduială de cislă, precum se obișnuia mai înainte, de se pricinuia' locuitorilor atâtea supărări și pagube, luându-li-se oile în silă, fără niciun preț, ci, cum zic, cu bună tocmeală și cu bani peșin. Carele înfățișându-se la dumnealui Caimacamul, i s'au făcut porunce de la Vistierie a fi slobod să cumpere oi din 12 județe, cu tocmeală după la lăcuitori, precum și din celelalte cinci județe ot preste Olt i s'au dat poruncă de către dumnealui Caimacamul Craiovei ca să fie slobod a cumpăra și din părțile celor cinci județe, fără niciun fel de poprire.

La 8 ale lunii Maiu au venit în București și scrisori de la dumnealor boierii din Țarigrad, scrise de la 21 și 22 ale lunii lui Aprilie și cuprinzătoare că cu ajutorul lui Dumnezeu ar fi ajuns cu toții la Țarigrad cu bun selamet la 16 ale lui Aprilie (precum și prin auzire se vestise), și cum că petrec acolo întru bună liniște și nebântuire, nădăjduind că preste puține zile se vor întoarce la iubita patrie a dumnealor cu multe și îmbunătățite bucurii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acestea au venit prin osebite scrisori și către familiile dumnealor din Brașov, scriind fieșcare că preste puțin sunt nădăjduiți că se vor întoarce la patrie. Care toate aceste scrisori au venit despecetluite prin Măria Sa Silistra-Valesi, ca să nu pricinuiască vre-o bănuială.

Și la 9 ale lui Maiu au venit știre în București cum că de la Franța vine conț franțuzesc în politia Bucureștilor. Pentru care îndată s'au orânduit de către otcârmuire și într'adins mehmendar a merge la Câineni, sud Argeș, ca să-l primească, precum este obiceiul din vechime. Carele la 14 Maiu au și întrat în politia Bucureștilor, pricinuindu-se oarecare semn de nădejdea liniștirii în toată politia. Căci, văzându-se adunare de consulaturi, se nădăjduia mai apoi și cea de obște liniște. Iar, în ziua serbătorii Înălțării Domnului nostru Iisus Hristos, s'a întâmplat mare iangân în politia Bucureștilor, lângă mănăstirea Sfântului Sava, la casele răposatului Clucerului Ștefănică, unde era conac de ascherlii, aprinzân-

du-se din coș, și, bătând vântul de spre Apus, nu numai aceste case au ars până în pământ, rămânând numai zidurile, ci și toate împrejmuirile ei; încă s'au întâmplat din săritura scânteielor de la iangân de s'au aprins și turlele bisericii Sfântului Savei, cum și alte binale de prin prejur; dar, fiind oameni îndestui pe de asupra de pază, și întâmplându-se să fie ziua, iar nu noaptea, au stins și au potolit, stricând unde lua foc, cu topoarele.

La acest mare iangân mult ajutor și silință au făcut spre încetare și ascherliii ce se adunaseră. Pentru că din porunca Măriei Sale Chehaia-Pașa, ce era față, venit la iangân, au năvălit cu toții de au stărâmat împrejurul iangânului binalele și îngrădișurile, aruncând și apă în toate părțile, căci într'alt chip, după vântul ce era, putea să se lățească focul și până în târg. Precum asemenea și la alte mai mici iangânuri, ce s'au mai întâmplat în politie, însuși Măria Sa Pașa mergea de ședea față, dând cuviinciosul nizam până se potolia iangânul. Unde și tulumbele Spătăriei și ale Agiei, dimpreună cu ceata tulumbagiilor, făcea' îndestul ajutor, făcând multă silință spre stingerea și încetarea iangânului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La 28 ale lunii lui Maiu au venit de la Țarigrad al doilea rând de scrisori de la dumnealor boierii, scrise de la Maiu 14, și cuprinzând cum că petrecerea dumnealor este întru liniște și să nu aibă nimeni nicio grijă pentru dumnealor, că fără prelungire nădăjduiesc a se întoarce bucuroși în patria dumnealor cu vestiri de bucurie, scriind unii din dumnealor și pre la oamenii casei ca să se îngrijească pentru ale moșiilor până vor veni, spre a nu se întâmpla vre un cusur. După acestea vestindu-se și pre la Brașov, atât prin scrisori, cât și din rosturile celor ce mergeau necontenit și veniau, liniștirea petrecerii și semnele de bucurie spre încetarea tuturor dosădirilor, și bunele nădejdi ce hrăniau cei din politia Bucureștilor, și mai ales văzând pre cei din părțile județelor de preste Olt că s'au întors fieșcare la ale sale, au început mulți dintre cei de-a treia mână să iasă cu familiile în țară, alții ieșia'

salt, ca să-și căpătuiască pentru cele trebuincioase alescoaterii familiilor. Și cu un cuvânt toți se îndemna' întru cugetarea ieșirii din Brașov.

Iar, din părțile Moldaviei ieșind 26 tâlhari Arnăuți, într'acea vreme s'au scoborât pre potecile munților de au întrat în pământul Țării-Românești, și, rânduindu-se potere după dânșii, doi cârcserdari cu zabiții județelor și polcovnicii și căpitanii, s'au lovit în două locuri cu dânșii. Dar acei tâlhari, aducând meterez locuri tari de piatră și desișuri de munți, nu se putea' apropia poterele de dânșii, și, izgonindu-i din loc în loc, s'au împleticit pre căile neumblate ale munților, până au întrat în munții plaiului de spre Buzău, sud Saac. Unde năvălind poterile asupra lor, s'au stricat trei Turci dintr'ai zabiților, cum și un poteraș, și, nemai zăbovindu-se acolo, zic că ar fi desgropat niște argintării și alte lucruri, ce ar fi avut îngropate, și au fugit, trăgându-se prin locuri ferite iarăși în părțile Moldaviei. Dintre cari bolnăvindu-se unul, a fost rămas prins de friguri la un preot de supt dealul Focșanilor culcat, și, prinzând de veste poterile ce umblau după dânșii, au năvălit asupră-i de l-au călcat fără veste, și l-au prins. Pre care trimețându-l la București către Luminăția Sa Ahmet-Pașa, numai decât cercetându-l cu scumpătate, au poruncit de l-au tăiat în târg la poarta hanului Sfântului Gheorghe Nou.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Într'acestea au venit vestire în București cum că Escelența Sa Gheneral Costache Ghica, ce se afla în Brașov cu toată familia, și-a dat obștescul sfârșit, și cu mare paradă i s'a făcut cinstea pogribaniei acolo; iar trupul i s'au adus de s'au îngropat la moșia Escelenției Sale, Băicoiul, din sud Prahova. Pentru care spre pomenire și cinstea neamului Escelenției Sale se însemnează mai jos și cuvântul ce i s'a făcut asupra îngropării, adecă:

„David, Psalmul 13, stih 25 și 26. Nu morții te vor lăuda pre tine, Doamne, ci noi, cei vii, bine te vom cuvânta de acum și până în veac.

Multe cu adevărat și fără de număr sunt pricinile ce necontenit se dau omului, atât întru întrările lui în această

viață, cât și întru ieșirile ei dintr'însa, spre lauda și binecuvântarea lui Dumnezeu: ajunge numai să fie omul totdeauna viu, care nu este preste putință creștinului celui ce nu-și mînte numele. Și, aceasta înțelegând proorocul și Împăratul, au zis, și încă și acum prin noi zice, sau, mai bine a zice, noi printr'însul zicem: „Nu morții te vor lăuda pretine, Doamne, ci, noi, cei vii, bine te vom cuvânta de acum și până 'n veac". Ca cum ar zice că numai cunoscătorii de Dumnezeu cei de acum, adecă încă dintr'această viață vremelnică, se îndeletnicesc în fapte bune spre lauda lui Dumnezeu, numai aceștia sunt vii, numai aceștia sunt nemuritori, numai aceștia sunt veșnici și, ca niște veșnici, vor veșnicì și lauda lui Dumnezeu. Toți oamenii sunt muritori cu trupul, toți oamenii sunt nemuritori cu sufletul, toți sunt hotărâți să moară. „Lua-voiu duhul lor, și se vor sfârși, și în țărâna sa se vor întoarce." Toți vor învia la ziua de apoi. Trimite-vei Duhul Sfânt, și se vor zidi, și vei înoi fața pământului.

Apoi, dacă toți suntem orânduiți spre viață, dacă toți suntem hotărâți spre moarte, dacă toți iarăși vom învia, pentru ce numai unii vii și veșnici binecuvântători lui Dumnezeu, iară alții morți și nepriimiți în adunarea viilor și veșnicilor binecuvântători ai lui Dumnezeu? Au nu și aceștia au fost oarecând vii? Au nu și aceștia oarecând au umblat pre picioare? Au nu și aceștia au văzut lumina soarelui? Au nu și aceștia au grăit? Au nu și aceștia au avut simțiri? Toate acestea le-au avut de o potrivă cu cei vii, dar, pentru că nu le-au întrebuințat, nici spre lauda lui Dumnezeu, nici spre folosul aproapelui, ci numai spre vătămarea fratelui (voi toți sunteți, zis-au Hristos următorilor săi) și numai spre câștigarea mincinoaselor plăceri ale lor, se socotesc morți, și morți vor fi în veci. Că mulți umblă pre picioare, dar, pentru că nu umblă în legea Domnului, aceștia sunt și vor fi morți; mulți grăiesc, dar, pentru că nimic alt nu cuvântează fără numai deșertăciuni și defăimări împotriva aproapelui, și pentru că s'au muiat cuvintele lor mai vârtos decât untul-de-lemn, iar acelea sunt săgetături,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

aceştia sunt şi vor fi în veci morţi. Mulţi văd lumina zilei, dar, pentru că-şi încheltuiesc toate zilele în privirea paiului din ochiul aproapelui, iar bârna din ochiul lor nu o văd, sunt şi vor fi în veci morţi. Mulţi lucrează cu mânile, dar, pentru că nu şi le întind spre ajutorul săracului, ci le uneltesc numai spre a întinde laţuri şi a împleti piedece altuia ca să-l surpe jos, sunt şi vor fi în veci morţi. Mulţi îşi au simţirile, dar, pentru că nu simt laţurile în care sunt împleteciţi, nici se grăbesc să-şi deslege legăturile în care se împiedecă, ci se nevoiesc a pune piedecă altora, sunt nesimţitori şi în veci vor fi morţi. Şi pentru aceia zice David: nu morţii te vor lăuda pre tine, Doamne.

Dar au nu şi aceia vor învia? Vor învia cu adevăr, însă nu spre viaţa de veci, precum dreptii, că drepţii în veci vor fi vii, ci spre munca de veci. Şi vremea care o petrece omul în munci, nu se socoteşte de viaţă, ci moarte, cu atât mai amar decât moartea, cu cât ar fi şi bucuros osânditul să moară, de ar putea, decât să petreacă în muncile acelea, care vor fi fără sfârşit, precum şi cei ce le vor cerca, nici altă moarte nu vor mai avea, ca printr'însa să scape de ele, nici altă înviere vor aştepta, fără numai învierea osândirii, şi, în veci despărţiţi de veşnicii vii, vor fi morţi. Dar bărbatul drept care n'a umblat în sfatul necredincioşilor, şi în calea păcătoşilor, de şi au trecut, dar n'au stătut, nu aşa, ci în legea Domnului voia lui şi, în legea lui cugetând ziua şi noaptea, va fi ca pomul cel sădit lângă izvoarele apelor, şi rodul său va da în vremea sa şi frunza lui nu va cădea, ci toate, oricâte va face, vor spori. Acela, având făclia picioarelor legea lui Dumnezeu, nu se poticneşte în calea cea întunecoasă a acestei vieţi, acela, petrecându-şi viaţa în paza dumnezeieştilor porunci, se bucură de ele, ca cel ce află dobânzi multe. Acela, urând nedreptatea şi legea Domnului iubind, care este dreptatea, într'însa petrece; acela, când va cădea, nu se va zdrobi, că Domnul sprijineşte mâna lui; acela, când va muri, nu va muri, nici la judecată nu va merge, ci va trece din moarte la viaţă Că adevăr zic vouă (zis-au gura cea nemincinoasă):

BCU Cluj / Central University Library Cluj

cel ce ascultă cuvântul mieu și crede Celuia ce m'a trimis pre mine, are viața vecilor și la judecată nu va merge, ci au trecut din moarte la viață.

Dintr'această moarte a vieții cești vremelnice la acea viață nemuritoare s'au mutat acum și adormitul robul lui Dumnezeu, ce ni stă înainte astăzi.

Știți pe răpausatul întru fericire gheneral Constantin Ghica, știți al cui fiu este și al cui nepot și strănepot. De prisos este a vă povesti strălucitele fapte și creștinești urmări ale îmbunătățitului său părinte, ale fericiților Domni, moși și strămoși ai săi, și ale sale. Sfârșitul cuvântului nu privește numai spre lauda mortului, ci mai vârtos spre folosul celor vii, ca, din povestirea unora din faptele sale cele bune folosindu-ne, să dăm întâiu lauda lui Dumnezeu, apoi adormitului cinstea cea cuviincioasă și sărutarea cea mai de pre urmă, și, însoțindu-l cu rugăciuni către Dumnezeu, să-l pomenim cât vom fi într'această viață vremelnică. Căci cu adevărat vrednic de pomenit este pentru faptele sale cele bune, cu care și-a adeverit blagorodnia, pentru nemitărnicia ce au arătat în toate dregătoriile în care au strălucit în patria sa și a noastră, pentru ajutorința ce au făcut multora din patrioți și într'alte vremi, dar și acum, într'această jalnică înstrăinare din pământul lui. Dar mai vrednic și de pomenit și de laudă este pentru iubirea de dreptate și de patrie, de a cării dragoste fiind pătruns, întâiu pentru a ei mântuire îngrijia, apoi pentru a sa. Drept aceia se și rugă lui Dumnezeu să-l învrednicească a-și vedea patria întâiu mântuită de primejdiile în care se află și apoi să meargă să și dea sfârșitul într'însa.

Cunoscută vă este încă și buna credință a luminatei familii a Ghiculeștilor, în care s'au născut și au crescut și s'au săvârșit și acest răpausat. O faptă bună tăinuită a sa nu este bine a rămânea ascunsă. Ba încă și de mare trebuință este a se face cunoscut tuturor spre pildă de răbdare și spre mângâierea celor ce pre nedreptate se hulesc de către acei ce, deprinși fiind a omorâ cu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

limbă înveninată cinstea fratelui lor, pentru carele Hristos a murit, nu vor să asculte de marele apostol Pavel, ritorul Bisericii, ce strigă: Tu cine ești acela ce judeci, slugă străină, stăpânului său: stă sau cade, ci va sta, că puternic este Dumnezeu să-l pună pre dânsul să stea. În trecutul post, după ce și-au îndeplinit datoriile creștinești răposatul, cu cetirea sfintelor rugăciuni celor orânduite, după ce în toată vremea cetirii marelui canon al Sf. Andrei n'au încetat a-și înmuia obrazul și pieptul cu curgeri de lacrimi, întocmai ca baia Sfântului Botez spălătoare și curățitoare de păcate, precum zice marele Grigorie, auzind că unii îl huiesc că nu se spovedește, nici se împărtășește cu sfintele daruri (și nu că nu vrea să săvârșească și aceste două datorii netăgăduite, ci, precum însuși în multe rânduri cu lacrime mi-au spus, iar mai pre urmă și cu lucrul și-au adeverit cuvântul, voiă să se gătească cu toată gătirea, cu toată evlavia și cu toată vrednicia cea după putința creștinului și apoi să cuteze), s'a mâhnit ca un om căci îl grăia' unii de rău, socotindu-l de abătut din sfintele bisericești așezăminturi, iar după aceia, sporind de spre o parte cu gătirea, de spre alta cu apropierea de moarte, au chemat pre duhovnic (iată-l de față stă, și poate spune singur) și, spovedindu-i-se cu multă căire de cele în viață lucrate și spălându-se de ele cu apa băii cea de a doua a lacrimilor, s'au împărtășit cu multă evlavie și s'au rugat duhovnicului să nu spună nimănui că și-au îndeplinit aceste datorii creștinești ca să rămână în hula oamenilor.

Auzind acestea, alt nimic n'am putut socoti fără numai că, precum pre aceste fapte bune, așa și pre celelalte evanghelicești era obișnuit în taină de punea în lucrare răpausatul și că prin hula lumii au vrut să-și înmulțească plata în ceruri, învrednicindu-se fericirii cei făgăduite în Evanghelie celor huliți: „fericiți veți fi când vă vor ocărî pre voi oamenii și vă vor huli și vă vor scoate numele vostru ca un rău, minținд pentru mine; bucurați-vă și veseliți, că iată plata voastră multă este în ceruri". Nu te

BCU Cluj / Central University Library Cluj

mâhni căci n'ai murit în patrie, căci adevărata și statornica patrie a creștinului este cerul, iar trupului mort tot pământul îi este patrie. Și, măcar că se fălesc pământenii și se deosebesc unii de alții cu numiri mari fără de a face cei mai mulți dintr'înșii și isprăvi mari pre potriva numelui, și se gonesc și se vrăjmășesc și se pizmuiesc, doar dintr'unul și același lut fiind frământați și de aceleași mâni a toate ziditoare închipuiți, iară, într'același pământ întorcându-se, tocmai atunci, vrând și nevrând, se unesc, când nu este de niciun folos unirea, cu care s'au mărit neamurile, s'au întemeiat împărățiile, și fără de care s'au risipit noroadele și au pierit și s'au răsturnat scaunele puternicilor.

Bucură-te căci, lăsând aceste de jos, te-ai mutat întru cele de sus. Nu te mai întrista căci ai murit în pământ străin, ci te bucură că te-ai săvârșit în brațele prea-iubitului tău fiu, ale fiicelor, ale ginerilor și ale nepoților tăi. Și, de te-ai și mutat din viața aceasta vremelnică aici, în Transilvania, dară tot în pământ creștinesc ai răposat, în pământ stăpânit de Împărat creștin și drept, în pământ otcârmuit și chivernisit de pravile drepte, cum doriai să vezi și patria noastră, precum spuneai; în pământ unde dreptatea este lege și unde legea poruncește; în pământ unde Împăratul este tata supușilor și unde supușii sunt fiii Împăratului și ca niște fii sunt iubiți și ocrotiți de dânsul; în pământ unde lăcuitorii, legându-se cu stăpânirea prin legătura cea mai sfântă, a dragostei, pe care și legile firești o cer, și cele bisericești o poruncesc, trăiesc întru fericire și liniște nestrămutată; în pământ și unde și însuți în vreme de primejdie, precum și acum și ceilalți patrioți năzuind, am aflat odihnă și priimire iubitoare de om, pentru care suntem mulțămitori și creștinului și blândului Împărat și creștinescului și iubitorului de aproape norod.

Pasă dar în mormânt trupește și în ceruri sufletește, aici însoțit până la groapă de slăviții dregători ai preablândului Împărat, de boierii patrioți ce s'au aflat aici, de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

rudenii și de cunoscuți, și blagoslovit de Prea-Sfințitul păstorul tău și al nostru și de cel împreună cu el cliros al Bisericii, iară acolo priimit de arhipăstorul Hristos și așezat de dânsul în corturile dreptilor. Acolo te odihnește acum deocamdată cu moșii și cu strămoșii cei din veac plăcuți lui Dumnezeu, iară mai pre urmă și cu noi, când va porunci ziditorul tău și al nostru ca, sălășluindu-ne cu toții, nu în partea morților cea din stânga, ci în ceata viilor cea de a dreapta, să dăm laudă de mulțămire lui Dumnezeu, cântând dimpreună cu David: Nu cei morți te vor lăuda pre tine, Doamne, ci noi, cei vii, bine te vom cuvânta de acum și până în veac.

1822, Aprilie 12, în Brașov."

Acest cuvânt s'au scris aici pre anume, și pentru pomenire, și pentru ca să zică fiecare cetitor: Dumnezeu să-l ierte!, după povața creștinătății.

Iară, pre la sfârșitul lunii lui Maiu, au început cei mai mulți ca să vorbească pentru dumnealor boierii, cum că s'ar fi hotărît în Țarigrad a se orândui Domn unul dintre dumnealor; și mai vârtos prin gazeturile Austriei se publică că prea-înalta Poartă otomanicească au hotărît ca să facă Domni la aceste două eparhii dintre dumnealor boierii pământeni și că după serbătoarea Baiaramului este a-i îmbrăca și căftăni. Aceste vestindu-se către toți de obște, cine poate povesti câtă bucurie s'au pricinuit la tot norodul, nădăjduind fiecare liniștea cea desăvârșită și adunarea tuturor celor depărtați, ca să se întoarcă la ale sale, bine încredințându-se cu toții că după orânduirea Domnilor este a se ușura răspunderile, cum și oștirile să se împuțineze cu ridicarea din țară?

Apropiindu-se într'acestea și vremea coasei fânului pre acest timp, leatul 1822, s'au făcut chibzuire de către dumnealui Caimacamul și boierii ce erau în București pentru fânul cel trebuincios, atât la magazia Bucureștilor, pre la județe, cât și pre la toate poștele din douăsprezece județe, dându-se chiar a se cosi cu salahori 15.949; care fân se

măsură, însă 6.810 să se pună la magazia Bucureștilor, însă:

3810 din județul Ilfov
1000 „ „ Dâmbovița
1000 „ „ Vlașcei
1000 „ „ Teleorman
6810
3575 să se pună pre la magaziile de pre la județe.
5564 să se pună pre la toate poștele din 12 județe.
15949

Pentru care s'au dat porunci pre la județe a se pune în lucrare cositul acestui fân cu salahori din fiecare sat, iară nu cu orânduială de cislă pre sate. Apoi, la 15 ale lunii lui Iulie, venind de la Țarigrad al treilea rând de scrisori de la dumnealor boierii, de la 10 ale acesteia scrise, și cuprinzând, între altele, atât pentru întoarcerea dumnealor, că preste puține zile sunt a purcede din Țarigrad, cât și pentru tertipul facerii fânului cel trebuincios, atât pentru caii poștelor, cât și pentru tainul paznicilor țării, s'au întocmit de iznoavă carar pentru cositul fânului, dându-se poruncile otcârmuirii ca la magazia Bucureștilor să se pună numai 1.500 care fân de măsură, cum și pre la județele de câmp să se pună pre loc câte 200 care de fân la o magazie a județului. Asemenea și pre la poște să se pună fânul cel trebuincios după suma cailor ce va fi.

Cu care această micșorare a celui d'intâiu tertip, nu numai s'a făcut o mare ușurare săracilor lăcuitori, dar s'a pricinuit și o nespusă bucurie la toți de obște, înțelegându-se dintr'aceasta că este a se ridica oștirile din politie, rămânând numai cei trebuincioși de pază. Îndată vestindu-se această împuținare a fânului trebuincios în tot cuprinsul țării, cum și în Brașov, au început cei din țară a se veseli cu toții pentru aceasta, cum și cei din Brașov au făcut pornire a ieși cu necontenire în țară, rămânând unii pre la Ploiești, pre la Bucov, și alții pre la Câmpulung și Pitești.

Dar dintre Arnăuții ce erau fugiți în Brașov, prinzând

de veste pentru ieșirea familiilor în țară, fără temere ieșia' și ei, în cete de zece și cinsprezece inși înarmați și, păzind la strâmtoarea munților, jăfuia' și prăda' multe din familiile ce veniau în țară, precum și pre niște negustători armeni ce ieșiau cu familiile lor, apucându-i de la Sinaia mai sus, li-au luat multe lucruri și argintărie, cum și banii în naht ce au găsit la dânșii. Pentru care luând înștiințare Luminăția Sa Chehaia-Pașa, au orânduit pe drumul Brașovului un cârc-serdar cu 50 neferi de pază, a se primbla din vama Temișului până în Câmpina, poruncindu-i cu strășnicie ca să vâneze și să prindă negreșit pre acei făcători de rău, a rămânea drumul Brașovului slobod și fără periculare *(sic)*. Precum, și slăvitului Silihtar-Aga de la Focșani, poruncindu-i pentru drumul vamei Buzăului a îngriji de spre făcătorii de rău ca să nu bântuiască pre cei ce ar ieși din Țara Nemțească, au orânduit și Slăvirea Sa într'adins paznici a priveghia, mai vârtos că se sfetise și pre acolo un căpitan Constantin, Grec de felul lui, înhăitat cu alți cetași, carele ieșia pre supt cumpăt din vama Buzăului, împreună și cu oamenii săi, de jăfuiau familiile ce se întorceau în țară. Pre care prinzându-l orânduiții slăvitului Silihtar-Aga, d'impreună și cu un tovarăș al său, i-au trimis numai decât în bună pază către Luminăția Sa Chehaia-Pașa, și, luându-li-se tacrirul de cercetare în scris, au orânduit pre amândoi de s'au spânzurat în târg, spre pilda înfrânării. Iar la 19 ale lunii lui Iunie al leatului 1822 s'au vestit cum că ar fi venit de la Țarigrad într'adins tătar cu firman împărătesc pentru ridicarea oștirilor din Valahia și Moldova, poruncindu-se ca să se ridice mai întâiu Ienicerii de la Iași în rânduri rânduri, iar nu de odată, ca să nu se pricinuiască supărări pe unde vor trece, cum și lor lipsă la cele de trebuință de hrană. Apoi să se ridice și ceilalți, fiindcă este a veni dimpreună cu boierii din Țarigrad orânduitul capugibașa cu 1.500 paznici, a fi pentru străjuirea țării.

Și așa, la 28 ale lunii, au și făcut pornire a se ridica

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ienicerii de la Iași, cari pre la Tecuciu au și trecut toți la Brăila, cum și din București la 3 ale lunii lui Iulie s'au ridicat slăvitul Hasan-beiu cu toți ostașii giurgiuveni și ai Rusciucului. Iar la 5 tot ale acestei luni, venind poruncă de la Măria Sa Silistra-Valesi ca să meargă Luminăția Sa Ahmet-Pașa din București cu dumnealui Caimacamul acolo la Silistra, au și plecat îndată, luând și pre dumnealui Postelnicul Costache Negri, Caimacamul, împreună. Și numai decât s'au vestit cum că asemenea s'au ridicat și dumnealui Ștefanache Vogoride, Caimacamul de la Iași, cum și dumnealui Căminarul Costache Samurcaș, Caimacamul de la Craiova, ducându-i tot la Silistra.

De unde au venit poruncă înscris de la Măria Sa Silistra-Valesi către dumnealor boierii, cuprinzătoare că se orânduiește dumnealui Vornicul Alexandru Nenciulescu Caimacam în locul dumnealui Postelnicul Costache Negri ca să caute trebile i maslahaturile țării. Și, într'o Vineri dimineață, la 7 ale lunii lui Iulie, strângându-se din poruncă boierii la conacul Luminăției Sale Chehaia-Pașa, s'au cetit această poruncă în auzul tuturor, și de acolo, fiind boierii la casele de adunare, dimpreună cu dumnealui Vornicul Alexandru Nenciulescu, au început să se caute trebile. Și îndată s'au dat de știre de la Mitropolie ca să se strângă boierii acolo, fiindcă au venit tătar de la Țarigrad cu scrisori. Și, pre la trei ceasuri din zi suindu-se cu toții la Mitropolie, unde s'au adunat și mulți dintre norod, ca să afle pentru venirea tătarului, s'au cetit numaidecât împărătescul firman prin care se vestia că prea-puternica Împărăție au orânduit Domn pre Măria Sa Grigorie Ghica Voevod, unul dintre dumnealor boierii pământeni, precum mai jos anume se arată și cuprinderea împărătescului firman, tâlmăcit pre limba românească:

„Lauda neamului Mesiei, boierilor Divanului ce vă aflați în memlechetul Valahiei, crească-vă supunerea voastră. Sosind această împărătească înaltă poruncă, să vă fie cunoscut că cu cea de acum prin mijloc izgonire a celor

mai dinainte pricinuite nestatornicie și răzvrătiri întru cele cu diadohie rămase împărățeștile noastre locuri ale Valahiei și Moldovei, deșertându-se și curățindu-se cu ajutor dumnezeiesc aceste două eparhii de urâtele stârvuri ale apostaților, ca să se întoarcă liniștea și răsuflarea la nevinovații raiale și ca să se facă cuviincioasa siguranță, au sosit rândul ca să se orânduiască și să se așeze Domni.

„Dar, fiindcă cei din ceata Grecilor mai dinainte Domni, osebit că au fost cei întâiu mișcători și desăvârșit lucrători răzvrătirii, și către acestea au îndrăznit la feluri de fesaturi *(sic)* și răutăți, apoi îndrăznind făcea' și o mulțime de nedreptăți și cu cea într'o parte de loc pribegie cu adevărat s'au arătat necredința lor, iar boierii pământeni, slugile mele, totdeauna privia' stând temeinici în mijlocul raialâcului și supunerii lor, dintre cari unii venind dăunăzi la împărătescul mieu prag, au arătat, pre lângă datornica lor credință, și nevinovățire. Pentru aceia, numai și numai spre creșterea liniștii și siguranței lăcuitorilor acestei țări și a sărmanelor raiale, s'au făcut împărăteasca voință pentru orânduire și alegere de Domni dintre acești pământeni, după cum din vechime au curs și așa cum s'au revărsat și s'au dăruit din nedeșertatele împărățeștile mele mili Domnia Țării-Românești, la unul dintre cei mai cu ipolipsis dintre pământenii boieri ce s'au aflat aici, temeiul celor mai întâiu ai neamului Mesiei Grigorie Ghica (al cărui sfârșit să fie bun). Deci, fiindcă numitul Domn, după cum urmează, plecând de aici, este ca să meargă la Silistra spre înlocuirea etpaiului său, până a ajunge la numitul loc, ca să se întocmească și să se otcârmuiască numita țară cu bună orânduială și ca să se ocrotească săracii raialei și în tot chipul să se cunoască trebuincioasele credințe și sadacaturi, s'au orânduit și s'au înlocuit Caimacamii domnești dintre cei împreună cu dînsul veniți în Țarigrad boieri pământeni, temeiul neamului Mesiei Banul Barbu Văcărescu și Aga Mihăiță Filipescu (a căror supunere înmulțească-se). Până când dar să ajungă numiții la București, cu o glăsuire să vă siliți a căuta și a îndrepta sluj-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

bele cele trebuincioase și trebe ale țării. Și, fiindcă s'au cerut prin tacrir de către numitul Domn ca să se scrie înaltă împărătească poruncă a mea, care să fie către voi, s'a dat firmanul acesta, ca să vă purtați și să puneți în lucrare după mijlocul ce s'a zis. Și într'adins s'a scris și s'a trimis această înaltă împărătească poruncă.

Deci, până a ajunge acolo cei din partea Domnului numiții Caimacami, să vă siliți și să vă sârguiți întru unire cu înțelepciune și cu credință ca să căutați și să puneți la cale după următoarele obiceiuri trebuincioasele slujbe, și să săvârșiți neapărata lucrare spre otcârmuirea săracilor și neputincioaselor raiale, și să întocmiți trebile numitului memlechet. Către aceasta să vă sârguiți întru cele spre liniștea și răsuflarea săracilor, ocrotindu-i de nedreptăți și răpiri. Drept aceia s'au scris această înaltă poruncă, care, îndată ce va sosi, să vă purtați după mijlocul de mai sus, și să lucrați după neapăratele supunerii semne ale acestei înaltei împărătești porunce, ce cere supunere, și să vă depărtați cu totul de cele împotrivă. Așa să știți, dând credință la sfintele semne. S'au scris la sfârșitul lunii lui Șaval 1237."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După cetirea împărătescului firman făcându-se cunoscut la toți Domnia Măriei Sale Grigorie Ghica Voevod, s'au umplut sufletele tuturora de bucurie, încât unora se părea că tot nu va fi adevărată această vestire. Apoi, cetindu-se și osebitele cărți de la Măria Sa către dumnealor boierii din București, vestitoare că prea-puternica Împărăție, revărsând din nedeșertatele milele Împărăției sale, s'au orânduit Domn al Țării-Românești, dându-i-se și zapt-firman împărătesc de Domnie la zi 1-iu de Iulie al acestui leat 1822, și poruncind ca să se îngrijească pentru toate trebile și maslahaturile țării până vor veni și orânduiții de către Măria Sa boierii Caimacami, cum și alt firman, cetindu-se împărăteasca poruncă, tot cu aceiași cuprindere, pentru dumnealui Vornicul Alexandru Nenciulescu, că s'au orânduit Caimacam la Craiova, și osebită carte domnească

poruncitoare ca să se scoale dumnealui Vornicul ca să meargă la Craiova a căuta, dimpreună cu dumnealui Logofătul Dumitrache Bibescu și cu dumnealui Logofătul Dumitrache Brăiloiu și dumnealui Clucerul Ioan Gănescu și cu dumnealui Clucerul Dincă Brăiloiu, de toate trebile și socotelile celor cinci județe până la venirea Măriei Sale, au rămas cu toții întru desăvârșită încredințare, mulțumind lui Dumnezeu pentru această nenădăjduită bucurie ce din Pronie cerească au dobândit neamul românesc, vestindu-se încă că și la Iași s'au orânduit Domn tot dintre dumnealor boierii pământeni de acolo, adecă pre Măria Sa Ion Sturza Voevod. Și îndată dumnealor boierii din București pe de o parte au făcut publicații pre la toate județele pentru Domnia Măriei Sale lui Vodă, pornind și răspunsuri la Țarigrad, atât către prea-puternica Împărăție de mulțămire, cât și către Măria Sa Vodă sinhariticon de bucurie; care le-au trimis prin Măria Sa Pașa de la Silistra cu osebitul arzmahzar, ce se înseamnă mai jos anume spre pomenire:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Către prea-înălțatul și prea-strălucitul Mare-Vizir Mehmet-Selim-Pașa, Silistra-Valesi. Aducem prea-plecată închinăciune până la pământ, sărutând urmele luminatelor Măriei Tale picioare. Cu prea-plecatul nostru arzmahzar arătăm milostivirii Înălțimii Tale că, astăzi, la 7 ale acestei următoare luni Iulie, am primit cu dumnealui Tătar-Agasi împărătescul firman vestitor nouă cum că prea-puternica Împărăție au revărsat milostivirea-i asupra noastră și asupra ticăloasei țări, de ni-au orânduit Domn dintre pământenii noștri, bun patriot și împodobit cu multe daruri destoinice, pre Măria Sa Grigorie Dimitrie Ghica Voevod. De care nu suntem vrednici după cuviință a arăta mulțumirea ce avem cu toții de obște pentru această mare facere de bine și nemărgenită milostivire ce ni s'au hărăzit, decât, înălțând mâni și glas de rugăciuni către atot puternicul Dumnezeu, ne rugăm fierbinte să păzească în veci nestrămutată slavă și mărirea prea-puter-

nicii Împărății, cum și pre Înălțimea Ta să te apere de orice împotrivire și să te țină cu tot fericitul bine, întocmai după pofta inimii, atât aici, în lumea asta, cât și în veacul viitor să te așeze în veșnicile desfătări ale Raiului, pentru multul ajutor ce am cunoscut de multe ori în faptă că ai făcut Înălțimea Ta nouă și ticăloasei țări la multe păsuri și nevoie, cum și acum la hărăzirea Domniei cu bună alegere de obraz destoinic, împodobit cu vrednice haruri și bunătăți.

De care făcând prea-plecatele răspunsuri, atât către milostivul Devlet, cât și către Măria Sa Vodă, le trimiserăm iarăși prin dumnealui Tătar-Agasi."

Iară, pre de altă parte, au trimis într'adins lipcan la Brașov către preaosfințitul părintele Mitropolit chir Dionisie și către dumnealor boierii ce erau acolo, cu cartea domnească ce venise din Țarigrad și cu scrisoare din partea dumnealor, vestitoare pentru Domnie și poftitoare pentru ieșirea dumnealor din Brașov. Cari, adunându-se cu toții la părintele Mitropolit, după ce s'au cetit scrisorile, s'au sculat cu toții de au mers spre heritismòs la Luminăția Sa Domnița Mărioara Hangerì, Doamnă Măriei Sale lui Vodă, și, priimindu-i cu mare bucurie de au făcut țeremonia cuviincioasă, mulțămi fieșcăruia după cădere. Apoi, întorcându-se iarăși la conacul părintelui Mitropolit, au făcut cu toții răspuns de heritismòs către Măria Sa Vodă, cum și către boierii din București, cuprinzând că s'au umplut cu toții de bucurie pentru milostivirea ce-au arătat prea-puternica Împărăție de au orânduit Domni și oblăduitori dintre patrioții țării, binevoind prea-puternica Împărăție de au preînoit toate privileghiurile țării, și că au hotărît cu toții ca să iasă în țară fără întârziere. Dară, fiindcă toate casele sunt harvaladisite de conac, neavând unde să tragă după venirea dumnealor, să facă cunoscut unde se cuvine pentru aceasta, ca să se deșerte casele de conace, spre a se putea mai din vreme să se meremetisească și să se îngrijească, ca să aibă fieșcare

după ieşirea dumnealor din Brasov unde să tragă, iar nu să şadă, când vor veni, pre la hanuri şi pre drumuri, căci îndestul au pătimit atâta vreme în Braşov pre la uşi străine, şi cu atâta cheltuială, din care pricină au cercat dumnealor atâtea discolii şi întrebuinţări pre acolo, rugându-se dumnealor a se face cuviincioasa îndreptare spre a se deşerta casele de conace, să-şi orânduiască fieşcare oameni ca să le curăţe de mulţimea gunoaielor şi dărăpănării ce s'au făcut. Osebit au făcut unii şi în parte scrisori de binecuvântare, atât către Măria Sa Vodă, cât şi către alţii, şi le-au trimis, pre la Bucureşti, la Ţarigrad, care, spre podoaba cuvântului, se înseamnă acî pre anume:

„Către Măria Sa Vodă.

„Se cuvenia, o bine-credinciosule şi luminate Doamne, ca mai mult să tinză cuvântul nostru şi acuşi, spre lauda minunilor lui Dumnezeu. Dară, fiindcă vremea deocamdată nu ni dă îndemânare, nădăjduim ca prin trei însemnări numai să vă facem înţelegerea mulţămitei cu care ne cunoaştem îndatoraţi nemărgenitei milostiviri şi adâncilor judecăţi ale lui Dumnezeu. Mai întâiu, că, neamul acesta românesc de la o vreme încoace fiind cu totul asuprit de pricinile cele ştiute tuturor, au aflat acum uşurare prin schimbarea dreptei celui Prea-Înalt, a cărui ameninţare, strălucind Împărat al Ţarigradului, ne-au dat, spre milostivire, între neamuri. A doua, că cinstitele şi vechile privileghiuri ale acestei ţări şi ale fericiţilor de odinioară ctitori ai sfintelor lăcaşuri iarăşi s'au înoit. Iară a treia şi cea mai vrednică de privire că pre Măria Ta te-au ales şi te-au ridicat pre Scaunul strămoşilor Măriei Tale, a căror bunătate şi până în ziua de astăzi se vesteşte şi ca pe un alt Moise te-au făcut Dumnezeu cunoscut pcvăţuitor smeritului nostru neam. Toate aceste trei mari săvârşiri sunt adevărat date de la prea-puternica Otomaniceaşcă Împărăţie, însă după ce cunoscătorul inimilor Dumnezeu au mişcat inima prea-puternicului nostru Împărat, de a mai aduce ţara în bună stare cea d'intâiu şi

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a răsufla din asupririle veneticilor ce umbla' să o înghită, de vreme ce, după zisa lui Solomon, inima Împăratului este în mâna lui Dumnezeu. Mulțămim dară prea-nemărginitei milostivirii Sale și ne rugăm pentru îndelungarea vieții și buna norocire a Devletului și pentru sănătatea și pașnica petrecere și îndelungata viață a Măriei Tale de-asupra strămoșescului Scaun, nădăjduindu-ne că prin râvna Măriei Tale se vor păzi neclintite privileghiurile cele vechi ale țării și dumnezeiești lăcașuri pre încet își vor veni la starea în care le-au lăsat fericiții ctitori, și atunci cu adevărat ca un finic vei înflori și ca un chedru din Livan te vei înmulți, căci așa se cade a se blagoslovi omul cel ce se teme de Dumnezeu."

„Către dumnealui blagorodnicul Banul Barbu Văcărescu.

Cu focul se lămurește aurul, iară oamenii cei priimiți se lămuresc în cuptorul smereniei, zice Sirah. Mare a fost mâhnirea ce ni-a pricinuit plecarea dumnealui la preaînalta și izvorâtoarea de milostivire Împărăție, la acest fel de vremi cu feluri de bănuieli. Dară iarăși cine altul era mai vestit și mai cu duioasă inimă a arăta prea-sfântului prag păsurile și lacrimile acestei ticăloase țări decât cel dintâiu al neamului vechiu, carele de odată cu fericita așezare a întâii Domnii a țării noastre și-au tras blagorodnicul neam cu bune vestiri până în zilele noastre? Că au nu din cei de aproape rudenii dumnealui au ieșit acea vestită odraslă, dumnealui pururea pomenitul Marele-Vistier Ianache Văcărescu, cel ce, nu numai pentru învățătura limbii elinești, ci și a prea-vestitei și vechii limbi arabicești s'au arătat numit și lăudat înaintea marilor și prea-slăviților Viziri din vremea dumisale, prin care plăcere s'au miluit și s'au cinstit mărimea blagorodiei boierești a domnescului Scaun al Bucureștilor?

Care altă familie s'a învrednicit a priimi în sânul său pre vestitul acela și vechiul neam al șiruirii Domnilor ghiculești decât familia dumneavoastră, din care acum, prin dumnezeiască amelințare, care au mișcat inima prea-mi-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

lostivului nostru Împărat, s'au ridicat iarăși neamul românesc la privileghiurile sale cele vechi prin ridicarea pre strămoșescul Scaun a prea-bunului credincios și de Hristos iubitorului nostru Domn Ioan Grigorie Ghica Voevod, ale căruia fericite zile lungească-le Dumnezeu ca pre ale celui de odinioară Mathusalem, ca doar și noi prin mijlocirea dumnealui ne vom umbri supt umbra aripilor sale și ne vom răcori de pripecul și zăduhul ce până acum l-am simțit până la băierile inimii de către veneticii cei voitori de rău ai moștenirii noastre. Învrednicească-te dară Dumnezeu ca cu râvna aceia a strămoșilor domniei tale să mijlocești curățirea neghinelor ce umpluseră holda noastră și îneca' pre grâul cel curat al patriei și dăruiască-ți dumitale adânci și unse bătrânețe ca să te bucuri de bucuria Domnului blagorodiei tale și de întemeierea strămoșescului cămin."

Și dumnealor boierii din București, mergând la Luminăția Sa Chehaia-Pașa, dimpreună cu scrisoarea boierilor din Brașov, de au făcut arătare pentru toate casele boierești, au luat răspuns că după ieșirea dumnealor boierilor din Brașov, sosind și dumnealor boerii Caimacami, se va face atunci îndreptare.

Deci dumnealui Vornicul Nenciulescu numaidecât au plecat la Craiova spre otcârmuirea celor cinci județe. Unde de-odată s'au făcut după sosirea dumnealui oarecare sfadă cu dumnealor boierii Craiovei, apoi preste puțin, unindu-se într'o glăsuire cu dumnealui Vornicul Nenciulescu, s'au pus în carar toate trebile acelor cinci județej, dându-se porunci și pentru facerea breaslei pandurilor după întocmirea ce s'au făcut de la Vistierie. Apoi, sosind la 16 tot ale lui Iulie și al doilea rând de scrisori de la Măria Sa Vodă, cuprinzătoare tot pentru vestirea de Domnie, și ca să se facă îngrijire a se proftaxi la Țarigrad o sumă bună de bani spre întâmpinarea cheltuielilor Domniei, cum și patru care mocănești cu cai, pentru trebuința angarlâcului Măriei Sale, s'au făcut de către dumnealor boierii cuviincioasa îngrijire, atât pentru bani, luându-se cu împrumu-

tare, cât și pentru carele ce s'au cerut. Și numai decât s'au pornit la Țarigrad, iar, la 22 ale lunii lui Iulie sosind și dumnealor boierii Caimacami orânduiți la Silistra, s'au înfățișat la Măria Sa Silistra-Valesi, și, făcându-li-se cuviincioasa cinste și țeremonie de către Măria Sa, au și plecat a doua zi, trecând Dunărea, de au venit la 24 ale lui Iulie în București, unde nu puțină bucurie s'au pricinuit la tot norodul cu venirea dumnealor. Și, îndată făcându-se cărți de publicație pre la toate județele venirea dumnealor, au pus numaidecât în lucrare, atât otcârmuirea țării, cât și întocmirea unora din ispravnici și vechileturile unora din boieri, după trebuință. Pe de altă parte, au luat dumnealor întru îngrijire și cererile oștilor pentru răspunderea lefilor și darea tainurilor, bine întocmind a nu se pricinui vre un fel de lipsă.

Au sosit de la Brașov și dumnealui Vornicul Matache Racoviță și dumnealui Vornicul Constantin Bălăceanu, d'impreună cu dumnealui Vornicul Iordache Golescu, ginerele dumnealui, și cei doi fii ai dumnealui, adecă dumnealui Hatmanul Ștefan Bălăceanu și dumnealui Aga Costache Bălăceanu, venind cu dumnealor și dumnealui Logofătul Nestor. Și, însoțindu-se cu dumnealor boierii Caimacami, au îmbrățișat cu toții otcârmuirea tuturor treburilor țării, și întru unire se întocmia lucrarea maslahaturilor și săvârșirea trebuinților, fără de cel mai mic cusur. Încă, asupra trebuincioaselor tainaturi de pâne și carne făcându-se cuviincioasa chibzuire, s'au mai scos în țară și alt ajutor pre toate stările, precum se arată:

3	bănițe	de	fiecare	postelnic
3	„	„	„	neamul
3	„	„	„	mazilul
3	„	„	„	ruptașul
3	„	„	„	breslașul
3	„	„	„	cumpănașul
3	„	„	„	ludele birnic
2	„	„	„	scutelnicul
1	„	„	„	poslușnicul,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

care să se răspunză în bani: însă baniţa câte lei trei, a se strânge banii la Vistierie. Care s'au şi pus în lucrare. De la Braşov au venit o scrisoare din partea părintelui episcop al Argeşului chir Ilarion către dumnealui Aga Mihăiţă Filipescu, care se trecu aici pre anume, spre vedere:

„Seara se va sălăşlui plângerea şi dimineaţa bucuria, zică psalmistul, şi nu fieşcecum, ci numai pentru cei ce nădjduiesc spre Domnul şi descopere într'însul calea ta, şi el va face şi va scoate ca o lumină dreptatea ta şi judecata ta, ca o amiazăzi. Nişte grăiuri ca acestea s'au cunoscut împlinite şi cu mergerea d-voastră la prea-înaltul prag, carele este ochiul luminii, cel ce priveşte obidele supuşilor săi. Şi, fiindcă, după cum zice Solomon, inima Împăratului este în mânile lui Dumnezeu, s'au mişcat acolo inima prea-puternicului Împărat spre mângâierile d-voastră şi ale moştenirii d-voastră, şi v'au hărăzit milele sale ce acum se răsună în urechile oamenilor. Mulţumim dar grabnicului ajutor al lui Dumnezeu, că vă socotiaţi de unii alţii ca nişte morţi şi aţi înviat, şi ca nişte pierduţi şi v'aţi aflat, şi aţi venit iarăşi în dorita patrie, încununaţi cu haruri împărăteşti. Şi acestea aţi dobândit, nu pentru alta atât, cât pentru cea dintru adâncul inimii râvnă spre folosurile patriei pe care o vedeţi cu totul împilată şi, mai-mai înghiţită de veneticii voitori de rău a strămoşeştii ocine a noastră. Nu suntem dar la îndoială că patimile ce simţim de la venetici ni vor fi învăţătură şi se vor cunoaşte ochii cei ce deoache şi vederile cele veninate, care au otrăvit pre pământenii cei adevăraţi. Milostivul Dumnezeu, a căruia dreaptă au făcut această schimbare, să nu se îndure şi de acum înainte, ci spre mai bună îndreptare să întărească privileghiurile ţării noastre.

Drept aceia priimească-se acum deocamdată şi această închinăciune şi bucurie a venirii d-voastră, iar mai pre urmă veţi priimi şi cea de faţă plecăciune a noastră, cu care nădăjduim că vei călca şi dumneata în urmele strămoşilor şi unchilor domniei tale.“

Iar la 10 ale lunii lui Avgust s'au înfățișat la Divan dumnealui secretarul chesaro-crăiești Aghenții, monsiù Udrițchi, făcând arătare și prin graiu și prin notă în scris cum că pre la Rușava ar fi coborând pre aici prin țară dumnealui elciul chesaro-crăiești puteri ca să meargă la Țarigrad, cum și pre la Brașov se coboară cinstit aghent monsiù Flaișah[1], a veni în politia Bucureștilor. Și îndată Divanul pe de o parte au dat de știre dumnealui Caimacamului Craiovei pentru coborârea cinstitului elciu, cum și către dumnealor boierii ispravnici de Prahova au trimis poruncă pentru venirea aghentului, iar, pre de altă parte, s'au orânduit și întradinși mehmendari de către Divan, de s'au trimis înainte, atât pre drumul Craiovei, cât și pre drumul Câmpinei, ca să-i priimească și să-i aducă până în București. Și, fiindcă de la Țarigrad nu se mai ivia niciun fel de trimis de la Măria Sa Vodă în diastimă de douăzeci și opt de zile, și nu se putea lua nicio vestire pentru această zăbavnică tăcere, se afla norodul întru feluri de bănuieli, neputând judeca mâlcire de atâta vreme. Și mai vârtos iubitorii de zavistii multe scorniri tâlmăcia' pentru Măria Sa Vodă, până la 18 ale lunii lui Avgust, când au și sosit în București într'adins tătar cu scrisori de la Măria Sa Vodă, prin care se vestia că pre la 11 ale lunii lui Avgust au plecat din Țarigrad a veni la Silistra, unde să se trimită de către dumnealor boierii Caimacami un boier mehmendar înaintea Măriei Sale, ori dumnealui Vornicul Constantin Bălăceanu sau altul care vor socoti dumnealor. Și osebit se vestia printr'acele scrisori cum că în părțile Moreii, unde se războia' apostații greci cu Turcii, ar fi întrat un trup de 20.000 ostași împărătești de au izgonit pre apostați fără de vre-o vărsare de sânge. Iar din rostul tătarului ce au venit cu scrisori de la Țarigrad s'au aflat cum că dimpreună cu Măria Sa Vodă ar fi venind și patru Turci, oameni mari, adecă unul basbeșleaga Gavanos-zadea, cel ce are a ședea în politia Bucureștilor, mai mare preste 2.000

[1] Fleischhackl de Hakenau.

Turci păzitori, cari sunt orânduiți în Țara-Românească, altul Divan-Efendisi lângă Măria Sa Vodă, altul Imbrohor împărătesc și altul Cheagà.

Și așa la 23 ale lui Avgust s'au și pornit din București dumnealui Vornicul Constantin Bălăceanu a merge la Silistra înaintea Măriei Sale lui Vodă. Iar Luminăția Sa Chehaia-Pașa, având a lua o sumă mare de bani de la Vistieria țării pentru lefile ascherliilor, apururea făcea cerere către dumnealor boierii Caimacami, și prin scris hotărâre, că, de nu se vor plăti banii până la 5 ale lunii lui Septemvrie, preste 350.000 ce se cerea', se vor mai adăuga și alți lei 18.000 pre o lună, și atunci va fi mai mare împovărare. Pentru care făcând chibzuire dumnealor boierii Caimacami pentru plata acestor bani, s'au găsit cu cale ca să se îndoiască husmetul vinăriciului și oieritului pre un an, și, până a se pune în lucrare, pre de o parte a înștiința Măriei Sale lui Vodă pre drum pentru aceasta, iar, pre de alta, au pus dumnealor la cale, făcând cislă, atât pre mănăstiri, cât și pre toate isnafurile din București, ca să se strângă acești bani cu cuvânt de împrumutare și să se dea spre exoflisis al cererii ce se făcea ca să se ridice oștirile din București, precum se zicea că, după ce se vor plăti banii, sunt a se ridica. Și, după înștiințarea dumnealor boierilor Caimacami, venind răspuns de la Măria Sa Vodă cu priimință pentru chibzuirea ce au făcut, de îndoiala amânduror husmeturilor ce s'au zis, făcându-i desăvârșit plirexusii, ca niște Caimacami, a săvârși în locul Măriei Sale și această neapărată cerere, au rămas deocamdată chibzuirea îndoielii husmeturilor nepusă în lucrare până la sosirea Măriei Sale lui Vodă. Și, osebit, fiindcă de către Măria Sa se poruncia să meargă din București la Silistra două luminate beizadele ale Măriei Sale, însă beizadea Costache, cel mai mare, și beizadea Iorgu, cel de al doilea, dimpreună cu dumnealui Aga Mihail Ghica, fratele Măriei Sale (bun de tată, iar nu și de mamă), și Căminarul Nicolae Trăsnea și alți doi mai mici din oamenii casei Măriei Sale, s'au făcut cuviincioasa gă-

tire din București, de-au plecat cu toții la Silistra.

Unde la 27 ale lunii lui Avgust au sosit și Măria Sa Vodă, fiind fost plecat de la 11 Avgust din Țarigrad. Și, trăgând la orânduitul conac acolo, a doua zi au trimes pre beizadele spre închinăciune la Măria Sa Paşa Silistra-Valesi. Carele i-au priimit cu îndestulă cinste, încă la ieșire lî-au tras câte un armăsar peșcheș, cu tot tacâmul, de-au încălecat amândouă beizadelele, de la Paşa-Capusi, precum asemenea s'au zis că au dat Măria Sa Paşa și beizadelelor Domnului de Moldova, ieșind vorbă cum că este hotărâre ca fieșcare Domn să-și trimită câte o beizadea la Țarigrad, a sta la Poartă, ca un amanet.

Și după aceasta au mers și amândoi Domnii la Măria Sa Paşa spre închinăciune și mulțămită. Cărora li s'au făcut mare cinste, priimindu-i cu îndestulă bucurie și orânduindu-i a sta pre la gătitele conace până la ziua hotărâtă pentru înlocuirea halaiurilor.

În politia Bucureștilor au sosit însă, tot la 27 Avgust, aghentul nemțesc monsiù Flaișah, așezându-se la conacul dumnealui ce-l avea și mai înainte. Cum și la 4 ale lui Septemvre au întrat în București cinstitul elciu chesaro-crăiesc ce mergea la Țarigrad[1], poprindu-se în București pentru câtevași zile. Și tot într'acea zi au sosit de la Țarigrad elciul englesesc[2] în București, carele prin Țara-Românească mergea în țările Evropei, la locul unde se adunaseră aliații Împărați, adecă la Verona, pentru săvârșirea congresului ce se făcea asupra tuturor apostasiilor ce se tot ivia' în multe părți. Și, mergând a treia zi spre întâlnire la Luminăția Sa Chehaia-Paşa, între alte halveturi ce ar fi avut, au făcut întrebare și pentru oștirile din țară, cum de nu s'au ridicat, pentru că a sa știință era încă din Țarigrad de când au plecat cum că oștirile s'au dat împărătească poruncă de a se ridica din țară și au luat răspuns de la Luminăția Sa Chehaia-Paşa cum că încă n'au priimit încă poruncă de aridicare, dar adastă din zi în zi ca să-i vină

[1] Ottenfels.
[2] Strangford.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

poruncă pentru aceasta. Și, după ce și-au luat ziua bună, au mai adaus elciul că nu știe ce răspuns să dea acolo unde merge pentru zăbava ridicării oștirilor. Și așa, stând în București două zile de s'au mai odihnit, a treia zi, la 7 ale lui Septemvre, au și purces din București, trecând pre la Câineni înnăuntru. Asemenea și elciul chesarocrăiesc ce mergea la Țarigrad, zăbovindu-se câteva zile în București, au mers spre contra-visită la Luminăția Sa Chehaia-Pașa, și, făcând vorbă amândoi, atât pentru alte priicine, cât și pentru ridicarea oștirilor din țară, nefiind priimit între aliații Împărați ca să fie pașalâcuri întru aceste două țări, au luat răspuns de la Luminăția Sa că, îndată ce se va face halaiul Domnilor la Silistra, este a se da poruncă și pentru ridicarea oștirilor din țară, când atunci se va ridica și chiar Luminăția Sa din politia Bucureștilor ca să meargă la Silistra. Și peste patru zile au plecat din București cinstitul elciu de s'au dus pre la Silistra la Țarigrad, făcând în diastima zilelor ce au șezut în București și adunare de mulți sudiți și alții la biserica de la Bărăție, unde, după săvârșirea slujbei, s'au cetit cartea Împăratului Franțisc, ce, împreună cu cavalaria și dar de galbeni, adusese cinstitului aghent monsiù Flaișah, cum și osebit dar de 500 galbeni împărătești dumnealui secretariului Aghenției, sinior Udrischi, carele în toată diastima spărgăluirii Bucureștilor nu au lipsit din politie, stând nepristan în București și ocrotind cu tot dinadinsul pre toți sudiții austriacești, cum și pre cei rusești, mai în urmă, după ce s'au ridicat Cancelaria Consulatului rusesc, iar mai ales către cei rămași în politie pământeni s'au arătat cu mare fierbințeală, apărându-i de tot felul de bântuieli, strângând și umblând mulțime de famiiii, atât la conacul său, cât și prin prejur, ferindu-i de orice spaime și ajutorându-i în feluri de chipuri, precum știut este de toți.

Și la 9 ale lui Septemvrie au început a se ridica Zaporojenii din politia Bucureștilor, orânduindu-se într'adins cavas-basa de s'au dus cu dânșii până la Dunăre, spre a nu se răspândi la drum, nici a face vre-o supărare sau

omoruri pre la satele unde vor trece, pornindu-se și preste o sută care boi, de s'au dus cu bolnavii ostași. Și apoi iarăși și a doua zi s'au pornit dintre ostașii ce erau pre jos, venind vestire și de la Silistra cum că Sâmbătă, la 9 ale lunii lui Septemvrie, s'au făcut alaiul și țeremonia Domnilor, primiindu-se de către Măria Sa Pașa Silistra-Valesi mai întâiu Domnul Moldovei și apoi Domnul Țării-Românești, cărora li s'au făcut destulă cinste și țeremonie. După care îndată au și pornit Măria Sa Pașa Silistra-Valesi poruncă în scris către dumnealui Barbu Văcărescu Caimacamul, cu într'adins bumbașir, hasnatarul Măriei Sale, făcându-i cunoscut pentru ridicarea oștirilor, ca să se îngrijească pentru carele ce vor trebui și conacele după drum și altele, a nu se face cusur, și altă osebită poruncă către Luminăția Sa Chehaia-Pașa pentru a se ridica oștirile fără altă prelungire.

Iară la Silistra, după săvârșirea alaiului Domnilor, lăsând amândoi Domnii câte o beizadea ce era' hotăriți a-i trimite la Țarigrad, până să li se facă cuviincioasa gătire de drum, au și trecut Dunărea, a treia zi, la 11 de Septemvrie, sosind în satul Călărași, de unde plecând Marți, la 12, amândoi Domnii, au apucat drumul Iașilor Domnul Moldovei cu mehmendar orânduit din partea Țării-Românești, Păharnicul Cerchez, până la Focșani. Precum și Domnul țării Valahiei au sosit la 13 ale lui Septemvrie în mănăstirea Văcărești, și, făcându-se adeatul țeremoniei, după vechiul obiceiu, au zăbovit până'n deseară acolo. Apoi pre la 12 ceasuri Miercuri au întrat în politia Bucureștilor, trăgând la casele din episcopia Râmnicului, unde și mai înainte ședea, fiindcă casele Măriei Sale ce se gătise pentru Curtea Domnească încă nu se isprăvise. Și, Joi, la 14 de Septemvrie, au îmbrăcat caftan de Postelnic-Mare haleà pre dumnealui Aga Mihalache Ghica, fratele Măriei Sale, mergând Măria Sa Vodă cu caretă cu doi cai și fără alaiu la Chehaia-Pașa, de l-au heretisit de arădicare, când i-au tras Pașa și un armăsar, cu tot tacâmul, peșcheș Măriei Sale lui Vodă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și la 15 Septemvrie s'au ridicat din politia Bucureștilor Luminăția Sa Chehaia-Pașa cu toți ascherliii, întrând în București slăvitul Gavanos-zadea, în conac la casele dumnealui Vornicului Alecu Ghica. Carele pre dată au întocmit zabiți de pre la județe, cum și cei orânduiți păzitori ca să meargă la Craiova, după chibzuirea ce i s'au dat în scris de către Măria Sa Vodă, precum s'au găsit cu cale. Iară cei popriți păzitori pentru politia Bucureștilor i-au orânduit în conac la mănăstirea Văcărești și Cotroceni, meremetisindu-se cu cheltuiala din Vistierie și făcându-se grajduri de ajuns, ca să nu aibă orășenii din politie supărare de conace.

După aceasta au îngrijit Măria Sa Vodă mai întâiu pentru aducerea moaștelor Sfântului Dimitrie, ce încă din vremea spargerii Bucureștilor era ridicat la mănăstirea... și pus acolo în păstrare, și au dat poruncă că, făcându-se acolo cuviincioasele litanii de rugăciuni, să se ridice a se aduce la Sfânta Mitropolie. Și așa Joi, la 28 Septemvrie, s'a făcut alaiul Sfântului Dimitrie, aducându-se de la... la cișmeaua lui Mavrogheni. S'au întocmit de acolo alaiul cu toate isnafurile și cu starostea de negutători, și celelalte bresle negutătorești, mergând dumnealui Vel Spătar călare cu alaiul Spătăriei, precum și dumnealui Vel Agă asemenea, până la Mitropolie sus. Iară Măria Sa Vodă, cu unul din beizadele, ieșind călare de la conacul Măriei Sale, cu alaiu de oamenii Curții și cu dumnealui Vel Postelnicul, iarăși călare, au mers la Mitropolie, unde afară pre deal s'au strâns și dumnealor veliții boieri de au priimit acolo sicriul cu sfintele moaște. Și părintele episcopul de Buzău pre jos au mers de la cișmea până la Mitropolie, dimpreună cu ceilalți Vlădici și cu toată ceata preoțească din politia Bucureștilor. Au început îndată a ceti sfânta osfeștanie, făcând litanie de rugăciuni de față a tot norodul. Și, după ce s'au săvârșit rugăciunea, dând sărutare, atât Măria Sa Vodă cu toți dumnealor boierii, apoi au slobozit norodul ca să sărute sfintele moaște. Și Măria Sa Vodă s'au întors la conacul Măriei Sale, cum și dumnealor boierii s'au întors

BCU Cluj / Central University Library Cluj

fiescare la ale sale, stând sicriul Sfântului Dimitrie, toată ziua pentru norod, și în deseară l-au băgat în Sfânta Mitropolie. După întoarcerea Domnului de la alaiul Sfântului s'au ce tit către Măria Sa scrisoarea ce îi trimetea din Brașov părintele episcop Argeșiu, chir Ilarion, a căruia cuprindere se arată pre anume mai jos:

„Măcar că din nenorocire și din lipsă a multor trebuincioase mi se popri trupeasca stare de față la luminat praznicul nașterii cei de a doua a neamului românesc, prin slăvita suire a Înălțimii Sale în strămoșescul slăvit domnesc Scaun al Valahiei, măcar că unii se vor fi bucurând, iar alții mă vor fi căind, căci mă văd lipsit de această dorită privire, la care astăzi toți năvălesc, dară sluga Înălțimii Tale, și, așa depărtat și așa căit de unii, iar de alții poate și oropsit, însă tot stau de față cu duhul înaintea Înălțimii Tale și, de nu ceva mai mult decât toți cei ce trupește sunt de față, dar nici mai puțin decât nimenea dintr'înșii împărtășindu-mă obștestii bucurii, nu mă mir, nici de cabaniță, nici de tuiuri, că aceste semne de stăpânire vrednice de cinste le știu atât de vechi în luminata familie a Înălțimii Tale, încât de multe ori și putrezind le-am văzut pre la mormânturile prea-luminaților familiarhi și nemuritori cu numele Domni Ghiculești, ctitorii sfintelor lăcașuri a' Sfântului Pantelimon. Ci mă bucur privind mai vârtos cu ochii sufletului la ridicarea neamului din prăpastia în care mai mort zăcea, aruncat de vrăjmașa venire, vătămătoarea de om, surpătoarea de cetăți și stingătoarea de neamuri. De această înălțare a neamului, închipuită în mintea mea prin ridicarea Înălțimii Tale-pre Scaunul domnesc, după amelințarea dumnezeiască și bunăvoința împărătească, veselindu-mă, am săltat cu duhul, și serbez ziua cea mântuitoare, și dimpreună cu mine a serba pre toți îndemn, nu în mese și în ospețe, nu în chiote deșarte și în răcnete de vicară, ci în chimvale tăcute, dar bine răsunătoare, de mulțumiri și de rugăciuni către milostivul Dumnezeu, ca duh drept, înoind întru

BCU Cluj / Central University Library Cluj

cele din lăuntru ale Înălțimii Sale cu duh stăpânitor, să le întărească și, luminându-ți mintea cu duhul înțelepciunii, duhul înțelegerii, duhul temerii de Dumnezeu, duhul cunoștinței, duhul bunei credințe, duhul sfatului și duhul puterii, să-ți îndrepteze mâna spre secerișul neghinei patimilor din sufletele norodului și să te învrednicească a sămăna într'însele dragostea către Dumnezeu și către aproapele și a domni preste dânsele, culegând însutit roadele mulțămirii și ale supunerii. Că nu este atât de mare lucru, prea-luminate Doamne, a ocârmui un norod, cât este a se face părinte norodului. Nu este de mirare a domni preste multe mii de oameni, ci este de mirare a-i mântui pre ei. Nu este de laudă a domni preste averile supușilor, ci este de laudă a domni în inimile lor.

Iar această știință a câștigării de inimi având-o de moștenire Înălțimea Ta, atât de la fericiții Domni, strămoșii Înălțimii Tale, cât și de la răposatul întru fericire părintele Măriei Tale, caută în icoanele acelor eroi ai Valahiei, și ei te vor pune pre calea cea dreaptă și te vor mână la sălașul slavei și al nemuririi. Și nu sunt departe de Înălțimea Ta cinstitele icoane ale acelor slăviți bărbați. Aproape de Înălțimea Ta sunt, căci Înălțimea Ta dintr'înșii te tragi, și al lor fiu ești, și dimpreună cu dânșii vei moșteni slava cea nemuritoare, petrecând ca ei, și pildă de toată fapta bună dând, și cu cuvântul, dar mai vârtos cu lucrul, atât luminatelor odrasle, cât și tuturor supușilor Înălțimii Tale. Că nici dascăli mai adevărați și mai vrednici de credința fiilor sunt decât părinții, nici pravilă mai ascultată și mai păzită de supuși este decât pravila cea vie, care este purtarea și petrecerea stăpânitorului. Prea-învățatul Plutarh zice că marele Alexandru Machedon, având-și capul cam plecat în partea unui umăr, au dat pricină boierilor, și boierii altora, a ține capul așa cum și Împăratul, socotind că li șade mai bine. Așa se împodobesc supușii cu cusururile, măcar firești, măcar nărăvești, ale stăpânitorilor. În zilele răposatului Domn Alexandru Moruzi curtesanii care pe care se în-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

trecea' să caute chiorâș, pentru că Vodă răposatul era ponivos, și vedea cinevași în București atunci o filotimie oarbă în orbire, și care patimă trupească este mai rea decît orbirea, dar obrazul Domnului cele mai urâte patimi le arată frumoase în ochii norodului. Iar de Înălțimea Ta nicio patimă moralicească nu se va lipi, nici va smeredui pre supuși, în câtă vreme vei petrece, în gândită, dar nu văzuta înfrățire a Grigoriilor, a Mateilor, a Scarlaților, a Alexandrilor Ghici, nemuritorilor cu slavă Domni ai Valahiei și părinți ai Măriei Tale și ai patriei, cari nevăzuți stau de-asupra capului Înălțimii Tale, șoptindu-ți cele de folos și de mântuirea norodului învățături, și gata să te încununeze cu cunune nevestejite, de-i vei asculta.

Pre aceștia, ascultând și cu cinstita și lăudata adunare a boierilor celor ce acum stau și mai la urmă vor sta împrejurul domnescului Scaun al Înălțimii Tale slujindu-te, vei fi nevătămat de aspidele și de năpârcile care, încolăcindu-se pre dînaintea Scaunului, stau gata să salte pre el. Una este a lingușirii, cea mai obraznică și mai veninată, alta este a vânzării, groaznică și aceasta și săgeți și brice pre nări scăpărând și trupuri moarte de oameni din gură lepădând; alta este a mândriei, fetei cele mari a luceafărului; alta a iubirii de argint, fiicii Iudei vânzătorului; alta a altei patime, și toate cu un cuvânt din neamul șarpelui carele au înșelat și au izgonit pre strămoși din Eden. Depărtează-le! Depărtează-le! Nu le lăsa, Doamne, să se atingă de Scaun, astupă-ți urechile în șuieturile lor. Te-ai atins de dânsele, te-ai otrăvit; muscatu-te-au, săvârșitu-te-au. Departe de sufletul Înălțimii Tale și a luminatelor odrasle otrăvitoarea de sufletele oamenilor celor mari măglisire, viermele care-și află hrana și se 'ncuibează în poamele cele mai frumoase și în copacii cei mai umbroși, până când acelea putrezesc și aceștia se usucă. Iar el atunci, fără de a pătimi nimic, pleacă, văzând așternut pre pământ, din pricina nesațului său, copaciul din care cu puțin înainte se hrănia. De multe ori se fac și născători viermilor celor neadormiți acești viermi, că, ne-

dreptățind pre cel drept înaintea Domnilor și făcând dulcele amar și amarul dulce, lumina întunerec și întunerecul lumină, dau brânci Domnilor în cele mai groaznice râpe ale greșalelor, și apoi, dându-se de o parte, râd ca fermecătoarele după ce izmenesc pre cei ce se ating de ele. Iar Înălțimea Ta, încălecând preste aspide și vasilisc și călcând pre leu și pre balaur, supune cuvântului pre cei stăpâniți de patimi și asămănați necuvântătorilor hiare de mai sus, și, fiind cumpăna dreptății în cuvânt și în faptă, învață pre toți să înceteze de răutățile lor, să se învețe a face bine, să caute judecată, să izbăvească pre cel nedreptățit, să judece pre sirman și să îndrepteze pre văduvă, și, de vor vrea și de te vor asculta, bunătățile pământului vor mânca, iar, de nu vor vrea și nici te vor asculta, rău îngrozește Domnul prin Isaia Proorocul, că gura Domnului zice.

Am grăit acestea, și anii Măriei Tale de la Domnul mulți și fericiți.

Scrisă Septemvrie 7, 1822."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și, ascultând Măria Sa Vodă cu băgare de samă și cu priimință toată cuprinderea scrisorii, au poruncit de s'au făcut răspuns către părintele episcop de mulțămire, și poftitor să iasă în țară, îndemnând și pre ceilalți a veni la patrie. Iar la 24 de Septemvrie, Duminecă, au făcut Măria Sa Vodă alaiul întrării pre Podul lui Șerban-Vodă, după obiceiu, cu toată paradia, precum din vechime este legiuit. Și, după ce au descălecat Măria Sa la Curte, urcându-se cu toții în Spătărie, s'au suit Domnul în Scaun, și îndată s'au cetit întru auzul tuturor împărătescul firman de Domnie, atât pre limba turcească, de către dumnealui cinstit Divan-Efendisi, cât și pre limba românească, de către dumnealui Vel Vistier Barbu Văcărescu, a cărui cuprindere se însemnează mai jos din cuvânt în cuvânt, întocmai după tălmăcirea ce s'a cetit în Spătărie:

„Alesului din neamul Mesiei, celui ce are într'adevăr ipolipsis din boierii pământeni români, iar acum, prin împă-

rătească făcătoarea mea de bine voință, i s'au încredințat Domnia Valahiei, dumnealui Grigorie Ghica. După ce acum răzvrătirile ce s'au întâmplat în țările Moldaviei și Valahiei, care după moștenire se cuvin la prea-puternica și de sineși stăpânitoarea mea Împărăție, au perit și cu ajutorul lui Dumnezeu mai sus zisele țări s'au curățit de spurcăciunea, ce se întinsese, a făcătorilor de rele, fiindcă cu cuviință s'au socotit așezarea Domnilor, ca, săvârșindu-se liniștea ce s'au întors, să-și dobândească nevinovații supuși pământeni cu prisos mijloacele ce privesc spre odihna și buna viețuire a lor, și fiindcă, din Fanarioți, cei ce au stătut Domni și boieri, cari s'au fost învrednicit de către prea-puternica mea Împărăție a dobândi atâtea daruri și facere de bine, arătându-se necunoscători și nemulțămitori, nu numai cârma apostaților s'au făcut și făcători de orice fel de stricăciune și răutate ce s'au urmat întru aceste de mai sus arătate țări, ci și cu mari năpăstuiri și tiranie asupra săracilor pământeni s'au purtat, și, în cele de pe urmă, fieșcare dându-se spre fugă, precum la toți este știut, curat și-au arătat viclenia și răutatea. Și această ceată de Fanarioți s'au făcut izvor de stricăciune ce s'au pricinuit, atât la aceste eparhii, cât și la alte păzite locuri ale stăpânirii mele, unde acei răzvrătitori și răutățiți au ridicat steag de apostasie, în care și încă se află stând. Deci, fiindcă învederat lucru este că nu numai cei ce de față și în faptă au îndrăznit de au ieșit din cuviincioasele hotare, ci și cei ce au cutezat a se arăta supt chipul apostasiei, cu niciun mijloc nu sunt priimiți și vrednici a se înălța împărățește la dregătorii, drept aceia Impărăția, după milostivirea ce am către ticăloasa stare a pământenilor și a lăcuitorilor acestui loc, care pătimia călcându-se supt picioarele acelor înrăutățiți, și după înduplecarea la rugăciunile ce în multe rânduri prin arzuri către fericitul prag mi s'au adus, cu bunăvoire iubitoare de oameni și îngrijitoarele mele îndurări și plăcere spre a se alcătui și a se orândui după vechiul obiceiu Domni din boierii pământeni, ca să-și do-

bândească fericita lor stare, poruncesc ca tu, numitule Domn, cel ce ești unul dintre boierii pământeni cei veniți de curând acum în fericita mea cetate, fiindcă din iscusirea minții tale se înțelege dreptatea și destoinicia ce ai, cum și buna râvnă și strășnicia ta spre oblăduirea Domniei, și se nădăjduiește că întru toate te vei purta întocmai după ființa și asămănarea voinței, silindu-te spre a-ți arăta luminata credință și supunere, deci, după sfânta și vrednica de închinăciune poruncă ce varsă faceri de bine din nemărginitele împărătești daruri și din împărătești le mele cu scumpătate priceperi Domnia Țării-Românești după alegere ție ți s'a încredințat, punerea în orânduială a pricinilor eparhiei acesteia și a locului fericire și liniște de la a ta înțelepciune. Și încredințare s'au dat și această de mare cuviință poruncă, întărită cu sfântul mieu semn și cuprinzătoare de mansupul tău prin . . . s'au trimis . . .

Făcându-se dar cunoscut vederii tale ce caută departe că înscăunarea ta în Domnia Valahiei se întemeiază asupra bunului ipolipsis ce are Împărăția Mea la tine, și că adevărat cererea Împărăției Mele de la tine este că, punând în orânduială după plăcere și îndreptând toate trebile prea-puternicii mele Împărății, câte s'au încredințat la a ta vrednicie, și îngrijind și ocrotind pre supușii acestei țări de mai sus, să te sârguiești cu scumpătate a născoci și a afla toate mijloacele cele cuviincioase spre fericirea și liniștea lor, mai mult decât întâiu, și, fiindcă, pentru unele cuvinte, nu urmează a se face săvârșirea celor obișnuite aici, în fericita mea cetate, ci la Silistra, de aceia, precum ești poruncit și după cum poruncindu-se s'au scris și oblăduitorului de la Silistra și al Dunării întâiul seraschier, cu desăvârșită stănănire Vizir, Mohamet-Șehim-Pașa, îndată să te călătorești de aici și, ajungând acolo, fă cunoscută Domnia ta, și, gătindu-ți cele trebuincioase, trecând grăbește la locul Scaunului, și după datoria firești tale credințe și dreptate, și după rebuințat memurietului tău, apucă-te cât mai curând de cercetarea și îndreptarea pricinilor țării, de paza și fereala locului,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de oblăduirea și buna orânduială a boierilor și altora, de cercetarea și izbăvirea săracelor raiale de nedreptăți și năpăstuiri, spre întoarcerea liniștii prin săvârșirea mijloacelor celor ce privesc spre odihnă, îngrijind către aceasta cu râvnă a se păzi buna orânduială pământului de orice zăticnire, și înnaltele mele împărătești porunci să se săvârșească în putere, ca să nu se întâmple vre un lucru necuviincios.

Dată la 24 a' sfintei luni Șeval, cu leatul 1237."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

MEMORIU

DESPRE

MIȘCAREA LUI TUDOR VLADIMIRESCU

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CHIRIAC POPESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Revoluția lui Tudor în Țara-Românească s'a întâmplat la leatul 1821, la luna lui Fevruarie, și Ipsilante s'au arătat la Iași, iar la Fevruarie, 21, cu revoluția Grecilor.

Slugerul Tudor Vladimirescu, născut în județul Gorj de peste Olt, în satul Vladimir, au fost mai înainte în slujbă militărească neregulată cu pandurii medinteni din tinerețile lui, și s'au cinstit în vremea răzmeriței urmate între Curtea Rusiei și Poarta Otomană la leat 1807, fiind dânsul comandator al pandurilor, supt comanda ghineralului Isaiev în Craiova cu cin de parucic rusesc, și, după câțiva ani, se afla într'o judecată de călcări de pământ în București, care judecată s'au prelungit până la leat 1820.

În zilele Domniei Sutului, Vladimirescu, atunci aflându-se în București, s'au conformat și dânsul într'o glăsuire cu eteria Grecilor, prin taină, ca, ieșind Ipsilante în Țara Românească, să dea și Vladimirescu mână de ajutor lui, ca să se înlesnească trecerea peste Dunăre a oștirilor Eteriei grecești. Și, depărtându-se atunci Vladimirescu din București s'a dus la Gorj, peste Olt, acasă, și îndată au ridicat pe toți pandurii în picioare, aducându-i la mănăstirea Tismana. Și de acolo au mers la Craiova, armat, cu 3.000 de panduri, aleși ostași români, proclamând în toată țara că el din partea tuturor pandurilor ai prințipatului Valahiei au trimis jalbă la Poarta otomanească prin Pașa al Diiului și al Silistrei și la Curtea Rusiei prin consulatul muscălesc, jăluitoare tot într'o glăsuire, că adecă Țara-Românească nu mai poate suferi tiranii ei, adecă pe Domnii trimiși de la Poartă din vreme în vreme, care Domni, unindu-se cu boierii țării, despoaie pe lăcuitori și care despoieri au

ajuns la o treaptă ne mai suferită și că, de nu se vor mângâia lăcuitorii cu vre-o cârmuire mai omenită, au hotărât dânșii mai bine să se prăpădească toți decât să mai sufere o rană care din zi în zi se face mai mare, neavând undelemn a o îndulci. Apoi, aflând Tudor că, la 1-iu Fevruarie 1821, au ieșit din Rusia prințul Ipsilante la Iași și că au proclamat prin hârtie tipărită că, oricare va fi Greci, în aceste două prințipaturi, adecă Moldova și România și nu se va întrupa cu trupul Eteriei Grecilor, acela se va cunoaște în viitorime bastard și că Rusia este în ajutorul Eteriei Grecilor și că are gata la granița ei în Basarăbia 70.000 de ostași aleși, supt comanda gheneralului Victeștain[1], s'au sculat Vladimirescu din Craiova cu tot trupul său care se adunase până atunci, vre-o 3.500 de panduri, și cu Sârbi, Becari *(sic)* și Bulgari, supt comanda lui Hagi-Prodan și Machedonschi, cu vre-o 500 de călăreți aleși, au venit în București, întâlnindu-se cu Ipsilante, care sosise atunci și dânsul de la Iași în București, conăcind la chioșcul lui Grigorie Ghica în Mărcuța. Fu întrebat Ipsilante de Vladimirescu: „Unde este gheneralul Victeștain, cu acel trup de oaste care ai proclamat la Iași Escelența Ta că va urma și dânsul după Escelența Ta? Ipsilante au zis grecește către căpitanii trupului său: τι λέγει τὸ γαΐδαρι (adecă: ce zice măgarul). Dar Tudor, măcar că pricepea limba grecească, n'a zis nimic. Și în acea zi s'au tras Tudor la mănăstirea Cotroceni, și Ipsilante la Târgoviște.

După vre-o lună și ceva aflând Poarta Otomană că au ieșit din Rusia Ipsilante în mai sus numitele două prințipate și adună oaste împotriva ei, revoltând-o, cum că și Vladimirescu, cerând cu jalbă a se îndrepta otcârmuirea țării și a nu fi jaf și pradă a Domnilor și a boierilor, precum și că, câți Turci negustători și beșlii se află în aceste două prințipate, s'au ucis de revoltați, neputând scăpa mai înainte spre a trece peste Dunăre, au bănuit că această revo-

[1] Wittgenstein.

luție a Grecilor în Moldova și Valahia s'a ivit prin știrea și îndemnarea Rusiei și că și aceia de la Morea este unită cu aceasta din cele două prințipate ale Moldovei și Valahiei, căci tot de-odată s'au auzit numele de Ipsilante și la Morea, adecă unul anume Alexandru, care au fost și ghe-neral al Rusiei, și cellalt în Morea, anume Dumitru, prinți și frați amândoi, căpetenii ale revoluției grecești, făcu Poarta Otomanicească întrebare prin miniștrii Puterilor evropiene să trimită oștirile ei a batep e revoluționari în aceste două prințipate ale Moldovei și Valahiei, iar Puterile evropene au dat părerea lor Poartei ca să iea voia de la Curtea Rusiei și apoi să calce aceste două prințipate, căci altminteri va găsi pricină Rusia că s'au călcat privileghiile acestor două eparhii, care sunt întărite de actenameaua acestor două Puteri.

Atunci când au fost toți monarhii Puterilor celor mari evropenești adunați în congresul Veronei și făcuseră alianță între ei că, unde se va ivi în Evropa vre-o apostasie pe pământurile lor, să alerge toți ca niște frați să o potolească, unde au venit vestea de la Poartă ca să ceară voia de la monarhul Rusiei, care se afla acolo la congresul aliat, a trece oștirile Porții spre a potoli focul revoluției în mai sus numitele două prințipate, deci Aliații fură siliți a cere voie de la monarhul Rusiei, anume Alexandru, una ca să nu se vatăme interesele aliaților în Țara Turcească, și alta ca să iasă din bănuiala ei și Poarta că Curtea Rusiei nu este amestecată în îndemnarea revoluției Grecilor. Atunci au răspuns monarhul Rusiei la congres către aliații lui: „Dar n'au făcut Curtea noastră destule note prin ministrul ei Stroganov către Poarta Otomană, îndemnătoare a schimba Poarta sistemul politicesc, de a stăpâni norodul ei cu o lege politicească, care să fie în acel duh cum stăpânește toată cealaltă parte a Evropei norodul ei, fără deosebirea cea mai mică, veri de ce lege sau neam de om va fi, tot un fel și numai cu o lege politicească? Dar Poarta n'au pus în lucrare propunerea Curții noastre. Nu este de pri-cina aceasta încă până în ziua de astăzi actenameaua,

care s'au iscălit la încheierea păcii în Cănărgic între Curtea noastră și Poartă, de n'au putut Poarta aduce la îndeplinire acea legătură care s'au întărit la Acherman, apoi de două ori, la Iași și la București, cu încheierea păcii? N'au propus Curtea noastră Porții că, de nu se va conforma cu noi în legea politică, nu putem fi niciodată împăcați, nici nu vom putea a nu avea între noi intrige pentru totdeauna? Și că singura Poartă este de pricina acestei revoluții a Grecilor, căci, neputând suferi mai mult reaua stăpânire a Porți otomanicești, s'au sculat bieții creștini în picioare?"

Apoi au poftit toți aliații pe monarhul Rusiei a da în scris la congres și către Poarta că n'are Rusia niciun amestec la revoluția Grecilor, ca, una, să iasă Poarta din bănuială, fiind Alexandru Ipsilante gheneral al Rusiei și ieșit în Moldova și Valahia din Rusia, și celălalt Ipsilante, anume Dumitru, în Grecia, revoltând aceste două noroade împotriva Porții, care este împotriva și a politicei toatei Evrope civilisate. Deci au scris ministrului Curții Rusiei, care se afla în Țarigrad, anume Stroganov, singur monarhul Rusiei, Alexandru, ca să dea a pricepe Porții prin altă scrisoare ce îndreptează către Alexandru Ipsilante, tot cu același curier (pe care-l pornise singur monarhul Rusiei de la Verona la Țarigrad), cu cuprinderea că, de nu va putea Poarta să-i vie de hac, va ieși puterea Rusiei și a Austriei să-l bată, și încă are vreme dânsul a se pocăi, adecă să lase norodul ce târește după el, să meargă fiecare în locul lui, și să se tragă în Austria, el cu frații lui.

Care scrisoare au adus-o curierul la Ipsilante tocmai când sosise dânsul de la Moldova cu oștirile lui în chioșcul lui Grigorie Ghica, afară din București. Pe care cetind-o Ipsilante, era silit, și să iscălească ce i s'au arătat, după porunca ce avea curierul de la monarhul lui, al căruia era și adiutant și de rang polcovnic, luând-o pe loc, au pornit la Țarigrad a duce acolo lui Stroganov depeșele acestea. După aceasta, trecând vre-o lună de zile la mijloc, Turcii... peste Dunăre în Țara-Românească; însă a

BCU Cluj / Central University Library Cluj

propus Curtea Rusiei la Poartă să treacă oștirile în Țara-Românească, dară astfel de oștiri supuse ei, căci altmintrele, de se va vătăma norodul acestor două prințipate privileghiate, cel nevinovat, este semn fără niciun cuvânt a deschide războiul între Curtea Rusiei și Poartă. Așa dară, după Paște, la 1821, pe la sfârșitul lui Aprilie, au trecut un trup de vre-o 10.000 de Turci în țară, pre la drumul Silistrei, și altul pre la Galați în Moldova, tot acest număr cu muniținni și tunuri.

(Întrerupt. Urmează un dialog între un Grec și Bulgar.)

Grecul. Pentru ce pricină s'au depărtat Tudor Vladimirescu din București, apropiindu-se Turcii; și n'au stăruit a se pune împotriva lor?

Bulgarul. Multe pricini au fost, dară ca să-ți povestesc numai pricina cea orighinală, pentru care au proclamat singur Vladimirescu cu chiar gura lui (la care față am fost și eu), zicând: Sava, nevoind a păzi parola, care au dat lui Tudor, lui Hagi-Prodan și lui Machedonschi (nevrând să meargă la Cotroceni la Tudor, în București, la consulatul Rusiei, într'o Vineri adunându-se acolo) la anul 1821, în luna începutului lui Maiu, au fost cea mai mare pricină că s'au depărtat din București, ca să nu mijlocească arderea orașului, căci Turcii se apropiau de București, și Sava fugise din București ascuns; trebuia a se face războiul cu Tudor în mijlocul Bucureștilor. Deci au găsit cu cale a merge spre împreunarea celorlalți frați creștini. Și, aflându-mă și eu în Sfânta Mitropolie din București, într'o Duminecă, la opt ceasuri turcești după prânz, ne-am depărtat cu trupul lui Hagi-Prodan și a lui Machedonschi. Am ieșit după podul Caliței și am stătut înaintea porții mănăstirii Cotroceni, unde am găsit pe Tudor cu tot trupul lui așteptându-ne, și am stătut cu dânsul împreună acolo pe câmp, până când s'au adunat tot trupul, și al lui Tudor, și al lui Hagi-Prodan, fiind risipit prin București. Unde au făcut cuvânt singur Vladimirescu cu gura lui, în auzul tuturor, zicând că „până în ceasul acesta

am economisit, fraților, treaba cu Turcii, a nu călca pământul nostru, când cu una, când cu alta, fără a ne arăta revoluționiști către Poartă, cerând numai a apăra drepturile patriei noastre. Dar, nefiind priimite rugăciunile noastre, care am făcut de mai multe ori către Poartă prin jălbile noastre, și vedem foarte bine că vrăjmașii noștri au ajuns afară din Capitala noastră, cu gând a face cu noi războiu, suntem siliți dar a lăsa acest oraș București, ca să nu fim pricina noi singuri a arderii lui, și să ne tragem spre întrupare cu ceilalți frați ai noștri creștini, purtând grijă pentru a noastră obștească scăpare și a patriei noastre, și că de acum încolo, fraților miei, panduri, Bulgari și Sârbi, conlocuitorii noștri, trebuie să deșertăm pușca noastră în carne de Turc, de vor năvăli pe noi, și să facem numele nostru lăudat, a ne vesti toate noroadele că am stătut voinici împotriva vrăjmașilor noștri. Fraților panduri și cu alți contrați ai noștri, acești Turci nu sunt ca acei din Cladova, din Poreți și din Fetislam [1], voinici, cu cari ne-am bătut de multe ori în zilele lui Isaiov [2]; acum să cinstim neamului nostru biruințile, cu care ne va cununa Dumnezeu, luptându-ne cu vrăjmașul, cu îndrăzneală și inima voinicească, că și dânsul, văzându-ne că ne luptăm bărbătește, va dosi înapoi, gonit de noi, precum și altă dată au pățit-o, atunci când mai vârtos că și vârtutea noastră era mai mică."

Și, acestea zicând, am pornit de la Câmpul Cotrocenilor, după ce mai înainte s'au pornit muniția și tot calabalâcul nostru, precum și familiile Bulgarilor, după aceia pedestrimea noastră (adecă pandurii), dimpreună cu tunurile, care erau în număr de cinci, adecă: două mari și trei mici; și după pedestrime călărimea noastră, alcătuită în Cazaci, bechiari sârbi și Bulgari bine armați, pe la 8 ceasuri turcești seara, luând drumul Piteștilor; și tot în acea zi, seara, am tăbărât dincolo de apa Ciorogârlei. Și

[1] Fetislam e numele turcesc al Cladovei. (N. E)
[2] În foaie: Moitof.

în aceiași noapte au umblat călare cu vre-o zece călăreți Vladimirescu toată tabăra, rânduind caraulele în pătrat, câte 200 călăreți, afară, un șfert de ceas, puind la posiția cea mai bună, de dânsul mai înainte aleasă, cu toată muniția și trebuincioasele lucruri ale războiului în mijlocul oștirilor pedestrași, formăluind trupul acesta ca un carè (adecă în patru muchi), păzind toată noaptea caraula aproape al jumătatele trup al ordiei noastre, schimbând după orânduiala evropenească la toate 2 ceasuri caraulele; căci Vladimirescu mai toată noaptea se plimba prin tabere. Dânsul dormi numai două sau trei ceasuri mult, numai ziua când se odihnia toată tabăra, la namiazi, având supt strășnicia lui stăpânirea preste panduri, ca niște soldați regulați. Și, spre dimineață, când se revărsa zorile, slobozià un tun lagărul, spre semn a călători toată oastea noastră, urmând și bateri de tobe, până când se pornia mai nainte pedestrimea, împreună cu tunurile și celelalte lucruri ostășești de război, și după aceasta urma călărimea călătoria.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La aceasta a doua zi au făcut Vladimirescu o manevră acestor oștiri ale noastre, adecă : vrând a pili ceva pe ostașii lui ca, când chiar va veni vrăjmașii la bătaie, să fie obișnuiți de a sta împotriva lui, și, alta, să încerce pe ostașii lui, cari vor fi fricoși să-i deosebească a nu pricinui și celor inimoși înfricoșare. Deci au poruncit unui Romîn, când se odihnia toată tabăra noastră la nămiazi, ca să vină în tabără și să zică că au văzut că s'au luat 3.000 de Turci din București după dânsul, adecă după Vladimirescu, și au aflat că alți 3.000 s'au ridicat de la Giurgiu spre a ieși lui înainte spre a-i tăia drumul, și să-l iea la mijloc. (Acestea s'au urmat a doua zi după plecarea trupului nostru din București) Atunci, puindu-se pe cal, Vladimirescu au făcut de știre în tot lagărul, zicând: „Fraților panduri, Sârbi și Bulgari, ioldașii miei (tovărășii miei), și lăcuitori ai acestui prințipat. Noi ne-am sculat cu armele, cerând cu nenumăratele jalbe noastre de la Poartă drepturi și privileghiurile noastre, care s'au călcat de cei

trimiși Domni de Poarta otomanicească de la o vreme încoace, dimpreună cu boierii noștri, cari se „conforma" cu dânșii fără cuvânt și cuget bun, neavând noi, toți lăcuitorii, cea mai mică odihnă din partea acestor tirani; și după cum se vede, nu fură priimite jalbele noastre de Poartă, căci au trecut peste Dunăre, în care oștirile ei a ne izbi cu războiu, cum v'am mai zis alaltăieri. Deci acuma mergem a ne uni cu frații noștri cari se află la Pitești, și, de va veni vrăjmașul asupră-ni, cu voia lui Dumnezeu vom sta împotriva lui bărbătește, ca să-i arătăm că noi suntem aceia cari l-am izbit și altă dată la Cladova, și l am bătut. Noi, fraților panduri, suntem cari l-am izbit la Fetislam și l-am fărâmat. Acest vrăjmaș de acum nu este așa de învârtoșat ca acela; deci să stăm voinicește împotriva lui, și vă încredințez că, cu voia lui Dumnezeu, îl vom înfrânge negreșit, și va rămânea numele nostru nemuritor la noroade și la urmașii noștri. Căci această luptă a noastră este sfântă, de vreme ce privește asupra drepturilor noastre. Iarbă de pușcă avem, tunuri bune avem, și voinicie."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După acest cuvânt, au povățuit Vladimirescu o parte din ariergarda noastră, aleși prin ascuns, vre-o 200 călăreți, a se schimba la cap cu legături turcești și să se arate trupului că îl iea' ei în goană, și, pe de altă parte, puind dânsul (adecă Tudor) un Român prost prin taină ca un cerșetor, că l-ar fi trimes vrăjmașul spion, s'au arătat caraulelor noastre. Care fu întrebat chiar de însuși Vladimirescu, în auzul tuturor, cu strășnicie, de unde vine și unde merge, prefăcându-se Vladimirescu că în adevăr este Românul spion. Pentru care au și crezut tot trupul nostru că este adevărat, și spionul a răspuns, cum era povățuit de Vladimirescu, că dânsul vine de la ordia vrăjmașului trimes, care chip îl lăsase pe drum, venind asupra trupului nostru. Spionul fu întrebat a doua oară de Vladimirescu, cu adausul de cuvânt că-l va omorî de nu va spune spionul adevărul, iar, de va mărturi adevărat, nu va pătimi nimic.

Atunci au zis Românul că dânsul vine de la ordia turcească, care îl mânase afară din București, și că 3.000 de Turci călăreți aleși vin asupra trupului nostru din partea Bucureștilor, și alți 3.000 s'au pornit din Giurgiu, a tăia drumul nostru, și că aceste două trupuri dușmănești vor să ne puie în mijloc. A mai zis spionul: „că sunt poruncit a veni și a vedea unde te afli dumneata cu ordia dumitale, și ce număr are ordia dumitale, și, apoi, întorcându-mă, să fac știut acestea vrăjmașului dumitale, și că alți trei spioni s'au trimes totuși în aceiași zi pentru aceasta, și se vede că nu s'au prins de ordia dumitale, și că negreșit trebuie câtuși de curând să sosească vrăjmașii, a vă pune la mijloc să vă strâmtoreze."

Acestea toate auzind Vladimirescu, s'au arătat că s'au tulburat, și apoi îndată au pus tot trupul nostru în rânduială de războiu, și pedestrimea, și călărimea, asupra unei poziții, comandând singur, puind tunurile în mijlocul trupului, stând tunarii cu aprinse fitiluri în mână, și aștepta pe vrăjmaș să se arăte. Așa gătit fiind trupul nostru, au trimes Vladimirescu din cavaleria noastră înainte și în dosul trupului nostru câte 200 aleși volintiri călăreți, poruncind lor, de se vor întâlni cu vrăjmașii, să nu dosească răpede, pe loc, cât de puternici vor fi, ci, luptându-se cu dânșii, să se tragă înapoi către trupul nostru încet, încet, până se vor apropia de o pușcătură de loc, și atunci să se răpează degrabă fieșcare la postul său. Zic: ieșind 200 de călăreți ai noștri departe de un șfert de ceas din tabăra noastră, departe către Răsărit, și alți 200 de călăreți către Apus, s'au întâlnit cu vrăjmașul la un loc tufos, începând a se bate cu avangardia lui, trăgându-se ai noștri înapoi încet, încet, până la poziția noastră, de o pușcătură de pușcă; apoi s'au răpezit ai noștri în dreapta și în stânga la posturile lor. Dar vrăjmașul, văzând trupul nostru în regula războiului, au stătut, și pe loc s'au dat semnul războiului, cu poruncă să dea foc tunurilor noastre, și pedestrimea să nu se miște din locul lor, fiindcă era prin pre-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

jurul tunurilor, și Vladimirescu în mijlocul lor, făcând curaj trupului cu glas mare. Și, acolo unde făcuse năvală vrăjmașul asupră-ni, în loc să dea foc tunurilor, au strigat Vladimirescu tunarilor să stingă fitilul, căci acei cari vin asupră-ni sunt din avangardia noastră, adecă căpitanul Simion și bulugbaș Ion Vanciu și că din greșeală eram noi între noi să ne lovim. Astfel de stratageme făcea Tudor mai multe în două, trei zile, și până la Golești.

Grecul. — Și pentru ce cuvânt speria Vladimirescu oastea lui?

Bulgarul. — Pentru ca să se dedea ostașii lui întâiu a fi gata de războiu totdeauna, și, alta, de a se deda să stea împotriva vrăjmașului și când va fi și în adevăr, și, al treilea, comandatoriu bun fiind, știa a-manevri trupul lui cu fel de fel de stratageme de războiu, când era de lipsă. Vladimirescu era firește om al războiului, îndrăzneț și tot foc, puțin la vorbă și voinic la inimă și la suflet, nelenevos, cu multă minte sănătoasă și curagios. Vorba lui alta nu era decât a striga către ostașii lui să nu răpească de la lăcuitorii liniștiți averea lor. Și așa că pe călcătorul acestei porunci cu moarte îl va pedepsi, zicând că, de nu vom vrea a austui [1] de la jafuri, care facem la frații noștri conlăcuitori, ne va găsi urgia lui Dumnezeu cât de curând. Zicea:

„Noi nu ne-am sculat să răpunem dreptul fraților noștri, ci să-l apărăm. Pentru ce dar nu păzim lăgăduiala noastră? Noi am făcut știut Porții (cum am mai zis) și la Curtea Rusiei pricina pentru care am fost siliți a lua armele în mână, și acum noi să facem împotrivă? Nu suntem vrednici a fi pedepsiți de măcar care osândă criminalicească. De acum înainte să nu cumva să se înfățișeze vre un lăcuitor înaintea mea cu vre-o jăluire pentru cel mai mic lucru pentru că l-ați jefuit. Apoi acel făcător de rău n'are iertare, ci moartea va fi osânda lui. Și că să n'aibă nici

[1] Ostoi.

vrăjmașul nostru cuvânt a ne sili de a pune armele jos, ci să ne luptăm voinicește cu dânsul, pentru drepturile noastre, nevrând dânsul a lua în băgare de samă jăluințele noastre. Noi am hotărât, frații miei, mai bine să perim cu totul de pe fața pământului decât să nu dobândim drepturile noastre, și acestea numai atunci putem câștiga când vom avea iubirea fraților noștri conlăcuitorilor. Frații miei panduri, toate neamurile ne vor ocărî, când noi singuri vom vrea să vătămăm pe frații noștri. Pentru ce ne-am sculat? Ca să apărăm drepturile noastre și ale lor de tiranii noștri cei răi, cari urăsc omenirea. Când noi vom urma așa, suntem, nu numai de oameni urâți, dar și de la însuși Dumnezeu urgisiți. Noi, fraților, numai atunci vom fi slăviți de noroade, când ne vom purta cinstit și cu bărbăție vom birui pe vrăjmașii noștri pentru drepturile patriei noastre, când atunci și noi și urmașii noștri vom dobândi cinste și odină pentru totdeauna."

Astfel era' povățuirile lui Tudor către ostașii lui. El era foarte silitor la lucrurile lui și neînteresat în sineși: toată ziua umbla, când călare, când pe jos, prin tabără, a nu se face vre un cusur și pentru cel mai mic lucru. Dar ce poate aștepta cineva și de la o oaste neregulată și recrută, cu toate poruncile strașnice ale lui Tudor?

Grecul. Pentru ce nu-i pedepsia Vladimirescu spre a-l avea de teamă, prietene?

Bulgarul. Cine v'a zis că nu i-a pedepsit? Vă încredințez că dânsul a omorât treizeci de inși: unii cu spânzuratul, și alții i-a omorât singur cu mâna lui înaintea tuturor ostașilor (față fiind și eu).

Toată noaptea umbla prin lagăr pentru luarea în băgare de samă a caraulelor, de fac datoria lor cea cuviincioasă, apoi sculându-se de la locul taberei au apucat drumul Piteștilor, până dincolo de Găiești, unde ni-au sosit o poște cu o scrisoare a lui căpitan Iordachi, din Pitești (aceasta a treia zi după plecarea noastră din București), adresată către Vladimirescu cu cuprinderea că ce

BCU Cluj / Central University Library Cluj

va înainta dânsul cu trupul lui, îl va lovi Iordachi. Deci, cetind Tudor scrisoarea în auzul tuturor, au zimbit râzând și au zis către Hagi-Prodan Machedonschi și Alexandru și celorlalți căpitani ai trupului său:

„De multe ori gândesc că v'am zis că Iordachi îmi este vrăjmaș și că de față mă gonește, și că dânsul trebuie să-mi fi prins scrisorile ale Pașei Diiului, care ni lipsesc de o poștă, și că dânsul îmi va moartea.

„Eu sunt scăpătorul său când trecuse din Serbia prin Țara Nemțească și abia l-am scăpat în casa mea din mânile Nemților, și, acum, spre răsplătirea facerii mele de bine, îl vedeți câtă goană îmi face, fraților? Ce trebuie să facem cu astfel de om? Eu nu știu. Noi avem de patru ori putere mai multă decât dânsul, și mai vârtos și tunuri, și cum au cutezat să ni scrie cu astfel de chip?“

Și, sfătuindu-se cu Hagi Prodan, Machedonschi și Alexandru, s'au găsit cu cale să stăruiască ostirile noastre până va merge Macedonschi și Alexandru prin poștă la Iordachi, a se întâlni cu dânsul, tăbărând acolo tot trupul nostru.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și, îndată au pornit cei mai sus doi însemnați către Iordachi, care se afla în Pitești, patru ceasuri departe de noi.

Această întâmplare au urmat la nămiezi, și până la opt ceasuri turcești s'au întors cei mai sus doi pomeniți trimiși, cu hotărîrea ca să ne apropiem cu trupul nostru până aproape de Golești, unde se află căpitanul Iordache și Farmachi: acolo să se facă întâlnirea lui Tudor cu cel mai sus Iordachi și Farmachi. Dar, înaintând cu trupul nostru până pe câmpul Goleștilor, au pus Vladimirescu trupul nostru în stare regulată după obicêiul său, adecă formăluind pedestrimea în carè, și tunuri și muniția cu dânsul în mijloc, șezând cavaleria pe de alături în dreapta și în stânga, formăluind două aripe, și vre-o 200 Cazaci pe dinaintea trupului nostru.

Iară împotriva noastră se arătă căpitanul Iordachi și Farmachi, cu trupurile lor, tot călăreți. După aceasta, descălecând căpitanul Iordache și Farmachi împreună cu

vre-o zece ostași de ai lor, s'au apropiat ca la o pușcătură de loc de noi, dând de știre a se apropia și Vladimirescu. Și, împreunându-se amândouă părțile, au întrat Machedonschi între dânșii: au făcut întrebare lui Iordachi din partea lui Tudor, ce era pricina de s'au trimis scrisoarea aceia către Vladimirescu. Și dânsul au răspuns că, având prințul Ipsilante oarecare bănuială pe Vladimirescu, au fost poruncit Iordachi să oprească mersul trupului lui Vladimirescu. Și, auzind Vladimirescu aceasta, au zis că venirea lui la Pitești nu privește alt decât numai a se numi cu toți frații lui și să se bată cu Turcii împreună cu toții, cari s'au apropiat de București. Și, alta, fiindcă Sava s'a arătat necredincios către dânsul și trădător, nepăzind porunca care i-a dat-o, a ieși adică, el împreună cu toții, fieșcare cu trupul lui din București, a izbi pe Turci, călcându-i fără veste în ordia lor la Dudești: dânsul (Sava), în loc de a se uni cu noi spre acest scop, sculându-se seara au fugit cu trupul său spre Băneasa, și în aceiași zi s'au tras din București afară. În sfârșit după vorbirea aceasta s'au apropiat unul de altul, și s'au iertat, pupându-se unul pe altul, apoi îndată au poruncit Vladimirescu tânărului *(sic)* celui mai de căpetenie, adecă pre polcovnicul Ianachie, a deșerta tunul cel mare, — care și s'a urmat spre semn de pace, iubire și unire de spre amândouă părțile.

Închinând steag cu steag, s'au amestecat amândouă trupurile cu unire, deșertând armele lor ostașii toți în văzduh, spre semn de bucurie și unire, alergând călărețiî amestecați pe câmp din locul odihnei până la casele boierești ale Goleștilor. Unde și-au tăbărât toată oastea lui Vladimirescu, așezând singur dânsul călare acolea tabăra lui, după obiceiul lui, în culoane: puind tunurile lui în mijloc înaintea porții a mai sus numitei case a Goleștilor, s'a urcat cu toți căpitanii trupului în chioșcul porții, unde am mâncat pește marinat, fript, ciorbă cu borș. Și unde s'a urcat și căpitan Iordachi cu Farmachi, împreună cu toată suita lor. Apoi ne-am pomenit și cu fratele prințului Ipsilante, anume beizadea Iorgu, a întări

BCU Cluj / Central University Library Cluj

frăția, și prin graiu, și prin în scris, a acestor amândouă trupuri, care, chip, s'au împăcat, că adecă la viitorime a nu rămânea urmă de bănuială, și că Vladimirescu va rămânea credincios Eteriei și că dânsul, Vladimirescu, să izbească pe Turci cu trupul lui peste Olt Și apoi s'a depărtat beizadea Iorgu spre Târgoviște, rămânând acolea Gheorghe, Farmachi, Tudor, Hagi-Prodan, Machedonschi, Alexandru și ceilalți căpitani ai trupurilor, cari se afla acolea.

Dar în noaptea aceia s'au descoperit predarea lui Hagi-Prodan, Machedonschi și a lui Alexandru, cari pregătise ei pentru Vladimirescu mai înainte a-l preda în mânile lui căpitan Gheorgachi prin taină. Și, pricepând atunci Vladimirescu aceasta a lui predare, au chemat pe lângă el câțiva din căpitanii pandurilor, pre cari gândia dânsul că sunt ai lui credincioși și și-au încredințat lor planul său împotriva lui Hagi-Prodan, Machedonschi, Alexandru, căpitan Gheorgachi și Farmachi, poruncind Vladimirescu a împrăștia tuturor pandurilor prin taină, de vor voi acei mai sus împotrivnici lui a trimite pre dânsul la Ipsilante singur, să stea împotriva acestei hotărâri și să nu-l dea, ci să se arate nemulțumiți și împotrivnici la această urmare a potrivnicilor lui, și, cu un cuvânt, să se puie și cu armele împotrivă. Dar acești căpitani de panduri, cărora au descoperit taina sa Vladimirescu, în loc a se arăta apărători ai acestei propuneri a lui, l-au ocărât de față, zicând că el este nevrednic a fi mai mult a lor căpetenie.

Auzind Vladimirescu aceasta din gura lor, pe loc au pus mâna, prin patru ai lui credincioși oameni, pe un căpitan, și l-au spânzurat din chioșc pe dinafară, și, vrând a urma și cu alți câțiva din căpitani, cari era' sus în chioșc, au sărit Hagi-Prodan și Machedonschi cu oamenii lor și au scăpat pe al doilea, pe care pusese mâna Vladimirescu a-l spânzura.

Și așa această pricină găsind Hagi-Prodan, Machedonschi și căpitan Gheorgachi, desarmându-l cu sila, l-au ridicat prin caraulă din chioșcul Goleștilor și l-au dus

BCU Cluj / Central University Library Cluj

noaptea în Pitești, cu cuvânt că o să-l trimiță la Ipsilánte în Târgoviște, ca să-și dea cuvântul pentru ce au făcut această faptă.

Deci a doua zi puindu-l într'o căruță mică de poștă, cu pază de doi Arnăuți din trupul lui căpitan Gheorgachi și câțiva din mavrofori călăreți, care era' la Pitești mai înainte veniți pentru acest scop, s'au trimis Vladimirescu de căpitan Gheorgachi la Ipsilante în Târgoviște. Și după cinci zile s'au pornit tot trupul lui Vladimirescu din Pitești pe drumul Craiovei supt comanda lui Hagi-Prodan, Machedonschi și Alexandru, cu trei tunuri mici ale Vladimirescului, lăsând supt îngrijirea căpitanului Gheorgachi și a lui Farmachi toate tacâmurile de războiu ale Vladimirescului în Pitești, adecă muniție, trei mai mari tunuri, zahereaua și toate celelalte după voia căpitanului Gheorgachi (poate că au fost aceasta voia chiar a lui Ipsilante, fiindcă bănuia asupra trupului acestuia al Vladimirescului, să nu cumva să se întoarcă, de a ținea cu Turcii, de vreme, că i s'a ridicat comandirul lor din partea lui Ipsilante), cu făgăduiala lui căpitan Gheorgachi că dânsul împreună cu trupul lui și cu toate tacâmurile de războiu va urma tot pe acel drum, a doua zi de dimineață, trupului nostru, de a fi cu noi în bătaia de peste Olt, unde se va urma, spre Craiova.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar, după două zile ajungând noi cu trupul nostru la Olt, am aflat că la Slatina au fost un trup mic de Turci, și, cu trei zile mai înainte biruindu-se Turcii de un trup de panduri și de Arnăuți ai noștri, supt comanda căpitanului Simion și a bulibașului Iovanciu, au pus Turcii, foc și au ars orașul. Așa aflând noi aceasta de la avangardia noastră pe drum, ne-am îndreptăt noi cu trupul nostru într'acolo. Și după un ceas sosi altă știre fără veste, că peste Olt, la Drăgășani, se afla un alt trup de Turci, de vre-o 3.000, veniți din trupul cel mare al Craiovei, tacâm al lui Carafeiz vestitul, și pedestrași, și călăreți.

Dar, aceste aflând comandirii noștri, adecă Prodan și Machedonschi, am stătut din marșul care făceam pe calea

Oltului, din partea stângă, la satul Vulturești (a treia zi de la pornirea noastră din Pitești), unde au ajuns și avangardia noastră, numai din 175 ostași aleși, panduri, Sârbi și Bulgari, pedestrași și călăreți, supt comanda căpitanului Iovanciu Bitoleanu, care șapte zile opri trecerea Oltului din dreapta în stânga malului acestui râu a trupului vrăjmașului prin războiu, până la sosirea noastră acolo cu trupul nostru (care era în număr de vre-o 5.000 ostași). Unde și am conăcit noaptea aceia. Unde au venit un Român de la Drăgășani, scăpat de la Turci, rugându-se de comandirii noștri a grabi cu trecerea noastră peste Olt, a scăpa de la Turci șeizeci de fete, ce luaseră ei de la bâjenarii creștini din partea Craiovei și Caracal, din familii sârbești și bulgărești, și șeptesprezece negutători ce-i ținea' în Drăgășani robiți la închisoare, cu hotărârea ca să-i taie Turcii, 'cu cuvânt că sunt zavergii.

Aceasta s'a întâmplat într'o Vineri, în care zi, seara, poruncind Hagi-Prodan popilor satului Vulturești, a venit în tabăra noastră și, cetind aiasmă mare (sfeștanie mare) și după ce au botezat toată ordia noastră și s'au împrăștiat cu aiasma, au dat de știre Hagi-Prodan tuturor ostașilor noștri, care din ostași va voi de buna voie a lui (voluntar) a trece Oltul pe jos, seara aceia, pe întunerec să se despartă într'o parte din trupul cel mare. Și, despărțindu-se vre-o 2 000 de ostași bărbați de războiu buni, au luat în băgare de samă dânsul singur de armele lor.

Și, din două mii, au ales numai trei sute de voinici zdraveni, cari încălțându-se cu opinci, au luat fieșcare din ei trebuincicase fișicuri și câte o pâne, puțină pastramă și brânză la tăgârța lor și o ploscă cu rachiu. Au trecut noaptea în trei punturi Oltul, și, când se revărsa' zorile dimineața, Sâmbătă, au fost la locuri hotărâte mai sus de Drăgășani, prin ascuns, în viile Drăgășanilor, cu gând a apuca pusiile (posițiile), de unde să dea pricină războiului, ca să se tragă într'acolo vrăjmașii de la margenea Oltului, spre înlesnirea trecerii Oltului de trupul nostru.

Care plan și s'au urmat foarte frumos, fără nicio vătămare a noastră, căci, aflând vrăjmașii noștri că au trecut Oltul o parte din trupul nostru, după două ceasuri, și neștiind ales de ce număr au fost acel trup al nostru, s'a răpezit toată puterea a vrăjmașilor asupra acelor trei sute ai noștri aleși ostași, trăgându-se de la malul Oltului dânșii, cu scop de a-i birui, și apoi să se răpează înapoi la malul Oltului împotrivă-ni. Dar acel trup mic al nostru, de trei sute ostași aleși, s'au pus înaintea vrăjmașilor cu voinicie bărbătească, bătându-i din niște case mari ale viilor, împărțiți fiind. S'au bătut de dimineață până în seară, măcar că dușmanii se răpezia' cu mare îndrăzneală până la meterezele noastre, dar cu mare vătămare s'au înfrânt înapoi, de câte ori au încercat să dea năvală peste meterezurile trupului nostru, lăsând pe câmpul războiului 86 morți și un număr mai mare răniți. Morții vrăjmașilor zăcea' fără capete, căci, cum cădea unul din ei, îi tăia' capul ceilalți tovarăși ai lui, și îl lua' cu sineși.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deci în aceiași zi, când vrăjmașii noștri își bat capul cu toată puterea lor a birui pe cei trei sute aleși ai noștri, găsind vreme bună comandirii noștri, am trecut Oltul cu tot trupul nostru, cu tot tacâmul războiului, fără a deșerta măcar o pușcă, fiind și locul nostru de trecerea Oltului ascuns de o pădure deasă și mare, împotriva orașului Drăgășanilor. Care oraș, cum au simțit vrăjmașii trecerea Oltului a trupului nostru, a dat foc pe la nămiezi orașului de l-a' ars, și putea omul de trei sferturi de ceas departe a vedea pe jos para în noaptea aceia, de la flacăra cea mare, care se urcase val în aier.

Înserat Sâmbătă, trecând Oltul noi, s'au pus trupul nostru în bună rânduială pe câmp mai sus de Drăgășani, către Apus, păzind caraula toată noaptea tot trupul nostru cu mare tăcere, fără cea mai mică larmă sau slobozire de puști. Iar orașul au ars de tot până la revărsatul zorilor. Iar cei trei sute de bărbați ai noștri au venit la trupul nostru, vestindu-ni că au rămas pe câmpul răz-

boiului 86 morți vrăjmași, și răniți vre-o 200. Căci vrăjmașii, aflând trecerea a tot trupului nostru peste Olt, s'au tras la acel punct de cu seară, întrând în mănăstirea Drăgășanilor și 'n două case boierești mari, care, fiind depărtate de oraș împotriva mănăstirii, nu s'au vătămat de flacările focului. Iar, din acei trei sute ostași ai noștri, s'au omorât 33, și 17 s'au rănit, cari au rămas în mânile celor trei sute.

Dimineața, făcându-se ziuă, într'o sfântă Duminecă, în care zi a fost și Rusaliile, s'au răpezit rămășița vrăjmașilor, care se vede că era prin vie risipiți călăreți, temându-se nu cumva să dea peste trupul nostru cel mare, și au întrat în fuga mare în curtea mănăstirii din partea cealaltă, care nu se vedea de noi. Atunci s'au răpezit în trei coloane trupul nostru asupra vrăjmașilor, unde era vârât între aceste trei ziduri. Porniți fiind întâiu Cazacii noștri, apoi Sârbii si Bulgarii, tot călăreți, asupra unui trup de călăreți ai vrăjmașilor, care ieșise, afară din aceste trei ziduri, a întâlnit răpeziciunea noastră pe câmp, și, văzând ei că răpeziciunea noastră este neoprită și cu mare mânie, nesuferind focul nostru, au dosit-o în mare neorânduială, întrând ei toți în curtea mănăstirii, și s'au închis, lăsând pe câmpul războiului 56 morți și câțiva armăsari ai lor în mânile noastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Apoi s'au încins bătaia, căci a urmat foc puternic din meterezurile lor și mai vârtos din casa Șătrarului, care era aproape de mănăstire. Văzând noi că în zădar ne trudim cu artileria cea mică a noastră, am pus două tunurașe ale noastre împotriva mănăstirii, și am bătut pe vrăjmaș până la ceasurile de prânz, strâmtorându-l din toate părțile cu focul nostru mic și mare. De nu se isprăvia muniția noastră, negreșit trebuia în aceiași zi sfântă a ni se închina vrăjmașii noștri, fiind lipsiți de apă, căci mănăstirea era fără apă. Vrând nevrând trebuia a se preda, dar, văzând noi că s'a tras înapoi din războiul nostru Serdarul Diamandi, cu tot trupul său, care sosise spre ajutorul nostru de spre Amiazăzi, fără a voi nici-

decum a ni da mână de ajutor mai mult, nici măcar să ni dea iarbă de pușcă, și încă văzând noi că suntem amăgiți și din partea lui căpitan Iordachi, ca după făgăduința ce ni-au dat în Pitești prin graiu, singur cu gura lui, făcând trei cruci mari înaintea sfintei icoane a prea-sfintei Maicii Domnului nostru Iisus Hristos, la plecarea noastră de acolea, că ne va urma după o zi cu toată muniția și tunurile Vladimirescului și a trupului său, și, măcar că noi încă de patru zile mai înaintea sosirii noastre pe câmp aproape de Drăgășani, până în acel ceas, mereu îi dam vestea (prin ștafete de a dinadinsul trimise) de al nostru păs urmat pentru muniția noastră, care se afla în mâna lui, a ni sosi fără cea mai mică zăbavă, de nu-i va fi prin putință a ne urma dânsul cu trupul său spre ajutor, în sfârșit, văzându-ne noi așa nenorociți din toate părțile, am fost siliți a ne retrage înapoi din posiția noastră, unde aveam pe vrăjmași strâmtorați (muhasâr), încunjurați împrejurul mănăstirii, noaptea aceia, fără nicio vătămare a noastră, șase ceasuri departe de Drăgășani, ca nu cumva de a fi noi nenorociți, de a pierde biruința noastră, care dobândisem în ziua aceia de dimineață până noaptea înaintea mănăstirii, pe câmp, prin vre-o ajutorință proaspătă a vrăjmașului, ce se afla în Craiova în mare număr.

Așa, lăsând pe vrăjmașii noștri înfricoșați de noi și flămânzi, acolea, cu o pagubă de 500 morți, și încă pe alții cam răniți, în care număr era și comandirul lor și câțiva din înaintașii lor, ne-am tras în acea noapte (cum am zis mai sus) înapoi, fără a simți vrăjmașii noștri, cari erau închiși în mănăstire. Cum și din partea noastră s'au omorât 156 ostași și 73 s'au rănit, cei mai însemnați voinici ai noștri. Dar vrăjmașii noștri, aflând retirata noastră înapoi, au gândit că este vre-o stratagemă a noastră, n'au cutezat a ieși din șanțurile lor încă două zile după aceasta, dar au șezut în mănăstire închiși. Apoi, încredințându-se ei bine că în adevăr suntem retirați șase ceasuri de cale depărtați de dânșii, atunci au ieșit și au plecat

BCU Cluj / Central University Library Cluj

spre Craiova cu răniții lui, rămânând acolea al vrăjmașilor un trup mic caraulă.

Iar noi, așezându ne la o posiție bună, nu departe de Râmnic, adăstam pe căpitan Iordachi sau muniția noastră de la dânsul. Am aflat că vine către noi, nu numai dânsul, dar chiar prințul Ipsilante, cu tot trupul amânduror căpeteniilor, după zece zile de la plecarea noastră din Pitești fiind înfrânt trupul cel mare al prințului de la vrăjmași între București și între Târgoviște, unde se făcuse un războiu, și planul prințului Ipsilante era, de nu se va putea ținea cu trupul lui în Țara-Românească, să treacă la Sârbi, unde au scris, și adastă răspuns spre ajutor.

Deci, a doua zi de dimineață, adecă după retirata noastră din Drăgășani trei zile, a venit prințul Ipsilante dincolo de Olt, din potriva Râmnicului, cu tot trupul său. Aceasta aflând noi, gătindu-ne, am făcut marș cu tot trupul nostru, spre întâlnire și întrupare, la posiția unde tăbărâse pe malul Oltului, în dreptul Râmnicului. Unde au trecut Oltul numai Hagi-Prodan, Machedonschi, Alexandru și câțiva din cei mai însemnați ai trupului nostru, câți au putut încăpea într'un pod umb'ător al râului acestuia (între care eram și eu unul), găsind pe prințul Ipsilante pe malul râului, adăstându-ne cu cei mai înaintași ai lui împreună, — unde a și tăbărât trupul său în ceasul acela.

Și, după darea de bună ziua noastră și întâlnire, furăm întrebați de dânsul, ce a fost pricina retiratei noastre de la Drăgășani. Și noi i-am răspuns că nu este de vină decât căpitanul Iordachi și Farmachi, căci, de nu ni opria dumnealor la Pitești muniția și tot tacâmul războiului, care avea trupul nostru (adecă al Vladimirescului) în Pitești, când am trecut printr'însul, „cu cuvânt că Măria Ta ai poruncit (nevrând a ne încredința dânșii cu dânsa) și că, de aveam cele două mari tunuri ale noastre și muniția noastră cu noi, vă încredințăm că într'o vreme de trei ceasuri n'aveam ce bate,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

după râvna și entusiasmul oștirilor noastre, și încă peste aceste toate nu puteam pierde cei mai voinici îndrăzneți ai trupului nostru fără niciun drept. Și că vrăjmașii noștri au fost prăpădiți, că posiția lor era cu șanțuri în trei binale de zid zdravăn, și noi pe câmp pe din afară; cu toate acestea l-am fi făcut muhasir (închis) de toate părțile, și nu putea scăpa nici picior de la dânșii, după ce predam mănăstirea și dărâmam zidurile cu cel mai mare tun al trupului nostru, care ni lipsia".

Atunci ni-au răspuns că bine era să mai fi ținut posiția noastră acolea, la Drăgășani măcar încă trei zile, a fi cunjurat vrăjmașii, până când sosia și dânșul. Dar, acum, ce s'au făcut, s'au făcut. Atunci au răspuns Ilagi-Prodan către prințul Ipsilante că Serdarul Diamandi au făcut greșeală mare, venind la războiul Drăgășaniului, încă că n'au vrut a rămânea împreună cu noi la muhasarea Drăgășaniului. Al doile și mai mare greșeală a lui au fost, care s'a cunoscut la dânsul, că, după ce n'au vrut a bate împreună cu noi pe vrăjmaș, n'au vrut încailea nici din muniția lui a ni da o parte, care avea din destul și pentru noi și pentru sineși. Așa urmând dânsul, am aflat acum că a dat coasta vrăjmașilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Atunci au zis prințul: „Acum merg eu singur de a-i izbi pe vrăjmași cu tot trupul mieu și a da sfârșit acestui războiu". Apoi a doua zi au căzut o piatră așa deasă și mare, din care era cât un ou de gâscă și cea mai măruntă cât de găină: aceasta au fost într'o Vineri, care au pricinuit mare pagubă la vite și oameni cari s'au aflat supt acoperământul cerului. Și bieții mavrofori ai trupului lui Ipsilante, tăbărâți fiind într'o grădină mare, care era plină de prune de copaci, unde găția' câte patru și câte șase la un loc demâncare, n'au ales nimic, ba încă abia au scăpat zdraveni supt un coșar, care se afla acolea în vecinătate. Dar a doua zi, Sâmbătă, de dimineață, venind căpitanul Iordachi și alți câțiva din comandirii lui Ipsilante la Episcopia Râmnicului, unde se afla zăcut Ilagi-Prodan, bolnav fiind din ziua războiului

din Drăgășani, i-au zis căpitanul Iordachi că, după porunca lui Ipsilante, trebuie să-i facem teslim comanda noastră, căci are să meargă dânsul asupra vrăjmașilor cu toate trupurile Eteriei carè se află acolea. Și, priimind comanda pandurilor, împreună cu Sârbii și Bulgarii trupului nostru, s'au pornit cu tot trupul asupra vrăjmașilor, supt a lui însuși comandă; în care trup obștesc se afla și prințul Ipsilante împreună cu ai săi doi frați, Duminecă seara rămâind toți comandirii trupului nostru (adecă al Vladimirescului) în Râmnic, cu câțiva ostași panduri și cazaci, după porunca lui Ipsilante.

Grecul. Și pentru care pricină s'au întâmplat aceasta de s'au ridicat comanda de la comandirii Vladimirescului? Prietene, de ai vre-o știință, zi-mi, mă rog.

Bulgarul. Frate și prietene al mieu, nicio pricină alta n'au avut prințul Ipsilante de-a ridica comanda lor, decât că căpitan Iordachi era dușman tainic al lui Hagi-Prodan și al lui Machedonschi, din pricina celor doi oameni ai lui cari au tăiat pe Vladimirescu și avea pizmă prin taină. Și, acum, ce fel au dat dânsul lui Ipsilante a pricepe pentru războiul nostru care am făcut la Drăgășani, nu știu, dar aceasta am aflat că căpitan Iordachi se trudia a depărta pe toți comandirii lui Vladimirescu din trupul pandurilor; dar cu ce scop, nu știu, decât eu prejudec că cu nădejdea că doar vor ieși Muscalii în Țara-Românească, a nu găsi mai mare comandir decât dânsul după Ipsilante acestor trupuri, cari se află supt numirea grecească în aceste două prințipate (sau Domnie) și astfel da dânsul a pricepe prințului Ipsilante pentru aceasta și au priimit comanda tuturor trupurilor a fi supt comanda lui. Dar vă încredințez că prea puțin folos au adus Iordachi cu planurile lui, căci Machedonschi i-au zis că, îndată aflând pandurii că va fi dânsul comandirul lor, or fugi toți pe la casele lor, de va lipsi dânsul (adecă Machedonschi) din comanda lor, căci șapte luni avea de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a vedea pandurii familiile lor. Şi, acum, că se află aproape de casele lor, cu mare fineţă şi politică au putut dânsul economisi până acum, de şi n'au fugit. Şi l-au povăţuit să umble binişor cu dânşii, căci fără de veste şi de-odată se va pomeni că au lipsit toţi din comanda lui, fiindcă au întrat în urechile lor că dânsul (Iordache) au fost pricina şi pierzania lui Tudor. Acestea zicând Machedonschi lui căpitan Iordache, au chemat pe toţi căpitanii pandurilor şi li-au zis: Iată din porunca prinţului Ipsilante primeşte căpitan Iordache de astăzi încolo comanda voastră, pre care trebuie să-l cunoaşteţi comandirul vostru şi să fiţi lui supuşi, ca mai 'nainte cum aţi fost supt comanda lui Vladimirescu, şi iarăşi voiu fi şi eu între voi, cum am fost şi până acum, când va fi de lipsă. Căpitan Iordache o să vă dea lefile pentru întrebuinţarea lucrurilor trebuincioase lor şi să n'aveţi grijă pentru nimic.

Grecul. Pentru ce pricină n'a mers încailea Machedonschi şi Alexandru cu trupurile lor, prietene?

Bulgarul. Dar nu ţi-am spus că avea poftă căpitan Iordachi a primi bravura singur a acestui războiu? Măcar că prinţul Ipsilanti au zis lui Machedonschi să meargă a doua zi, dar Hagi-Prodan, fiind foarte greu bolnav, n'au putut urmà marşul la războiu, şi Machedonschi au rămas la Episcopie cu bolnavul. Drumul de la Râmnic până la Drăgăşani fiind opt ceasuri numai, n'au mers la războiu, fiindcă hotărâse căpitanul Iordachi să izbească pe vrăjmaş Miercuri. Luni noaptea, pe la cinci ceasuri turceşti, au venit de la ordie Fierescu, trimis fiind de Ipsilanti, la noi, în Episcopie, zicând lui Hagi-Prodan şi Machedonschi că au venit la Drăgăşani trei mii de Turci dela Craiova (cara-afiz tacâm), şi că voia prinţului este a se scula fără zăbavă amândoi, adecă şi Hagi-Prodan şi Machedonschi, de a merge la tabăra prinţului, care se află acum patru ceasuri departe de Râmnic, peste râul Bistriţa, a se afla şi dânşii acolea, căci pandurii au fugit jumătate, şi priveşte şi rămăşiţa lor spre fugă, de nu va fi Macedonschi al lor comandir. Atunci, pe loc luând Machedonschi pe Hagi-Prodan bolnav într'o

ECC Cluj / Central University Library Cluj

căruță dimpreună cu acei puțini Sârbi și Bulgari călăreți, cari avea' mai credincioși pe lângă dânșii Prodan și Machedonschi, s'au răpezit acolo la tabără, Marți de dimineață, atunci când au dorit toți ostașii, fugind de obște de la războiu, și Turcii îi luaseră în goană, dar Machedonschi, scoțând sabia, se trudi în zădar a face ostașilor curaj de a sta în foc, căci unii din ostașii fugari au dat și pistoale asupra lui Machedonschi. Și, văzând aceasta prințul Ipsilanti, au poruncit lui Machedonschi a da loc urgiei.

Grecul. Și pentru ce pricină fugiau din războiu Arnăuții, de n'au stat la războiu ?

Bulgarul. Frate și al mieu prietene, ce să-ți zic mai înnainte, nu știu. Aici am pierdut catastiful ! N'am alt spre răspuns a vă povesti decât că această bătălie n'a fost bătălie, ci urgie dumnezeiască, când o va pune în gând cinevașilea. Neînvoiala și vrajba comandirilor lui Ipsilanti, care urma între ei din capul locului, au adus acea turburare și neorânduială în oastea care, fără a se bate, a dosit toată din posiția bătăliei și au rămas vrăjmașii stăpâni ai posiției noastre fără trudă mare, și a tunurilor și pedestrimii noastre. Căci au fost hotărârea obștească a se izbi de vrăjmași din toate părțile Miercuri, și nu în acea zi, adecă Marți. Căci, una, că a fost vreme ploioasă și noroiu mare, și, alta, că au zis căpitan Iordache, până nu plecase din Râmnic, lui Machedonschi, că Marți nu va face războiu, că e o zi care o are dânsul nenorocoasă zi de războiu. Deci Turcii, văzând câmpul și tufele de la Drăgășani până la râul Bistrița pline de ostașii noștri, mai mulți de 20.000, iar ei abia să fi fost până la 4.000, au ieșit din mănăstire și de la celelalte două ziduri din Drăgășani pe câmp, și se depărta încet-încet, făcând cerc până când se va depărta pedestrimea lor spre Craiova și, socotind ei că s'au depărtat din destul, apoi să dosească și cavaleria lor la vreme de strâmtorare de oștirile noastre după pedestrimea lor, neavând ei tunuri spre a sta împotriva tunurilor noastre.

Atunci, văzând Caravia, comandirul avangardei trupului

lui Ipsilanti, planul Turcilor care privia spre a lor depărtare şi spre abaterea din războiul ostaşilor noştri, neputincioşi simţindu-se dânşii spre a noastră putere mare, fără voia comandirului celui de căpetenie mai mare (adecă a lui căpitan Iordache), gândind Caravia a câştiga dânsul singur bravura biruinţii, s'au răpezit cu avangardia asupra vrăjmaşului, urmat numai de cavalerie, care era supt comanda lui. Şi duşmanii, stând împotriva răpeziciunii lui Caravia cu cavaleria lor până când se va depărta pedestrimea lor din destul, şi neputând Caravia cu cavaleria lui a suferi acea bărbătească împotrivire a vrăjmaşilor, căci căzuseră din cavaleria noastră cei mai însemnaţi bărbaţi, vre-o cinzeci în număr, au făcut retirată cavaleria noastră. Atunci, luând curaj vrăjmaşii, în loc de a se trage înapoi, au început a 'nainta cu izbândă până când au ajuns bătălia pe pedestrimea noastră, a mavroforilor, şi dânşii neputând a se împotrivi la cânească turbată răpeziciune a vrăjmaşilor, fiind o cavalerie aleasă din 1.500 care se afla în Craiova, s'au înapoiat cu fugă, văzându-se sărmanii mavrofori năpustiţi singuri fără niciun ajutor din partea cavaleriei noastre, după ce abia odată au putut deşerta puştile lor, şi numai trei tunuri deşertând. Şi astfel au câştigat vrăjmaşii bătălia din pricina lui Caravia, luând vrăjmaşii şi trupurile noastre a omoriţilor, tunuri, muniţie şi pe cei răniţi ai noştri, şi 83 de robi vii nevătămaţi din trupul mavroforilor, şi 134 de panduri cari erau rătăciţi prin păduri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acestea aflând Ipsilanti, care se afla trei ceasuri departe de la Drăgăşani spre Râmnic, au voit a întoarce pe cei cari fugiau şi a-i opri a sta în războiu cu ceilalţi, cari sosise atunci împreună cu Ipsilanti spre ajutorul mavroforilor; dar în zădar se trudia Ipsilanti în aceasta, căci oastea spăimântată anevoie poate cineva a o sili de a mai sta în războiu, atunci când ea nu mai caută alt decât scăparea.

Şi, văzând această urgie, prinţul Ipsilante şi-au luat trupul său care scăpase din războiu, şi s'au întors îndărăt la

Râmnic, fără a voi de a sta mai mult în războiu cu vrăjmaşii, pierzând şi lucruri şi toată muniţia, care toată căzuse în mânele vrăjmaşilor. Ba nici la Râmnic n'au vrut a sta, unde s'au întâlnit cu Hagi-Prodan şi cu Machedonschi, precum şi cu scriitorul acestei istorii, zicând Ipsilante că nu mai are poftă a sta în războiu cu Turcii, căci Sava a fost necredincios şi trădător şi s'a închinat Turcilor împreună cu Ghenciu, delibaşa Mihai şi dimpreună cu cei mai voinici ostaşi ai Eteriei, cum şi ceilalţi comandiri ai tuturor trupurilor Ţării-Româneşti nu s'au purtat cum se cădea. Şi că toată zahereaua rămâne în mânile duşmanilor, din pricina acestor trădători. Şi în sfârşit că Arnăuţii n'au poftă de a sta la războiu, „cum am priceput eu (zise Ipsilante), fiindcă cer lefi, şi, alte asemenea pricini punând înainte, se abat de mirosul ierbii de puşcă". De aceia are de gând a trage cu totul mâna de a mai fi comandir unui astfel de trup nesupus.

Şi de acolea au plecat cu trupul Cazacilor şi al olanilor, în număr de vreo 400 de călăreţi, şi cu cele două tunuri rămase la mănăstirea Coziei, unde s'a adunat toată oastea, care era şi risipită prin păduri, întrebând pe prinţul ce o să facă şi cu ce să se hrănească. Dară el li-a răspuns că, fiindcă ei au fugit din războiu din Drăgăşani, fără a deşerta măcar un pistol asupra vrăjmaşilor, ducă-se unde vor vrea de a găsi de mâncare, căci dânsul nici leafă are a li da, nici demâncare. Şi, stăruind acolea o noapte, s'au tras spre Câineni, şi de acolea au intrat în Ardeal prin Sibiu supt nume de neguţători, dimpreună cu doi fraţi ai lui şi trei ofiţeri ai lui, adecă cu Lasani, Orfanis şi Gaziopol. Şi aşa s'a risipit acest trup de oaste. Unii din ofiţerii lui au trecut Oltul şi s'au tras către Moldova, cum şi căpitan Iordachi, Farmachi şi alţii; şi alţii au apucat drumul la Tismana peste Olt, precum Hagi-Prodan şi Machedonschi s'au dus a se împreuna cu pandurii de pe acolea, şi alţi mulţi din mavrofori, cari scăpaseră din războiul Drăgăşanilor. Şi alţii mai toţi au intrat în Ardeal, şi unii din ei s'au tras la Basarabia, şi alţii către Ţara Grecească prin Triest, nesuferiţi fiind în Ardeal de Stăpânire.

Grecul. Și cum nu s'au luat Turcii pe loc după dânșii, ci au avut vreme de au întrat în Transilvania?

Bulgarul. Acei Turci din bătălia Drăgășanilor, după ce s'au văzut pe sine scăpați și cu atâtea jafuri încărcați, luând sub stăpânirea lor pre robiți împreună cu jafurile lor, s'au tras a doua zi la Craiova împreună cu răniții lor, bănuind ca nu cumva să se adune tot trupul lui Ipsilante și îi va izbi iarăși a doua oară, fiind vrăjmași mai puțini, mai mici la număr decât risipitul trup al lui Ipsilante, căci au pierit și din ei la războiul Drăgășanilor vre-o 500 și poate și alții atâți s'au rănit. Se vede că s'au speriat de a stărui acolea, fiindcă, aflând câțiva panduri de la Tismana că s'au risipit ordia pandurilor, după patru zile au trecut prin locul bătăliei Drăgășanilor, și au găsit trupurile omorîților, fără a vedea vre-un vrăjmaș, și mai vârtos, încărcându-se toți cu arme destule, ce găsise pe drumul lor, au venit la noi la schitul anume Cornachi.

Iar căpitanul Iordachi și Farmachi, adunând vre-o 800 bărbați aleși, Sârbi, Bulgari și Greci, s'au tras din munte în munte către Moldova, aproape de hotarul Transilvaniei, unde făcând războiu zdravăn cu Turcii după acolea, aflați de vreo trei luni, omorând vre-o 6 până la 7.000 de Turci, Iordachi și-au dat sfârșitul la mănăstirea Neamțului în Moldova: strâmtorat fiind acolea, au pus foc la muniția lui și s'au ars singur. Iar Farmachi s'au predat Turcilor mai înainte, și s'au trimis la Țarigrad cu câțiva din ostașii lui, și s'au tăiat de Poartă. Iar Machedonschi împreună cu Hagi-Prodan, mergând la Tismana de peste Olt, au pus mâna pe dânșii panduri: împreună fiind cu fratele lui Vladimirescu, anume Mihaloglu, și cu Ghiță hotul, l-au pus în fiare. Au cerut de la dânșii lefile lor sau pre Tudor, dar, neavând bani a li plăti lefile lor, nici pe Tudor a-l face teslim, li-au dat drumul, căci venise Turcii, și li era frică să nu pună mâna pe dânșii.

Grecul. Mă rog de d-voastră să binevoiți a-mi spune cum n'au aflat pandurii că s'au omorît Tudor prin dicasteriul lui Ipsilante în Târgoviște, după ce s'a dovedit că

se făcuse una cu pandurii a nu ajuta Eteria Grecilor și s'au prins scrisorile Turcilor scrise către dânsul a se trage cu trupul său peste Olt?

Bulgarul. Pandurii nici până în ceasul acesta nu cred că se fi fost ucis Tudor de Greci, fiind de o lege, dar gândesc ei că se află în Rusia trimis la judecată, și au nădejdea toți de obște, Românii pandurii, că va scăpa vre-odată de la Rusia Vladimirescu și va veni la patria sa tare și mare, fiindcă are drept mare a se desvinovăți pentru aceasta. Deci, văzând panduri ca nici bani au, nici pe Tudor a-l face lor teslim (cum mai sus s'a zis) Hagi-Prodan și Machedonschi, i-au desbrăcat pe amândoi până în cămașă, jăfuindu-i de toate ce au avut pe dânșii, și apoi li-au dat drumul după douăzeci și una zile de închisoare, în care vreme i-au chinuit fel de fel. Când îi speria cu moartea, când că o să-i dea Turcilor pentru că au fost prădătorii lui Tudor. Deci, aflând aceasta fratele lui Machedonschi, au dat de știre la unele din mădularile Eteriei care se afla' atunci pre acolea și care, spăimântând pre panduri la Tismana prin scrisoare, li-au dat drumul, și au fugit prin Transilvania în Basarabia amândoi (adecă Hagi-Prodan și Machedonschi).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Grecul. Cum ți se pare, prietene, s'a purtat cinstit Eteria noastră, sau ba? Eu, din partea mea, gândesc că această purtare necuviincioasă a Eteriei noastre în Moldova și Valahia au fost din capul locului rău începută. Afară de Ipsilante, celelalte căpetenii ale trupurilor noastre au fost foarte neglăsuite și proaste, din cari unii s'au arătat prădători, alții nesupuși și fuduli și de tot fără știință politicească. Pentru aceia și s'au risipit de odată fără cea mai mică împotrivire către vrăjmaș și celelalte. Căpitan Iordachi și Farmachi era o partidă gonitoare a lui Tudor (cum am aflat) cu pizmă, căci au omorît aproape de Slatina (cum s'a povestit mai sus) doi ostași din acei treizeci lăsați lui la Tismana, la începutul revoluției, când au mers căpitan Iordachi și Farmachi din București către Tudor, a fi lui spre avangardă până la București. Iar

dânșii (adecă cei treizeci de ostași ai lui căpitan Iordachi), întrând într'o mănăstire, au omorît două fete și au despuiat pe toți boierii cari erau ascunși acolea fără cuvânt. Deci, sosind după urma lor Tudor cu oștirile lui, împreună cu Hagi-Prodan și Machedonschi acolea, a doua zi, au omorît pe cei doi cari au fost căpetenia celor treizeci de ostași, din cari unul a fost nepotul lui căpitan Iordache și celălalt a fost cel mai iubit al lui ostaș și viteaz. Și de atunci s'a făcut căpitanul Iordache dușman .el lui Tudor. Aceasta a fost pricina cea mai de căpetenie de vrăjmășie, și au păzit vreme căpitan Iordache până când au pus mâna pe dânsul și și-au pus în lucrare scopul său. De s'a arătat Tudor predător al Eteriei, nu știu.

Iar Sava, de altă parte, gonia pe Tudor la Ipsilante cu felurimi de mijloace a izbândi cu scopul său în două părți. Care, venind la Ipsilante în Târgoviște, l-au amăgit cu vorbe viclene, că el va păzi jurământul care-l pusese la Eterie. Cu astfel de viclenie amăgind pe Ipsilante, s'au depărtat din Târgoviște Sava, întrând în mănăstirea Cornățelului, și, de acolea înțelegându-se cu Chehaia-beiu (comandirul Turcilor din București), au pus în gând a izbi pe Ipsilante după ce au rupt și au sfărâmat steagul cu crucea și răstignitul Domnului Hristos, pe care-l ridicase spre semnul unirii cu Eteria. Și, apoi unindu-se cu Turcii, umbla împreună cu dânșii în țară, și câți au găsit risipiți eteriști și Români, Bulgari, Sârbi, Arnăuți, și vinovați și nevinovați creștini, nici de cum împărtășiți în această revoluție, prinzându-i, îi făcea teslim Turcilor, și i-au omorît Turcii fără nicio vină.

Precum și Serdarul Diamandi, vă încredințez, prietene, că din capul locului s'a arătat necredincios și predător al Eteriei, și, arătându-se de două ori la bătălia Drăgășanilor (cum am aflat) la Turci, și că nu numai n'a vrut a sta la războiu împotriva vrăjmașului, dar n'a vrut a da mână de ajutor încailea cu o parte din muniția lui, la războiul Drăgășanilor, la lipsa mare ce avea Hagi-Prodan, căci isprăvise muniția lui cu războiul Drăgășanilor,

din ziua aceia dar lăsându-l bătându-se cu vrăjmașul, s'au depărtat cu tot trupul său în mănăstirea Bistrița (cum am mai zis odată cea dintâiu). Apoi, al doilea, când s'au bătut trupul cel mare al lui Ipsilante, el a fost cel d'intâiu care s'a tras din bătălie, dânsul făcându-se pricina de s'a întâmplat acea mare răscoală și neorânduială la acest trup al lui Ipsilante. De aceia au răsplătit lor Dumnezeu, fără zăbavă, după faptele lor. Cel mai sus numit Sava, după ce s'a îmbrăcat cu capot roșu de vrăjmaș spre cinste, apoi s'au omorât cu ceilalți tovarăși ai lui, anume Ghenciu, Mihali și cu câțiva însemnați ai lor, în București, la acea casă chiar unde au pus jurământul Eteriei. Iar cel după urmă, Serdarul Diamandi, s'au luat de Turci rob și s'au cărat la Silistra, după ce s'au închinat vrăjmașilor și și-au pus armele jos, împreună cu fiii lui, și acolo s'au tăiat de Turci. Și astfel au luat sfârșit această musică toată nearmonică a Moldovei și a Țării-Românești, adecă din partea Eteriei grecești. Am drept, prietene, în aceasta, sau nu?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bulgarul. Prietene, la acestea toate ai dreptate, dar pricinile sunt mai multe; dar să lăsăm toate jos și să zicem, ca niște creștini: Dumnezeu să-i ierte pe toți. Eu vă încredințez, de nu se arăta Tudor prădător și de nu se omora acel om, noi nu o pățiam aceasta. Căci numai Vladimirescu singur era cel mai vrednic comandir, care avea între muniția lui și trei care mari cu sape și târnăcoape, topoare, tesle și lopeți de fier și alte dichisuri trebuincioase, cum și potcoave și cuie de potcovitul cailor, că, atunci când era de lipsă, îndată se făcea șanț pe câmp la o posiție cuviincioasă de războiu și la tabăra oștirilor lui, a fi totdeauna sigur și mai cu lesnire biruitor împotriva vrăjmașilor. Dar, după ce au lipsit Tudor, cel mai vrednic comandir al pandurilor, trebuia să fim nenorociți la fiecare războiu al nostru, neavând pe lângă noi totdeauna cele trebuincioase lucruri, fără care un trup, cât de mare, poate fi nenorocit și de vrăjmaș biruit, cum s'a întâmplat la Drăgășani. Că, de era' tunurile noastre pe câmp atunci, cu un șanț de baterie, negreșit nu putea

vrăjmașul în câteva minute să se facă stăpâni pe dânsele, și pe posiția noastră, în războiul acela.

Grecul. Cu ce cuvânt a poruncit Tudor (precum am auzit) a jăfui pe boieri, oamenii lui, prietene, și nu urma întocmai după cum era porunca lui Ipsilante, adecă a lua numai cai și arme?

Bulgarul. Cuvântul era foarte drept și cuviincios, căci dânsul, când s'a sculat cu armele în mână, au proclamat prin hârtia lui că, care din boieri (măcar că unii au fost odată mâncători ai patriei), se va uni cu dânsul, numai acela va rămânea nesupărat, ba încă și averea lui apărată. Iar care din boieri va rămânea împotrivnic a drepturilor patriei, acela nu e apărat de jăfuire, și să se pedepsească cu vremea, ca un prădător al patriei. Acei dar cari au fost călcători ai proclamației și au căzut în mânile pandurilor, cu drept că li se cădea pedeapsa. Cu toate acestea Vladimirescu n'a omorât pe nimeni din câți i-a căzut în mână, frățioare. Urmarea aceasta a Vladimirescului a fost de la Dumnezeu a se face (gândesc de nu greșesc), căci boierii țării ajunseseră într'o stare, că li se părea că lăcuitorii (compatrioții lor) nu e om, ci e o jivinie de nimic. Dumnealor făcuse pre Domni a îmbrăca (adecă a boieri) pe oamenii lor fără niciun merit, ci numai prin bani sau prin hatâr; ajunsese mai rău și decât noroadele cele crude și fără de lege politicește. Această patrie *(sic:* parte?), căpitan Iordachi și Farmachi, și-au dat sfârșitul în Moldova (cum am mai zis), cum și Farmachi s'au trecut în Țarigrad.

Aici am văzut că n'au putut izbândi Eteria grecească, și Dumnezeu milostivul să binecuvânteze armele acestei Eterii în Țara Grecească. Sârbii și Bulgarii, împreună cu pandurii uniți într'un trup de 4.500, și pedestrimea și călărimea supt comanda lui Hagi-Prodan și Machedonschi, zece zile înainte de venirea la Drăgășani a trupului lui Ipsilanti, gonește un trup de Turci de 3.000 aleși, ținând bătălia douăzeci și patru de ceasuri cu Turcii pe câmp la Drăgășani și prințul Ipsilanti cu un trup de 25.000 ostași și cu comandirii cei mai însemnați fugi din războiul tot acelor

Turci fără a sta la foc, tot în acea posiție unde s'au bătut cei mai sus trei comandiri ai noștri, adecă Hagi-Prodan, Machedonschi și Alexandru. Dar, te las, prietene, a socoti ce va să zică aceasta? Eu nu pot zice alt decât fumuri a comandirilor a trupului lui Ipsilant, ca să iea numai ei bravură toți singuri, fără a se împărtăși și ceilalți comandiri acelui trup de oaste a lui Ipsilanti, care era supt deosebită comandă cu númirea a Sârbilor-Bulgari: de aceia și-au luat răsplătirea fiecare comandir acelui trup de ostași, ai lui Ipsilanti.

Dar nu mă rabdă inima a tăcea unelor întâmplări care s'au făcut după pierderea bătăliei a Drăgășanilor, adecă, după ce s'au întors Ipsilante de la pierderea bătăliei Drăgășanului în Râmnic plin de noroiu, căci necontenit o săptămână ploua Dumnezeu ziua și noaptea, după ce au trecut Oltul, și bieții mavrofori, tăbărând prin grădini fără corturi, erau în noroiu și supt ploaie, supt acoperământul cerului plouați și udați ca niște șoareci, și a doua zi așa neuscați au plecat la bătălia Drăgășanilor într'una plouând. Apoi te las a socoti: ce putea' a face bieții mavrofori cu armele plouate?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Așa dar, venind la Râmnic Ipsilante, trist și mâhnit, au zis lui Machedonschi ca să trimiță câțiva din trupul nostru mai cu pricepere la mănăstirea Cozia și la schitul Cornachi, pe poalele munților, pe drumul Câinenilor, ca să vază este posiție a se opri acolea și să bage de samă de se allă acolea la schit pe muchea drumului o posiție de baterie, care făcuse Nemții în zilele lui Iosif, Împăratul Austriei, când se bătea cu Turcii la 1788, și anume cu șanțuri bune a bateriilor lor, de a se putea a se opri Ipsilante cu restul oștirilor, care încă avea prin prejurul lor, sau ba. Deci s'au găsit de cuviință a merge cu câțiva călăreți, cari făcusem noi de bună voia noastră, de vre-o 70 de inși călări, cu sulițe și cu mundire de mavrofori, cu deosebire la guler alb și semn la căciula lui cu cruce, în spinare cu coroană, cu numirea hravnie bulgarschi polcu.

Așa dar am plecat eu cu câțiva Cazaci ai noștri de la

Râmnic pe drumul Coziei, și, apropiindu-mă la Cozia în pădure, am dat peste un unchiaș la un copac răzimat, sărac, căruia îi pierise vederea de bătrân, dar auzul îi era ziravăn, care m'a întrebat trecând călare pe lângă dânsul: cine sunt eu care trec călare? Și i-am răspuns, că sunt ostaș. Și mai m'a întrebat din care trup sunt? I-am răspuns: din trupul lui Tudor. L-am întrebat și eu, dar dânsul cine era? El a dat răspuns că este și dânsul un pandur neputincios și sărac. Adăugând dânsul, zise: adevărat este că s'a prăpădit Tudor? Și i-am zis: da. Și au zis: Să știi, fătul mieu, că fără Tudor nu veți rămânea în țara de astăzi încolo nici șapte zile, căci numai el cunoștea duhul pandurilor și putea a li ținea cârma lor, dar, de este dânsul adevărat pierit, vor fugi toții pandurii pe la casele lor, și voi fără pandurii noștri nu puteți stărui în țară, ci vă veți risipi pe la alte țări străine. Aceasta veți vedea foarte curând. Și mai întreabă: Acu unde se află prințul Ipsilante? I-am zis: în Râmnic. Și, văzându-l acolea în pădure, am mers la Cozia, și de acolea am apucat drumul Căinenilor în sus, și la amiazăzi am conăcit la schitul Cornachi de preste Lotru, unde am găsit schitul părăsit de Bulgari, și după zisa prințului m'am urcat pe malul care era la poalele munților acolea, și am găsit locul bateriilor Nemților, care abia se cunoștea că au fost odată baterie, care nu se părea întocmai că e locul acela, cum se vedea locul Troadei unde au fost odată cetatea.

Și pe loc ne-am întors înapoi a da de știre prințului că nu e vre-o nădejde a stărui acolea, nici posiție a se împotrivi cineva vrăjmașilor, măcar că posiția locului este adevărat, cam pe muchea dealului și în dreapta drumului, râpă mare de mulți stânjeni în vale până da de Olt, tot d'a dreptul ca zid de piatră, și din partea stângă a drumului în sus un deal înalt de multe mii de stânjeni în sus drept, iar ca un zid de piatră, și drumul numai de cal și urca, începând de la râul Lotrului, până la schit, cam ca la un ceas. Dar cu toate acestea la un trup armat de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

vrăjmași nu poate cineva a stăpâni acea posiție fără tunuri și muniții din destul.

Așa dar la coborîrea noastră prin această cale înapoi am întâlnit pre prințul jos la marginea râului Lotru, cu tot tacâmul lui venind către noi. Unde și i-am dat de știre pentru cât am putut descoperi la numitul schit Cornachi și la bateriile acelei posiții. Apoi am mers după prințul împreună cu trupul nostru, care îl convoia (escorta) pe dânsul și care era supt comanda lui Hagi-Prodan, — Machedonschi, credincios al prințului Ipsilante, înserând la schit. Apoi la revărsatul zorilor făcu o economie politicească, adecă chip i-a venit o scrisoare de la comandirul oștirilor noastre, care se află în Sibiiu, că îi trimitea Austria spre ajutor șase regimente de husari cu tunuri din destul și muniții, a fi supt comanda lui Ipsilante, de a bate pre Turci. Care stratagemă era numai ca să adormiteze oștirile care se țineau șir după dânsul, mai mult de 7.000, cerând de la dânsul lefile și că altminterea va fi în primejdie a pierde și viața lui din partea lor, căci unii din căpitani chiar din trupul său simțise (că era un căpitan Stere și alți asemenea Greci și Arnăuți) că dânsul umbla să dosească cu cusur suptire în Austria și să scape de dânșii. A doua zi au plecat dânsul (Ipsilanti) spre Câineni cu olanii lui, ca la vre-o 400 ostași, și cu doi frați ai lui, și noi am rămas acolea la Cornachi în schit, cu trupul nostru de rămășiță al pandurilor, căci cei mai mulți din ei au fugit pre la casele lor, aproape fiind de acelea lăcașurile lor, împreună cu căpitanul lor.

Și după amiază mi-au zis Hagi-Prodan și Machedonschi ca să mă duc cu câțiva din Cazacii noștri la Câineni și de acolea la granița Transilvaniei, la Turnu-Roșu, să cercetez de are voie a întra dânsul și Machedonschi în Transilvania cu trupul lor, care mai rămăsese, sau ba. Deci am mers la Câineni, unde am găsit pe prințul Ipsilanti cu o mulțime de ostași, care se adunase acolea și cerea de la dânsul cu strășnicie toți lefile lor, căci alminteri n'are voie a se mișca nicio palmă de loc de acolea mai înainte, până

BCU Cluj / Central University Library Cluj

fiu va plăti lor lefile, și că de ce îi lasă acum, și dânsul umblă a fugi? Dar dânsul l-au dat spre răspuns că, de știa că au să se poarte ei cu dânsul așa cum s'au purtat, adecă de a nu sta unde se cădea a sta și a se bate cu vrăjmașii acolea la fața locului, dânsul nu se înșela a ieși de la Rusia afară, să-și piarză cinstea care o dobândise în Rusia, cu a lui cinstită slujbă militărească, unde și mâna au pierdut în războiul Moscovei, cu astfel de oameni de nimic și fără caracter bărbătesc. Și după aceasta sosi la dânsul un căprar austriecesc cu o ștafetă de la comandirul austriacesc, chemând pe dânsul până la Vadul Râului la graniță, a se întâlni cu dânsul.

Eu am plecat la granița de mai sus pomenită înaintea lui cu trupul nostru ce aveam pe lângă mine, și după câteva minute au plecat și Ipsilanti după mine. Și au sosit dimpreună cu noi și cu frații lui la graniță, la Vadul Râului, unde era șir de soldați de două reghimenturi cuprinsă toată acea parte de loc către drumul nostru, cu puștile pline și cu tunurile așezate pe malurile munților, către noi îndreptate, și umplute, și gata de foc, de vor cuteza ai noștri. Unde se adunase un număr însemnat, toți bine înarmați, [de am voi] a năvăli, de a trece peste graniță, fără voie (adecă Râul Vadului), să deșarte puștile și tunurile asupra năvălirii noastre. Deci, după ce au sosit prințul Ipsilanti acolea cu amândoi frații lui, cu aghiotantele lui, Orfano, și cu Hațopol (dascălul mavroforilor), care scăpase din mânile Turcilor cu meșteșugul săriturilor lui meșteșugoase, cu pușca în mână din mijlocul cavaleriei vrăjmașilor, și, primindu-l pe Ipsilanti cu frații lui și cu cei de mai sus numiții nearmați o caretă cu patru telegari suri, care venise de la Sibiiu, l-au dus la acea cetate.

Dar eu am cercetat pe maiorul care se afla acolea cu toată ofițerimea Austriei, de poate întra Hagi-Prodan și Machedonschi și ceilalți căpitani ai trupului nostru, și am priimit spre răspuns că măcar care poate întra desarmat în granița Transilvaniei, afară de Hagi-Prodan și Machedonschi, cum și căpitanii Iordachi, Farmachi, Caravia, Cristari doctorul, căci au venit poruncă de la Curtea Vie-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

nei a nu se priimi în Transilvania. Așa dar, întorcându-mă înapoi la schit de la graniță, unde este opt ceasuri cale, am dat de știre lui Hagi-Prodan și Machedonschi aceia ce am aflat de la comanda Nemților pentru dânșii, și a doua zi au apucat drumul pe munte spre Tismana, și amândoi, împreună cu Alexandru, cu trupul de panduri care se strânsese acolea, după catastrofa războiului după urmă, al Drăgășanilor. Și eu am plecat cu Cazacii noștri, apucând drumul îndărăt către Câineni, de unde după trei zile am întrat în lazaret opt sute de inși nearmați, punând armele jos la Râul Vadului, în primiirea comenzii Nemților, unde am făcut între munți, într'o vale largă și la fundul ei pe lângă un râu bun, colibe acoperite cu șindrile mari, care se aflase acolea din norocire în stive (grămezi) mari, cu voia gheneralului al Nemților.

Apoi după două zile a dat Dumnezeu o piatră mai mare decât oul de gâscă, plouând necontenit vre-o patru zile și nopți, și, după isprăvirea lazaretului nostru, am mers la Sibiiu, și de acolea m'am despărțit de trupul nostru și am mers la Brașov, iar ceilalți din convoiul nostru unii au apucat drumul Triestului, și alții drumul Basarabiei. Apoi după vre-o trei săptămâni au venit Turcii la Câineni în hotarul Transilvaniei și au cerut de la Nemți pe Ipsilante ca să-l dea lor, după porunca Porții Otomanicești. Iar Nemții li-au dat spre răspuns că dânsul n'au întrat în Țara Nemțească și că pe acolea au întrat bâjenarii, fel de fel de neamuri de negutători, adecă Nemți, Muscali, Sârbi, Bulgari, Români, Greci, fără arme, dar armat ostaș nimeni n'a întrat, nici au avut voie de la Curtea vienesă a slobozi, măcar care neam va fi armat.

Apoi am aflat că pe Ipsilante împreună cu frații lui l-au trimes stăpânirea austriacă la Mungaciu, cetate în Ungaria, de acolea la Moravia, în cetatea Marienștat, supt pază.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

III.

REVOLUȚIA
LUI
TUDOR VLADIMIRESCU
DE
MIHAI CIORANU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PRECUVÎNTARE

Descriind revoluția lui Tudor Vladimirescu, n'am făcut-o cu pretenția de autor. Ci am crezut a-mi îndeplini o datorie de Român și de martor ocular al evenimentelor de la 1821.

Întâmplarea a adus ca să serv ca adiutant pe Tudor Vladimirescu și să ieau parte activă la toate actele lui, și chiar la lupta de peste Olt, după uciderea lui la Târgoviște de către Ipsilant; ceia ce descriu le-am văzut chiar cu ochii miei, și câte nu le-am putut vedea le-am auzit chiar atunci de la cei ce au fost martori ai întâmplărilor descrise.

Voind Domnul Dumnezeu ca să trăiesc după acea revoluție și să ajung până în vrâsta în care mă găsesc, am crezut de cea mai sfântă datorie a lăsa nației mele aceste însemnări care pot ajuta într'o zi istoria patriei.

Ar fi fost o crimă a coborî cu mine în mormânt niște întâmplări la care am fost martor, și pe care străinii le-au scamotat în folosul lor și în paguba adevărului istoriei. Eu nu joc într'această descriere decât simplul rol de cronicar, descriind într'o limbă populară lucrurile așa cum s'au petrecut, și nimic mai mult.

Și, în adevăr, cetitorul nu va găsi în descrierea aceasta ceia ce poate aștepta de la niște bărbați competenți în istorie. Dar, de va ști a ceti, va găsi, nu în descrierea mea, ci în fasurile prin care se arată că au trecut acea revoluție, niște legi atât de adânci și de adevărate, încât, de va putea judeca, va ști a trage mari foloase dintr'aceasta.

Cu toate acestea, oricât de trist și de nenorocit a fost sfârșitul acestei revoluții, tot Tudor a fost acela care, după împilarea trufiei strămoșești, a ridicat cel d'intâiu stindardul național: el a doborât pe Greci de pe tronurile Principatelor și a reașezat pe Români pe tronurile patriei lor, și, negreșit, națiia ar fi mers mult mai departe, dacă aceia ce se ziceau stâlpii ei nu i-ar fi stătut împotrivă.

CAPITOLUL I.

Ni-am propus să scriem revoluția lui Tudor Vladimirescu din anul 1821 ; dar este peste putință a face aceasta, de nu vom descrie și revoluția grecească din același an, și urmată tot în Principate.

De la deschiderea războiului din anul 1806 până la 1812, — între Rusia și Poarta Otomană — cât a ținut războiul, și de la 1812 până la 1818, cât a ținut Domnia lui Caragea, și de atunci până la 1821, când a murit Alexandru-Vodă Suțu, amândouă Principatele s'au umplut de Greci ca niciodată, pe lângă cari au întrat și mulțime mare de Bulgari, Arnăuți, Armeni și mulțime de Sârbi din oștirile lui Cara-Gheorghe, ale lui Melenco, ale lui Haiduc-Velcu și ale mai multor căpetenii din revoluția Serbiei. Toți aceștia se numiau Arnăuți, și jăfuiau de față, cu armele încărcate și cu iataganele la brâu, aceste nenorocite țări ; mai vârtos că, dintr'aceștia se compunea pe-atunci toată oștirea Domnilor fanarioți, iar paza Principatelor prin Români, după vechile lor așezăminte, lipsia cu totul.

Oștirea Domnilor greci se împărția astfel :

Delì-basa, șeful călărimii.

Tufecclì-basa, șeful infanteriei.

Ghiuler-Aasân, șeful artileriei.

Cârc-Sărdar, șeful călărimii ușoare.

Baș-buluc-basa, șeful guardiei domnești.

Baș-Ciodar, cu două trupe de ciodari, compunea iarăși guardia Domnului.

Aceștia erau căpeteniile oștirii ogeacului domnesc, iar

BCU Cluj / Central University Library Cluj

numărul acestor bande de adunături străine era nehotărît.

Marele-Spătar, șeful oștirilor, nu se făcea niciodată din boierii români, precum nici Agă (prefectul poliției), nici căpitan de dorobanți, nici căpitan de lefegii, precum nicio altă dregătorie care, după vechile așezăminte ale țării, avea supt dânsele trupe înarmate, ci pe toți aceștia îi orânduia Domnul din Grecii lui. Însă toate aceste trupe erau cu buluc-bașii lor, cu baraictarii lor, cu odabașii lor, întocmai după așezmântul oștirilor otomane, iar stindardele erau ale țării.

Mai erau încă tot dintr'aceste adunături polcovnicii de seimeni cu seimenii lor, șeptesprezece polcovnici de poteră după numărul districtelor, și douăzeci și șapte căpitani de poteră, și iarăși alți șeptesprezece polcovnici de târguri, adecă de fiecare capitală a județului câte unul, ca niște polițai: toți aceștia neapărat trebuiau să fie Greci.

Caimacamul Craiovei, ce era un al doilea Domn în România Mică, cu toată suita lui și cu toată ostirea de lângă dânsul, trebuia să fie Greci; zapciii plășilor, vătașii plaiurilor, toți dregătorii cari erau supt dânșii, chiar cea mai mică putere înarmată, trebuia să fie, Greci — și foarte rar s'ar fi putut vedea câte un Român pîntre dânșii. Într'un cuvânt, afară de poterași sau jandarmi, cari ei mai erau Români, și numai ei întrau în păduri și se băteau cu hoții, toată ceilaltă miliție a țării era un amestec confus de străini, cari, neavând niciun dor de țară (ce nu era a lor), li venia mai bine a petrece timpul în repaos prin orașe, sau a se ascunde la nevoie prin înfundăturile Carpaților, decât a da față cu pericolul și a înfrunta moartea ce i-ar fi amenințat. Și iarăși Români curați abia în dorobănțime se mai vedea, care atunci se numia slujitori de județe, și erau înarmați cu bice, și însărcinările lor nu erau decât a executa ordinele de execuție și de jafuri ce primiau de la superiorii lor, pentru nenorociții lăcuitori ai satelor, iar toți ceilalți, după cum am mai zis și după cum de față se vede chiar până astăzi, erau străini, și foarte departe cu totul de a fi Români.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mitropolitul țării, câte trei episcopii României, toți arhiereii, toți egumenii mănăstirilor și toată puterea clerului, de la care se cerea lumina și moralul, și patriotismul, erau Greci ; în școlile cele mari, ce se numiau școlile domnești, toți profesorii, mari și mici, erau Greci, și limba română era exilată de pretutindeni. Numai limba grecească se învăța. Profesori particulari de prin casele boierilor, de prin casele negustătorilor celor bogați, duhovnici ce ispovediau, pedagogii fiilor de boieri, preoții după la mănăstirile cele însemnate, preoții după la bisericile de mir, toți aceștia erau Greci: până și chiar slujba în biserici tot grecește se făcea.

Negoțul din toată țara era în mânile Grecilor, și limba grecească era în așa de mare vogă, încât, după tot cuvântul drept, și fără de voie, te făcea să crezi că Grecia întreagă s'a strămutat în România. Și în adevăr, când Domnii țărilor, episcopii, miniștrii, cârmuitorii, școalele, eforii școalelor, eforii tuturor așezămintelor publice, divanurile, clerul, toate ramurile administrațiilor, până și cei mai mici și cei mai dupe urmă funcționari ai țării, erau Greci, apoi nu ești în drept a zice că Grecia se strămutase în România? Și că Românilor nu li mai rămăseseră niciun drept în patria lor? Numai țăranii, adevărații fii ai patriei, erau Români, și suferiau, supt jugul cel mai barbar, jafurile, prăzile și desmoștenirile de pământurile lor; lăcuitorii satelor, adevăratul arbore al naționalității române, erau reduși la ultima extremitate a celei mai spăimântătoare miserii; și limba omenească anevoie ar afla expresii spre a descrie grozăviile și muncile la care erau supuși acești martiri, în acea epocă de sinistră memorie. Încât, nemai rămâindu-i nicio speranță, Românul întra în codru și se făcea tâlhar, sau trecea Dunărea și fugia în Țara Turcească, după cum se vede pe toata întinderea malului drept al Dunării, de la Vârciorova și până în Marea Neagră, mulțime de sate românești, care se află mai în bună stare, și trăind o viață cu mult mai fericită

decât rudele şi fraţii lor cei rămaşi în Moldavia şi România.

Într'această stare se afla Principatele, când Tudor Vladimirescu a ridicat stindardul revoluţiei la 1821.

Foarte puţini boieri erau Români în clasa întâia şi în celelalte clase, ca să ţie oarecum cu ţara şi cu naţia lor. chiar voacea şi puterea lor se pierdeau în acel torent de străini ce inundaseră ţara. Şi vina e numai a Porţii, căci călcând tratatele ei cu România şi Moldavia, li-a impus acestor ţări Domni străini, cari fură causa căderii noastre politice, şi a atâtor nenorociri în care au gemut aceste două ţări peste o sută de ani.

CAPITOLUL II.

Cluburile Eteriei greceşti din Bucureşti, moartea Domnului Alexandru Suţu, îngroparea lui la mănăstirea Sfântului Spiridon cel Nou din Bucureşti.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După fuga lui Carageà, s'a urcat pe tronul României Domnul Alexandru Nicolae Suţu. În zilele acestuia s'a început în Bucureşti propaganda grecească, cum şi comploturi pentru liberarea Grecilor de supt jugul Turciei. Într'acea Eterie se afla' toţi boierii greci din România, şi mulţi încă şi din boierii români greciţi: semnul lor de recunoaştere era tabacheri, inele şi altele.

Domnul Alexandru Suţu, simţind mai sus arătatele comploturi, şi întrând în cercetare, a vrut să cunoască acest complot mai de aproape. Grecii, temându-se de vre-o trădare din parte-i, prin doftorul Mihail Hristari l-a' otrăvit, puindu-i otravă la fântânela ce o avea la braţul stâng, care otrăvire s'a şi dovedit prin doctorul Depalti, iarăşi Grec, ce se afla atunci Caimacam la Craiova şi care a fost adus pe dată pentru aceasta.

Aşa dar la 18 ale lui Ianuarie anul 1821 a murit acest Domn Suţul, şi la 20 ale aceleiaşi luni s'au îngropat în mănăstirea Sf. Spiridon Nou din Bucureşti.

CAPITOLUL III.

Orânduirea lui Scarlat Calimah de către Poarta Otomană Domn în România, în locul lui Alexandru Suțu și sosirea în București a capuolanului său. — Locul nașterii lui Tudor Vladimirescu și rolul ce a jucat el mai înnainte de a ridica steagul revoluției. — Ieșirea lui Tudor din București cu 25 de Arnăuți. — Călcarea de către Tudor a administrației districtului Gorj și ardicarea administratorului Clucerul Dincă Oteteleșanu. — Ducerea și închiderea lui în mănăstirea Tismana și aprovisionarea acestei mănăstiri cu trebuincioasele pentru hrana oștirii.

Boierii, adunându-se după moartea Domnului Suțul, au făcut cunoscut Innaltei Porți moartea acestui Domn. Poarta pe dată a și orânduit Domn în România pe Scarlat Calimah, cel ce fusese mai nainte în Moldavia, Scarlat Calimah a trimis îndată capuolanul său în București, vestind că după dânsul sosesc și Caimacamii. Dar ridicarea lui Tudor Vladimirescu, schimbând fața politicei, a împiedecat venirea lui Calimah.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudor Vladimirescu, Român, fiu de mazil din satul Vladimirul, s'a născut în județul Gorj, a slujit în copilăria lui în casa boierului Glogoveanul din Craiova, unde a și învățat carte și limba grecească. Ajungând în vrâsta de optsprezece ani, a părăsit casa arătatului boier și a întrat între panduri, după datina județului în care se născuse. De la 1806 până la 1812, cât a ținut războiul Rusiei cu Poarta Otomană, el a slujit ca căpetenie și comandir peste trupele de panduri din Mica Românie, aflându-se în toate luptele ce au avut Rușii, și bătându-se de-alăturea cu ei în cele mai înviersunate lupte; și, pentru bravura și biruințile ce au făcut, l-au înălțat Costandin-Vodă Ipsilant la rangul de Sluger cu pitac, iar Rușii i-au dat ordinul Cavaleriei Vladimir, al III-lea grad, și rangul de leitenant rusesc. Dar, cu toate acestea, după încheierea păcii și retragerea Rușilor din Principate, Tudor a rămas tot mic și neînsemnat, încât pe vremea Domniei lui Alexandru Suțu abia se afla un vătaf al plaiului Cloșani din

județul Mehedinți, dar cu influență mare, nu numai între panduri, ci și poste toate județele acelea, unde mai vârtos dregătorii guvernurilor se temea' de el foarte. Era vestit pretutindenea de om drept, serios, aspru și câte odată crud.

Tudor într'acea vreme, adecă la 1821, avea o judecată la Divanul veliților boieri (cum se numia pe atunci); și, zăbovindu-se mai multe luni în București, cunoștea propaganda Grecilor; când, de-odată, chemându-se de Vornicul Costandin Samurcaș, care îl cunoștea de aproape, și de episcopul Argeșiul, Ilarion, și de Râmnicul, Galaction, l-au rugat să se ridice, dimpreună cu pandurimea ce va putea, încredințându-l că vine armia rusească supt comanda fetmarșalului graf Vichenștain [1] și că această mișcare a Românilor va fi pentru mântuirea patriei lor.

Tudor dar, la 17 Ianuarie, când Domnul Sutul se afla în agonia morții, luând douăzeci și cinci de Arnăuți din trupa comandată de căpitan Iordache Olimbie, a ieșit din București într'ascuns. Capii acestor douăzeci și cinci Arnăuți au fost Machedonschi Sârbul, sin Iova pocomnicul. Pe drum, mai întâlnindu-se și cu alții ce au fost pregătiți, s'au făcut treizeci și șase. Și, trecând de față prin orașul Pitești, unde l-au ajuns curierul cu știrea de moartea Sutului, au ajuns la 21 ale aceștii luni în orașul Târgu-Jiului, capitala județului Gorj, unde se afla' administratori Clucerul Dincă Oteteleșanu și Căminarul Iorgu Văcărescu, care lipsia atunci în județ.

Tudor pe dată a ridicat pe Clucerul Dincă Oteteleșanu, arestându-l în casa Logofătului Vasilie Moangă, care atunci se afla sameș al acelui județ și cu care Tudor încă de mai nainte era în înțelegere.

Tudor, luând pe mai sus arătatul Oteteleșan și trecând prin satul Brădiceni, a intrat în mănăstirea Tismana, de unde a poruncit Oteteleșanului, care încă se mai cunoștea de administrator, de a dat porunci prin sate ca fără cătuși de puțină zăbavă să aducă zaerè, cât se va putea

[1] Wittgenstein.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

mai îngrab, pentru mănăstirea Tismana. Aşa dar, puind la cale aprovisionarea într'acea mănăstire, pentru planurile sale, au lăsat pe Oteteleşanu supt paza a douăzeci şi trei de Arnăuţi; iar el, ieşind, cu alţi treisprezece ce-i mai rămânea, au mers la satul Padiştea, din plaiul Cloşanilor, unde îl aştepta un Dumitru Ghimba, om al său, cu o sută de plăieşi înarmaţi şi pregătiţi. Din cari pe dată au trimes şeizeci la mănăstirea Tismana, pentrŭ a o întări, iar, pe ceilalţi ţiindu-i pe lângă dânsul, au început a declara pandurilor şi satelor din toată România Mică că el nu s'au ridicat ca un revoluţionar împotriva Inaltei Porţi, ci numai împotriva Grecilor, cari împreună cu boierii au despuiat tot poporul României, prin prăzi, jafuri şi desmoşteniri, călcând şi desfiinţând toate drepturile şi legile ţării şi aducând o în starea cea mai vrednică de lacrimi, dând şi următoarea proclamaţie:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL IV.

Întâia proclamaţie a lui Tudor Vladimirescu. — Administraţiile din Mica Românie înştiinţează Divanul din Bucureşti pentru ridicarea lui Tudor. — Spaima Eteriei greceşti pentru proclamaţia ce-a dat Tudor. — Trimeterea de către dânsa a o mie cinci sute de Arnăuţi supt Machedonschi şi Hagi-Prodan, ca să privigheze toate pasurile lui Tudor. — Lucrarea Divanului din Bucureşti şi trimiterea lui Slugerul Costin, omul lui Samurcaş, cu Arnăuţi de-ai Curţii şi cu ordin slobod a aduna panduri cu cari să meargă să bată pe Tudor.

Proclamaţia lui Tudor Vladimirescu.

„Către tot poporul român din Bucureşti şi din toate celelalte oraşe şi sate ale Ţării-Româneşti, dragoste frăţească şi sănătate.

„Fraţilor lăcuitori ai aceştii ţări, nicio pravilă nu se împotriveşte de a nu zdrobi cineva răul. Când un şarpe iese înaintea noastră, trebuie să năvăliţi cu parii şi să-l omorâţi. Cu cât mai vârtos când ranele şi ruperile din trupurile noastre, prin care balaorii neîncetat ziua şi noaptea sug

tot sângele din noi încă de vii, precum de față vedeți. Aceștia sunt, precum îi cunoașteți prea bine, Grecii și boierii noștri, atât partea bisericească, cât și politicească.

Până când dar vom suferi ca niște dobitoace, când răul nu este priimit nici de Dumnezeu? Pierderea răului înaintea lui Dumnezeu este lucrul cel mai bun (fiindcă bun este Dumnezeu). Ca să ne asămănăm și noi cu dânsul, trebuiește să săvârșim binele, care nu se poate săvârși dacă mai întâiu nu vom goni răul, după cum, până nu urmează iarna, nici primăvară nu se face. Au zis Dumnezeu să se facă lumină și s'au făcut. Dar mai întâiu a lipsit întunerecul. Asemenea și locțiitorul lui Dumnezeu, prea-puternicul nostru Împărat, dorește ca să trăim bine ca niște credincioși ai lui supuși și nu iartă relele, prăzile și desmoștenirile ce le aduc peste capetele noastre tiranii și lipitorile acestea mârșave de Greci, dimpreună cu boierii noștri.

Năvăliți dar, fraților, ca cu răul să omorâm răul și să iasă din noi binele, și, alegând pe cei buni boieri ai noștri din cei răi, pe aceia să-i și cunoaștem ca ai noștri, cum și lucrători binelui, ca să iasă de la noi binele după cum făgăduim. Pentru care dar grăbiți-vă să vă ridicați toți cât mai în grabă: cei ce veți avea arme, cu arme, iar cei ce nu veți avea, cu suliți, cu topoare, cu furci, cu pari și cu ce veți găsi. Și, fără cea mai mică zăbavă, alergați unde veți auzi că se fac adunări pentru binele obștii și pentru folosul țării. Și după cum vă vor povățui căpeteniile ce vi se pun așa să urmați; și oriunde vă va trimite aceia, acolo să vă duceți.

Pentru că ajunge, fraților, de când lacrimile de pe fețele noastre nu se mai usucă. Vă încredințez către aceasta că nimenea din voi nu va avea slobozenia fără de poruncă în toată vremea, pe cât se vor face aceste adunări ale țării, a se întinde măcar până la un bob, și a-l lua din casa vre unui negustător, vre unui locuitor, sau vre unui boier măcar, oricât de rău ar fi adunate stările

BCU Cluj / Central University Library Cluj

acestora; ci numai ale acelora ce nu se vor ridica din preună cu noi, se vor lua în obștească folosință.

Iscălit: Tudor Vladimirescu."

Țara, aflându-se încărcată de nenumărate greutăți și despuieri și apăsată foarte de jugul Grecilor, pandurii și sate întregi începură a se ridica la glasul patriei ce vorbia prin gura lui Tudor.

Eteria grecească, spăimântându-se de aceasta, pe de-o parte au trimes să întrebe pe Tudor ce însemnează această proclamație, iar, pe de alta, a trimis lui Macedonschi deocamdată 1.500 de Arnăuți, supt pretext de ajutor și întărire pentru Tudor, poruncindu-i însă în secret să privigheze toate pasurile lui.

Tudor a răspuns Grecilor să n'aibă nicio frică, că așa îl povățuiește pe el politica țării lui.

Pe la sfârșitul lui Ghenarie, ispravnicii județelor din Mica Românie au înștiințat pe Divanul din București, care se compunea de Mitropolitul și boieri în lipsa Domnului, după vechile datini ale țării, despre arătata proclamație a lui Tudor, cum și despre ridicarea sătenilor și a pandurilor supt steagul său.

Divanul, primind aceste înștiințări, s'a înfricoșat deocamdată, apoi s'au dat lenii după obiceiu, crezând că lucrul acesta va fi neînsemnat. Dar, văzând că nu e glumă, s'au adunat și, în desbaterea ce au făcut, au găsit de cuviință să trimită din partea Divanului pe un Costin Slugerul, cu douăzeci de Arnăuți de la Curtea domnească și cu porunci slobode de a strânge oricâți panduri va putea, după oriunde va găsi, și să meargă asupra lui Tudor ca să-l bată.

Costin însă, trăgând de-a dreptul la casa sa în județul Gorjul unde locuia de mai mulți ani, au lăsat cu totul în nelucrare poruncile ce i se dedese de Divan.

Divanul, mai primind și alte înștiințări tot de la ispravnicii județelor de dincolo de Olt, și văzând că arătatul Costin nu a pus în lucrare poruncile sale, a orânduit pe

unul Stolnicul Barbu Viișoreanul ispravnic în județul Mehedinți, care și acesta fusese mai înainte comandir de panduri, și-i trimise și douăzeci de Arnăuți de ai Curții, cu poruncă ca să strângă panduri oricâți va putea și pe dată să năvălească asupra lui Tudor și, mort sau viu prinzându-l, să-l trimită la Divan. Dar și acestă, ajungând în Gorj, și neputând să ridice niciun pandur, s'au întors la casa sa, nesăvârșind nici dânsul nimic.

Tudor, ridicând numai din plaiul Cloșanilor șase sute de panduri, tot unul și unul, vrednici de a fi de gardă lui și de ajutor Țării-Românești, a și venit la satul Pădești, dinpreună cu Ghimba, de unde luă de știre că Căminarul Iorgu Văcărescul, ispravnicul județului Gorj, dinpreună cu un Serdarul Dinu și Medelnicerul Zamfirache Bălteanu, primiseră porunci, atât de la Divanul Craiovei, cât și de la Divanul din București, ca să strângă oricâți panduri vor putea și să năvălească asupra lui Tudor.

Tudor, sosind în Târgu-Jiiului, i-au risipit pe toți, de nu s'au știut ce s'au făcut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De acolea întorcându-se iarăși la mănăstirea Tismana și găsind-o plină de provisii pentru orice întâmplare, s'au întors iarăși la satul Pădeștii, unde au găsit toate satele plaiului Cloșani adunate și gata pentru revoluție. Tudor pe dată li-au proclamat și asidosia (scutire de tribut), făgăduind că, dacă dumnezeiasca Providență va binevoi ca prin ajutorul lor să dobândească vechile drepturi ale țării și dorita dreptate, el va face a li se întoarce toate desmoștenirile și ușurarea tributurilor cu care i-au fost împilat Domnii și boierii greci.

Aceste proclamări auzindu-le țăranii chiar de la însuși Tudor, au început cu toții a se scula și tot Principatul a se clăti, aprinzându-se de entusiasmul răzbunării, mai vârtos cele cinci județe ale Micii Românii, care suferiseră mai mult de la Greci.

De atunci țăranii au început a mai răsufla jugul străinului; și alergau cetele de panduri supt steagul lui Tu-

dor, strigând: „să trăiască dreptatea! Să trăiască Domnul Tudor!". Atunci a început a se da pe față revoluția și scopul Vladimirescului.

Tudor, văzându-se întărit și sprijinit de popor, a trimis și următorul arzmazar, din partea a tot poporului Țării-Românești, către Poarta otomană.

CAPITOLUL VI.

Arzmazarul lui Tudor Vladimirescu către Poarta otomană. — Altă trimitere din una mie Arnăuți din partea Eteriei grecești lângă Tudor, supt un Hagi-Prodan, tot pentru acel scop.

Arzmazarul.

„Către prea-strălucita și înalta Poartă a prea-puternicii Împărății otomane alergăm noi, tot poporul Țării-Românești, supuind cu cea mai mare jale și plângere necontenitele și neauzitele patimi și chinuri ce suferim neîncetat de la Domnii greci, ce ni se trimite de către această prea-puternică Împărăție ca să oblăduiască această nenorocită țară, cum și de la suita ce aduc cu dânșii și de la toți Grecii, neamul lor, ce s'au încuibat în pământul nostru, cum și de la cei mai mulți din boierii ce s'au unit și se unesc cu Domnii ce sunt într'adevăr vrăjmașii Înaltei Porți și ai noștri, pe cari după tot dreptul cuvânt îi numim de față, chiar înaintea prea-puternicii Împărății, tiranii noștri.

Noi, tăcând cele mai dinainte nenumărate și nepomenite patimi și despuieri ce am suferit, spunem numai pe cele de acum, arătând înaltei Porți că au despuiat cu totul și au adus în desăvârșită peire această țară ce se numește cheler al Împărăției, lăsându-ne pe toți mai goi decât morții din morminte. Pentru care toate acestea credem că, dacă înalta Poartă ar fi avut cea mai mică cunoștință, ar fi ridicat de-asupra noastră aceste neomenite, neauzite prade și despoieri. Cunoscând Înalta Poartă că, de câte ori se arată prin arzmazaruri, atât boierii noștri, cât și Domnii greci, prin care se arată neputința și greu-

tăţile noastre către prea-puternica Impărăţie, dar toate acele uşurări ce le dobândia de la dânsa, pentru noi, sunt numai puse pe hârtie, iar în fiinţă rămân numai pentru dânşii, iar asupră-ni încă mai grămădesc dările şi despoierile, precum arătăm. Precum şi la venirea lui Alexandru-Suţu Voevod, pe de o parte prin arzmazar au arătat către Prea-Înalta Poartă cea desăvârşită despoiere şi prăpădenie a ţării de către cel mai dinnainte de dânsul Domnitor, Ion-Vodă Caragea, cerând milă şi uşurare, iar, pe de alta, grămădind mincinoase laude pentru cel ce venise după dânsul, toate acelea ce s'au dobândit au privit numai pentru folosul lor şi-al Domnnlui.

Pentru că, îndată ce au sosit şi acest Domn în România, unindu-se cu mai sus arătaţii boieri pentru prăpădenia şi despoierea ţării, începând chiar de la Biserică, de unde ar fi trebuit să înceapă dreptatea, şi aşa aceşti netemători de Dumnezeu, supt cuvânt că orânduieşte Mitropolit pământean, au vândut Biserica, adecă pe muma poporului, Domnului Suţul, pentru două mii de pungi de bani, şi aşa au înfiinţat, supt cuvânt de Mitropolit român, pe Dionisie Lupu. Adevăr şi iarăşi adevăr că au înfiinţat un asemenea Mitropolit pentru ruşinea neamului românesc şi spre batjocura clerului bisericesc, dar cu mare mulţumire a Domnului Suţu, pentru al său folos, şi cu mare nemulţămire a tot poporul şi a religiei noastre. Pentru că, îndatorat fiind acest Mitropolit către Domnul ce l-au înfiinţat, cu mulţumire se înduplecă la toate jafurile şi despuierile ce pune Domnitorul asupra ţării, pe care le iscăleşte ca pe nişte cereri cu cuvânt şi drepte, şi Domnul prin tiranii şi chinuri le împlineşte de la ţară.

Într'astfel de stare vrednică de jale aflându-se tot poporul, şi nelăsându-i nici un fel de mijloc ca să arate preaputernicii Împărăţii jafuurile, chinurile, despuierile şi desăvârşitele desmoşteniri ce sufere de la aceşti tâlhari, şi să ceară milă şi uşurare, ne-am văzut siliţi de cea desăvârşită desnădăjduire, mai întâiu a ne ridica împotriva acestor tâlhari şi despoietori, şi, în urmă, ca nişte cre-

dincioşi supuşi ai Împărăţiei, să cerem împărătească milă.

Pentru care cu lacrimi ne rugăm să ni se trimiţă un împărătesc cercetător (însă nici Grec, nici de religia noastră), ci chiar din sânul prea puternicei Împărăţii, ca să cerceteze şi de faţă să vază adâncele rane ale ţării şi desăvârşita noastră despuiere si călcare a drepturilor ei. După care încredinţându-se prea-puternica Împărăţie, să ridice de asupră-ni aceste lipitori ce ni-au supt tot sângele din noi, şi să lase în toată îndeplinirea lor vechile şi adevăratele drepturi ale ţării. Noi mulţumiţi am plătit totdeauna, plătim, şi niciodată nu vom tăgădui de a plăti datoria noastră de tribut către Înalta Poartă, încredinţaţi fiind că nu vom fi lipsiţi de vechile drepturi ale ţării, la care Domnii greci, dimpreună cu ticăloşii noştri de boieri, s'au arătat totdeauna surzi, şi, în loc de a ne oblădui cu dreptate ca nişte părinţi, ne despoaie şi ne pradă mult mai rău decât nişte tâlhari, aceşti Domni greci dinpreună cu boierii, atât partea bisericească, cât şi politicească, furându-ne, despuindu-ne şi desmoştenindu-ne de tot ce am avut. După ce se îngraşă şi se umflă din sângele nostru, li înlesneşte şi drumul Domnilor, şi se uită la dânşii cum fug din Bucureşti, ziua namiaza mare, pe Podul Mogoşoaii, în Împărăţii străine.

Toate acestea prea-plecate ale noastre arătări şi plângeri le vom descoperi împărătescului trimis, pe care cu cea mai mare nerăbdare îl aşteptăm; pentru care şi astă dată cu durere ne rugăm prea-puternicei Împărăţii să ni-l trimiţă cu milă.

Ai prea-puternicei Împărăţii

credincioşi supuşi:

Tot poporul Ţării Româneşti.»

Tudor cunoştea puterea Împărăţiei otomane după atunci şi vrednica de lacrimi stare a ţării sale, şi de aceia scria el astfel.

Eteria grecească, înştiinţându-se de acest arzmazar, a mai trimis încă o mie de Arnăuţi, luând comanda lui

Hagi-Prodan, pe lângă ceilalți o mie și cinci sute ce se aflau supt Machedonschi, tot cu cuvântul acela că-i trimite drept ajutor, iar întru ascuns aceste două căpetenii, Prodan și Machedonschi, erau porunciți strașnic aă observeze toate pasurile lui Tudor și supt niciun cuvânt să nu se depărteze de dânsul.

CAPITOLUL VII.

Umplerea de către Tudor a mănăstirii Strâhaia cu producte. Ajungerea lui la mănăstirea Motru, unde a găsit într'însa întăriți, cu destui Arnăuți și panduri, pe ispravnicii județului Mehedinți, și anume Căminarul Ștefan Bibescu și Barbul Viișoreanu. — Blocarea acestei mănăstiri. — Aducerea a celor din năuntrul ei în amorțire. — Sosirea Serdarului Diamandi cu o sută cinzeci de Arnăuți și o mulțime de panduri de la Căimăcămia Craiovei în patria lui Tudor. — Sosirea Slugerului Ion Solomon cu pandurii trimiși de Divanul Craiovei tot în patria lui Tudor.

La 6 Fevruarie, Tudor, ridicându-se din Tismana, pe care o umpluse de producte, lăsând trebuincioasa pază pentru apărarea ei, a venit la satul Baia-de-Aramă, județul Mehedinți, unde, găsind oarecare împotrivire, atât din partea pandurilor de acolo, cât și a căpitanilor lor, a pedepsit pe cei împotrivitori. Și s'a ridicat tot județul acela cu dânsul, unii cu arme, iar alții cu suliți, cu coase și cu furci de fier. De aici, ajungând la mănăstirea Strehaia, și umplând-o și pe aceasta cu producte, și orându nd pază de două sute de panduri, supt fratele său Papa, s'a coborît cu toată acea mulțime la mănăstirea Motru, unde a găsit închiși și întăriți pe trimișii ispravnici ai acelui județ, Căminarul Ștefan Bibescu și Barbu Viișoreanu, cu destui Arnăuți și panduri. Și au și început a arunca focuri când au văzut oștirea lui Tudor. Dar Tudor, neturburându-se de aceasta, pe de o parte a blocat acea mănăstire, iar pe de alta a trimis la Țânțăreni pe Machedonschi și bulucbașa Iova, cu îndestui Sârbi și Arnăuți, de li-au tăiat toate drumurile după unde aștepta să-li vie ajutoare. Și, ținându i

închiși o săptămână în mănăstire, lipsiți de hrană, i-a adus în amorțire și în desperare. Boierii din Craiova, dimpreună cu Caimacamul Depalti, înștiințându-se de cele ce s'au urmat, atât la mănăstirea Strâhaia, cât și la mănăstirea Motru, pe de o parte au încunoștiințat Divanul din București de toate cele ce se urmează, iar, pe de alta, au trimis pe Serdarul Diamandi, căpetenie ostășească a Căimăcămiei, cu o sută cinzeci de Arnăuți și panduri la mănăstirea Motru, ca să împiedece lucrarea lui Tudor de acolo.

Aceștia, apropiindu-se, și văzând oștirea lui Tudor, au rămas în nemișcare, ca simpli privitori. Iar căpetenia lor, Serdar Diamandi, a mers de s'a închinat lui Tudor, și printr'ascuns a și făcut jurământul său de credință către dânsul; după care a și mijlocit liberarea ispravnicilor cu suita lor, ieșind și din mănăstire.

Tudor pe dată a umplut-o cu produote și cu cele trebuincioase de-ale oștirii, iar el, cu șase mii de panduri, a venit la Țânțăreni. Și oștirile trimise de Divanuri împotriva lui, supt căpeteniile lor arătate mai sus, au venit la satul Coțofenii. De acolo a început a se întinde stăpânirea lui Tudor și prin alte județe de prin prejur. Divanul Craiovei însă, turburându-se de răpedea înaintare a lui Tudor, a mai trimis și pe Slugerul Solomon, ce se afla atunci cârc-serdar al acelui județ, cu șeizeci de ostași buni, care s'a împreunat atât cu Serdarul Diamandi, ce se trimisese mai d'innainte, cum și cu Serdarul Dinu Bălteanul, ce venise din județul Gorj cu o sută cinzeci de panduri. Dar toți aceștia, neputând face nimic, au primit porunca Divanului din București ca să stea pe loc, fiindcă s'a orânduit asupra lor efor Vornicul Nicolae Văcărescu și că de la dânsul să aștepte toate pornirile, fiindcă vine cu oștire acolea, ca dimpreună cu toții să năvălească asupra rebelului Tudor.

CAPITOLUL VIII.

Trimiterea de către Divanul din București a lui căpitan Iordache Olimpie și a lui căpitan Ioan Farmache cu o trupă de patru sute Arnăuți ai ogeacului domnesc. — Trimiterea lui Deli-Basa Mihale, Tufecci-Basa Bojin și faimosului basbulucbasa Ghencea cu altă trupă de una sută Arnăuți, și toți aceștia supt comanda eforului d. Vornicului Nicolae Văcărescu.

Divanul din București primia necontenite înștiințări despre înnaintările lui Tudor de la ispravnicii celor cinci județe din Mica Românie și mai cu samă de la Divanul Craiovei, care era mai aproape de primejdie. Spăimântându-se Divanul din București, s'a pus pe gânduri și a crezut de trebuință să trimiță asupra lui Tudor toată Arnăuțimea și Sârbimea din București, supt căpeteniile lor, și anume: pe căpitan Iordache Olimpie și pe căpitan Ioan Farmache cu patru sute de Arnăuți, iar pe Deli-basa Mihale și pe Tufecci-basa Bozin, dimpreună cu baș-bulucbasa Ghencea cu o sută de Arnăuți, și, pregătindu-i cu toate trebuincioasele războiului și plătindu-li și lefile înainte, i-au trimis cu cară mocănești ca să ajungă la Craiova mai curând, odihniți, ca, împreunându-se cu Arnăuțimea și cu pandurimea ce se afla supt mai sus arătatele lor căpetenii, să năvălească cu toții asupra lui Tudor, pe care să-l ucigă cu ai săi, oricum va ști, și să se silească în tot chipul a scoate din capetele poporului ideile însuflate de Tudor.

Nu mult după aceasta, înștiințându-se Divanul din Bucuresti că toți acești trimiși nu fac nimic împotriva lui Tudor, iar mai vârtos că mulți dintr'înșii s'ar fi și unit cu dânsul, trecând în partea lui, a judecat Divanul, fără a mai pierde vreme, să trimiță și pe unul din boieri ca un efor asupra acelor oștiri. A orânduit dar pe Vornicul Nicolae Văcărescul, pe care l-a și pornit îndată peste Olt.

Acesta ajungând pre cei trimiși la satul Șerbănești, județul Oltul, și unindu-se cu dânșii, au ajuns cu toții la Craiova, unde îndată numitul efor a și trimis pe Deli-basa Mihale, pe Tufecci-basa Bozin și pe Buluc-basa Ghen-

cea la satul Coţofenii ca să se unească cu Serdarul Diamandi, cu Slugerul Ion Solomon şi ceilalţi, şi să stea gata, fără a face însă cea mai mică mişcare, până va primi ordinele sale de urmare.

Acest plan al pomenitului efor avea de scop a aştepta şi pe căpitan Iordache, cel ce nu sosise încă cu Arnăuţii de supt dânsul, ca cu toţii să năvălească de odată din toate părţile asupra lui Tudor.

CAPITOLUL IX.

Orânduirea în locul Văcărescului a Vornicului Samurcaş Fanariotul. Lagărul de la Ţânţăreni al lui Tudor. — Lagărul de la Coţofeni al oştirilor trimise de către Divanuri împotriva lui Tudor. — Sosirea în Bucureşti, la 26 Fevruar, a Caimacamilor lui Calimah. — Trimiterea la Divanul din Bucureşti a notei lui Tudor şi a unui memorandum al său, prin patru căpitani de panduri curieri, prin care notă Tudor cerea răspuns hotărâtor de la Divan la cererile sale.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Peste puţine zile sosi şi căpitan Iordache cu acei patru sute de Arnăuţi. Şi chiar în ziua când eforul Nicolae Văcărescu hotărâse a năvăli cu toţii, fără de veste, asupra lui Tudor, a sosit din Bucureşti grabnic curier cu porunci către oştiri într'adins că Divanul în locul Vornicului Văcărescu a orânduit efor cu deplină putere pe Vornicul Constantin Samurcaş[1], care îndată va sosi acolo ca să dea mişcării trupelor o direcţie astfel încât să asigure biruinţa asupra lui.

Acest Samurcaş era într'adevăr bărbat cu învăţături şi cu ritorică, întrecând în toate pe cel mai nainte trimis efor. Către acestea avea şi mare trecere la Tudor, fiindcă acesta mai nainte fusese om al său. Însă sentimentele acestui Samurcaş nu erau româneşti, fiindcă era unul din

---

[1] Grecii ce nu se încredeau în Văcărescu şi se temeau de dânsul, fiind într'adevăr un Român adevărat, au înduplecat pe Divan a orândui în locu-i pe Grecul Vornic Costandin Samurcaş, efor plenipotent, ca să li meargă treaba mai bine şi după gândul lor.

cei mai însemnați membri ai Eteriei grecești și în fundul inimii sale un curat Grec. El înduplecase pe Divan a-l trimite efor, arătând că puterea lui Tudor ajunsese de temut și ca numai el cu influența sa îl va desarma. De aceia a trimis Divanul pe acest efor cu o sumă mare de bani, dându-i voie să întrebuințeze banii în folosul boierilor, ori cum va ști mai bine, și să potolească pe Tudor fără de vărsare de sânge. Și așa, luând Samurcaș două sute de mii de lei în galbeni, din Vistieria Țării, pe curs de 15 lei galbenul, precum se urma pe atunci, a și pornit îndată peste Olt.

Ajungând Samurcaș la Craiova, Vornicul Văcărescu pe dată s'a întors în București, fără să fi apucat să facă vre-o lucrare. Iar Samurcaș a început îndată să ție corespondență cu Tudor, trimițând pe căpitan Iordache și pe Ioan Farmache la satul Coțofeni, ca să se unească cu celelalte trupe de acolo, însă fără a face vre-o mișcare, până când va primi poruncă de la dânsul[1].

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În tot timpul cât a stătut Samurcaș în Craiova ținând corespondențe cu Tudor, căpitan Iordache sta cu ordia sa la satul Coțofenii, și Tudor cu ordia sa la satul Țânțăreni, fiind între dânșii o distanție numai ca de trei ceasuri. Căpitan Iordache s'a întâlnit de multe ori cu Tudor, noaptea, pe ascuns, dându-i mai vârtos și gephaneà îndestul. Însă Tudor, cu toate făgăduielile ce va fi dat lui căpitan Iordache, în inima sa a rămas fierbinte și hotărât Român pentru patria sa. Asemenea a adormit Tudor și pe Fanariotul Samurcaș. Și el a rămas tot precum a dovedit-o în urmă cu purtarea sa, pierzând chiar viața pentru patria lui.

Într'aceasta a sosit în lagărul de la Coțofeni Stolnicul Dinu Bălteanul, orânduit ispravnic în județul Gorjul în locul ispravnicului Otetelișeanul, care se afla atunci închis în mănăstirea Tismana, aducând cu dânsul o mulțime de panduri de-ai stăpânirii din acel județ, în ajutorul Arnăuților. Dar acest

[1] Acestea însă se făceau numai spre a adormi și mai mult pe cei ce nu cunoșteau adevărata stare a lucrurilor.

Bălțean, simțind duhul capilor celor două oștiri ce stau față în față și din cercetările și băgările sale de samă încredințându-se de înțelegerea lui Tudor cu Iordache, n'a mai zăbovit nicio zi, ci a fugit noaptea pe ascuns în Târgul-Jiiului, unde a găsit pe Slugerul Costin cu două sute de panduri, așteptând și acesta poruncile șefilor. Și Bălteanu a încunoștiințat îndată Divanul din București de toate câte văzuse el cu ochii săi.

Tudor, încredințându-se de toate aceste lucrări ale Bălteanului, a și trimis îndată pe Dumitru Ghimpa cu patru sute de panduri în județul Gorjul ca, pe de-o parte, să ridice acei două sute de panduri ce se afla' supt Slugerul Costin și să mai ridice și alții câți va putea, iar, pe de alta, sa spargă și acea gașcă de boieri greciți cari se aflau acolo făcând intrigi, și să puie mâna și pe Bălteanul și să-l aducă legat.

Ghimpa, primind comanda a patru sute de panduri și intrând în arătatul județ, a încunjurat așa de bine pe arătații boieri, încât n'a putut scăpa dintr'înșii niciunul, afară de ispravnicii cari au apucat de au fugit în munții mănăstirii Lainici. Dar și pe aceștia, după descoperirea sameșului Vasilie Moangă, prinzându-i pandurii, i-au adus în Târgul-Jiiului; pe carii băgându-i în fiare, dimpreună cu toți ceilalți boieri de acolo, și ridicând și cele două sute de panduri ai Slugerului Costin, i-au trimis la Tudor, în lagărul său de la Țânțăreni.

Pe la 26 ale lui Fevruarie, sosind din Constantinopole în București și trimișii Caimacami ai lui Calimah, și văzând tulburarea țării și spaima unora din boieri, s'au lipit pe lângă Mitropolitul (susținuți fiind într'adins de bimbașa Sava, care era om al lui Calimah), împreună cu episcopii și cu parte din boierii ce doriau Domnia Grecilor. Dar necurmatele știință ce primiau din România Mică pe tot ceasul îi încredințară pe deplin că puterea lui Tudor se întinsese peste toate cele cinci județe din Mica Românie, afară de orașul Craiova.

Vornicul Costandin Samurcaș, înștiințându-se de sosirea

Caimacamilor lui Calimah (și anume: Postelnicul Costache Negre, Hatmanul Ștefan Vogoride și Postelnicul Ioan Samurcaș), lăsând lagărul de la Cotofeni, s'a întors la București. Și, înfățișându-se la Divan, a arătat că nimic n'a putut săvârși, nici prin puterea armelor, nici prin dare de bani, iar suma încredințată lui zise că au dat-o întreagă la destinata ei [1]. (Dar cui, pentru ce și cum, rămâne necunoscut până astăzi.) Și, a arătat încă și niște simple hârtii de corespondență, fără a putea dovedi că subscrierile din acele scrisori ar fi într'adevăr ale acelora ce Samurcaș pretindea că sunt. Și aceasta a fost toată lucrarea lui Samurcaș peste Olt.

Peste șase zile după întoarcerea lui Samurcaș Divanul din București a primit nota lui Tudor, trimisă prin patru curieri, căpitani ai lui, și anume: Vasile Crăpatu, Barbu Urleanu, Ioan Frunte-Lată și Ioan Oarcă (câte patru Mehedinteni), dimpreună și cu un memorandum al său, prin care cerea:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1 Ca Divanul, ce înfățișează Țara-Românească, unindu-se cu dânsul, să ceară prin arzmazar de la Poarta otomană desființarea cu totul și pentru totdeauna a orânduirii Domnilor greci în Țara-Românească, și în locul lor să se rânduiască Domni pământeni cu toate drepturile țării, după cum în vechime le-au avut și le are țara prin tractatele încheiate cu Înalta Poartă supt Mircea, Ștefan și ceilalți.

2. Să se însumeze numai decât 12.000 de bărbați, ostași români, cu toate trebuincioasele pentru o oștire, din casa Vistieriei țării, precum a fost în vechime, ca să fie pentru paza liniștii și asigurarea Principatului.

3. Tributul sătenilor să se hotărască de obștească adunare a țării, pentru șapte ani și într'acest timp să nu se poată nici micșora, nici a se mări tributul supt niciun cuvânt.

---

[1] Aceștia să fie oare banii ce prin putere s'au împlinit pe urmă din averea lui Tudor?

4. Să se dea de la Înalta Poartă deocamdată, cel puțin pentru trei ani, asidosie țării, ca să mai poată locuitorii răsufla, aflându se acum obosiți de despuierile săvârșite de neomenoșii slujbași ai Domnilor greci.

5. Să se numere lui Tudor îndată din Vistierie 500.000 de lei, pentru întâmpinarea trebuințelor sale, și să-l încredințeze prin asigurări în scris că și în urmă, când va mai avea trebuință de bani, o să-i întâmpine sumele ce-i va trebui. Și pentru toate aceste cereri Divanul să-i răspunză în scris și îndată.

Divanul însă, în loc de a se gândi mai adânc și a-i fi milă de biata țară (de vreme ce purta nume de Divan al Țării-Românești), în loc de a-și cunoaște sfintele sale datorii și în loc de a se strânge și a se uni toți boierii, Români adevărați, pentru interesul patriei lor, boierii Divanului au început a se încurca și a se speria de intrigile Grecilor. Și, în loc de a răspunde lui Tudor, au scris la Constantinopol Domnului grec Calimah, orânduit Domn de Poartă atunci, făcandu-i cunoscute toate cererile lui Tudor, și a trimis încă și arzmazar către Înalta Poartă, prin care arăta primejdia întru care ziceau ei că se află țara. Și au cerut a se trimite cât mai curând putere otomană spre zdrobirea acestui războiu, fiindcă, de când au trecut în partea lui Tudor toate oștirile ce aveau Domnii supt steagurile lor, li s'au stins boierilor toată speranța. Și astfel căpitanii curieri ai lui Tudor s'au întors fără de niciun răspuns și fără nicio ispravă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După puțin veni și răspunsul lui Calimah, cum că boierii, cu orice mijloace vor ști și vor putea, să liniștească și să potolească rebelia până la venirea sa.

Divanul atunci, încredințat de Greci, a găsit de cuviință a scrie Pașilor după la învecinatele serhaturi ca să trimiță oștire otomană în țară, ca să bată pe rebelul Tudor.

Vornicul Constantin Samurcaș, ce era divanit, de și s'a arătat că aprobează această măsură, pe ascuns a făcut cunoscut consulatului rusesc cererea ce voia să facă Divanul către serhaturi. Și, tocmai când se subscria această

hârtie către Paşi, consulul rus a poprit trimiterea ei, arătând Banului Brâncoveanul şi celorlalţi boieri că aceasta nu poate fi nicio dată primită de Rusia, fiindcă călcarea pământului rumânesc de către oştirile otomane este cu totul împotriva tractatelor încheiate între Rusia cu Turcia pentru ţinerea păcii şi că să se ferească cu totul de o asemenea cerere care nu va aduce niciun bine, nici ţării, nici boierilor, ci mare pagubă tuturor.

Într'aceste încurcături în care se afla Divanul, neştiind ce să facă, fără de veste a luat ştiinţă că Alexandru Ipsilant a întrat cu Greci înarmaţi în Moldavia, cu care s'a unit şi Domnul Moldaviei, Mihail Suţul.

CAPITOLUL X.

Trecerea lui Alexandru Ipsilant în Moldavia, cu doi fraţi ai săi, Gheorghe Ipsilant, Nicolae Ipsilant şi cu mulţime de Arnăuţi şi de Greci armaţi. — Proclamaţia lui Ipsilant către Principatul Moldaviei şi alte proclamaţii tot ale acestuia către Greci, Arnăuţi şcl. — Altă proclamaţie a lui Ipsilant către România. — Ridicarea familiilor şi cancelariilor consulaturilor şi a mai multor boieri din Bucureşti şi trecerea lor în Transilvania.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alexandru Ipsilant, fiu al fostului Domn al Ţării-Româneşti, Constantin Ipsilant, Grec fanariot, născut în Constantinopol şi ajuns general în Rusia, a trecut Prutul la 22 Fevruarie şi a întrat în Moldavia cu Arnăuţi şi Greci înarmaţi. Sosind în Iaşi, s'a declarat, dimpreună cu Domnul Mihail Suţul, că sunt mântuitorii neamului grecesc de supt Poarta otomană. Şi omorîră chiar într'acea zi vre-o treizeci de Turci ce se aflau în Iaşi.

Mai nainte însă cu o zi de sosirea acestui Ipsilant în Iaşi, un Vasile Caravia din Galaţi, căpitan de graniţă a lui Mihail Suţu, prin ştirea Domnului şi a pârcălabului ţinutului, având supt comanda sa treizeci de Arnăuţi şi cu alţi vre-o sută de Greci înarmaţi după la corăbiile ce se aflau atunci în portul Galaţii, au năvălit cu toţi fără de veste asupra dregătorului otoman ce se afla atunci

în port, și anume Tupucciu, și care avea numai vre-o treizeci de beșlii[1] supt a sa comandă. Tupucciu, cunoscând primejdia, n'a voit să se dea așa lesne, ci, închizându-se în cartirul său cu cei treizeci de Turci, s'a apărat o zi întreagă Grecii au jăfuit orașul, au prădat pe negustători și până n'au ars orașul n'au putut să omoare pe cei treizeci de Turci neregulați, comandați de Tupucciu.

Divanul Bucureștilor și Caimacamii veniți, aflând acestea, s'au spăimântat foarte rău și au cunoscut că ridicarea lui Tudor are o legătură de aproape cu venirea lui Ipsilant în Moldavia. Tudor însă, ca Român și adevărat patriot, se folosi de mișcarea Grecilor, dorind a o întrebuința spre binele patriei sale.

Ipsilant a dat multe proclamații către Grecii aflați în Moldova, între care a dat și aceasta către națiia română.

Proclamația lui Ipsilant către Români.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Lăcuitorilor ai țării Moldaviei, vă facem cunoscut că, cu dumnezeiasca plăcere, toată Grecia a ridicat astăzi steagurile sale din toate locurile după unde o apăsa tirania, cerând slobozenia sa. Noi, cu toți patrioții noștri, ne ducem acolo unde ne chiamă trâmbițele neamului și ale patriei noastre. Deci vă încredințez și vă asigur din noastră și din partea tuturor patrioților noștri ce se află într'această țară și pe care am cinste de a-i comanda, că veți avea toată liniștea și siguranția, atât a persoanelor veastre, cât și a avutului vostru, neatingându-se nimeni din parte-ni nici de cel mai mic lucru al țării voastre sau al vostru.

De aceia rămâneți fiecare în lucrarea care vă aflați, și în datoriile trebuințelor voastre, fără de a vă supăra întru nimic de spre mișcările noastre, pentru că stăpânirea și oblăduirea Domnului vostru lucrează tot supt legile voastre, care rămân din parte-ni neatinse. Și încă într'adevăr vă mărturisim, o lăcuitori ai Moldovei, că ce-

[1] Text: baclii.

reasca Pronie v'au dăruit pe Mihail Vodă Suțu, un fierbinte apărător al drepturilor țării voastre, un părinte și un bun voitor al vostru. Cunoașteți dar că Înălțimea Sa este întocmai după cum vi-l numesc, și uniți-vă cu dânsul spre apărarea țării voastre în de obște. Fără însă a vă mai aduce aminte măcar de tirania puterii turcești, pentru că acea putere mare pe care o cunoașteți stă gata la granițile ei ca să vă apere și să vă sprijine întru toate.

Dată în orașul Iași, astăzi, la 23 Fevruarie 1821.

Alexandru Ipsilant[1]".

A mai dat și această proclamație către Grecii și Arnăuții ce se aflau în slujbele boierilor pământeni:

„Lungile nenorociri ale Eladei au silit pe mulți din credincioșii ei fii să lase sfântul ei pământ și să se rătăcească prin locuri străine, căutând o mai bună norocire. Voi, prietenii miei patrioți, pe câți întâmplările și nevoia v'au târât într'aceste pământuri ale Moldaviei și Valahiei, siliți fiind de întâmplările împotrivitoare, ajungând să stați până și dindărătul trăsurilor boierilor pământeni ai acestor țări, batjocură și rușine încă neauzită de lăcuitorii Eladei, iată dar că vi se deschide un drum strălucit pentru patrie și credință, sfântă luptă. Alergați, ca să spălați deasupra voastră această neauzită defaimă și batjocură, supt steagurile libertății. Că îndurătoarea voastră patrie stă gata cu brațele deschise a vă primi și a vă încununa capetele voastre cu cununile ei cele pline de slavă.

Câți însă veți rămânea surzi la această sfântă chemare a patriei și veți voi a rămânea slugi boierilor acestor două țări, stând înapoia trăsurilor lor, când toți ceilalți se luptă pentru libertate, să cunoașteți că de astăzi nu mai puteți purta nici arme, nici slăvita haină arnăutească și că neapărat trebuie să vă îmbrăcați în haina astor pământeni și să vă așezați în nația lor.

Alexandru Ipsilant."

[1] V. forma autentică, după tipăritura contemporană, mai sus, p. 52. Aici pare retradusă din grecește.

Această proclamație și povățuirile verbale ale negustătorilor greci, de cari Principatele erau pline ca și astăzi, au făcut pe toți Arnăuții și chiar pe aceia ce slujiau de mai mulți ani pe la unele din casele boierești, nu numai să iasă din slujba lor, dar și să-i insulte, să li iea caii din grajduri, să ridice până și chiar armele ce purtau de la aceia ce i-au fost îmbrăcat, aflându-se goi, ce i-au săturat aflându-se flămânzi și i-au făcut și cu capitaluri. Ca unii ce cunoșteau avuturile stăpânilor lor, ei veniră mai în urmă, după cum se va arăta, să-i și despoaie. Aceste toate le îngăduia chiar Mihail Sutu, care încă mai ținea o umbră de Domnie în Moldavia.

Printr'acest mijloc, Ipsilant, atât din Iași, cât și din toată Moldavia, a strâns sume mari de bani, dând mulți de bună voie. Chiar și Domnul Mihail Sutu a dat mai multe milioane. Asemenea și boierii greci și negustătorii greci au dat mari sume. Dar toți aceștia din sudoarea și din sângele rumânesc! Și zică oricine ce va voi, însă Eteria grecească fără bani din țară nu putea face nimic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În București s'au făcut două case de bani, foarte puternice: una la doctorul Hristari și alți Greci, ca să susție Eteria din Principate, și alta la negustătorul Ioan Nicolopolu, pentru susținerea revoluției din Grecia. Aceasta o mărturisește însuși celebrul poet grec Alexandru Sutul, în poema sa Τοπαζόμαχος Ἑλλάς, la cântarea a doua, că, adecă, Grecia cu banii Principatelor s'a desrobit. Astfel s'au strâns mulți Greci duprin Iași și duprin alte părți ale Moldaviei, ca la patru mii de oameni, din cari vre-o opt sute s'au numit batalionul sacru, îmbrăcându-i Ipsilant în haine negre, cu căciuli pleșcănate și cu moartea în frunte pe căciulă, care batalion l-a luat de-a dreptul supt a sa îngrijire și comandă. Iar pe ceilalți, despărțindu-i în mai multe trupuri, pe unii i-au îmbrăcat căzăcește, dându-i supt comanda fratelui său, Gheorghe Ipsilant, iar pe alții i-au îmbrăcat ca pe husarii rusești: aceștia s'au îmbrăcat de Domnul Sutul, pregătindu-i cu cai, cu arme, cu producte de îndestulare și cu toate trebuincioasele

războiului. Însă toate acestea făcute tot din sudoarea și sângele Românului.

Și așa i-au pornit pe toți, ca pe o armie nebiruită, în luna Martie, pentru România, ca să se însoțească cu mulțimea de Arnăuți dintr'însa, iar mai vârtos cu Tudor, în care Grecii își puneau toată speranța lor.

Proclamația lui Ipsilant către România, dată din Moldavia:

„Fraților Daci, astăzi las pământul binecuvântatei Moldavii și calc pe pământul iubitei voastre patrii. Cu brațele deschise și cu lacrămile bucuriei ne-a primit iubitorul de libertate popor al Moldaviei. Tot asemenea simțiri aștept să văz și de la nobilii fii ai Daciei.

Bărbați Daci, călătorind unde mă chiamă glasul patriei, viu și către voi ca un vestitor al neatârnării voastre politice și al fericirii. Veacuri destule nenorocite a voastră patrie, plecându-și grumazul la neomenitul jug al monstruosului despotism al barbarei Turcii, pierduse până și aducerea aminte a drepturilor voastre, când tirania Domnilor voștri trăsese din voi până și spiritul puterii voastre, sălbătăcind caracterul naționalității voastre, prin care în veacurile cele d'intâiu ați putut păzi politicească voastră neatârnare, pentru care ați știut a vă împotrivi iarăși destule veacuri cu sabia în mână vrăjmașului vostru și al omenirii.

În sfârșit a sosit ceasul libertății voastre, marele acela neam, mare pentru strămoșeștile sale desăvârșiri, mare pentru cea fără de exemplu răbdare și suferință și care acuma aleargă strălucitul spațiu al libertății sale și departe nu este de a-și privi rodurile vitezelor și glorioaselor sale lupte. Voi ce așteptați? Când dar veți găsi un mai priincios timp la renașterea celor de atâtea veacuri călcate sfintele voastre drepturi? E timpul, prieteni daci, să vă deșteptați. E timpul să simțiți și să cereți firești le și politicești le acele drepturi ce natura a dăruit

omului. Şi politiceasca soţietate e datoare să le sprijine şi să le garanteze.

Puteţi fi bine încredinţaţi că a trecut timpul de barbarie, când chiar acum glasul popoarelor răsună în inimile acelora ce-i ţin supt jug. Astăzi vedem pe acele căpetenii ale naţiilor de sineşi slobozind drepturile lor.

Bărbaţi Daci, de la cel d'intâiu pas ce voiu face pe pământul iubitei voastre patrii, cea dintâiu grijă a mea va fi să păzesc acea ostăşească disciplină, pe care e dator să o păzească un neam însufleţit de cele mai slobode sentimente ale libertăţii şi ale patriotismului. Suntem încredinţaţi că şi din partea voastră vom întâmpina acea iubitoare de oameni priimire, şi prin care îndatoraţi către bărbaţi ce se luptă pentru fericirea comună.

Supt-însemnat:

Alexandru Ipsilant."

Când Ipsilant, dimpreună cu Mihai-Vodă Suţul, făcuse mai sus arătatele pregătiri şi pornise cu oastea lor către România, Tudor stăpânise cele cinci judeţe din Mica Românie, umpluse toate mănăstirile de dincolo de Olt cu producte şi trebuincioase pentru hrană şi adunase douăsprezece mii de panduri, din cari lăsând şase mii pe la mănăstiri, supt comanda căpeteniilor lor, cu celelalte şase mii, ce se aflau în lagărul de la Ţânţăreni, având împotriva lui opt mii de Arnăuţi de deosebite naţii (Greci, Albanesi, Bulgari şi Sârbi), dintre cari cei mai mulţi din oştirea lui Cara-Gheorghe, s'a gătit a porni spre Bucureşti.

Ipsilant chemă supt steagul său pe străinii ce erau supt steagul lui Tudor, şi mai toţi au fugit în România Mare, pe supt munţi; dar, îndată ce au trecut Oltul până în Bucureşti, au prădat biserici, case, sate, oraşe, boieri, neguţători şi orice au găsit, despuind pe creştini până la piele, preoţi, mireni, călugări, săteni, şi siluind nevestele şi fetele înaintea bărbaţilor şi a părinţilor lor. Nici chiar oştirile turceşti ce au trecut în multe rânduri peste aceste

nenorocite pământuri niciodată n'au venit până la asemenea nelegiuiri.

Tudor, apropiindu-se de capitala Micii Românii, cu șase mii de panduri, cu șase tunuri și cu două mii cinci sute de Arnăuți, supt comanda lui Machedonschi și Hagi-Prodan, a dat o proclamație, ca nimeni din orășenii Craiovei să nu se sperie de venirea lui într'acel oraș, pentru că el s'a ridicat numai pentru drepturile țării și pentru precurmarea jafurilor Domnilor greci. Caimacamul Depalti, dimpreună cu boierii si negustătorii, au fugit cu toții. Tudor fu primit cu bucurie în Craiova de negustătorii cei mai mici și de populația orașului. Încredințându-se pe toate zilele poporul din București de faptele Arnăuților ce făceau în țară cu întoarcerea lor din lagărul de la Cotofeni, iar mai vârtos aflând că și boierii stau gata să fugă în Transilvania, poporul din București (dimpreună cu negustătorimea) a venit la Divan, unde se afla Mitropolitul, episcopii, Caimacamii și boierii, și a întrebat: „ce trebuie să facă el, de vreme ce dumnealor, boierii și stâlpii țării, după știrea ce au luat de cele ce s'au urmat de Arnăuți, sunt gata a-și părăsi patria și a fugi în țări străine?". Boierii, însă, dimpreună cu Grecii, i-au înșelat ca totdeauna prin răspunsul ce li-au dat, că știrea ce au luat despre fuga lor este cu totul neadevărată, și să-și caute fiecare de negotul și de interesele sale fără temere sau grijă, pentru că niciunul din ei nu-și vor părăsi țara în asemenea vremi grele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Poporul însă, văzând că atât consulatul rusesc, cât și al Austriei, încetaseră din toată lucrarea și își ridicaseră cancelariile, familiile și tot ce aveau și le trimeteau în Transilvania, poporul a întrebat ce însemnează această ridicare și fugă. Și consulii [1] au răspuns că astfel de porunci au luat ei atât de la Curțile lor, cum și de la miniștrii lor din Constantinopol, ca, îndată ce se va apropia Ipsilant de București, numai decât ei să treacă în Transilvania. Dar poporul a văzut a doua zi pe cel d'întâiu Banul Grigore Brâncoveanu, după care a urmat mulțime

[1] In text: boierii.

de boieri. Atunci s'au văzut pe ulițile Bucureștilor hârtii lipite, în care se cetia că Divanul face cunoscut tuturor ca toți negustătorii și locuitorii, adunându-și toată marfa și tot ce avea mișcător, dimpreună cu familiile lor, să le trimită oriunde va ști și va putea. Asemenea au făcut și consulaturile din București, înștiințând pe supușii lor. Iar Divanul a plătit beșleagii și neterilor săi lefurile lor, după cum era obiceiul pe atunci. Și au trecut basbeșleaga cu ai săi la Giurgiu, rămâind în București numai consulii singuri, cu Mitropolitul, cu episcopii, cu Caimacamii și câțiva din boieri, așteptând să vază sosirea lui Ipsilant și apoi îndată să plece și ei în Țara Nemțească.

Negustătorii de a doua mână, boierii de întâia și a doua clasă și toți cei ce erau mai cu putere își trimiseră familiile, starea mișcătoare, mărfurile și tot ce au avut, unii pe la mănăstirile din țară, alții pe la orașele apropiate de munți. Însă toate acestea s'au prins, s'au jăfuit și s'au prădat de Arnăuți, necinstindu-li-se nevestele și fetele de către dânșii. Toate acestea încredințându-se Divanului din București, și nemai rămâindu-i nicio nădejde, a chemat pe un Grec, bimbașa Căminarul Sava, și l-a orânduit păzitor, căpetenie a garnisoanei Bucureștilor. Și pe dată au fugit și ei în Brașov, mai rămâind dintr'înșii în București numai Mitropolitul, doi episcopi, cei trei Caimacami și câțiva din boieri. Iar poporul, curmând toată lucrarea sa, suferia grozav, lipsit fiind și chiar de hrana vieții, și Căminarul Sava alerga pe toate ulițile Bucureștilor, comandând și poruncind cu Arnăuții săi cu pistoalele și iataganul de brâu [1], și de care poporul se te-

[1] Acest Sava a fost din insula Patmos, care a venit în Țara-Românească, săiz la calul unui Turc de rând. După aceia a fost multă vreme argat pe la simigii. După aceia a întrat între Arnăuții ce se trimetea de către Domnii Țării-Românești împotriva lui Pasvantoglu rebelul, Pașa de la Vidin. Într'acel război, ce s'a urmat în zilele Domnului Mihail Suțu, Sava a arătat oarecare bravură, și Mihail Suțul l-a numit bimbașă (adecă mai mare peste o mie). În Domnia lui Scarlat Calimah în Moldova, care a fost cu puțin înaintea arătatei revoluții, acest Sava a fost căpetenia Arnăuților lui, unde

mea ca și de ceilalți semeni ai lui. În starea aceasta aflându-se orașul București la 16 Martie, s'a ridicat și consulul austriacesc, dimpreună și cu cel rusesc și cu multime de boieri, și au trecut în Transilvania, rămâind în București din boieri numai Alexandru Filipescu (Vulpe), Alexandru Nenciulescu și Iordache Slătineanul, Mitropolitul și episcopii Argeșiul și Ilarion și foarte puțini boieri din cei mai mici.

Tudor, după ce a orânduit ispravnici și comandiri ai oștirilor, și anume: în județul Dolj pe Slugerul Ion Solomon, în județul Romanați pe Serdarul Diamandi, în județul Mehedinți pe Vistierul Crăiniceanu, în județul Gorj pe fratele său Papa, în județul Vâlcea pe Strâhăianu, și, peste toți aceștia, ca un efor, pe bătrânul Vasilie Moangă, a plecat la Slatina cu acei șase mii de panduri, cu șase tunuri și cu două mii cinci sute de Arnăuți, supt Prodan și Machedonschi, care îl urmăria în toate pasurile lui. Tâlhăriile și jafurile acestor din urmă au fost nesuferite. Tudor le cunoștea, dar nu avea ce face decât li pândia vreme cu prilej ca să se scape de ei, măcelărindu-i pe toți.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XI.

Ajungerea lui Tudor la Slatina. — Uciderea lui bulucbașa Iarca și bulucbașa Stoiciu.

Ajungând Tudor la Slatina, protopopul orașului, dimpreună cu boierii acelui județ ce mai rămăseseră acolo, l-au primit cu bucurie și s'au tânguit la el foarte amar, arătând pradele și jafurile ce au suferit de la căpitan Iordache, Ioan Farmache, bulucbașa Ghencea și Arnă-

prin tâlhării, jafuri și hrăpiri făcuse o mare stare. Scoțând Poarta pe Scarlat Calimah din Domnie, Sava a urmat cu dânsul până în Constantinopol, de unde apoi s'a întors în București, cumpărându-și case și trăind boiereșe, fiindcă Calimah, Domnul său, îl înălțase și la rang de Căminar. Scarlat Calimah se orânduise acum Domn al României, Sava era omul său și, prin urmare, primise prin Caimacamii ce veniseră instrucțiile ce trebuia să urmeze.

ultimea ce a trecut pe acolo. Către seară vine la Tudor protopopul acelui județ, om venerabil pentru vrâsta și caracterul său, cu patru șiruri de lacrămi pe obraz, arătând lui Tudor că chiar într'acea zi Arnăuții ce veniseră cu el, spărgând biserica catedrală din acel oraș, au despuiat icoanele de argintărie, au întrat în altar și au furat până și vasele cele sfințite pentru jertfă, adecă sfântul potir și celelalte.

Tudor, pe de o parte, a poruncit de a arestat pe bătrânul protopop spre a nu avea întâlnire cu nimeni și a nu i se întâmpla vre-o nenorocire de la acei miserabili, iar, pe de alta, chemând un ofițer de panduri, i-a poruncit ca prin taină, oricum va ști, să găsească lucrurile furate din sfânta biserică și iarăși pe taină să le iea de la furi și să le aducă la dânsul. Ofițerul, chiar în acea noapte, după iscodirea făcută, a lăsat în taină disagii de piele (ce erau închiși cu lacăt) ai lui bulucbașa Iova și ai lui bulucbașa Hristea și a scos dintr'însele sfintele acelea odoare și iarăși pe taină le-a adus la Tudor, după cum a fost poruncit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudor între acei șase mii de panduri avea un detașament de patruzeci și cinci de oameni foarte grozavi, peste cari avea ca căpitan pe un Sârb (Chiriac Popescu?), îmbrăcat de sus până jos în haină roșie. Această trupă era înarmată cu puști scurte, cu pistoale la brâu și cu iatagane, și purtau nume de garda uciderii.

Nici când erau trupele pandurilor în marș, nici când staționau la un loc, nimenea n'o vedea, nici nu știa unde se află această gardă decât numai la execuții de uciderі, atunci ieșia ea ca din pământ și-și împlinia lucrarea poruncită.

A doua zi de dimineață, întrând la Tudor adiotantul său (Mihail Cioranu) și comandirul artileriei (Cacalegeanu), găsesc acea gardă în odaie la dânsul lipită de pereți și pe Tudor stând în pat. Tudor a poruncit să aducă dulceață și cafea comandirului și adiotantului, și zise după aceia să-i cheme și pe bulucbașa Iova, care sosi îndată.

Și, voind a întra în odaia unde se afla Tudor (fiind acest Iova un om foarte înalt și țapăn), s'a plecat să între pe ușa strâmtă a casei protopopului, dar îndată i s'a aruncat streangul de gât de către garda ce păzia înnăuntru. Și, fiind desarmat de Chiriac și lungit jos, într'acel minut fu descăpățînat de șeful arătatei garde, în ochii lui Tudor. După aceia, ascunzând trupul supt patul unde ședea Tudor, a trimis acesta de a chemat și pe bulucbașa Hristea, care, cum a întrat în odaie, a avut și el tot soarta tovarășului său.

Tudor după aceia a dat poruncă de plecare, și a ieșit însoțit de compania căpitanului Barbu Urleanul. Iar trupele pandurilor îl așteptau înșirate pe de o parte, și pe de alta erau cei două mii cinci sute de Arnăuți. Tudor a întrebat, zicând: „o oștire care voiește să se lupte cu Sultanul Imperiului Otoman și roagă pe Dumnezeu ca să-i ajute să biruiască, când acea oștire pradă și jăfuiește chiar bisericile religiei sale, despuind icoanele de argintărie și furând chiar sfintele vase pentru jertfă, unor asemenea oameni ce li se cade oare?". Iar Arnăuții toți au răspuns: „asemenea oameni cu moarte să se omoare!".

Atunci Tudor a poruncit de a scos capetele lui bulucbașa Iova și bulucbașa Hristea, vârâte în pari, iar argintăria icoanelor și sfintele vase erau atârnate de niște crăci de copaci, și le-a arătat lor acestea, zicându-li: „tot cu asemenea pedeapsă sunt hotărât a pedepsi pe oricare, pentru cea mai mică hoție". Arnăuții toți au rămas încremeniți, iar Tudor a trimis de a scos pe protopopul din arest și, descălecând de pe cal și sărutându-i mâna, i-a dat argintăria și sfintele vase, poruncind a i se număra și lei trei mii pentru cumpărarea lucrurilor ce vor fi lipsind. După aceasta a poruncit a se îndrepta oștirea către București, în capul căreia se afla el însuși, iar de-a dreapta lui fâlfâia steagul patriei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XII.

Sosirea lui Tudor în București. — Proclamația sa către locuitorii acelui oraș. — Circularele lui Tudor către județele ce le avea supt stăpânirea sa, pentru contribuția generală.

La 17 Mart a ajuns Tudor la Ciorogârla, moșie domnească lângă București. Și a doua zi a fost în mănăstirea Cotroceni, ce este de-asupra Bucureștilor, de unde a și dat următoarea proclamație:

„Către dumnealor de bun neam născuții boieri, cinstiți negustători și toți lăcuitorii orașului București.

Bărbați frați, vă este, socotesc, de prisos a vă poftori și acum că ardicarea mea n'a fost și nu este pentru alt scop decât pentru reîntoarcerea drepturilor acestii de Dumnezeu păzite țări, care din vechime le-a avut și niciodată de nimeni cu sabia nu i s'au luat, ci mai vârtos cu sabia și cu sângele strămoșilor și a celor vrednici de toată slava cu smerenie s'au păzit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De la o vreme însă, din pricina mârșavei legături a boierilor pământeni cu trimișii după vremi de către Poarta Otomană Domnii greci, cu totul ni s'au călcat și ni s'au îngropat, încât, după cum de față vedeți, am ajuns mai rău decât cei robiți. Pentru că aceia cari după numirile, după vredniciile dregătoriilor în care s'au aflat și se află și după numirea rangurilor ce purtau și poartă se chiamă boieri, părăsindu-și cu totul cinstita și sfânta lor datorie de a păzi dreptul neamului și al țării lor, dându se cu totul numai mârșavelor și vrednicelor de toată batjocura interese ce găsiau prin despoierea poporului român de către Domnii greci și ceilalți Greci veniți împreună cu dânșii, au adus țara la cea desăvârșită ticăloșie și pierdere, precum de față o vedeți, și cari nici acum nu se înduplecă a ieși din întunerecul în care se găsesc și de a-și scoate neamul și țara la lumina adevăratelor ei drepturi. De aceia poporul acelor cinci județe din Mica Românie, ridicându-se, și din care astăzi numai la o strigare

a țării se află douăsprezece mii supt arme, afară din pregătirile ce s'au făcut în județul Argeșului și s'au întins, prin Roșii-de-Vede și alte județe, până în poalele Bucureștilor, afară din alte trupe ce am adus și care se află la Bolintin și Ciorogârla și care toate acestea sosesc în București, unde are să se facă adunarea popoarelor din toate județele țării și unde vor aștepta venirea credinciosului trimis al Porții Otomane, ca să cerceteze vrednica de tânguire stare a țării, de la care cercetare așteptăm întoarcerea drepturilor noastre. De aceia le-am și vestit toate acestea de la 8 ale trecutei luni, ca să vi le facă cunoscute, înștiințându-vă ca, pe de o parte, să vă gătiți întru toate, iar, pe de alta, să-mi trimiteți din toate isnafurile voastre, cu dovadă iscălită pentru încredințarea noastră[1]. Dar, cu toate acestea, prin mila Celui Prea Înalt ajungând în margenea orașului vostru, iarăși îmi îndeplinesc datoriile mele de creștin și frățește vă sfătuiesc ca fără cea mai mică întârziere să-mi răspundeți în scris, supt iscăliturile voastre ale tuturor, adecă: ale clerului, ale isnafurilor și ale tot poporului.

Bărbații dar ce se găsesc și se hrănesc într'acest oraș și cari în adevăr vor simți și vor auzi dulcele glas al patriei și al dreptății și vor voi să facă parte din trupele noastre, care sunt închinate numai patriei, îi primim și-i așteptăm cu brațe deschise. Iar aceia ce vor fi cu cugetele împotrivă, se vor socoti, fără de a mai putea să li rămâie vre-un cuvânt de împotrivire, vrăjmași ai patriei[2].

1821, Martie 17. Iscălit: Tudor Vladimirescu."

[1] Într'adevăr Tudor toate acestea le trimisese Divanului, prin curierii săi căpitani, încă de la data ce se arată. Dar, cinstitului Divan neplăcându-i, le-au făcut, după obiceiu și după cum singur zicea: mușama, și nimenea din popor nu cunoștea aceasta.

[2] Trebuie să mărturisim adevărul: cea mai mare greșeală a lui Tudor a fost că nu cunoștea politica. Dacă Tudor ar fi cunoscut politica așa precum cunoștea ostășia, n'ar fi tras dintâiu în mănăstirea Cotroceni și a doua zi în casele Brâncoveanului de supt dealul Mitropoliei, ci, măcar de avea toată boierimea împotrivă-i și foarte puțini cu dânsul, însă trebuia deocamdată să se fi unit cu pute-

A doua zi Tudor a întrat în București cu trei mii de panduri și cu o mie cinci sute de Arnăuți supt Machedonschi și Prodan, și a vrut să tragă la Mitropolie. Sava însă ocupase el Mitropolia mai înainte, umplând-o cu Arnăuți, cari la apropierea lui Tudor au închis porțile împotrivindu-se cu armele, de unde Tudor, întorcându-se, a întrat în casele lui Emanoil Brâncoveanu de la capul dealului Mitropoliei. Și noaptea aceia s'a petrecut în slobozituri de arme unii asupra altora, până în revărsat de ziuă, dar fără plumb și numai cu praf.

A doua zi dimineața Mitropolitul a dat afară o proclamație către poporul Bucureștilor, în care se zicea că stăpânirea ce fusese până atunci a încetat și că însuși Preasfinția Sa se va ridica și că de acum înainte să se poarte bine tot poporul cu noua stăpânire. Poporul, auzind acestea și încredințându-se din carăle ce vedea că întră în Mitropolie pentru ca să ridice toate mișcătoarele lucruri ale Preasfinției Sale și sfintele odoare ale Mitropoliei și chiar pe Sfântul Dimitrie Basarabov, aflând că cu Mitropolitul vor pleca și episcopul Buzăului și boierii cei mari ce mai rămăseseră, spăimântându-se poporul, a năvălit în

---

rea cea mare a Grecilor care era în țară. Pentru că afară din Grecii cari au venit cu Ipsilant din Odesa, din Basarabia și din multe alte părți, afară din mulțimea de alți Greci supt feluri de numiri, de cari țara era plină, numai Arnăuțime, supt Sava, delibașa Mihali, tufeccibașa Bozin, bulucbașa Ghencea, bulucbașa Sotir, bulucbașa Geafer, bulucbașa Marcul, Tănase Himariotul și altă mulțime de bulucbași supt a lor ascultare, se aflau peste douăzeci de mii de Arnăuți, toți bine îmbrăcați (adevăr bine înarmați și cu gephaneà destulă, dar toate astea din sângele românesc). Tudor dar trebuia să joace o politică fină și să-i aducă în stare de a da o desăvârșită încredere în planurile lui; cum am zice, să-i facă a cunoaște că fără de a ajunge el la acea putere toate planurile Grecilor ar fi fost nimic, precum a și fost. Și așa, când ajungea el în București, să fi tras de-a dreptul pe tronul Domniei, să fi luat hățurile Guvernului, prin urmare să se fi întărit cum se cade și apoi de pe tron să însemneze drumul lui Ipsilant, arătându-i pe unde avea a trece Dunărea în termenul ce i-ar fi comandat. Dar se vede că cupa de venin pe care necontenit o deșartă națiа românească încă nu s'a isprăvit.

Mitropolie, strigând că nici pe Sfântul Dumitru nu-l va lăsa să iasă din București, nici pe Prea sfinția Sa Mitropolitul să fugă, nici pe față, nici într'ascuns, pentru că toți vor înconjura dealul Mitropoliei și-l vor păzi ziua și noaptea. Și această intrigă o făcuseră Grecii, ca nu care cumva Mitropolitul și boierii țării să iscălească cererile lui Tudor și să le întărească apoi acele cereri Poarta Otomană, fiind în paguba Grecilor.

Tudor însă, trăgându-se în mănăstirea Cotrocenii mai nainte de a-și da Mitropolitul această proclamație către popor, a ocupat cu pandurii săi toate mănăstirile ce cădeau pe partea orașului pe care cade și Cotrocenii. Episcopul Argeșului, anume Ilarion, supt pretext de cunoștință și prietenie cu Tudor, de mulți ani, a mers singur ca să locuiască cu Tudor în Cotroceni.

Tudor a orânduit și ispravnici în România Mare peste județele Argeșul, Oltul, Teleormanul, Vlașca și Ilfov, iar celelalte județe se țineau de Greci.

După aceia a dat Tudor afară și următoarea proclamație:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Tudor Vladimirescu,—

către toți locuitorii orașelor și satelor de orice treaptă și anume: neamuri, postelnici, mazili, breslași, ruptași, birnici, scutelnici, poslujnici și birnici străini din acel județ.

Fraților! Vă este tuturor cunoscut ridicarea mea dimpreună cu glasul prădatului și jăfuitului norod al Țării-Românești. Am urmat și urmez pentru ridicarea dreptu-rilor ei. Am hotărât, de la cel d'intâiu minut al ridicării mele, să îndeplinesc cu credință datoria adevăratului Român către țara sa, pentru fericirea voastră; către care țară ca și voi, fraților, am datorie a sângelui și a nașterii mele, care mă supune către tot norodul Țării-Românești. Pentru care am și încins armele pentru încetarea și înfrânarea oricăreia năpăstuiri și despuieri ce ați suferit până acum, de către Domnii și oblăduitorii voștri, cari, în desăvârșită nemilostivire, s'au căznit și s'au nevoit cum să găsească mai multe mijloace prin care să

poată a vă suge și cea mai dupe urmă picătură de sânge ce se mai află întru puterile voastre, aducându-vă în această îngrozită prăpastie și nimicnicită stare întru care vă aflați astăzi. Temeiul cel mai mare al hotărârii mele este împreunarea glasului vostru într'una și care cer ca nici într'un chip să nu înceteze de a cere drepturile țării voastre, pe care de nu le voiu vedea dobândite din cele încă de mai nainte și până acnm lucrări și care din suflet vă făgăduiesc că se vor dobândi împotriva oricăruia vrăjmaș, prin vărsarea sângelui mieu, și pentru care drepturi voi cei d'intâiu vă veți bucura.

În această sfântă și dumnezeiască lucrare a țării voastre, Dumnezeul îndurărilor ne-a ajutat, și nu numai cele cinci județe de dincolo de Olt se văd mântuite de toate jafurile și despuierile ce se urma' într'însele, și de către mulțimea feluriților slujbași, dar, ori și pe unde am ajuns, atât despuierile au încetat, cât și făcătorii aceia de rele s'au făcut nevăzuți.

Așa dar, ajungând și în București, care este capitala țării și unde am găsit mulți boieri patrioți cari s'au găsit și se găsesc de aceleași simțiri cu mine pentru fericirea țării, cu carii împreună chibzuindu-ne pentru îndeplinirea greutăților ce se cere de împrejurările de astăzi, s'a găsit de cuviință ca prin mine să se împlinească contribuție obștească de la fiecare fără osebire, câte optsprezece lei pe acest trimestru, cu care să putem împlini datoriile greutăților ce se cer astăzi, pentru mântuirea țării noastre. Pentru care vă înștiințez pe toți că s'a dat această slobozenie ispravnicilor acestui județ la care și urmează să vă supuneți și s'o îndepliniți, fraților, atât aceasta, cât și altele ce trebuința va mai cere pentru mântuire, fiind de-a dreptul încredințați în mine că, pe cât va sta putința, vă voiu apăra.

Toate aceste cereri vi se fac pentru ținerea oștirilor, care vă vor apăra și vor ști să scoată drepturile voastre. De aceia vi se și trâmbițează glasul chemării, adecă câți sunteți vrednici să vă înarmați împotriva oricăruia vrăjmaș

al țării voastre, veniți către mine ca să vă cercetez vitejiile voastre. Și, de le voiu afla potrivite cu hotărârea ce se cere în împrejurările de astăzi, pe dată să vă și primesc și să vă și povățuiesc cum trebuie să vă săvârșiți datoriile și să vă îndepliniți acea slujbă ce se cere de la niște ostași cari sunt hotărâți aumai pentru dobândirea drepturilor țării lor, iar nu pentru în parte-li folos, după cum atât eu singur, cât și cei împreună frați cu mine slujim, nepuind nici în gându-ni vre-un folos al vericăruia dintre noi, decât numai pentru binele țării noastre, ce este de obște pentru noi toți și pentru copiii noștri. Câți însă nu v'ați născut cu această îndemnare de a mânui armele, supuneți-vă de însuși bună voia voastră la datoriile ce vi se cer, fără cea mai mică deosebire, așa precum vi s'au arătat, pentru mântuirea țării voastre. Cari bani, optsprezece lei, iar nu mai mult, plătiți de vericare nume prin boierii ispravnici, vor veni în Vistieria țării, și de acolo se vor împărți în împrejurările ce vi s'au arătat. Fiți dar cu toții sănătoși și supt îngrijirea Celui Prea Înalt, fraților.

Slugerul Tudor Vladimirescu.

1821, Martie 20.[1]"

CAPITOLUL XIII.

Sosirea lui Ipsilant la București și așezarea lui la Colentina. — Întâlnirea lui Tudor Vladimirescu cu Ipsilant în casele de lângă Cișmeaua lui Mavrogheni. — Scrisoarea lui graf Capodistria către Ipsilant. — Înălțarea steagului libertății grecești pe zidul porților caselor boierului Belu, Podul Mogoșoaii. — Două cărți de la Patriarhul Constantinopolei contra Grecilor.

Alexandru Ipsilant, sosind la Focșani, a zăbovit aci puțin, așteptând ostași din Odesa și din Basarabia. Acolo a găsit și pe vestitul Vasile Caravia, care venise din Galați cu două sute de Arnăuți și cu șase tunulețe mici. De acolo a pornit Ipsilant cu toți ai săi, și, în loc de a veni

[1] Forma autentică, după tipăritura contemporană, o dăm în Apendice.

la București, a luat-o pe supt munți și a ieșit la Mizil, unde a întâlnit și pe Iordache Olimpie, de la care s'a încredințat de fuga boierilor din București. Aci a mai dat Ipsilant și alte proclamații grecești, însă Românii n'au voit nici să le audă, dar mite să alerge supt steagul lui.

De la Mizil Ipsilant a ieșit la Ploiești, unde a mai zăbovit câteva zile. Aci s'au strâns mulțime mare de Arnăuți și de Greci, unde s'a și rostit cuvântul: Să trăiască libertatea! Și, mărind batalionul lui cel sacru cu alți Greci din alte orașe, a plecat cu ei cu toți la București, unde a sosit la 25 Martie și a tras la satul Colentina, proprietatea fostului Domn Grigore Ghica[1], din margenea Bucureștilor, unde și-a așezat cuartirul său general. Bimbașa Sava, care în acea epocă se socotia de-o însemnată persoană, a mers cu oastea de i s'a închinat. Iar căpitanii Grecilor erau Colocotroni, Caravia, Constantin Duca, Gheorghe Olimpie și alți mulți, peste cari toți aceștia era generalisim vestitul Pendideca. A doua zi Mitropolitul, episcopii și boierii ce se mai aflau în București (pentru că nu-i mărginise Tudor până atunci la Belvedere; după aceia i-a ridicat și i-a pus supt streaja sa), au mers de s'au închinat lui Ipsilant. După aceasta, dorind oștirea ce venise cu Ipsilant ca să se plimbe prin orașul Bucureștilor, cum i-au văzut copiii, au început să cânte pe ulițe:

Ipsilante fertmarșal,
Pendideca ghinărar,
Ofițerii cei mai mari
Covrigari și plăcintari.

Tudor se prefăcea că așteaptă să vadă oștirea rusească de șaptezeci de mii supt fermatșalul Wittgenstein, măcar că el avea întreagă știință de la secretarul consulatului austriacesc din București, Udrițchi, de cele ce se urmase la Laibah între Împărații Europei și plenipotențiarii lor, după care se și înțelesese, atât cu Pașa de la Vidin, cât și cu bătrânul Vizir ce era atunci Silistra-Valesi.

[1] Cel de la 1822.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ipsilant a învitat pe Tudor ca să se întâlnească la casele de la Cișmeaua lui Mavrogheni, care era pe-atunci dincolo de bariera Podului Mogosoaii, ca să se sfătuiască împreună. Și la ziua hotărâtă s'au și întâlnit amândoi în arătatele case. Însă fiecare dintre ei aveau pază bună de oameni înarmați și gata de luptă la cel mai mic semn. Tudor se prefăcea că nu înțelege limba grecească și de aceia luase cu sine și pe episcopul Ilarion, căruia se încredea (dar, din nenorocire, și acela a fost vânzător). La acea întâlnire Ipsilant a propus lui Tudor să fie uniți. Tudor însă a răspuns că este gata a-i primi propunerea lui, dar îl roagă mai întâiu a-i arăta dacă într'adevăr într'această ridicare a lor este și mâna Rusiei, precum a manifestat-o el prin toate proclamațiile sale. Ipsilant i-a răspuns că nu știe Tudor cât de mare este dorința Rusiei întru apărarea acestor două țări? Tudor i-a zis că aceasta o cunoaște încă din vremea Împărătesei Ecaterinei, dar că asemenea cunoaște și aceasta: când Englitera, când Austria, când Franța, i-au stătut totdeauna împotrivă. Ipsilant, voind să-l încredințeze mai bine, a scos o hârtie, zicând: „Iată ce-mi scrie însuși graf Capodistria din Petersburg". Însă n'a voit să dea acea hârtie din mână, și o cetia el singur. Tudor însă îl rugă să dea acea hârtie episcopului să i-o cetească, ca să poată înțelege cele scrise într'însa. Și toată întrevorbirea lor se tâlmăcia de episcopul Ilarion, fiindcă Tudor se prefăcea că nu știe grecește. Ipsilant i-a răspuns că nu poate să dea hârtia aceia a o ceti altii, pentru că graf Capodistria îi scrie într'însa și alte lucruri particulare.

Iar Tudor atuncea a răspuns lui Ipsilant: „Prințule, fără ajutorul Rusiei noi nu cutezăm a ridica steagul împotriva Turcilor, căci știi ce cruzi sunt ei! Și-apoi ei sunt suzeranii noștri, și avem tratate cu dânșii, pe care trebuie a le respecta, și vrem să scutim nenorociri sărmanei noastre patrii. Am văzut cu ochi-mi vânzându-se creștini dincolo de Olt de către Turci, adecă Sârbii din Serbia, cât optsprezece lei sufletul și răscumpărându-se de către noi, Ro-

mânii, chiar cu acest preț, oricâți am putut[1]". Ipsilant răspunse prin episcopul Ilarion, în limba grecească: καλὰ λέγει ὁ καϊμένος („bine zice sărmanul"). Iar episcopul îi făcu semn că Tudor înțelege grecește. Astfel s'a dat pe față adevărata credință ce păzia episcopul către Tudor și vinderea lui către Ipsilant, încă de când ieșise întru întâmpinare-i cu Mitropolitul și cu boierii. După aceia mai urmând o scurtă conversație între dânșii, a și plecat Tudor.

Ipsilant a doua zi a dat poruncă ca, fără zăbavă, oricâți Arnăuți vor fi supt steagul lui Tudor, să vie numai de cât supt steagurile celorlalți Arnăuți ai săi, și, oricâți Sârbi și Bulgari, să vie toți supt steagurile lui Tufecci-basa Bozin. Astfel chiar în ziua aceia s'a dat pe față ura ce era între Tudor și Ipsilant.

Tudor după aceia a întărit mănăstirea Cotroceni cu șanțuri, a așezat pandurii săi parte înăuntru în mănăstire, cu artileria de șase tunuri ce avea, și partea cea mai mare în lagăr, pe câmpul Cotrocenilor. Și așa își urma lucrările sale, atât cu recrutația de panduri peste Olt, cât și cu întărirea mănăstirilor din Valahia Mică, cu aprovisionările însemnate ce se făcea într'însele și cu corespondența ce se ținea cu serhaturile de peste Dunăre, pe care Grecii o simțise aceasta. Cu toate acestea Tudor avea toată dreptatea: căci acolo unde aștepta, sau unde se prefăcea că așteaptă pe Ipsilant ca să între în Principate cu acea oștire de șaptezeci de mii de Ruși, de care vorbise Ipsilant în proclamațiile sale, l-a văzut viind cu vre-o șapte mii de Greci, despuieți, bagabonzi, fără nicio știință de tactica războiului. L-a văzut atât în Moldavia,

[1] Aceasta s'a urmat în revoluția Serbiei, când pe nenorociții aceia ce-i prindeau Turcii, ori prin luptele ce se întâmpla, sau prin sate, săteni chiar neînarmați, pe câți nu-i omora dintr'înșii, îi trecea din Serbia peste Dunăre, în Mica Românie, și acolo îi vindea, ajungând a vinde până la optsprezece lei sufletul de om. Românii îi cumpăra' de la Turci și în urmă, ca niște creștini, îi și slobozia', dintre cari unii s'au întors după revoluție iarăși în Serbia, iar alții încă după atunci s'au așezat în România Mică.

cât și în România, adunând bagabonzii după oriunde se aflau, ba și chiar copii după la școale. A văzut în ostirea lui anarhia și tâlhăria cea mai mare, începând hoțiile întâiu de la cai și de la arme și mergând până la despuierea icoanelor duprin biserici și a vaselor celor sfinte din altar, nerespectând nimic.

„Dar, dacă Ipsilant întru adevăr a fost așa după cum îl descrie istoriile grecești", va zice cetitorul, apoi cum a putut lua pe Tudor din mijlocul pandurilor săi și a-l omorî? Când chiar această istorie descrie pe Tudor întru toate mai pre sus decât Ipsilant?"

La aceasta răspunz că nu Tudor, un om din popor și fără de nicio învățătură, ci cei mai bravi căpitani ce au putut sta vre-o dată în lume, când patria lor odată i-a părăsit, au trebuit să cază jertfă vânzării oamenilor săi. Prin vânzarea mareșalilor săi a căzut chiar Napoleon cel Mare la Waterloo. Și tot prin vânzare se zice că a căzut și Șamil, seful Circasienilor, carii se luptară treizeci de ani pentru libertatea patriei lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Căpeteniile de după atunci ale acestei țări dintru început au fost împotriva lui Tudor, și mai vârtos din orbire și necaracter, până la întrarea Turcilor în țară, fiind de un cuget și de o voință cu Ipsilant. Aceasta a făcut a slăbi credința pandurilor către Tudor, necrezând ei că vor putea ajunge cu căpetenia lor la scopul care-și propuseseră pentru mântuirea țării. Pe de altă parte, necurmatele intrigi ale Grecilor (ce lucrau prin Machedonschi și Prodan) lângă capii pandurilor, nemulțumiți de cruzimea lui Tudor, și, peste toate acestea, purtarea cea foarte aspră a lui Tudor către soldații săi, acestea toate au făcut pe căpitani a-l părăsi și a-l da în mânile Grecilor, după cum se va vedea la locul său.

Iată ceia ce scriau jurnalele Europei dupe atunci:

„Mărirea Sa Împăratul Rusiilor a aflat cu mare întristare tâlhăria Grecilor în principatele Moldavia și Valahia. Și nu numai că n'a voit să dea Grecilor vre un ajutor, dar a și arătat în cea mai mare solemnitate desăvârșita lui

ură asupră-li. Împăratului i-au pricinuit nedescrisă întristare și rușine bănuiala ce s'ar fi putut da asupra Impărăteștii sale Măriri de către celelalte Curți ale Europei, că ar fi dând ajutor Grecilor pe supt ascuns.

„Împărătescul consul rusesc, Bizani [1], a făcut cunoscut că s'au poruncit a se ridica numai decât din Iași, cu care s'au ridicat și cea mai mare parte din boieri și neguțătorii cei mai însemnați, cu cea mai mare grabă, din Moldavia, fugind peste hotar, parte în Rusia și parte în ținuturile Austriei. Însuși Domnul Moldaviei[1], Sațu, căută scăpare cu toată familia sa într'una din aceste două țări, și nu a putut-o găsi."

Alte jurnaluri făcea' cunoscut că, „îndată ce a sosit Împăratul Alexandru la Laibah, a proclamat cum că Mărirea Sa n'au putut cunoaște faptele lui Alexandru Ipsilant din Principatele Moldavia și Rumânia decât faptele unui desăvârșit răzvrătitor și înșelător de noroade; pentru care și poruncește Mărirea Sa a se scoate, atât din heraldia Imperiului Rusiei, dintre nobili, cât și din supușii Rusiei, lepădându-l cu totul în fapta sa. Al doilea, s'au poruncit fetmarșalului Wittgenstein, care sta cu oștirile dincolo de Prut, ca să ție cea mai mare neutralitate către faptele ce se urmează de către Greci în Principate.

Aceste hotărâri se vor comunica Ministeriului rusesc din Constantinopol, cu poruncă că să le facă cunoscute Înaltei Porți, pe care să o încredințeze din nou de legătura armoniei întru care se găsesc aceste două Puteri. Iar Baron Stroganov să proclame de față că politica Împărăteștii sale Măriri este cu totul străină de orice cugete care ar putea aduce ridicări de popoare și anarhii în vericare țară și că niște asemenea revolte sunt hotărâte, chiar și de Mărirea Sa, a se stărâma de către stăpânirile supt care se află, și că Împărătească sa Mărire nu cunoaște în politica sa decât ținerea armoniei întru care se află legat prin puterea tractatelor cu Înalta Poartă."

---

[1] Pisani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iată și epistola lui graf Capodistria, din porunca Împăratului Alexandru, către Alexandru Ipsilant, din 14 Martie 1821.

„Măritea Sa Împăratul a simțit mâhnire, atât mai mult de adâncă, cu cât cinstea și nobilele voastre sentimente, prin care ați dat dovezi în slujba Măriții Sale, prin urmările voastre de astăzi le-ați dovedit din potrivă. Măritea Sa era departe de orice gândire că ați fi putut vre-odată fără veste să vă târâți de acest duh al rătăcirii ce duce pe oamenii veacului nostru de a cere, prin scăpare de vedere a celor d'întâiu datorii ale lor, vre un bine ce nici într'un chip noate să-l nădăjduiască decât numai după o scumpă păzire a canoanelor credinții și a bunei purtări.

Strălucita familie a voastră, cariera pe care ați început-o, dreapta opinie ce ați fost dobândit-o, toate acestea vă putea' da prilej să luminați spre cele de folos pe Grecii ce au pricinuit aceste tâlhării în principatul Moldaviei și Valahiei, în care ați căzut și însivă. Cu cât aceste principate nu sunt și niciodată n'au fost nici ele Grecie, nici locuitorii lor Greci, cu atât, după tot cuvântul drept, nu puteți nici a gândi să vă îndreptați, nici voi, nici cei împreună cu voi, de numele ce poartă niște asemenea fapte. Încrederea ce v'au arătat-o acești Greci, dorința îmbunătățirii negreșit îi atâță de a nu rămânea străini de soarta lor. Dar oare prin ridicări de răscoale în țări cu-totul străine, niște asemenea fapte ce s'au urmat și se urmează în Principate de toți aceia ce se află supt comanda voastră și al cărora, Prințule, voi sunteți capul, vă întreb cum se numesc? Dar oare prin revoltă, și chiar în patria lor, pot ei să nădăjduiască dobândirea gândului lor celui îngâmfat?

Oare prin întunecoase și tainice uneltiri poate un neam să nădăjduiască că va ajunge să se renască și să se înalțe la rangul neamurilor neatârnate? Împăratul nu o crede! El a asigurat ocrotirea Grecilor prin tractatul ce a încheiat cu Poarta. Astăzi aceste foloase ale păcii sunt bine

așezate și au luat drumul cel mai legal. Se vede însă că voiți să vă întindeți numele prin fapte de întâmplări atât de rușinoase, ce peste putință este de a fi primite de Mărirea Sa.

Rusia are încheiată pace cu Poarta.

Tâlhăria ce se lucrează în Principate nu poate, supt niciun cuvânt, a rupe buna armonie dintr' aceste două Puteri.

Așa dar veți fi socotit de Înalta Poartă după numele ce poartă însuși faptele ce le întrebuințați voi și cei împreună cu voi în Principate, și veți fi zdrobiți și bătuți chiar de către dânsa.

Nu pot să-mi închipuiesc cum ați îndrăznit să făgăduiți acelor două Principate sprijinirea unei mari Puteri. Ce Putere este aceia? Nu cumva v'ați întins privirea către Rusia?

Rusia niciodată n'a sprijinit și nu sprijine niște asemenea oameni pierduți prin înșeși faptele lor. Și peste foarte puțin veți vedea chiar din partea Rusiei căzând toată răspunderea asupră-vă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Povățuirea mea este ca să vă trageți și să trageți și pe nenorociții aceia de supt osânda ce atârnă asupra capetelor voastre.

Nici Luminăția Voastră, nici frații voștri nu sunteți mai mult în slujba Împăratului, nici supt apărarea sa. Numai princesa Ipsilant va' fi supt ocrotirea sa. Și nici vă mai îngăduie Împăratal, supt nici un fel de cuvânt, de a vă mai întoarce vre odată în Rusia.

Această scrisoare vi se va trimete prin domnul baron Stroganov, carele, după ce o va face cunoscută mai întâiu Porții, este poruncit să v'o trimeață. Aceasta, prințule, și nu mai mult."

A doua zi după aceasta, Grecii au înălțat steagul libertății pe zidurile porții caselor boierului Belu (din capul Ulițiî Franțuzești), unde era cvartirul lui Farmachie, și unde locuia și un arhimandrit grec, anume Vasilie, prieten și împreună-următor al lui Iordache Olimpie. Acesta, dimpre-

una cu alți mulți Greci, au adunat o mulțime de popi, iarăși Greci, în pomenitele case, unde era steagul lor pregătit, zugrăvit pe de o parte Sf. Costandin și cu muma sa Elena, cari amîndoi țineau o cruce, și dedesupt se zicea: „în aceasta vei birui", iar pe partea cealaltă era un fenix, supt care se zicea: „din cenușa mea mă nasc".

Dună ce a făcut o sfeștanie, un popă dintr'înșii ținea în mână o carte, și alt popă ținea o Evanghelie; însă acești popi erau puși în front, și între dînșii era cel mai de căpetenie stăruitor, Costache Chiriac Aristia, cu steagul la spinare. În urma lor, ca la vre-o zece pași, urma' Grecii și cu săbiile scoase, și după aceia se ținea mulțimea. În astfel de paradă au ieșit din arătatele case, cântând toți grecește: „strălucit-a darul tău, Doamne", ș. c. l. Și după aceasta cântau cântece de libertate de-ale lui Riga. Și în urma acestora venia apoi mulțimea mare de Arnăuți și mulțimea mare de Greci, până au ajuns la Vadul Sacagiilor, visavì de biserica numită Curtea Veche. Acolo au făcut Tedeum, cu tămâieri și cu botezări, cântând „Mântuește, Doamne, norodul tău", cu care cântare au început și darea focurilor din puști și din pistoale, de-ți asurzia' urechile de vâjâitul gloanțelor, care cădea' pe acoperișul caselor, încât credea cineva că se află într'un adevărat războiu.

De acolo s'au întors iarăși înapoi la casele Belului, ținînd necurmat focul armelor prin târg, încât a fost o minune cum a scăpat orașul de aprindere. Acolo, cel ce purta steagul l-a înfipt de-asupra pe poartă, și apoi iarăși s'au mai dat focuri de arme, strigând toți c'un glas mare: „Și la porțile Constantinopolului".

Tudor sta în Cotroceni și privia lipsa de judecată a lui Ipsilant și a celor împreună cu dânsul. Se mira de aceste fapte copilărești, barbare și cu totul străine de orice minte sănătoasă, când el mai vârtos cunoștea lucrurile din năuntru cum merg. Asemenea nu puțin se mira cum o să îndeplinească Ipsilant neapăratele trebuințe ale unei oștiri pe care n'o putea ține în supunere și în ascultare. Li lip-

siau magasii, li lipsiau amuniții, li lipsiau spitaluri, și cu un cuvânt toate, și apoi strigau în gura mare c'o să meargă să iea Constantinopolul! Purtarea eteriștilor ajunsese nesuferită: pe ulițile Bucureștilor ziua 'n amiazi despuiau bărbați, femei, popi, copii, orice întâlniau. Întrau în toate casele boierilor cari erau fugiți, precum în casele Brâncoveanului, în casele Crețuleștilor, Ghiculeștilor și în casele tuturor boierilor mari și mici, și despuiau așternuturi, mobile, biblioteci, cu un cuvânt tot ce găsiau și le vindeau pe la Evrei și pe la oricine găsia', pe un preț de nimic. Întra' în pivnițile caselor boierești și, după ce se îmbătau și prădau tot ce mai găsiau printr'însele, apoi spărgeau și buțile prin focuri de pistoale și dau drumul vinurilor să curgă. Era o spaimă mare și o jale grozavă în București, de starea în care se afla aceasta. Sava însă, cumpărat de Calimah, protectorul său, aștepta prilej îndemănatec spre a se declara contra lor.

Cu toate acestea, chemându-se de către Tudor în Cotroceni, și întrebându-se de are știință de cele ce se urmează în București, Sava n'a tăgăduit. Și Tudor iar l-a întrebat: este el orânduit de Divan, și a fost cu primirea sa a păzi acest oraș? Și de are de gând a-și împlini acea îndatorire cu sfințenie?

Sava a răspuns că nu se leapădă de îndatorirea sa. Și, după sfatul ce au ținut între dînșii, s'a dat poruncă în oraș că, la orice casă ar mai veni zavergii ca să prade și să jăfuiască, proprietarii acelor case, sau epitropii, sau vecinii, sau oricine s'ar găsi prin prejur, să dea cu arme și să-i omoare, fie măcar oricine acei ostași, fără osebire; și nu vor răspunde pentru acele uciderі către nimeni.

După această poruncă au mai încetat puțin jafurile și prăzile în București. Cu toate acestea orașul era speriat tare de necurmatele tâlhării, și fugiau necontenit locuitorii lui, care încotro putea. Dar în zădar, căci se prindea' de Arnăuți pe drumuri, și se despuia' până la piele; și aceia cari se împotriviau, se omorau.

CAPITOLUL XVI.

Două cărți de afurisanie patriarșești prin care Patriarhul Constantinopolei, dimpreună cu toți ceilalți Patriarhi, în cor, sinodicește, afurisesc pe Ipsilant dimpreună cu toți ceilalți Greci de supt dânsul.

Atunci sosiră una după alta două cărți din Constantinopol de la Patriarhul, prin care afurisia pe Ipsilant și pe toți Grecii, cu tot neamul lor.

„Grigore, cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al Romei-Nouă și Patriarh a toată lumea.

Prea-sfinte Mitropolite prea-cinstite exarhe al plaiurilor, frate iubit în Duhul Sfânt, împreună cu Smerenia Noastră slujitor Domnului, dar și pace de la Dumnezeu fie cu Preasfinția Voastră.

Cât au întristat inimile, nu numai ale noastre, ale clerului, dar ale tuturor câți locuim în acest împărătesc oraș și tot de un neam cu noi, de la mic până la mare, mișcarea acestor neomeniți insurgenți, este peste putință de a vă descrie. Pentru că cu toți am rămas triști, cu inimile ca de pământ și încremeniți, când și de către Dumnezeu orânduită nouă stăpânirea și nebiruită Împărăție au ajuns a se arăta până într'atât de neomeniți și desăvârșit ingrați acela ce au fost Domn peste tronul Moldaviei, Mihail Suțu, carele, prefăcându-se supt închipuire de libertate, au proclamat-o dimpreună cu nemernicul și fugarul acela Alexandru Ipsilant. Aceștia nici către Dumnezeu cele de cuviință, nici către oameni cele drepte și adevărate niciodată păzindu-le, ci de a pururea călcând și religia și moralul, nu numai au înșelat pe toți oamenii pierduți și săvârșitori de fapte rele, dar și tot neamul grecesc fără de bătaie de cuget l-au îmbrâncit în prăpastie prin închipuita și înșelătoare de libertate națională. Dar dumnezeiasca Providență și neadormirea preaputernicei și nebiruitei Împărății de prin mai multe locuri înștiințându-se prin înscrisuri, ba încă și ofițial făcându-i-se cunoscut de către Ecselența Sa elciul Rusiei, s'au dat pe față ticălosul acela plan, s'au cunoscut basa

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și începutul de unde s'au dat pe față, și s'au descoperit minciuna și încelăciunea pe care nerușinatul o întrebuința ca cum ar fi avut cu dânșii împreună-lucrătoare la aceste ticăloase scopuri puterea Rusiei, după cum toate acestea s'au trâmbitat și prin într'adins pentru această chestie și astăzi prin auzirea de către noi toți s'au făcut cunoscut prin înalt impărătesc și vrednic de închinăciune firman.

Puterea Împărăției au întrebuințat în bune reguli dărăpănarea ticălosului lor plan, și Sf. Biserică a lui Hristos, după datorie, blastămă și afurisește pe acest tâlhar Ipsilant, pe acel ingrat și împreună cu dânsul lucrător fost Domn Mihail Sutu și pe toți cei împreună cu dânșii insurgenți, tâlhari Greci, ce au vrut printr'această ticăloasă a lor faptă a șterge după fața pământului neamul întreg. Biserica lui Hristos, după datorie, priveghind, de obște și în parte, cele spre mântuire, binecuvântând așează și întărește pe tot neamul la credincioasa supunere de raiele și la adevăratele datorii ale supunerii, iar pe tâlharul acela Ipsilant și pe toți ceilalți împreună cu dânsul îi afurisește și îi dă anatema, ca niște pe față pricinuitori ai pierderii neamului întreg și ai vărsării sângelui ai atâtor nevinovați.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aceste cărți se trimit cu grabă și în eparhia Preaosfinției Voastre și în eparhiile iubitorilor de Dumnezeu episcopi, din carii mai pe larg vă veți încredința, iar printr'aceasta vă sfătuim bisericește să le trâmbitați la toți câți supt creștineasca voastră apărare se găsesc creștini, cărțile sfinte noastre bisericești, și să te lupți în tot chipul ca să li descoperi înșelăciunea supt care i-au adus, și supt care se află, risipindu-li zădarnicele fumuri, arătându-li că cu această neomenită mișcare pierde neamul întreg și că, de nu se vor întoarce să-și repareze această blăstămată necredință, Biserica îi are despărțiți de toți ceilalți creștini și vinovați și lepădați veșnicei anatemi.

Către aceasta să fie Preaosfinția Voastră, iubite frate, cu mare băgare de samă, cunoscându-vă datoria cum că aveți a da răspuns la nemituitul tribunal al Domnului

Nostru, în înfricoșata acea zi când vi se va cere pentru toți răspuns, căci sângele lor din mânile voastre se va cere, dacă și prin cuvânt și prin faptă nu veți întâmpina această de nevoie mântuire și dacă nu vă veți îndeplini arhierească voastră datorie, înduplecând pe acei înșelați și primind și iertând pe cei întorși și căiți din această mișcare și din blăstămatul și satanicescul lor jurământ. Iar către cei ce nu se vor întoarce veți lepăda asupră-li ură și blăstăm; întorcându-vă fața de la dânșii, gonindu-i și lepădându-i veșnicei anatemi. Iar Preasfinția Voastră veți rămânea întru toate împreună-cugetător cu Biserica lui Dumnezeu și cu puternica noastră Împărăție. Căci, dacă, la din contră, nu veți lucra după cum Biserica ni poruncește, și cu cuvântul, și cu fapta, și cu cugetul, vă avem din acel ceas lepădat din arhiericescul nostru grad de sine-vă, osândit și străin de Biserica lui Dumnezeu și neîntors din eresie și veșnic vinovat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deci, iubite frate, luptă-te pe cât vei putea ca să scapi de primejdia sufletească, căci în mari vărsări de lacrămi s'a făcut și aceasta si cealaltă carte sinodicească, ce pe dumnezeiescul jertfelnic s'au pecetluit și vi se trimite. Așteptăm să ne bucurăm cu grabnicele răspunsuri și de bună ispravă ce ni veți trimite, iar dumnezeiescul dar să fie cu Arhieria Voastră.

Al Constantinopolei în Hristos frate,
Grigorie,
cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al Romei
Nouă și Patriarh a toată lumea."

„Preaosfințite Mitropolite și exarh al plaiurilor, frate iubit în Duhul Sânt și împreună-slujitorule, prea-nobililor boieri din acea țară și următori ai legii creștinești, cinstiților negustători și starosti ai tutulor isnafelor și ceilalți toți binecuvântați creștini, de orice treaptă și meserie, fii iubiți ai Domnului Nostru, darul și pacea lui Dumnezeu să fie cu voi.

Cea întâiu bază moralicească cum că este recunoștința

către cei ce ni fac bine este mai luminat decât soarele, şi cei ce sunt ingraţi către făcătorii lor de bine sunt cei mai răi decât toţi oamenii. Această răutate o vedem în multe părţi tipărită prin cărţile sfinţilor, şi chiar Domnul Nostru Isus Hristos ni arată, după cum avem exemplul lui Iuda.

Când însă această ingratitudine este însoţită şi cu duhul cel rău de insurgenţie împotriva obşteştilor noştri sprijinitori şi a hrănitoarei noastre preapüternică şi nebiruită Împărăţie, atunci unii ca aceia sunt împrotivitori înşuşi lui Dumnezeu, fiindcă în fine nu este Împărăţie sau stăstăpânire decât numai orânduită de Dumnezeu, şi tot acela ce se împrotiveşte aceştii orânduite de Dumnezeu stăpâniri asupră-ni şi preaputernică Împărăţie se împrotiveşte de-a dreptul lui Dumnezeu. Aceste două base ale moralului şi ale credinţei, base, zicem, şi moraliceştii şi bisericeştii datorii, le-au călcat cu cea neasămănată mândrie acel odată orânduit Domn peste Scaunul principatului Moldaviei Mihail Suţu şi Alexandru Ipsilant. Acestea la toţi cei de neamul nostru sunt cunoscute nenumăratele mili ce prea-puternica noastră Împărăţie, ca dintr'uu izvor nedeşertat, au vărsat preste dânşii, pe acest Mihail Suţul, pe carele, din pierdut şi cu totul neînsemnat, l-a ridicat la ranguri şi la măriri, şi din om peste toate acestea l-au suit peste luminatul tron al Domniei Moldaviei şi l-au aşezat boier al popoarelor.

Acesta însă fiind de fire rău şi înrăutăţit, după cum s'au arătat minune însufleţită a ingratitudinii, şi unindu-se cu fugarul şi tâlharul acela Alexandru Ipsilant, aceştia împreună, însufleţiţi de o răutate satanicească, au proclamat libertatea neamului şi cu glasul acesta au tras mulţi de asemenea minţi către dânşii, şi, trimeţându-i apostoli în multe părţi pentru a înşela, au adunat mulţime mare de crai şi de bagabonzi pentru ca să-i îmbrâncească în prăpastia pierzării, însă cei mulţi tot din neamul nostru. Şi, pentru a putea însufla mai mult curaj, au întrebuinţat mijlocul Puterii rusești, propuind cum că şi aceştia [sunt]

împreună cu cugetările și cu mișcările lor, propunere cu totul deșartă și mincinoasă, fiindcă o asemenea mișcare este moralicește cu totul peste putință și cu totul străină de Împărăția Rusiei. Pentru care și Exelența Sa ministrul Curții Petersburgului au dat înscrisă dovadă cum că nici cea mai mică știință sau amestecare nu are Curtea Rusiei într'această chestie, ce este osândită de tot dreptul cuvânt de tâlhărie. Cu niște asemenea propuneri și-au făcut ticălosul lor plan acești doi și cu cei împreună lucrători, supt nume de iubitori de libertate, iar, mai bine a zice, urâtori de libertate, și cari și acum lucrează întru a turbura liniștea și răsuflarea neamului nostru întreg, ce suntem credincioase raiele ale prea-puternicei Împărății, de care suntem miluiți necontenit supt strălucita ei umbră, cu atâtea privilegiuri de libertate, pe care nu le putea dobândi nicio altă nație, păzindu-se nesupărate cu totul și acelea ale credinței noastre până astăzi, pe care le ținem fără de niciun scandal, pentru mântuirea sufletelor noastre.

Aceștia dar ce au voit să se arate amatori de libertate s'au arătat și sunt cei mai urîtori de libertate, urîtori de religia lor, urîtori înșuși de neamul lor și împrotivitori lui Dumnezeu, carii se silesc în tot chipul a aduce și la desăvârșita peire pe tot neamul întreg.

Acestea auzindu-le înșuși noi și toată cea dupe lângă noi frăție și tot clerul și toate mădularele neamului, de orice treaptă și meserie, s'au umplut de întristare și de lacrămi, atât părintească noastră iubire de neam, cât și păstoricească datorie în Duhul Sfânt, întru a înșufleți pe tot neamul nostru către cele către mântuire. Deci, scriind, sfătuim pe Preaosfinția Voastră ca, și înșivă, și prin egumeni și prin călugări, și prin duhovnici, să proclamați înșelăciunea și pierderea acestor oameni răi și urâtori de Dumnezeu, întâmpinând ca și din țerile acelea să nu se înșale cineva din creștini ca să dea ascultare, sau să se unească cu acești pierduți împotriva hrănitoarei și de Dumnezeu orânduită prea-puternica noastră Împărăție. Să vă siliți în faptă a dovedi încelăciunea și prăpastia

pierderii întru care îmbrânceşte aceşti tâlhari cătăţime mare de suflete ce i-au tras prin minciuni în prăpastia pierzării, păzindu-vă chiar Arhieria Voastră a nu vă ciăti câtuşi de puţin din adevăr, auzind pierzătoarele lor bârfiri; iar, mai vârtos, să-i urâţi şi să-i blăstămaţi, după cum însuşi Biserica şi tot neamul au lepădat asupră-li tot blăstămul şi toată ura, ca pe nişte mădulare putrede şi aducătoare de peire către tot neamul întreg şi pe care îi are ca nişte călcători în fapte a dumnezeieştii legi şi ale *(sic)* apostoliceştilor orânduiri, ca pe nişte batjocoritori ai sfintei datorii către făcătorii lor de bine, carii au călcat în picioare şi politiceştile şi bisericeştile daruri şi cari sunt afurisiţi şi lepădaţi, atât de Biserică, cât şi de tot neamul, neiertaţi şi nedeslegaţi, după moarte lepădaţi, după tot tot cuvântul drept veşnicei anatemi, şi împietriţi ca pietrele, ca lemnul şi ca fierul. Pe cari îi blăstămăm ca înaintea lor să se deschidă pământul şi să-i înghiţă de vii, ca pe Datan şi pe Aviron, iar mai vârtos să zboare Dumnezeu sufletele dintr'înşii şi să le trimiţă în eternul foc. Facă-se cerul peste capetele lor ca o platcă de foc, şi pământul supt picioarele lor ca un fier nestrămutat. Grămădească-se peste capetele lor furiile urgiei dumnezeieşti. Fie casele lor în desăvârşită pierzare şi dărăpănare. Facă-se copiii lor orfani şi femeile lor văduve. Într'o generaţie să se stingă numele lor cu uiet, şi din toate ostenelile lor să nu rămâie piatră peste piatră. Îngerul Domnului cu sabie de foc să-i gonească pe dânşii, având asupra blăstămul tutulor din veac cuvioşi şi de Dumnezeu purtători părinţi. Toate acestea le lepădăm asupra lor, pâraie de lacrămi izvorând din ochii noştri, îi blăstămăm şi-i anatematisim după tot cuvântul drept, ca pe nişte pricinuitori ai pierderii neamului întreg.

Mai vârtos înţelegând cum că între dânşii au legat satanicescul lor cuget prin insurgenţă eterie cu jurământ. Acest jurământ este jurământul înşelăciunii şi al pierzării, este jurământul împotriva credinţei, de o potrivă cu jurământul lui Irod, carele, pentru ca să nu-l calce, au

pus de au tăiat capul lui Ioan Botezătorul, carele, de ar fi călcat acel fără de cuvânt jurământ, pe care l-au înțeles lacoma lui dorință, ar fi trăit negreșit dumnezeiesc mergător înainte. Cu un asemenea jurământ dar s'au legat și această de Dumnezeu legătură, ca să piarză neamul întreg. Pentru aceasta, în darul preasfântului Duh, are Biserica deslegat jurământul lor, și întoarce și iartă din toată inima pe cei ce se vor căi și-și vor mărturisi încelăciunea lor și vor îmbrățișa cu credință supunerea de raiele. Către aceasta, ni întoarcem cuvântul și chiar către Preaosfinția Voastră, cum că, de nu vă veți supune și nu veți lucra și cu fapta și cu cuvântul după cum mai sus v'am povățuit, pentru deslegarea și risipirea acestei pierdute adunături, care este chiar din neamul nostru, ca să-i întoarceți din pierzătorul cuget și mișcare împotriva preaputernicei noastre Împărății, vă osândim nevrednic de a mai sluji în Biserica lui Dumnezeu, și în puterea Sfântului Duh vă scoatem din gradul de arhiereu și din toată puterea de arhipăstorie, și, deslegându-vă cu totul de dumnezeiescul dar, vă lepădăm vinovat veșnicului foc al Gheenei.

Acestea, iubite frate, după cum bisericește vă sfătuim, adăstând cât mai în grabă isprava scrierilor noastre, fie dar cu voi dumnezeiescul dar și nemărgenita milă peste noi toți, amin.

1821, Martie.

Această carte s'a iscălit în altar, pe masa jertfei sinodicești, însuși de Fericirea Sa și de toți ceilalți sfinți arhierei,

Al Romei Nouă arhiepiscop și universal Patriarh Grigorie.
Policarp, Patriarhul Ierusalimului.
Al Chesariei Ioanichie.
Al Ieracliei Meletie.
Al Chiziculuí Costandie.
Al Nicomidiei Atanasie.
Nicheias Meletios.
Al Halchidoniei Grigorie și Meletie.
Dercon Grigorie.

Al Tesalonicului Iosif.
Al Târnovului Ioanichios.
Al Adrianopolului Doroteiu.
Al Brusei Meletie.
Demoticas Calinic.
Anchiras Atanasie.
Naxias Grigorie.
Sifnu Calinic.
Și cei din Fanar.
Și Farsal Damaschin, șcl [1].

Aceste cărți de blăstăm ale Sinodului făcându-se cunoscute în București, au întristat pe Greci și pe Turcomeriți foarte mult, și au început a fugi care încotro vedea. Iar pe Arnăuți, Bulgari, Sârbi și Greci, cum și pe batalionul sacru, i-au silit comandirii lor a-i lăsa în toată neștiința despre aceste cărți de afurisanie.

Cu toate acestea o mare întristare a acoperit pe Alexandru Ipsilant, pe de o parte pentru scrisoarea ce o primise de la graf Capodistria și de hotărârea luată de marile Puteri la Laibah, cum și de cărțile și blăstămele Patriarșilor din Constantinopol, iar, pe de altă parte, văzând nesupunerea Grecilor de supt dânsul. Acestea l-au silit să fugă de la Colintina, strămutându-se în orașul Târgoviștea, capitala districtului Dâmbovița, cu scop ca să adune acolo și alte trupe grecești ce veniau necontenit din Basarabia, din Moldavia și de peste Dunăre, crezând, către aceasta, că va putea lua ostași și dintre Români, adecă din județele care avea supt stăpânirea sa și de unde strângea chiar și birul dupe la locuitorii acelor districte, prin ispravnicii orânduiți de dânsul, cum și banii scutelnicilor boierești, supt cuvânt de plata soldei grecești.

Trupele sale, ce le avea împărțite prin județele Dâmbovița Mușcel, Prahova, Săcuienii, Buzău, Focșanii și altele, se întindeau până la hotarele țării, și necurmat jăfuiau și despuiau până la piele pe toți nenorociții fugari, de orice treaptă, carii căutau scăpare în Transilvania.

[1] V. altă formă mai sus, p. 68 și urm.

Tudor sta în Cotroceni cu pandurii și cu artileria sa, și le privia toate acestea, ținând necontenită corespondența cu toți Pașii serhaturilor după malul drept al Dunării. Ipsilant o știa aceasta, cum și purtarea lui Sava, care primia instrucții de la Calimah din Constantinopol, și ținea și el corespondență cu arătații Pași.

CAPITOLUL XV.

Întoarcerea lui Ipsilant din București la Târgoviște. — Punerea supt pază a doi episcopi și a boierilor la Belvedere de către Tudor. — Întrarea oștirilor otomane, prin mai multe guri, în Romănia și Moldavia.

Domnul Alexandru Ipsilant, în loc de a porni pe dată de la Colintina, peste Dunăre, după cum se făgăduise, măcar că acum era târziu, a apucat drumul spre Târgoviște, unde, așezându-se în casele lui Geartol, a început să dea la baluri, jăfuind pe toți orășenii acei capitale, și despuind chiar vechea Mitropolie a Târgoviștei de acoperișul ei de plumb, supt cuvânt de a face din plumb gloanțe pentru bătaia cu Turcii. Și apoi a vândut acel plumb pe la Evrei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Casa lui Geartol, în care locuia Ipsilant, avea două scări, din care pe una a numit-o Scara Sfântă și nu-i era iertat nimănui a se sui pe dânsa decât la ceasuri hotărâte și cu voia Grecilor, ci o păzia necontenit. Ipsilant trimise în Moldavia pe prințul Gheorghe Cantacuzino, pe la mijlocul lui Aprilie, ca să primească oștirea de-acolo, și în locul lui a rânduit peste batalionul sacru pe Vasile Caravia, iar pe Pendideca peste Grecii călăreți, pe cari îi numia Cazaci și Ulani. Și au strâns cu sila mulțime de locuitori din patru districte: Prahova, Muscel, Dâmbovița și Săcuieni, supt numire de salahori, ca să destupe vechile șanțuri ale acestui oraș[1] și să facă întăriri, apeducturi și

[1] Orașul acesta, odată capitala României, este întărit de muuți. Într'însul residară Domnii cei bravi, ca Mircea, Vlad Țepeș și alții.

să-l umple de provisii de unde să se poată a se lupta la cas de încunjurare cu oștirile otomane ce se așteptau să vie.

Tudor, luând de supt stăpânirea Savei Mitropolia, mănăstirea Radu-Vodă și mănăstirea Mihai-Vodă (care câte trele aceste sunt zidite pe dealuri înalte), le-au umplut cu panduri și au ocupat astfel cea mai bună poziție pentru apărarea capitalei.

Tot într'acea vreme Mitropolitul cu boierii ce se mai aflau în București și din cari cei mai mari erau:

Marele-Spătar Grigore Băleanu, cu doi gineri ai săi,

Marele-Vistier Alexandru Filipescu Vulpe.

Marele-Vornic Iordache Slătineanul.

Marele-Vornic Alexandru Nenciulescul [1], aceștia și alții, dimpreună cu episcopul Buzăului, au cerut de la Tudor voie ca să-i lase să treacă în Transilvania. Tudor, pe de o parte, li-a acordat voia, iar, pe de alta, a poruncit pandurilor orânduiți pentru a-i duce în siguranță până îi va trece hotarele țerii ca, îndată ce vor ieși din oraș, să-i ducă să-i închiză în casele de la Belvedere, moșie a boierului Constantin Golescu [2]. Sava avea 800 de Arnăuți, Sârbi și Bulgari, cari se ziceau că sunt cei mai bravi, cum și 1000 de tabaci de la Radul-Vodă. El a năvălit dar atunci cu cei 400 de Arnăuți asupra Belvederei, ca să iea pe boierii de-acolo, dar boierii, ca să eviteze o luptă fără folos, au rugat pe Sava a se retrage; ceia ce a și făcut acesta. Într'acestea au venit științe că oștirile turcești an

---

Acest oraș se afla pe atunci încunjurat, ca o cetate, de șanțuri și baterii.

[1] Iar C. Herescu era adiotant al lui Ipsilant.

[2] Afară de Marele-Spătar Grigorie Băleanul și din arătații doi tineri ai săi, cari s'au respectat pentru Ordinul rusesc ce-l purtau la piept, Ana al III clasă. Era foarte rar pe-atunci, pe la noi, decorații ruseștí; și nu le avea fiecine, ci numai trei, patru boieri mari, și anume: Costantie, episcopul Buzăului, Marele-Spătar Grigorie Băleanu și Marele-Vornic Al. Nenciulescu. — Iar ginerele Spătarului Băleanu, Constantin Herescu, era îmbrăcat cu uniforma grecească a batalionului sacru, fiindcă se afla adiotant al lui Ipsilant, cum am arătat.

întrat în România Mică pe la Calafat, și pe la Călărași în România Mare, deosebit de alte trupe din Brăila ce trecură prin Galați în Moldavia.

Ipsilant mai nainte proclamase că, pe dată ce va trece Dunărea și va ajunge unde-l aștepta' Grecii înarmați, se vor ridica toți creștinii de dincolo de Dunăre (din Serbia și Bulgaria), cu cari va năvăli împreună în Tracia și Macedonia și de acolo în Elada, unde-și va săvârși marile sale planuri. Dar nu se ținu de vorbă și ședea acum în Târgoviște și se întăria într'însa, chinuind cele cinci județe cu biruri și cu podvezi.

Ne mai rămâindu-i în cele din urmă altă nădejde, a început a alerga la minciuni, pe care le numia cea mai fină politică, dând pe toată ziua știri scrise că a ieșit din Rusia mulțime de oștire, cu îndestulă artilerie și cu mulțime de Cazaci, pe cari-i aducea când la Iași, când la Bârlad, când la Galați, și cum că toată Elada, dimpreună cu Rumelia, a aridicat steag de revoluție și bate pe Turci în toate părțile. Și iar altă minciună cum că Constantinopolul este încunjurat de Elini și de pe uscat și de pe mare, și cum că Elinii au luat în stăpânirea lor Galataua și arsenalul, și că peste puține zile va întra și în Constantinopole, și că, după plecarea sa, prințul Gheorghe Cantacuzino, cu câteva sute de Greci, ajungând la Galați și dând peste Turci, li-au făcut acolo mare prăpădenie, omorând multe mii dintr'înșii. Că Bulgarii, ridicându-se, au năvălit câteva mii dintr'înșii și au stăpânit Șistovul și o mulțime de șalupe turcești. După aceste vesele științe, domnul Ipsilant da la baluri și luminații în Târgoviște, mâncând și bând ca la nuntă și ca la zaifeturi. Acestea zicea că le face pentru ca să înînimeze pe ostașii lui și să atragă către dânsul și din Români, dorind din toată inima a face din România o întreagă țară de eteriști. Românii însă, cu simpla lor judecată, n'au dat în cursa întinsă de Greci, știind bine cine sunt Grecii. Căci îi păscuseră, săracii, vre-o două sute de ani aproape. „Să-ți dau de pomană și să te duci cu Dumnezeu. Sat la mine să nu faci", zicea Românul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XVI.

Întrarea oștirilor turcești în Principate prin mai multe locuri. — Firmanul Sultanului cu care au întrat aceste oștiri.

Oștirile turcești, ieșind în număr de 6.000 (în Maiu) din Brăila pe la Galați, deteră peste trupele lui Ipsilant ce se aflau supt comanda căpitanilor Anastasie, Hrista Vrană, Panait Zulea, Nicolae Sclavon, Panait Chefalonit și Panaiot Peloponisiu. Oastea lui Ipsilant, în mai puțin de trei ceasuri, fu bătută și sfărâmată ca dânsa. Turcii au dat apoi foc de a ars orașul Galații întreg, ceia ce mai scăpase de la uciderea Tupucciului, de când îl arseseră Grecii. Au prădat, au jăfuit și au omorât peste 1000 de suflete, oameni neînarmați. De acolo auzind Turcii că se află mai multe cete de asemenea Greci și în orașul Focșani, închiși în mănăstirea Sf. Ioan, au năvălit și au dat chiar Grecii foc orașului, băgând de față cu locuitorii acestui oraș butoaie cu catran pe supt case și prăvălii, și, dându-li foc, au ars orașul până în fața pământului, și apoi jăfuiră tot ce au găsit. Ajungând oștirile turcești, i-au spart și i-au gonit. Acolo s'au omorât vestitul Pană Olteanul, cu alți zece Români de supt dânsul, iar Grecii ce au putut scăpa au venit prin păduri la Târgoviște, aducând această frumoasă veste lui Ipsilant.

Oștirile turcești după aceasta au întrat în Principate prin mai multe locuri: prin Călărași, prin Giurgiu, prin Nicopole, iar Turcii din Brăila întrară prin Moldavia supt Pașa Iusuf Bercofceală. În România Mare intrară supt comanda Marelui-Vizir Selim-Mehemed Silistra-Valesi; în România Mică supt comanda lui Derviș-Pașa, într'alcărui ajutor avea și oștirile lui Carafeis cârjaliul. Iar trupele ce venia' de-adreptul de la Silistra la București supt mai mulți Pași erau comandate de Silistra-Valesi Chehaia-beiu al său, cu îndestulă artilerie, provisie și călărime, și cu firman de la Poartă către Caimacamul Bucureștilor, Postelnicul Negri, și către Mitropolitul, episcopii, egumenii și boierii, care firman zicea:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Priimind această sfântă și vrednică de închinăciune împărătească mea poruncă, vi se face cunoscut: fiindcă țara Românieĭ și Moldaviei, voind să păzească dreptatea clerului mieu, au năzuit la puterea Împărăției Mele, arătând patimile și suferințile ce au suferit și sufere de către acei urâți și răi zavergii, și fiindcă aceste țări cer și vor să fie pentru totdeauna, după cum se făgăduiesc cu urmașii lor, supuși și plecați ai prea-puternicii mele Împărății, supt umbra împărățeștii noastre milostiviri, apoi fiindcă după trecerea din viață a fostului Domn al Românieĭ, Alexandru Suțu, un Tudor Vladimirescul, ardicându-se din norod, au adunat supt steagurile lui o mulțime de oameni înarmați, cari și aceștia au năzuit la puterea preaputernicei mele Împărății, cerând milă și dreptate la patimile și suferințile lor, nu mult după aceia s'au arătat și fiul acelui fugar Ipsilant, și împreună cu el și acel ingrat Domn de acum al Moldaviei, Mihail Suțu, cari mai întâiu au călcat orașul Iași, împrăștiind în toată țara mulțime de hârtii arătătoare de multe feluri de minciuni și neadevăruri, și adunând supt dânșii mulțime de tâlhari, Greci, Sârbi și Bulgari, toți aceștia străini cu totul de acele țeri, apoi, fiindcă de toate acestea s'a încunoștiințat preaputernica mea Împărăție de la boierii cari, încă de la începutul acestei insurgenții, într'o glăsuire cu toții și-au părăsit patria lor, fugind în pământul Austriei și în alte părți, atât ei, cât și mulți din cei mici supuși și credincioase ale Împărăției Mele raiele, ale cărora plângeri și tânguiri ne-au adus la milă și am hotărât a curăți acele țeri de acești făcători de rele, cu rane și cu pedepse, și să înființeze într'însele obștească liniște și siguranță, mai vârtos a celor neputincioase și nenorocite raiele, care și acum se găsesc desnădăjduite și fugare în toate părțile și pe unde au putut, trimitem chiar din Anatolia și Rumelia credincioasele noastre oștiri, care au poruncă a nu se amesteca în alt decât numai în dărăpănarea și prăpădirea insurgenților și a reașeza obștească liniște și a despărți pe cei asupriți de către acei asupritori.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De aceia acei înțelepți, drepți și cu bune purtări Români, nu numai nu se vor supăra întru nimic, dar încă vor fi pentru totdeauna umbriți supt aripile dreptății și ale împărătescului nostru Divan. Dar, fiindcă trimiterea Domnului ce am orânduit ar fi de necuviință deocamdată, până nu se va liniști noroadele ca mai înainte, s'au judecat deocamdată vrednic de Caimacam al Bucureștilor Negri. Deci trebuie voi, Mitropolite, episcopilor, egumenilor și boierilor, îndată ce va sosi împărătească și sfânta noastră poruncă, să vă adunați împreună și să urmați întru toate cele spre folos și în bună orânduială, silindu-vă cu Caimacamii să dați dorita liniște și siguranță neputincioaselor raiele și să-i povățuiți pe toți la toate și întru toate în supunere și credință către prea-puternica mea Împărăție. Și câți iarăși se găsesc depărtați de către insurgenți, arătându-l acum dovada încredințării și a dreptei lor purtări, să se întoarcă întru ale sale, pentru că și aceștia cu vreme, atât pentru aceasta, cât și pentru înlesnirea ce vor face la trebuințile împărăteștii mele oștiri, se vor răsplăti după cuviință.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alegeți între voi pe cei mai vrednici din boieri, arătați-vă către dânșii cu toate dovezile de onoare, pedepsiții pe câți se vor descoperi că au fost într'un cuget de insurgențiie, pentru că și dintr'aceasta se va dovedi supunerea, devotamentul, buna purtare și mijlocul prin care să urmați cele de cuviință. Pentru aceasta vi s'au dat împărătescul mieu ordin, și mai vârtos către aceia cari cunosc, alegând dreptul, ca să lucrați cu toată credința acelea ce vi se ordonă.

Tu însă, o Caimacamule, îndestulându-te din toate acestea, să lucrezi dimpreună cu boierii într'un cuget ca să săvârșești cele ce ți se poruncesc. Aceste toate să vă fie spre știință, și către sfântul nostru semn să fiți cu desăvârșită supunere."

Luând desăvârșita încredințare atât Tudor, cât și Sava de întrarea Turcilor pe atâtea guri în România, pe de o parte Sava era inițiat de protectorul său, Scarlat Calimah,

cu care mai fusese în Moldavia, când acesta se afla Domn acolo, și care acum de către Poartă se orânduise Domn al României, pe de altă parte, Tudor, într'o unire cu bătrânul Vizir Silistra-Valesi și cu toți ceilalți Pași ai serhaturilor după malul drept al Dunării, căuta a se încela unul pe altul. Într'această împrejurare toți căuta' a lua acele mai bune măsuri de asigurare chiar pentru persoanele lor, căci în oștirea lui Tudor se lucra de către Machedonschi și Prodan necurmat contra-revoluție împotriva lui Tudor, și Tudor cu nemărgenita lui asprime întărâta din ce în ce pe panduri.

La 13 Maiu, Tudor a luat știință printre ai săi că oștirea otomană ce venia de la Silistra ajunsese la satul Obilești, pe care câmp văzuse acei oameni tabăra musulmană și mulțimea corturilor albind, și cum că acei oameni ai lui Tudor luase bună știință precum că asemenea oștiri vin și de la Giurgiu către București. La 14 a sosit și știrea de pe drumul Giurgiului cum că oștirea otomană ce venia pe acel drum a ajuns la satul Copăceni, de unde au început a se auzi și bubuitul tunurilor ce slobozia' Turcii sara și dimineața în tabăra lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XVII.

Trimiterea boierilor supt pază în Transilvania de către Tudor. — Retragerea lui Tudor din Cotroceni pentru România-Mică pe la Râmnicul-Vâlcii, peste Olt. — Retragerea Savei din București și luarea posiției pe supt poalele munților din România-Mare.

Tudor a dat poruncă ca într'acea noapte să fie toți gata și, slobozind pe Mitropolitul și pe boierii ce-i avea închiși în Belvedere, i-a trimis pentru siguranța lor cu scortă de panduri până i-au trecut în pământul Transilvaniei. La 15 Maiu, Duminecă, Sava, cu 1000 de călăreți aleși, supt căpeteniile lor, Delibașa Mihail și vestitul Ghencea, și a altor căpetenii, ridicându-se au mers mai întâiu în Târgoviște la Ipsilant, supt pretext de a se sfătui cu dânsul de cele

ce trebuia să lucreze în contra Turcilor. Ţinta lui însă era de a spiona starea întru care se afla acest Fanariot; cu care neînvoindu-se, s'au tras la mănăstirea Mărgineni, unde a găsit o trupă de a lui căpitan Farmache, pe care scoţându-i afară din mănăstire, s'au închis cu ai săi din vreme.

Tudor iarăşi, chiar într'acea zi când ajunseseră trupele Silistrei supt comanda lui Chehaia-beiu la satul Căţelu lângă Bucureşti, Tudor, cu 6.000 de panduri, dintre carii 4.500 pedestrime, 1.500 călărime, cu artilerie de şase tunuri şi cu mulţime de cară mocăneşti încărcate cu provisie, s'au ridicat din mănăstirea Cotrocenii, însoţit şi de 2.500 de Arnăuţi, comandaţi de Prodan şi Machedonschi, care lucra neîncetat în oştirea lui contra-revoluţie împotrivă-i.

Trebuie să spunem adevărul. Tudor era un om sever, şi, de multe ori şi la mai multe împrejurări, foarte crud.

Tudor după plecarea lui de la Cotroceni a rămas sara la Ciorogârla, iar tabăra pandurilor fu aşezată în carè, arestuirea pe la flangurile careii, aripile de călărime şi reservă aşezate pe la locurile lor. Această tabără era ocolită de posturi şi avanposturi, şi cu lozinca ei deosebită pe fiecare noapte, după orânduială. Pandurii păzia' de sineşi aceste reguli cu cea mai mare credinţă şi sfinţenie. A doua zi de prânz, tabăra a poposit la Bolintinul-dinvale, şi Tudor au omorât acolea doi flăcăi panduri în vrâstă de câte douăzeci de ani, chiar cu mâna lui, pentru că aceşti panduri luaseră de la o casă de ţăran dintr'acel sat două trâmbe de pânză [1].

Tudor, într'o distanţă de trei poştii, de la Bolintin şi până la Găieşti, pentru nişte asemenea furtişaguri a omorât cu streang şi cu glonţul douăzeci şi doi de panduri în vrâsta tinereţei, bravi şi făcuţi pentru războiu. Cu aceasta a adus pe toţi căpitanii acelei oştiri la nemulţumire şi la desăvârşita desperaţie şi ură împotrivă-i. La

[1] Se poate a se întrebuinţa nişte asemenea severe măsuri pentru îmbunătăţirea moralului, dar nu într'o vreme când suntem de toate părţile încunjuraţi de inamici şi când se lucra de către străini în lagărul nostru o conjuraţie pentru persoana noastră.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Găiești Tudor a luat de știre că Nicolae Ipsilant, dimpreună cu căpitan Iordache, Farmache, Ghencea, Delibașa Mihale, pe cari-i lăsaserăm închiși în mănăstirea Mărginenii, împreună cu Sava și cu mulțime de Arnăuți și de Greci, toți aceștia i-au tăiat drumul la satul Golești și se opun a nu-i lăsa liberă trecerea pandurilor peste Olt. De unde pe dată au și pornit într'o căruță de poștie pe Machedonschi [2] către Ipsilant și Iordache, ca să învoiască lucrurile, iar Tudor cu oștirea își urmă marșutul său.

Tudor, ajungând la poșta Cârcinovului, după ce au pus de au mai spânzurat alți doi panduri, iarăși pentru niște asemenea hoții, au cerut căpitanilor oștirii sale ca să-i dea făgăduială în scris că, la oricare companie se va mai întâmpla asemenea neorânduieli, căpitanul acelei companii să răspundă cu viața. Toți căpitanii, afară din patru (și anume: Ioan Oarcă, Ghiță Cuțuiu, Iene Ienescu și Ioan Urdăreanu), s'au supus și au dat înscris. Iar acești patru, din potrivă, nesupuindu-se, au răspuns că aceasta este o revoluție și că ce trebuință mai are de înscrisul lor, când pe ei îi omoară pe toate minuturile fără de a mai da înscris. La aceasta Tudor a tăcut, și, pornind de acolo, s'a apropiat de satul Golești, unde a găsit peste șase mii de călărime arnăutească, înșirați pe câmpul dintr'acele dealuri și așezați în poziție de războiu, iar dealurile erau pline de pedestrime arnăutească, gata de a face foc duprin toate văile.

Tudor, nepierzându-și cătuși de puțin curajul, a început singur a comanda; la al căruia glas pandurii singuri trăgeau tunurile cu piepturile lor, și, așezându-i în două coloane, cu artileria la mijloc, a poftit pe domnul Ipsilant și Iordache a-și încerca norocul. Grecii, văzând curajul pandurilor și buna disciplină și înțeleapta așezare a coloanelor, și spăimântându-se, pe dată au trimes parlamentari, arătând că scopul lor nu este de a se bate, ci atunci nu-

[2] Machedonschi însă era cel mai intrigânt și lucrător al conjurației împotriva lui Tudor.

mai când nu se vor putea învoi la propunerile ce au să facă, și că îl roagă să iasă între lagăre cu escorta ce va voi, unde va ieși și căpitan Iordache, pentru înțelegerea expuselor propuneri.

Tudor, luând douăzeci și patru din cei mai bravi ai săi, făcu așa după cum cereau Grecii. Asemenea au făcut și căpitan Iordache. Escorta de câte douăzeci și patru inși a fiecăruia au rămas departe treizeci de pași de persoana căpeteniei ce păzia fiecare. Aceste două căpetenii s'au întâlnit singure în mijlocul escortelor. Pe câtă vreme au ținut întrevorbirea lor, nu se auzia nimic din cele ce vorbia' ei. Puștile de la amândouă escortele au stătut ridicate și gata de a face focuri. Era curios a vedea două căpetenii în mijlocul a două escorte una împotriva alteia. Douăzeci și patru de Arnăuți ce păziau pe căpitan Iordache ședeau la treizeci de pași îndărăt, cu puștile la ochi ațintate în Tudor și în escorta lui Tudor, și douăzeci și patru de panduri, cu cari ieșise Tudor, stau departe în urma lui, iarăși în aceiași distanță, cu puștile întinse și îndreptate în Iordache și în escorta lui. Și la spatele acestor panduri stau șease guri de foc cu fitilurile aprinse, gata a face foc în momentul când ar fi văzut cea mai mică violență asupra persoanei lui Tudor.

Grecii, văzând că nu pot a ținea piept, îndată au alergat la viclenie, și s'au înduplecat la toate cum au cerut Tudor. Isprăvindu-se această luptă de vorbe prin împăciuire și sărutare. Grecii deșertară apoi casele boierului Costandin Golescu și se traseră cu toții către Pitești.

Căpeteniile Arnăuților de lângă Tudor, adecă Machedonschi și Prodan, și alții dimpreună cu ei, precum și un mic număr de panduri, a ocupat acele încăperi în care fusese Grecii, iar Tudor s'a așezat în foișorul care stă de-asupra porții până astăzi: dinaintea porții s'au așezat lagărul pandurilor după orânduială. În sara aceia lozinca a fost dată: Meedințul. Pe Tudor rozându-l dorirea de răzbunare către acei patru căpitani de panduri ce nu voise a da încrisul ce li se ceruse la Cârcinov, înaintea acelui

chioșc la o distanță de vre-o trei, patru sute de pași au văzut un rând de sălcii pe o muchiuliță de deal. Atunci a venit lui Tudor ideia că acele sălcii i-ar servi la planul său. Era în murgul sării; din afara porții, la stânga, lipit de zidul curții, era un pat, care se ocupa de comandirul artileriei și de aghiotantul lui Tudor pentru acea noapte, și pe care pat sta mai sus arătatul comandir și aghiotant, care în acel minut își aprindea ciubucul, când fără de veste se pomenește cu Tudor pe la spatele său că-i cere ciubucul, zicând că ar fi voit și el să fumeze pentru puțin.

Tudor însă, sara, după ce se împărția lozinca de ofițerul de rând, avea de regulă să visiteze tot lagărul și să cerce sentinelele dupe la posturi dacă își împlinesc datoriile lor.

După primirea ciubucului de la aghiotant Tudor poruncește acestuia ca să meargă dimpreună cu dânsul spre visitarea posturilor, întrebând unde sunt căpitanii Oarcă, Cuțuiu, Urdăreanul și Ienescu. Doi dintr'aceștia, cunoscând pe Tudor mai bine (Oarcă și Cuțuiu), se ascunseseră. Iar Ienescu și Urdăreanu s'au înfățișat îndată. Tudor, plecând cu dânșii și cu mai mulți căpitani și ofițeri ai săi spre visitarea posturilor, răspunzând singur parola ce i se cerea de sentinele, au ajuns la arătatele sălcii, unde acei căpitani au fost încunjurați de trupa uciderii, și în puține momente căpitanul Ioniță Urdăreanul a fost și spânzurat de-o salcie dintr'acelea. Iar pe căpitanul Iancu Ienescu cu mari rugăciuni l-au scăpat mai sus arătatul comandir și aghiotant. După depărtare de câțiva pași de la sălciile unde spânzurase pe Urdăreanul, Tudor a poruncit de-a legat pe Ienescu, zicând că a doua zi va pune să-i dea patruzeci de topoare și-l va trimite la ocnă.

Tudor de acolo s'a suit iarăși în chioșcul de de-asupra porții.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XVIII.

Revolta pandurilor împotriva lui Tudor la satul Goleşti şi predarea lui în mânile Grecilor. — Trimeterea lui Tudor de la Piteşti de căpitan Iordache prin Câmpulung la Ipsilant în Târgovişte. — Omorârea lui Tudor de către Ipsilant în oraşul Târgovişte.

Peste vre-o câteva ceasuri, noaptea, s'au adunat toţi căpitanii la poartă: între ei se aflau Vasile Crăpatul, Ion Fruntelată, Barbu Urleanu, Ghelmegeanul, Ioan Creţescu [1] şi aiţii. Aceşti căpitani erau puterea pandurilor; toţi pandurii îşi puneau nădejdea şi credinţa într'înşii. Prin lagăr focurile încă nu se stînseseră, soldaţii fierbeau mămăligile şi îşi frigeau carne sau ce avea' de mâncat. Două dintre acele focuri se întâmplaseră să fie chiar înaintea acelor sălcii unde spânzurase pe Urdăreanu. De la patul de lângă poarta unde sta comandirul şi aghiotantul lui Tudor şi unde se aduna' cei mai mulţi căpitani, se vedea la lumina focurilor cadavrul lui căpitan Ioniţă Urdăreanul, spânzurat de salcie. El era de o statura robustă, în cea mai frumoasă vrâstă a junetei sale, cu un păr galben ca beteala, care ajungea la genuche, şi de o frumuseţă nespusă. Cu această moarte grabnică şi fără cercetare se dăduse cel mai urât exemplu celorlalţi capi de panduri. La aceasta se adăuga şi omorârea acelor douăzeci şi patru de panduri, ucişi din Bucureşti până în Goleşti. Către acestea Urdăreanu era rudă cu cei mai mulţi căpitani, carii se adunaseră toţi supt chioşc a se sfătui pentru această purtare a lui Tudor, care-i mâhnise foarte mult, ba încă-i revoltaseră chiar contra lui Tudor.

Aghiotantul care însoţise pe Tudor până sus în chioşc, după datorie, la plecarea sa l-a întrebat de mai porunceşte ceva pentru acea noapte, şi Tudor i-a raspuns că nimic alt decât îndeplinirea datoriilor sentinelelor, după regulele date.

Machedonschi şi Prodan se aflau într'acea noapte în casele cele mari din năuntrul curţii.

[1] Tata d-lui Al. Creţescu, ex-profesorul de istorie în gimnasiu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pe când dar căpitanii se jăluiau împotriva lui Tudor către comandirul artileriei și către aghiotant și priviau toți înviersunați cadavrul Urdăreanului spânzurat de sălcii, zicând că cu asemenea apucături planurile lui Tudor nu-i vor ieși bine la capăt, de-odată se aude bătând în poartă pe dinăuntru. Sentinela de din afară întreabă: cine e? Dinăuntru răspunde: Eu, Machedonschi; deschide... Comandirul artileriei, Cacaleteanu, porunci sentinelei ca să deschidă. Sentinela se supuse, și Machedonschi ieși, trăgând un cal alb după dânsul, și, întrebând pe căpitani dacă într'adevăr Tudor a spânzurat pe Urdăreanul, căpitanii arată cadavrul ce se vedea spânzurat printre focuri. Atunci el s'a întors către căpitani, dojenindu-i și numindu-i proști pentru că sufăr niște asemenea fapte. Apoi li-a declarat că pandurii sunt în contra lui Tudor și cei ce vor rămânea cu Tudor vor pieri împreună cu dânsul. Căpitanii, revoltați de moartea lui Urdăreanu, răspund că primesc propunerea lui Machedonschi și sunt gata la poruncile lui.

Machedonschi, primind acest răspuns hotărâtor de la căpitanii pandurilor, se aruncă pe cal și se face nevăzut. Căpitanii asemenea s'an făcut nevăzuți. După un ceas, unde posturile păzia' lagărul din toate părțile, și de către Turci, și de către Greci, căpitanii făcură pe panduri ca să păzească numai persoana lui Tudor de a nu scăpa. Tudor dormia sus în foișor și nu știa nimic de toate acestea. De ce aghiotantul n'a dat de știre lui Tudor? Comandirul Cacaleteanu și cu mine (aghiotantul) ne-am silit toată noaptea și în tot chipul a scăpa pe Tudor, dar a fost peste putință, pentru că, după cum s'a dovedit în urmă, sentinela ce păzia la ușa lui chiar primise poruncă că, de va ieși afară din chiosc până a nu se face ziuă, să dea să-l omoare.

A doua zi de dimineață, ieșind Tudor în fața lagărului, căpitanii l-au încunjurat. Tudor, uitându-se la cadavrul căpitanului Urdăreanu, a poruncit aghiotantului său (care aștepta momentul favorabil ca să-i facă vre-un semn pentru scăpare-i) să poruncească cuiva să dea cadavrul jos

din ștreang și să-l îngroape la biserică cu paradă ostășească. Aghiotantul s'a supus ordinului. Din toate acestea nu se vede neputință de a înștiința pe Tudor? Când se întorcea aghiotantul de la îngroparea Urdăreanului, căpitan Iordache, cu Delibașa Mihale, cu Ghencea, cu Farmache și cu vre-o douăzeci și cinci pe Arnăuți după dânșii, se urcaseră în chioșc la Tudor. Aci, după ceremoniile obișnuite, l-au întrebat Iordache pe Tudor cu ce cuvânt a spânzurat pe Urdăreanu și douăzeci și cinci de panduri din București până în Golești. Tudor i-a răspuns că se află cu sabia sa în patria sa.

După oarecare discuție, l-a întrebat iar Iordache cu ce cuvânt a trimes cărțile la Turci [1].

Tudor a cerut ca să i se arate scrisorile. Căpitan Iordache le arătă, și Tudor nu-și tăgădui iscălitura, decât a răspuns că își va da cuvântul atunci când va trebui și către persoanele competente a-l întreba.

Căpitanul Iordache, după acest răspuns, ieși afară și arătă scrisorile lui Tudor căpitanilor și pandurilor, zicându-li: „Iacă faptele părintelui nostru! Iată planurile și credința comandirului vostru! Cunoașteți dar chiar din scrisorile lui că nu vă omora în zădar; voiă a omorî pe câți va putea el, iar pe câți nu va putea, să vă dea în mânile Turcilor ca să vă omoare păgânii.“

„Așa dar pe cine primiți să aveți comandir peste dumneavoastră, de astăzi înainte? Tot pe dumnealui Slugerul Tudor Vladimirescu, sau pe gospodar Machedonschi și pe gospodar Hagi-Prodan?“

Căpitanii și pandurii, oameni proști și supărați pe nechibzuita asprime a lui Tudor, au început să strige cu toții într'o glăsuire: „ba pe gospodar Machedonschi și pe gospodar Hagi-Prodan! Iar pe Slugerul Tudor nu-l mai voim!“ Atunci căpitan Iordache, întrând la Tudor, i-a ce-

[1] Este adevărat că se prinsese la Călărași de către Arnăuții lui căpitan Iordache un bătrân boier Borănescu, vechiul extractor al Vistieriei, cu niște scrisori ale lui Tudor către Pașa de la Silistra.

rut armele. Tudor, văzându-se părăsit chiar de ai săi, a dat armele. La scară i s'a tras calul său ca să încalece, dar căpitan Iordache n'a primit, ci a poruncit de i-a tras un alt cal, ai cărui dârlogi îi ținea chiar Ghencea, iar Tudor, ținând numai de căpăstru și încunjurat de Arnăuți, luă drumul spre Pitești

Pandurii stătură martori la această vânzare. Erau însă înșelați și credeau că toate acestea se fac pentru binele lor. Peste o oară Machedonschi și cu toată oștirea porni către Pitești, pornindu-se înainte aghiotantul pandurilor, către căpitan Iordache, ce se afla locuind în casele boierului Iancu Mavrodol în Pitești, ca să zică lui căpitan Iordache a porunci să li se dea cuartiruri și trebuincioasele încăperi pentru muniție și soldați. Aghiotantul, ajungând seara și intrând în sala caselor boierului Mavrodolu, a zărit pe Tudor într'o odaie șezând pe un pat și pe Ghencea păzindu-l cu puşca în mână lângă dânsul, iar căpitanul Iordache se plimba prin odaie.

Tudor îi dojenia zicând: „Și ce vreți de la un om pe care, după vicleniile ce le-ați urmat, ați întors chiar oștirea lui de l-au dat în mânile voastre, voi, oameni fără căpătâiu și străini cu totul de această țară? Gândiți-vă singuri voi printr'aceasta la ce căpătâiu o să ieșiți? Vreți să mă omcriți? Eu nu mă tem de moarte. Eu am înfruntat moartea în mai multe rânduri. Mai înainte de a ridica steagul spre a cere drepturile patriei mele, m'am îmbrăcat cu cămașa morții. Turcii sunt în țară, dar nu sunteți în stare, și nu veți fi niciodată, a vă bate cu dânșii cu ispravă.“ Aghiotantul, temându-se a nu fi văzut că ascultă, a întrat în casă, și, închizându-se mai întâiu la Tudor, și-a împlinit misia pentru care se trimesese, iar căpitan Iordache a poruncit unui Costache Ștefănescu, ce se afla ispravnic la acel județ, a pregăti toate cele trebuincioase.

Oștirea lui Tudor a întrat a doua zi, la două după douăsprezece, În Pitești, iar pe Tudor îl pornise încă de la opt oare de dimineață, prin Câmpulung, la Târgoviște, într'o

BCU Cluj / Central University Library Cluj

căruță de poștie, cu un Arnăut înarmat la spate și alte cinci căruțe după dânsul, cu câte doi Arnăuți în fiecare.

Sosind Tudor în Târgoviște, fu închis în vechea Mitropolie a acestui oraș, dându-l supt paza lui căpitan Vasile Caravia.

Ipsilant, hotărând să-l omoare cu forme, a format un tribunal de niște boieri ce se ziceau pământeni, ca Geartol și ca alți asemenea lui, ca să-l judece și să-l osândească. Dar, până a se face acestea, doi aghiotanți ai lui Ipsilant, Lasani și Scufi[1], veniau și-l chinuiau, întrebându-l: „spune, tâlharule Vlahe, ce te-a îndemnat de ai ținut corespondință cu Turcii, ca să ne prăpădești?". Tudor însă li răspundea: „datoria mea către Patrie, aceasta m'a silit. Pentru că voi, după ce ați proclamat libertatea și ați venit în țările românești, supt cuvânt numai de a trece prin țara noastră în Turcia, v'ați călcat cuvântul de cinste și ni-ați luat drepturile strămoșilor noștri, și ați ridicat și ridicați și astăzi biruri din țara noastră, și ați prădat și ați jăfuit toată țara, începând de la cai și arme și neoprindu-vă nici înaintea altarului, desbrăcând icoanele și furând vasele cele sfinte din altarele bisericilor noastre! Ați necinstit fete înaintea părinților, femei înaintea bărbaților, copii parte bărbătească, săvârșind cruzimi neauzite și cele mai păgânești fapte, pe care nu le-au săvârșit nici chiar Turcii în vechime. Și mai aveți gură a mă întreba că ce m'a silit a ținea corespondință cu Turcii pentru prăpădenia voastră?».

Acestea toate auzindu-le Ipsilant, s'a temut de vre-o răscoală a pământenilor și a poruncit lui Caravia de l-au omorât noaptea pe taină în Târgoviște, pe malul iazului ce curge pe lângă oraș, și i au aruncat cadavrul într'un puț de lângă grădina lui Geartol. Și în adevăr planul lui Tudor a fost acesta: ca, trecând Oltul dincolo, să iea mar-

[1] Care mai în urmă a furat casa Eteriei grecești și a fugit cu dânsa în Brașov, unde a mâncat-o, pentru care Ipsilant prin scris public l-a afurisit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

genea Carpaților din România Mică. Sava, asemenea, de la Mărgineni luase margenea Carpaților din Valahia Mare. Ipsilant și Grecii, goniți de Turci de la vale, erau să cază, de sigur, în mânile lui Sava sau ale lui Tudor. Dar norocul părăsi pe Tudor și protejă pe Ipsilant.

Pandurii, chiar a doua zi după ce au dat pe Tudor în mânile lui căpitan Iordache, s'au căit foarte amar, dar era târziu! Nici nu avea' căpetenii cari să-i întoarcă de la rătăcirea lor, și cei ce ar fi putut, nu aveau destul curaj pentru aceasta. Văzând dar că disciplina lipsia cu totul și că tunurile și provisiile le luaseră Grecii, au început a fugi și a se risipi în toate părțile. Și, din 6.000 de panduri, până la Râmnicul de peste Olt au rămas numai 800, adecă 500 pedestrime, supt căpitanul Ioan Oarcă, și 300 călărime supt comanda agiotantului lor.

CAPITOLUL XIX.

Intrarea lui Chehaia-beiu cu oștirile turcești în București. — Bătaia de la Nucet. — Fuga lui Ipsilant din Târgoviște. — Inchinarea Savei și a celor împreună cu dânsul lui Chehaia-beiu la barierele orașului Târgoviștea. — Luarea în goană a lui Ipsilant de către Sava pe la Câmpulung.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A treia zi după ridicarea lui Tudor, au întrat Turcii în București, de și cu o zi mai înainte erau stăpâni pe toate barierele orașului. Chehaia-beiu, după ce s'a plimbat prin tot orașul cu o mare scortă, s'a așezat la Colintina. De la bariera Podului Târgului, de-afară până aproape de casele lui Mauuc, Chehaia-beiu făcu o uliță de oameni puși în țepi, în care suferiau mulți nevinovați. Vechilii consulilor Curților europene și un boier, doi, ce mai rămăseseră în București, veniră a felicita pe Chehaia-beiu. Apoi la 25 Maiu, cu 15.000 de oștire, a plecat din Colintina la Târgoviște, ca să gonească pe Ipsilant.

Ipsilant, luând știre prin spionii săi, a orânduit pe Ioan Colocotroni, căruia-i zicea și Tascula, de a luat posiție la mănăstirea Nucetu, departe o poștie de Târgoviște, dându-i

ajutor și pe Gherasim Orfano cu îndestule trupe de Arnăuți și Greci, iar pe Costandin Duca l-a orânduit într'o pădure lângă Cornești, cu plan ca, trecând oștirile otomane pe aici, el, cu 3.500 de Arnăuți, Sârbi și Bulgari, să-i iea dinapoi, iar Colocotroni și Gherasim să li iasă înainte cu oștirile lor de la Nucet și să puie pe Turci între două focuri. Duca a întâlnit pe drum Arnăuți ce fugiau bătuți de Turcii de la Focșani, și anume: Dumitru Fugioglu, Naum Vichilharci Alexe Peloponisiu, Sotir Papadopol și cu bimbașa Anastasie Arghirocastritul, cu 250 de Arnăuți cari veniau către Târgoviște. Aceștia, împreunându-se cu mai sus arătatul Duca, au întrat cu toții în pădurea de lângă Cornești.

La satul Ciocănești au prins pe un ostaș fugar de-ai lui Ipsilant, ce era un băcan de la Ploiești; de la care încunoștiințându-se Chehaia-beiu de ticăloasa stare a oștirii elinești, n'a zăbovit a-și împărți oștirea sa în două coloane. Și, despărțind întâia coloană în două aripi, a cuprins oștirea elinească ce-i ieșise înainte la mănăstirea Nucetului, unde alergând Constantin Duca din pădure ca să dea ajutor lui Orfano și lui Colocotroni, de la dreapta a oștirii otomane, a luat pe Greci de din dărăt, și, aducându-i până aproape de mănăstirea Nucetului, acolo Turcii au bătut rău amândouă aceste trupe elinești.

Ipsilant, înștiințându-se de aceasta, au alergat cu batalionul sacru și cu mulțimea de Arnăuți ce se afla în Târgoviște într'ajutorul oștirilor sale, ce credea c'or să ție la foc măcar până li va sosi acest ajutor. Dar se întâlni cu ele sparte, bătute și fugare la satul Văcărești. Ipsilant în tot chipul s'a muncit a-i popri, a-i întoarce încă odată ca să încerce dimpreună cu dânsul norocul bătăii, dar a fost peste putință a-i popri din fugă, răspunzându-i chiar așa: „Domnule! Ai stătut foarte departe de bătaie, tocmai în Târgoviște, și n'ai putut mirosi de acolo fumul prafului de pușcă al Turcilor, nici nu ți-au ajuns după urechi cântecul mulțimii gloanțelor vrăjmășești!". Și nimeni n'a vrut să-i mai asculte nici povățuirile, nici poruncile, ci cu toții împreună, rușinați și bătuți, au fugit la Târgoviște.

Văzând Ipsilant că pe această oștire este peste putință a o mai pune față 'n față cu Turcii, și sfătuindu-se cu cei mai de credință ai săi, a găsit cu cale, toți ca să lase Târgoviștea și să meargă la Râmnicul-Vâlcii peste Olt, fiind un loc muntos, și prin urmare sigur și la adăpost de orice primejdie. Au adunat dar spăimântatele sale oștiri numai decât, și, într'acea noapte, despărțindu-le în două coloane, le-au și pornit, una supt Duca pe drumul Piteștilor, pe la Găiești (de unde a și fugit pe ascuns Duca, cu alte căpetenii, în Transilvania), iar cealaltă coloană, comandată de chiar Alexandru Ipsilant, Vasilie Caravia, Orfano și alții, au trecut peste munți la Câmpulung, spre a se uni cu cealaltă aripă la Pitești, după planul hotărât de mai înainte.

Pentru ce a luat însă această direcție, când era îndoit și întreit mai lung drumul prin Câmpulung la Pitești decât de la Târgoviște la Găiești, care e fără urcușuri și mai de-a dreptul? Poate că s'au temut să nu se întâlnească cu vre-o trupă otomană pe drumul de la Găiești: de aceia au ales drumul pe ia Câmpulung peste munți și prin prăpăstii, unde-l aștepta fratele său Nicolae Ipsilaut, dimpreună cu ispravnicul de atunci al acelui județ, Nichita Formac.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sâmbătă dimineața, la 28 Maiu, au rămas magasiile din Târgoviște pline de zaerele și mulțime de vite mari și mici, iar locuitorii orașului acestuia se aflau mai toți fugiți prin păduri și munți, afară numai de un patriot român, care atunci se afla staroste de sudiți austriaci, anume Alexe căpitanul, și cu puținței țărani ce locuiau pe margenea orașului.

Chehaia-beiu, crezând că va găsi pe Ipsilant în Târgoviște, gata a-i opune o energică împotrivire, și-au împărțit oștirea sa, așezând pedestrimea în poziție de luptă, orânduind înainte-i și alături aripi de călărime, așezând și în coloana trupei de pedestrime, ce formă centrul, douăsprezece guri de foc mari, pe care le dirija însuși, și trăgând după dânșii mulțime de care cu amuniții și cu provisii, având pe lângă dânsul și pe un Grec, Pitarul Gheorghe Bibi,

orânduit de către cei ce făcea' Divanul atunci în București, cu înștințare înscris către notabilii și negutătorii Târgoviștii, ca nu care cumva să se înspăimânteze de către oștirile împărătești, crezând că li va aduce vre-o primejdie vieții, sau vre-o supărare stărilor lor, ci să rămâie cu totul liniștiți și fără de frică, ca niște credincioase raiele. Iar aceia ce nu vor avea curaj a sta în oraș să iasă afară, unde-i vor încunjura destui Otomani pentru paza lor.

Ajungând dar trimisul acesta din București în Târgoviște, și încredințându se de adevăr, cum că nimeni n'au mai rămas în oraș, afară din cei arătați mai sus, și că Ipsilant, cu toată oștirea, încă cu o zi mai înainte au fugit către munții Câmpulungului, s'a întors trimisul grec cu această vestire în ordia otomană. Chehaia-beiu chiar în ziua aceia, la 20 Maiu, au sosit la barierele Târgoviștii cu toată oștirea sa, unde au și strășnicit foarte pe Turci ca să nu supere bisericile și mănăstirile românești și nicio casă de Român. Atunci aduseră Turcii prinși douăzeci și patru de Greci din batalionul sacru, îmbrăcați în haine țărănești, de pe la satele dimprejurul acelui oraș și, înfățișându-i înaintea lui Chehaia-beiu, acesta a poruncit de i-au spânzurat în margenea orașului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tot într'acea zi s'au înfățișat spre închinăciune și supunere lui Chehaia-Beiu basbulubașa Ghencea cu alți șase Greci, trimis de vestitul bimbașa Căminar Sava, cel ce se afla încă închis în mănăstirea Mărginenilor, iar a doua zi au venit în arătata ordie otomană însuși Sava, cu delibașa Mihale, Chiuciuc Ciolac și alte mai multe căpetenii arnăutești, cu o mie de călăreți aleși, Arnăuți sârbo-bulgari. Căpeteniile acestora erau Greci și juraseră pe cruce și evangheliie pentru libertatea Eladei; și acum se închinau lui Chehaia-beiu! Cu dânșii au venit și Udritchi, cel ce se afla atunci secretar al consulatului austriacesc în București, și cu baș-beșleaga Otoman Tahir-Aga, care era din Ianina, și se zicea că are cunoștință de mai mulți ani cu Sava. Acesta a garantat pentru credința Savei și a tutulor celor de supt dânsul; pe carii priimindu-i Chehaia-beiu, li-a

asigurat viața, orânduindu-li și lefi și tainuri, din vistieria sa.

Sava, luând cunoștință de fuga lui Ipsilant prin munți, a luat două mii de Turci călăreți și cu o mie și mai bine de Arnăuți ce-i avea supt dânsul, și s'a luat în goană după el. La Cârciuma-de-piatră, județul Mușcel, întâlni o trupă de Greci ce ședeau pe marginea râului Dâmbovița, care era umflat de ploi: 600 dintr'înșii s'au înecat în apă vrând să treacă râul și să scape din mânile Savei, iar pe douăzeci prinzându-i vii, după ce s'au încredințat de la dânșii de marșutul lui Ipsilant prin Pitești, a pus de li-a tăiat capetele, și i-au trimis la Târgoviște lui Chehaia-beiu, ca un semn pentru credința sa către Turci. Ipsilant, ajungând în Câmpulung, nu a stătut niciun minut, și vre-o cinzeci de cară pline cu păstrămuri și alte jafuri ce jăfuiseră din Târgoviște și de pe la satele acelui județ, le-au năpustit acolo. Iar el a luat drumul spre Pitești, unde a găsit pe căpitan Iordache Olimpie, pe Machedonschi, pe Prodan și o mică trupă din oștirea lui Tudor Vladimirescu, care se întrupă cu oastea sa.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iar Caravia, arătându-se nesupus, l-a oprit a mai comanda batalionul sacru, și în locu-i au orânduit pe fratesău Nicolae Ipsilant. Atunci, făcându-se mare zarvă între Greci, aceștia au început să înjure pe Ipsilant de ce au luat comanda lui Caravia a batalionului sacru. Şi dintr'aceasta mulți dintre ei au fugit peste munți în Transilvania. Iar cei ce au rămas din trupele grece și-au urmat drumul către Râmnicul-Vâlcii, dincolo de Olt.

CAPITOLUL XX.

Risipirea pandurilor după căderea lui Tudor din Romănia-Mare și întoarcerea pe la casele lor. — Risipirea celorlalte trupe de panduri aflați în România-Mică și întoarcerea pe la casele lor, după fatala veste a căderii lui Tudor. — Bătaia Grecilor de la Clenov și de la Zevedeni și sosirea lui Ipsilant cu trupele sale la Râmnicul de peste Olt.

După închinarea Savei lui Chehaia-beiu la Târgoviște, acest din urmă, aflând de la Sava starea oștirii grecești,

s'au ridicat și el și au luat în goană pe Ipsilant, pe drumul Piteștilor.

După o călătorie de câteva zile, încredințându-se că Ipsilant a lăsat Piteștii și a trecut în România-Mică, știind că această oștire e mică și nevrednică a o goni însuși, a rânduit cu porunca sa pentru a goni pe Ipsilant pe Latif-Efendi, silictarul bătrânului Pașă de la Silistra, comandir peste trei mii de oameni, cum și pe Sericoglu și pe Sava cu Arnăuții lui. Iar Chehaia-beiu, luând cealaltă oștire cu dânsul, s'a întors la București, unde a luat hățurile înaltei stăpâniri.

Turcii trecuseră în România Mică prin mai multe guri, prin dreptul Vidinului la Calafat, pe la Adacalè, pe la Lom, pe la Racova și printr'alte părți.

Să arătăm ceia ce cunoaștem și pentru oștirea de șase mii de panduri pe care Tudor o lăsase în România-Mică, în mănăstirile ce le umplusese cu zaerele, și pe la alte puncturi strategice.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De la predarea lui Tudor la Golești de către capii pandurilor, pandurii, căindu-se foarte, de a doua zi chiar, au început a fugi cu sutele, risipindu-se în toate părțile, după cum am arătat. Ei, fugind în România Mică dincolo de Olt, au dus fatala veste la toată cealaltă oștire de panduri despre predarea lui Tudor.

Pandurii de peste Olt, auzind de la pandurii ce venia' din România Mare că Tudor Vladimirescu au căzut în mânile Grecilor, blăstămând și ei pe Greci și pe capii lor, s'au risipit toți, ca și cei din România-Mare, afară de un mic număr ce au rămas la Țântăreni, supt Slugerul Ioan Solomon, și afară de 800, ce se afla' încă în România Mare, supt căpitan Ioan Oarcă și aghiotantul lor. Din oștirea otomană ce trecuse Dunărea prin Valahia-Mică, parte dintr'însa, supt comanda unui Român fugit de vre-o câțiva ani în Turcia, și anume Ioan Rogobete, a întâlnit pe baș-bulucbasa, Grecul Anastase Mihaloglu și cu un altul, Manache, ce avea' supt dânșii un detașament de oștire elinească, și i-au bătut la satul Cle-

novul, încât abia a putut scăpa cu fuga numai baș-bulucbașa, care a mers de s'a supus lui Solomon.

Oștirile otomane din Valahia-Mică avea îngrijitor pe lângă dânsele, orânduit de autoritățile Craiovei, pe un Grec, Postelnicul Ioan Samurcaș, care a și murit în Craiova (și al cărui fiu chiar el atunci s'a turcit, făcându-se renegat). Asemenea avea maimandar (conductor) pe un Clucerul Ioan Poroineanul.

Aceste oștiri, împrăștiindu-se în România Mică în mici cete, bătură și stinseră cetele de Arnăuți și de Greci, oriunde le întâ'nia'. Acești Greci și Arnăuți, așteptând să sosească oștirea lui Ipsilant, ce se afla încă dincoace de Olt, au crezut că ar fi mai bine pentru dânșii să se concentreze toți la un loc, și așa au ales districtul Vâlcii.

Acest district este într'adevăr strategic, pentru poziția lui, sigură pentru apărare. De spre Răsărit se hotărăște cu râul Olt, care desparte România-Mare de România-Mică. Spre Apus și Miazănoapte până în hotarul Transilvaniei are nestrăbătuții munți ai Carpaților, printre cari se face o lungă vale, care cât merge se îngustează mai mult, și aceasta ține ceasuri întregi în lungime, și de unde foarte cu înlesnire se poate bate inamicul fără a putea acesta a se apăra.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deci s'au adunat la satul Zăvedenii toți acești Greci (Atanase Mihaloglu, Zotu, Serdarul Diamandi și Ion Solomon), cu vre-o două mii de Greci, Arnăuți, Sârbi și Bulgari și cu mica trupă de panduri de supt Solomon. O trupă de trei mii de Otomani, ce înainta în arătatul district, încredințându-se de la săteni de adunarea mai sus arătaților Greci, au năvălit asupra lor, și îndată s'au început lovirea între dânșii.

Aceasta s'au întâmplat la 26 Maiu, și a ținut bătaia de dimineață până seara. În cele după urmă, biruindu-se Grecii de către Turci, au fugit care încotro au putut. Iar Solomon dete atunci ordin pandurilor ce avea supt dânsul a se risipi și a se duce pe la casele lor. Iar el, trecând în Transilvania, a întrat în Sibiiu.

Această trupă de trei mii de Turci era din oștirea lui Carafeiz cârjaliul, cei mai mulți dintr'înșii călărime, Turci aleși și foarte bravi.

După bătaia de la Zevedeni, Turcii înaintară către poalele munților și, întrând pe gura arătatei văi printre Carpați, și-au luat poziția lor la mănăstirile Șerbănești, Stănești, Strejești și Mamul, care de la unul până la altul țin o distanță ca de o jumătate de oră.

La 4 Iunie au ajuns și Ipsilant cu oștirea lui, care se compunea din batalionul sacru de 800 de oameni, oștirea de supt Caravia, oștirea de supt celelalte căpetenii, îmbrăcați cu deosebite costume, mulțimea de Arnăuți, oștirea de supt căpitan Iordache Olimpie: toți aceștia însuma', vre-o 16.000. Ipsilant, viind la Râmnicul-Vâlcii, a luat știre de cele ce se urmase mai nainte de la satul Zevedeni și de întărirea celor 3.000 de Turci în arătatele mănăstiri, iar alte 3.000 de Turci erau pe drum, tot din oastea lui Carafeiz și a Pașei de la Vidin. Și de aceștia Ipsilant nu avea nicio știință; deci a plecat asupra lor la orășelul numit Drăgășanii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XXI.

Bătaia de la Drăgășani.

Ipsilant trimise' mai întâiu oameni ingineri ca să iea pozițiile acelui loc, după care să-și poată face planul de bătaie. Și după încredințarea inginerilor săi și-a ales poziția de le vale de Drăgășani. Atunci a orânduit pe căpitan Iordache și pe Vasile Caravia să meargă cu trupele lor să izbească pe Turci în față, iar ceilalți, cu parte din Arnăuți, să-i izbească în flancuri, așezând și reservă tot din Arnăuți la poalele munților, iar pentru centru a orânduit batalionul sacru, care avea și tunurile lui Tudor Vladimirescu.

Acet batalion se împărția în patru companii, adecă: compania d'intâiu supt Dimitrie Suțu (căruia îi zicea și Chiabap și pe care-l cântă necontenit vărul său, celebrul poet grec Alexandru Suțu, în toate poemele sale). Peste a doua companie era Draculea, ce se zicea că e din Itachia Peste a treia era Andronic, și peste a patra Rizu. Și peste toți aceștia era comandir suprem Nicolae Ipsilant; iar Alexandru Ipsilant făcea pe generalisimul sau fertmareșal, stând la o distanță foarte depărtată de teatrul luptei, ca nu care cumva să-l ajungă vre-o ghiulea sau vre-un glonț.

Am uitat însă a arăta că de la Pitești până la Râmnicul de peste Olt, o distanță de trei poștii, oștirea elinească au făcut trei zile pe acel drum, în care vreme au urmat necontenit ploi, și oștirea era foarte tristă și nemulțămită, atât pentru greutatea drumului, cât și pentru lipsa cu totul de provisie. Locul pe acest drum este cunoscut. Cireașele fiind încă verzi, batalionul sacru și toată oștirea în tot acest drum s'au hrănit numai cu cireașe necoapte. Întâlnind un cărucior de poștie încărcat cu merinde pentru Exelențiile Lor prinții Ipsilanți, batalionul sacru, ce suferia tare de foame, i-au dat iama, față cu Exelențiile Lor, mâncând tot ce a găsit într'însul și înjurând pe Ipsilant și oara în care a plecat acesta din Rusia.

Cu toate acestea batalionul sacru înainta mereu pe acest drum, având în fruntea sa și musica de Țigani a boierului Costandin Golescu, pe care o luase de la Colintina. În sfârșit la orașul Râmnicul a găsit hrană cu bielșug, și și-a scos din capete. Și așa, mâncați, iar mai vârtos băuți îndestul de bine, au pornit toți cu pas de războiu către Drăgășani, unde și-au luat mai sus arătata poziție de bătaie.

Căpitan Iordache. răspunzând lui Ipsilant că această bătaie se va pierde, n'a priimit comanda trupei încredințate lui, și în locu-i a orânduit pe Mialea. După aceasta căpitan Iordache, întorcându-se către mica trupă de panduri ce se afla supt comanda lui căpitan Ioan Oarcă și a

BCU Cluj / Central University Library Cluj

adiutantului lor[1], au zis pandurilor: „Fraților, noi nu mergem ca să ne batem, și numai ca privitori; pentrucă această bătaie vă spuiu eu că negreșit se va pierde.“

Și într'adevăr căpitan Iordache avea toată dreptatea, pentru că, după ce acești Greci și Arnăuți nu aveau nicio ideie de ale războiului, apoi și cei mai mulți dintr'înșii erau beți de vin și de rachiu în ziua luptei celei hotărîtoare.

Locuitorii satelor de prin prejurul mănăstirilor unde erau întăriți Turcii, și carii de mai mulți secoli erau apăsați de Greci, și chiar atunci îi jăfuiseră Grecii și Arnăuții până la piele, drept răzbunare țeranii ajutau Turcilor cu productele și cunoștința locurilor unde se afla oștirea grecească. S'au mișcat în masă împotriva mănăstirii Șerbănești, unde se afla o parte din acei Turci închiși. Batalionul sacru cu musica în frunte mărșăluia falnic împotriva arătatei mănăstiri; după el venia mulțime mare de Arnăuți, la dreapta ei se afla iarăși altă mulțime de Arnăuți, usari și de Cazaci greci, iar reserva sta lângă Alexandru Ipsilant. Batalionul sacru, apropiindu-se de mănăstirea Șerbănești, au slobozit două tunuri; într'acel moment Turcii li-au ieșit înainte, pe când ceilalți Turci, închiși în mănăstirile Strejești, Stănești și Mamul, i-au încunjurat și, puindu-i la mijloc, așa de tare i-au bătut, încât oștirea de reservă, în loc să se grăbească a da ajutor trupelor ce se afla' în pericol, spăimântându-se au luat-o la fugă îndărăt, dimpreună cu trupele din flancul drept, încât mulțime dintr'înșii s'au înecat în Olt fără a-i goni cineva. Căpitan Iordache, văzând această grozavă învingere, întorcându-se către panduri, li-a zis românește: „Fraților! Să nu-i lăsăm să se prăpădească fiind și aceștia tot creștini ca și noi!“. Atunci trupa de panduri și cu Arnăuții ce se aflau supt comanda lui căpitan Iordache au năvălit în foc. La năvala d'intâiu Turcii au împușcat vestita iapă pe care era călare căpitan Iordache, care a fost

[1] De la Râmnic căpitan Iordache depărtase și pe Machedonschi și pe Hagi-Prodan, de a mai avea comandă de panduri, și ei au și plecat, întrând în Transilvania pe la Turnu-Roșu.

silit să rămâie îndărăt. Iar căpitan Ion Oarcă, cu cinci sute de panduri pedestraşi şi trei sute de călăreţi, au ţinut toată acea bătaie împotriva a şease mii de Turci, cari, după ce erau cei mai bravi, apoi erau şi îmbătaţi de triumful biruinţei ce repurtase până aici, pentru că bătuseră atâta mulţime de Greci, încât câmpul era aşternut de cadavre.

Cu toate acestea cei opt sute de panduri, neavând nici caii, nici armele Arnăuţilor, nici ale Grecilor, decât numai sângele şi inima lor de Români, fură în stare a ţinea toată masa acelei oştiri turceşti în loc şi a mântui astfel pe acei nenorociţi Greci, cari au scăpat cu chipul acesta chiar pe Alexandru Ipsilant. Iar trupele turceşti, nu numai că nu au putut face un pas mai inainte din locul luptei, dar fură puse pe goană de panduri, cari i-au băgat iarăşi în mănăstirea Şerbăneşti. Cu toate acestea batalionul sacru s'a topit cu totul, i s'au luat tunurile, steagurile şi s'au omorât câteşi patru căpitani ai lui. Şi, din opt sute de inşi, din cari se compunea acest batalion, abia au scăpat ca vre-o sută douăzeci de oameni, şi aceştia ieşiţi din minţi şi prăpădiţi cu totul de frică. Tot cu fuga a scăpat şi Nicolae Ipsilant, comandirul lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Astfel s'a săvârşit această elinească luptă de la Drăgăşani, pe care celebrul poet grec Alexandru Suţu o cântă în toate poemele sale, precum am arătat, încărcând-o de minciuni, căci o comparează cu bătălia de la Termopile şi pe Ipsilant cu Leonida. Adevărul este că mulţi din batalionul sacru s'au bătut ca nişte Spartani.

Dacă lui căpitan Ion Oarcă i-ar fi venit vre-un ajutor de panduri, şi dacă Oarcă ar fi avut praf, cremene şi gloanţe îndestule, cu adevărat foarte puţini ar fi scăpat dintr'acei Turci. Dar lipsa de amândouă acestea l-au pus în stare pe Oarcă de a se întoarce cu restul oştirii la Râmnicul de peste Olt.

Pandurii în bătaia aceasta au pierdut 48 dintr'înşii, cu morţi, cu răniţi. Trupa de panduri de la Râmnic s'au tras la satul Câineni. Căpitan Farmache, cu o trupă de Ar-

năuți, s'au tras și au mers de s'au închis în mănăstirea Curtea-de-Argeș, unde mai nainte cu o lună jăfuise până la piele pe bătrânul boier Iordache Golescu, care fugia să scape în Transilvania. Iar Ipsilant, cu toți cei scăpați din bătaie, a mers de s'au închis în mănăstirea Cozia, de unde îndată a trimis pe un Gheorghe Lasani către directorul carantinei Turnului-Roșu ca să mijlocească intrarea lui în Transilvania.

Lasani a zăbovit ca o săptămână până să-i aducă voia de la carantină. În timpul acesta Ipsilant se temea, ca toți cei ce după lângă dânsul, să nu-i încunjoare Turcii și trimetea necontenit străji pe la Râmnic, ca să-i dea de știre când se va apropia Turcii de mănăstirea Cozia. Dar străjile ce le trimetea nu cuteza' a merge nici jumătate drumul până la Râmnic și, întorcându-se, îi spunea' felurite vestiri spăimântătoare. Ipsilant în toată vremea aceasta se plângea necontenit de felurite slăbiciuni ale oștirii sale, zicând că [la] oștirea ce a avut-o îi lipsia fisica și puterea morală, cum și moneda. Căci casa cu bani a oștirii o furase chiar ostașii lui pe carii i-a crezut mai credincioși, și au fugit cu dânsa în Austria. Asemenea se plângea că lui Vasilie Caravia (care fugise încă de la Drăgășani în Transilvania) i-a dat două sute de mii de lei, în Târgoviște, ca să cumpere aprovisionarea trebuincioasă pentru artilerie și pentru hrana ostașilor, și el, după ce a purtat trei zile oștirea nemâncată, trăind numai cu cireșe verzi, apoi și la bătaie, când a vrut să întrebuințeze artileria, n'a avut nici ghiulele, nici fitiluri, și că în loc de ghiulele a găsit pietre în lăzile lafetelor și în loc de fitiluri a găsit paie, și așa la bătaie au fost siliți tunarii de li-au dat foc cu paie aprinse. Lasani, aducând veste de la carantina Turnului-Roșu că-l primește, Ipsilant a zis următorul cuvânt tuturor Grecilor ce se afla' cu dânsul închiși în mănăstirea Cozia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XXII.

Cel din urmă cuvânt ce a mai spus Ipsilant Grecilor ce se afla' cu dânsul închiși în mănăstirea Cozia. — Fuga lui Ipsilant în Transilvania prin carantina Turnului-Roșu. — Poprirea lui într'acea carantină. — Ridicarea lui Ipsilant dintr'acea carantină. — Ducerea și închiderea lui în cetatea Muncaciu în Ungaria, din împărătesc ordin.

Cuvântul lui Ipsilant.

„Ostașilor! Dar ce zic? Blăstăm și batjocură! Nu voiu mânji niciodată acest frumos și glorios nume, adresându-mă către voi, cari sunteți niște cirezi de o nebărbată și nevrednică gloată de adunături, care trebuie să fiți numiți cu acest nume, adecă: fricoși, dobitoace, leneși și tot ceia ce se poate numi mai prost. Vânzările și împărecherile dintre voi, pe care le-ați lucrat necontenit, mă silește ca să vă las.

Toată legătura ce s'a ținut între voi și mine dintr'acest minut se desleagă. Sufăr singur în adâncul sufletului mieu batjocura pentru că am vrut să vă comandez pre voi, cari ați călcat jurământul și înaintea lui Dumnezeu și înaintea patriei voastre și înaintea căpeteniilor voastre, arătându-vă vânzători. Voi înșivă m'ați lipsit de slavă. Dorind să caz eroicește în luptă, eu însă mă depărtez de lângă voi. Voi dar duceți-vă, alergați către Turcii carii se află vrednici prieteni ai socotinței voastre. Lăsați codrii și munții și vă legați cu tiranii voștri, apucați-i de mâni care sunt încă pline de fumul sângelui vostru, vai!, și încă de sângele Patriarhului vostru și de mulțime de mii de jertfe din națiа voastră. Răscumpărați-vă robia cu tot ce aveți mai scump al vieții voastre, adecă cu cinstea femeilor și a copiilor voștri.

Dar voi, ostașilor ai batalionului sacru, pentru că v'ați arătat mai vrednici în suferirile voastre, primiți mulțămirea, prin gura mea, a nației voastre.

Către tine însă, călcătorule de jurământ și vânzătorule Sava și către voi, fugarilor, mișeilor și nevrednici de nume omenesc Constantine Duca, Vasilie Caravia, Vasilie Berla,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Favlovie *(sic)*, Scufi, Gheorghe Manu, Grigore Suțu și toți ceilalți Fanarioți, carii v'ați arătat vânzători și risipitori de spaimă oștirilor de supt voi, vă leapăd în desprețuirea oamenilor, în dreapta lui Dumnezeu răzbunare și în blăstămul neamului vostru."

După acest cuvânt, la 16 Iunie a hotărât să între în Transilvania, însă fără de arme și fără cel mai mic semn ostășesc. Dar, temându-se de Arnăuții ceia ce-l înconjura' și cari se afla' foarte desperați pentru că-și pierdea' cuibul din Țara-Românească, de și se afla' încărcați de prăzi și de jafuri dintr'însa, au scris căpeteniilor pandurilor ce se aflau la Căineni, rugând ca să-i iasă înainte la pcștia Pripoarele. Aici, adresându-se către căpetenia ce conducea pe panduri, l-a rugat zicând că să-i puie din trupa de panduri cât se vă putea mai puțini avangardă și mai mulți ariergardă; pandurii pe dată l-au și încunjurat, depărtând pe Arnăuți după lângă dânsul, și așa l-au dus în siguranță până la Râul-Vadului, unde l-au și lăsat.

Acolo însă fără de nădejde i-au iesit înainte bimbașa Anastasie Arghirocastrit, care, cu armele în mână și în putere de silă, au cerut să-i plătească leafa lui și a Arnăuților de supt dânsul. Ipsilant, văzându-se supt nevoie, pentru că acolo îl lăsase pandurii, au fost silit de s'au împrumutat de la cei ce era' împreună cu dânsul, și s'au numărat galbeni împărătești cinci sute, și așa au putut scăpa din mânile acestuia. Și îndată au trecut de ceia parte de râu, care e hotarul între România și Austria, însoțit fiind de frate-său Nicolae și frate-său Gheorghe, Ipsilanți, cu Orfano, cu Garnovschi, Cavaleropol și cu alți trei, patru prieteni ai săi. Ipsilant a mijlocit la carantină ca să îngăduie și întrarea Grecilor din batalionul sacru, iar pe Arnăuți să-i poprească cu totul de a întra după săvârșirea termenului carantinei. Câte trei Ipsilanți s'au ridicat din carantină, din împărătesc ordin, și i-au dus în cetatea Muncaciu din Ungaria, unde s'au și închis.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAPITOLUL XXIII.

Fuga și risipirea elinești oștiri și a Arnăuților într'amândouă Principatele. — Desăvârșita lor bătaie de către Turci, ori pe unde i-au găsit.

Căpitan Iordache Olimpie, după ce a însoțit pe Ipsilant până la Râul-Vadului, s'au înters în mănăstirea Curtea-de-Argeș, unde au găsit pe Ion Farmache, care se închisese într'acea mănăstire, și, unindu-se amândouă cu șease sute de Arnăuți supt dânșii, au vrut să se întărească într'acea mănăstire, dar, încredințându-se de apropierea Savei, care venia cu Arnăuții lui și cu oastea turcească ca să-i prinză, au plecat de-acolo către Basarabia, nădăjduind să între supt umbrirea stăpânirii rusești. Și așa, străbătând prin munți, prin văi și prin râpe, abia au putut ajunge până la mănăstirea Secul, în Moldova, unde întâmpinându-i o trupă otomană, li-au lăsat drumul de a putea merge mai nainte. Atunci ei, întărindu-se în mănăstirea Secul, foarte tare, pentru poziția ei, s'au împotrivit Turcilor câteva zile, dar fură vânduți chiar dintre dânșii, și însuși vestitul căpitan Farmache s'a predat de sineșii cu cei de supt dânsul, lui Selim-beiu, căpetenia ostirii otomane ce-i ținea încunjurați. Selim-beiu, legându-i, i-au trimes de-a dreptul la Constantinopole, unde i-au și tăiat. Iar căpitan Iordache, cărând toată prăfăria în clopotnița mănăstirii, i-au dat foc, și astfel a fost moartea sa.

Arnăuții ce mai rămăseseră au deschis porțile Turcilor, crezând că predându-se de sinele în mâinile lor, îi va ierta. Turcii însă pe cei mai mulți i-au omorât chiar în curtea mănăstirii, tăindu-i și împușcându-i, iar pe cei rămași, legându-i, i-au trimis la Constantinopol. Sava, însă, dimpreună cu Sericoglu, gonind, prinzând și omorând pe Greci, îi trimetea legați în București la Chehaia-beiu, care își avea zalhanaua în casele Vornicului Ioan Drăgănescu, unde închidea pe toți Grecii și Arnăuții ce i se trimitea de Sava și ceilalți capi turcești, iar pe unii din prinși îi trimetea în lanțuri la Pașa din Silistra și acolo îi omora cu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ștreangul sau satârul gealatului. Iar pe alții Chehaia-beiu chiar îi tăia prin răspântiile Bucureștilor, nefiind iertat nimănui a ridica acele cadavre până a patra zi, din care se făcea o putoare vătămătoare sănătății. Și aceste triste scene se urmară în toate zilele, două luni neprecurmate în capitala României.

Sava se plimba cu Turcii prin toate județele României. Trecând Oltul pe la Râmnic, auzi că Ipsilant după bătaia de la Drăgășani se trăsese în mănăstirea Coziei. Și, vrând să visiteze și acea mănăstire, ca să vadă ce Greci și Arnăuți vor mai fi rămas pe acolo, după ieșirea lui Ipsilant, a găsit-o fortificată de iznoavă de un Mataragî-basa și Serdarul Iamandi, carii ședeau închiși cu două tunuri lăsate de Ipsilant la fuga lui și cu șease sute de Arnăuți bine înarmați. La apropierea acestora Mataragî-basa a sărit noaptea peste zidurile mănăstirii și a fugit. Iar Serdarul Iamandi au fost încunjurat de Sava și de Turcii ce erau cu dânsul. Însă acea mănăstire este tare și, după cum o fortificase, trebuia neapărat să urmeze o însemnată pierdere de oameni din partea acelora ce o încunjura', până să poată răzbi într'însa. Sava au alergat la vicleșug, și în două zile au înduplecat pe pomenitul Iamandi de au aruncat armele și au venit singur căzând la picioarele Silictarului și cerând milă și apărare pentru viața lui. Silictar i-au făgăduit și, poate că și-ar fi și ținut făgăduiala, dar Sava, din contră, s'au opus, zicând că cu asemenea faptă calcă cuvântul său de credință ce au dat lui Chehaia-beiu. Și așa, luând pe Iamandi și pe cei șease sute de Arnăuți, carii lepădaseră armele și băgându i în lanțuri, i-au trimes în București, cu cele două tunuri și cu steagurile lor, înconjurați de Arnăuți de ai săi, amestecați cu Turci. Chehaia-beiu i-au trimis la Pașa de la Silistra, care i-a trimes la Constantinopol, unde s'au omorât prin sabie și prin ștreag.

De la Cozia s'a întors și cu Silictar la mănăstirea Curtea-de-Argeș, unde auzise că s'a închis căpitan Iordache și căpitan Farmache. Însă, încredințându-se că aceștia ple-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

caseră cu trei zile mai nainte către înalții munți ai Câmpulungului, Sava s'au luat în goană după dânșii și, dând pe la mănăstirea Aninoasa, într'însa a găsit o mulțime de Arnăuți, amestecați și cu Greci din batalionul sacru, scăpați din bătaia de la Drăgășani.

Sava au cerut să se predea, dar, ei nevrând, după o foarte scurtă împotrivire, au fost prinși, și pe mulți dintr'înșii i-au omorât acolo pe loc, iar pe ceilalți, băgându-i în lanțuri, i-au trimis în București, la Chehaia-beiu, care i-a omorât pe toți.

Mai era un popă sârb, care se zicea că este și cavaler rusesc, un om de o înălțime colosală și de o putere de Ercul și cel mai de aproape al lui căpitan Iordache. Acest popă, adunând patru sute de Arnăuți bine înarmați și credincioși, și având o mare sete a bate pe Turci, s'au suit cu dânșii printre munți la Moeci, unde este hotarul României cu Transilvania, departe de Câmpulung douăsprezece oare, și, luînd de baterie muntele numit Colți și Valea-Muierii, aștepta cu nerăbdare sosirea Turcilor. La 11 ale lui Iulie sosind Sava cu Turcii pe-acolo, s'au luat la bătaie cu dânșii, și, după o împotrivire de șease oare, biruindu-se popa cu ai săi, au trecut peste cordonul austriac în pământul Transilvaniei, dincolo de carantina de la Bran. Apropiindu-se dar Sava și cu Silictarul, cu opt sute de Turci și cu Arnăuți de-ai Savei, au cerut de la degătoriile acelei carantine pe insurgenți. Nemții, ca să nu calce dignitatea stăpânirii lor, deocamdată s'au împotrivit, dar, în cele după urmă, pentru armonia ce se afla între Curtea Vienei cu Poarta, a hotărât ca, așa precum a întrat, să-i scoată iarăși afară, în pământul Țării-Românești. Așa, întorcându-li armele ce le luase Austriacii iarăși în mânile lor, i-au scos afară din granița Austriei. Aceștia, iarăși năvălind, și-au luat poziția de mai înainte din Valea-Muierii, unde încleștându-se o luptă ca de vre-o trei oare, au făcut o însemnată pierdere în oștirea otomană, dar în cele după urmă au fost bătuți, și cei ce au scăpat din bătaie, fură prinși, legați și trimiși la Chehaia-

beiu în București, care atât pe popa sârb, cât și pe cei împreună cu dânsul pe dată i-au pornit la Silistra, unde Pașa i-au omorât pe toți.

Sava credea că îndatorează pe Turci cu bravura care a arătat-o împotriva celor de un neam cu el, omorând în toate zilele și în toate părțile pe unde ajungea Greci, Sârbi, Bulgari și, în sfârșit, creștini ca și dânsul, și pe lângă aceasta vinovații și nevinovații, numai și numai ca să mulțămească și să îndatoreze pe Turci, vrând să șteargă după fața pământului pe toți aceia de cari Turcii avea' bănuială. Cu toate acestea el a avut de multe ori ocasii ca să treacă în pământul Transilvaniei, supt stăpânirea Austriei. Și, de și mulți din prietenii și din ostașii lui i-au propus, când gonia pe Greci prin România și mai vârtos când venia mai aproape de hotarele ei, ca să treacă în Transilvania, după cum mulți dintr'înșii au și trecut, dar Sava niciodată n'a voit, ci mai vârtos după niște servițiuri atât de însemnate credea negreșit că va întra în rândul boierilor de clasa întâiu și va ajunge Spătar în România. Ideia aceasta-l ținea în legăturile cele mai tari către Turci.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Deci, după curățirea acestor tâlhari din țară, Chehaia-beiu (pe care atunci Poarta îl ridicase la treapta de Pașă cu tuiuri), văzând că nu mai are trebuință de Sava și de tâlharii cei de supt dânsul, pe la sfârșitul lui Iulie au scris Silictarului său cel ce se afla împreună cu Sava ca să așeze prin toate orașele Principatului câte un mic număr de Turci și, lăsând toate în bună orânduială, fără de pierdere de vreme să se întoarcă cu oștirea de supt dânsul și cu Sava în București ca să se odihnească, iar mai vârtos să-și iea și răsplătirile fiecare după servițiile ce a arătat, arătând că i-au venit și ordine într'aceasta de la Pașa de la Silistra. Asemenea în deosebit a scris și Savei.

Deci, după primirea acestora, Sava și cu Silictarul, orânduind în fiecare oraș câte zece sau cincisprezece Turci numiți beșlii, cu cealaltă oștire, dimpreună cu Sava și cu Arnăuțimea, la 6 August s'au întors în București, unde în-

trând cu tumbelecuri și cu soitarii lor după orânduiala de atunci a oștirilor otomane, oștirea turcească s'au și împărțit pe la conacele ce se pregătise pentru dânșii. Iar Sava, Delibașa Mihale, baș-bulucbașa Ghencea și cu opt sute de Arnăuți ai lor au tras la casele Savei în mahalaua Tabaci, împărțind Arnăuți asemenea pe la conace prin mahalaua Olteni, mahalaua Protopopul și alte mahalale duprinprejur.

CAPITOLUL XXIV.

Omorârea Savei, a lui Delibașa Mihale, a baș-bulucbașei Ghencea și a douăzeci și cinci de Arnăuți în conacul lui Chehaia-Pașa. — Și omorârea a opt sute de Arnăuți pe stradele orașului București, cari fusese supt comanda mai sus arătatelor căpetenii.

Chehaia-Pașa, pe dată ce au auzit de sosirea Savei, au trimes la dânsul pe Gavaz-bașa, prin care îl întreba cum i se află cheful și prin care îi arată dorința de a-l primi cu mulțumire după obiceiu, învitându-l să vie la dânsul, cu toate căpeteniile Arnăuților, ca să li facă cunoscut fiecăruia în deosebi mulțumirea Înaltei Porți prin firmanurile ce i-au venit.

Așa a doua zi, Duminecă, 7 August, pe la 10 oare, Sava, dimpreună cu Delibașa Mihale, cu bașbulucbașa Ghencea, îmbrăcați strălucit, numai în firuri, luând cu dânșii douăzeci și cinci de Arnăuți dintre cei mai bravi, bine înarmați, au venit călări la casele boierului Belu, Strada Podului Mogoșoaii, lângă Sfântul Ioan-cel-Mare, în care case Sava făcuse mai întâiu evanghelicescul jurământ pentru Eteria grecească și pe ale cărora porți se înălțase steagul libertății Grecilor, iar acum era conacul lui Chehaia Pașa Turcul, în curtea acestui conac sta' trei sute de Turci delii înarmați, ce se zicea că sunt pentru parada primirii ce făcea Savei, după biruințile ce le arătase, și alți șeizeci sus în sala caselor, care nu se vedea de afară. Cele trei căpetenii ai Arnăuților, după ce au întrat în sală, au văzut trupa de delii ce era așezată acolo, dar

tot de-odată au văzut și sala plină de orășeni de fel de fel pe trepte, veniți fiind fiecare pentru împarte-și trebuințe ce avea' aceștia. Însă, înaintând către ușa camerei în care se afla Chehaia-Pașa, de odată s'au auzit focurile din pistoalele deliilor ce erau așezați în sală, de care întâiu au căzut Sava, al doilea Delibașa Mihalea și al treilea Ghencea, în minutul ce vrea să sară după o fereastră.

Deliii din curte, îndată ce au auzit pocnetul pistoalelor din sală, luând pe Arnăuții de spre poartă, au făcut foc cu pistoalele într'înșii și, din douăzeci și cinci ce veniseră, trei numai au putut scăpa, unul călare pe poartă și doi pe jos prin fundul grădinii, trecând Dâmbovița înot. Acel ce scăpase călare a alergat să dea de veste pe la toate conacele Arnăuților de cele ce se făcuse la conacul Pașii.

Capetele celor trei căpetenii, al lui bimbașa și Căminar Sava și ale celorlalți doi ce au fost împreună cu dânsul, s'au tăiat sus în sală, iar trupurile despuiete s'au aruncat pe ferestre jos în curte. Arnăuții cei de jos zăceau omorâți pe scări, prin curte și pe unde îi ajunsese lovirea gloanțelor. Era spaimă a vedea mulțimea sângelui vărsat din nenorocitele acelea cadavre despuiete și aruncate prin curte în toate părțile, în feluri de poziții. Casele acelea fură într'adevăr zalhana de oameni, încât trecătorii ce treceau' pe lângă dânsele fugiau scârbiți cu groază.

Trupurile lui Sava, al lui Ghencea și al lui Delibașa Mihalea s'au trimis despuiete în căruțe proaste și s'au lepădat pe câmpul Târgului-de-afară, unde odată tâlharii se spânzurau de către stăpânirea locală, cu poruncă ca nici de față, nici printr'ascuns, supt niciun fel de cuvânt să nu îndrăznească nimeni a le ridica sau a li da o îngropare omenească, căci aceia vor răspunde cu viața lor. Astfel au rămas aceste cadavre pe câmp, de s'au rupt și s'au sfășiat de câni și de ciori.

După uciderea acestor trei căpetenii și a celor douăzeci și cinci de Arnăuți ce au fost cu dânsele, Chehaia-Pașa a dat poruncă Turcilor ca să omoare în oraș pe toată

Arnăuțimea acestor căpetenii, făgăduind câte o mahmudea[1] pentru vericare cap de Arnăut. Atunci Turcii, năvălind prin conacele Arnăuților, pe uliți, prin curți, pe unde îi găsia, îi omora ca pe niște vite, și, tăindu-li capetele, le ducea la conacul lui Chehaia-Pașa. Vedea cineva mulțimea aceia de Turci înviersunați prin mahalale, prin stradele cele mari ale orașului, prin curți și peste tot locul, cu mânecile cămășilor legate la spate, plini pe mâni și pe haine de sânge omenesc, cu iataganele în gură și cu câte cinci-șease capete ducându-le de păr în amândouă mânile. Scénă înfiorătoare! în curtea conacului Pașei erau grămezile de aceste capete ca niște movile, și fiecare Turc primia moneda făgăduită când presinta capul de Arnăut. După trei oare de la darea acelei porunci, numărându-se capetele tăiete, s'au găsit cu mult mai multe decât numărul Arnăuților cu carii întrase Sava în București, și Turcii cărau mereu la capete tăiate duprin tot orașul. Un negustor, anume Ianache Băltărețul, care se afla atunci în favoarea Pașei, făcându-i această observație, l-a rugat să dea poruncă ca să înceteze tăiarea, căci Turcii pentru bani aduc mulțime de capete tăiate de la oameni cu totul nevinovați. Pașa a poruncit atunci de a încetat măcelăria aceasta.

Cu toate acestea tot au scăpat din Arnăuți, câți au putut fugi prin mahalalele mărginașe, și schimbau pe dată cu Românii hainele lor. Iar aceștia, după rugăciunile Arnăuților, îi ascundeau prin vii, prin pivniți, prin podurile casei și pe unde putea'. Românii după atâtea tâlhării și despuieri ce suferiseră chiar de la acești ticăloși, tot să arătară buni și cu inimă de creștin către dânșii. La începutul goanei Arnăuților de către Turci, un Anastasie Himariotul, cu alți treizeci de Arnăuți, neputând fugi mai departe de la conacele lor decât până la biserica Oltenilor (această biserică era tare și zidurile ei groase), Himariotul cu banda sa, închizându-se într'acea biserică, s'au

[1] Monedă de aur ce trecea pe atunci pe cursul de lei douăzeci și cinci.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

suit în clopotnița ei. Turcii luară de știre că în biserica aceia s'au închis Arnăuții și au năvălit asupra bisericii ca să-i prindă. Arnăuții însă, desnădăjduiți, văzându-i viind prostește dinnaintea lor în bătaia puștii, au tras într'înșii. Și astfel a ținut acea bătaie câteva oare, în care timp a căzut o cătățime însemnată de Turci. Dar, în sfârșit, dând foc acoperișului bisericii și năbușindu-i fumul focului, au fost siliți să iasă afară. Și așa i-au omorât și pe aceștia pe toți, ca pe niște dobitoace.

Astfel s'a terminat elineasca luptă în România.

CONCLUSIA.

Grecii, de la 22 Fevruarie, de când a trecut Alexandru Ipsilant Prutul, până la 10 August, când s'au ucis cei din urmă Arnăuți la biserica Oltenii, adecă într'un interval de cinci luni și nouăsprezece zile, au avut mai multe lupte cu Turcii, și anume:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La mănăstirea Nucetul, județul Dâmbovița.
La Zăvedeni, județul Râmnicul de peste Olt.
La Galați, din Moldavia.
La Focșani, între România și Moldavia.
La Drăgășani, în Râmnicul de peste Olt.
La Valea-Muierii, din Muscel.
La Netezești.
La mănăstirea Coziei, Râmnicul de peste Olt.
În București.
La biserica Olteni din București.
La mănăstirea Secului din Moldavia.
La Sculeni din Moldavia.

Dar, din nenorocire, Grecii în toate aceste lupte au fost bătuți și sterminați de Turci.

Tudor, prin lucrările sale și prin jertfirea lui către patrie, a ridicat un drept al nației, călcat de-o sută cincizeci de ani de Poarta Otomană. Acest drept este unul din cele de căpetenie, este încetarea Fanarioților de a se mai sui

pe tronurile Principatelor și ridicarea tronului pentru eternitate, încât să se urce în viitor numai Domni dintre Români, după vechile ei tractaturi. Și, în adevăr, îndată după ridicarea lui Chehaia-Pașa, Poarta, la anul 1822, a liberat tronurile Principatelor de Domnii greci, orânduind în România Domn pe Grigore-Vodă Ghica și în Moldavia pe Domnul Ioan Sturza. Aceste două Principate au suferit mult și atunci ca totdeauna! Pentru că, dacă boierii țării dupe atunci s'ar fi unit cu Tudor, nici Tudor nu ar fi fost omorât, și lucrurile în Principate ar fi luat cu totul altă față.

Boierii însă totdeauna au fost ceia ce-i vedem și azi, cu o mică escepție. Nădejdea dar este în țăran, nu în boier, în Român, nu în străin...

Fie învățătură Românilor istoria de la 1821! Și dea Domnul a fi uniți și a ne folosi de pățirile trecutului, căci astfel numai vom putea fi liberi și fericiți.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV.

ISTORIA
JĂFUITORILOR ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Când feciorii lui Ipsilant s'au pornit din părțile Basarabiei, ca să-și facă oaste den Grecime și den Arnăuțime și den orice adunare rea, câți voia a se uni voinții lor, la anul 1821.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Partea I-iu

CAPITOLUL I-iu.

Orașul București, fiind unul din cele mari și vestite orașe ale Europei, cuprindea în răsfățatele sale sânuri oameni de multe neamuri, cei mai mulți Greci, iar alții Arnăuți, Armeni, Evrei, Bulgari, Sârbi, Neamți, Unguri și alții, carii să și înclinaseră cu pământeanii lăcuitori, rudindu-se și încuscrindu-să unii cu alții, încât nu era boierli, nici huzmeturi de afară, nici arendășii de moșii, nici neguțătorii mari sau mici, la care să nu încapă acești străini venetici nemilostivi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Câți din boieri să feriseră a nu să înclina prin rudenie cu unii ca aceștia, iarăși să întrecea a-și da moșiile lor cu arendă la dânșii și a avea din ei păzitori cu nume de Arnăuți, zicând că să folosesc cu aceia mai mult decât cu Rumânii cei de un neam și fără a socoti că aceștia în scurtă vreme vor să aducă pre moștenirea noastră la cea de săvârșit ticăloșie, și, fără a li lua seama că gândurile lor căuta ca, dobândind prilejuri, să se facă stăpâni căminurilor românești, îi lăsa în frânele lor a-și alerga caii, adecă voințele sale, cum poftia.

Deci dintr'această nebăgare de seamă și neferire mai nainte am pus înșine preste grumazul nostru jugul veneticilor celor voitori de rău noaoă, și am rămas batjocură lor, precum netăgăduit să va cunoaște în urmarea acestei istorii.

Că cine au înstrăinat eparhiile țării noastre și mănăstirile de cinstea și evlavia și dițile ctitoricești fără numai

veneticii aceştia? De vreme ce prin mijlocirile unora ca acestora pre scaune adecă ale staulilor turmei ceii cuvântătoare s'au suit din străinii călugări, lupi răpitori şi jăcaşi şi lacomi şi plini de răutate şi de urăciune către neamul rumânesc.

Cine au precupit daniile cu care fericiţii ctitori înzăstraseră pre mănăstiri spre hrana şi ajutoriul lipsiţilor pământeani? Veneticii şi haimanalele. Că ei au învăţat pre dregători mitarnicii ei au fost povăţuitori desfrânărilor şi multelor şi zadarnicelor cheltuieli. Din pricina lor s'au depărtat cei mai mulţi din pământeni de la buna credinţă şi au defăimat Evanghelia, şi, ca să zic ca David, şi s'au făcut robi pântecelui.

De la cine să născociseră răpirile politiceşti şi jafurile dregătoreşti şi nedreptăţile şi silniciile şi, cu un cuvânt, toate şiretlicurile? Au nu de la aceştia? Ba cu adevărat de la dânşii. Apoi nu mai era păstorii aceia de odinioară carii îşi punea sufletele pentru oile sale, nu mai era boierii aceia carii cu jălbi de obşte năzuia înşişi la înaltul Devlet şi dobândia dreptăţile ţării.

Nemilostivirea şi strâmbătatea cumpărătorilor de huzmeturi covârşise hotarele măsurilor. Vinericiul, carele se plătea până la Constantin-Vodă Ipsilant câte cinci bani la vadră, boierii vinericeari îl suiseră la o sută doaozeci bani pe vadră. Şi nu putea ticăloşii ţerani a să plăti de vinericiu nici cu tot vinul ce avea, ci să băga prin puşcării, până îşi vindea din ce mai avea şi să plătia. Iar carii nu avea altceva îşi vindea viişoarele, şi d'abia să izbăvia de tirănia boierilor vinericeri.

Şi, ca să nu lungim povestirea, trebuinţă iaste a arăta că cu acest mijloc să slujia la toate precupitele huzmeturi aceia ce le cumpăra.

Despre altă parte iarăşi vătaşii de plaiuri şi zapciii şi toţi birarii pentru ca să scoată dăjdile de la săracii lăcuitori, mai vârtos în părţile de peste Olt, îi chinuia ca tâlharii pre acei dajnici, pre unii bătându-i, pre alţii ţinându-i desculţi pe ghiaţă în vreme de iarnă. Iar cei fără mai

omenie cațaoni își râdea de dânșii, suindu-i în câte un deal înalt și băgându-i în buți goale și slobozindu-i devale.

De avea Rumânul o vacă cu lapte, ei îi mânca untul și laptele. De avea o găină doao, ei le mânca oaole și puii, iar copilașii bieților Rumâni să uita cu jale la chinurile părinților lor.

Episcopii venetici, și mai vârtos Moraiții, nu cu mai puțină jecmănire și batjocură era porniți către eparhioții lor, că nu să îndestula cu cele greale avaeturi ce lua de la protopopi, ci le poruncia de punea și biruri pe popi și pe diaconi, silindu-i fără zăbavă și cu înșălăciune moraiticească de a rădica banii cu împrumutare de la unii alții [1]; iar, când vrea protopopii a scoate banii de la cinul preoțesc, după amăgitoarele porunci ale jăcașilor episcopi, nevăzând cei mai deștepți popi peceate domnească, făcea știre dregătorilor politicești, și așa îi apuca pe protopopi de împlinia popilor și împrumutătorilor până la nn ban, încât unii dintr'înșii își vindea moșiile și vitele și d'abia scăpa; iar de banii ce îi dideaseră păstorilor lor, lupilor moraiți, rămânea ticăloșii păgubași, și unii din ei trențuroși, și încă și cerșitori de milă, ca vai de capul lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nepovestită iaste neomenia ce arăta acești venetici la cinul preoțesc. Că, de venia niscai popi ca să li să jăluiască de păsurile lor, în loc să-i îndrepteze si să-i mângâie, îi punea de curățea eșitorile, și săpa în grădină nemâncați, până găsia prilej de scăpa. Iar pre alții îi da în râsul Țiganilor bucătari, și-i punea de toca cu cuțite la făină, ca la carne, zicând că iaste trebuincioasă pentru perișoare părintelui episcop.

Las acuma pre cetitoriu a socoti la ce feliu de păstori arhierei era încredințat neamul rumânesc, carii, nu numai arhierei să cădea a nu fi, ci nici numele de oameni cins-

---

[1] Vlădicii siliau pre protopopi să să împrumute și să li dea lor banii, făgăduindu-li că-și vor scoate acei bani de la preoți prin ajutorul lor. Ceia ce însă nu se făcea, și protopopii rămâneau păgubași și plătiau împrumutările.

titi a-l avea nu ar fi fost slobod. Şi, aşa aflându-se năimiţii şi flecarii aceştia, nu păstoria, ci jupuia până la sânge pe proastele oi. Că niciodată nu lipsia angaralele de la ceata preoţească: lemnele, grâul, orzul, untul, găinele, oaole, legumile se cerea ca dintr'o moşie strămoşească a lor.

Doamne, Doamne, caută din cer şi vezi şi cercetează pre săracul nostru neam, şi-l izbăveşte din robia vicleanilor şi urătorilor de oameni venetici.

Aşa dar afiându-se ţara noastră, s'au dat de odată semn de mânie cerească. Pământul s'au cutremurat în vreame neobicinuită, iarna, la Ianuar 29, spre Sâmbătă, la 9 ceasuri din noapte. Cerul au arătat o stea cu coadă prea supţire, şi cătarea stelii aceştia era de spre Olt cătră Bucureşti.

Vodă Alexandru Suţul murise încă de la 19 ale numitei luni. Şi într'această vreme fără nădeajde au venit vestire că, în judeţul Gorjul, un Tudor Slugeriul, ce fusease şi vătaf de plaiu, moştean de acolo, au adunat pandurime şi oameni duprin sate, câţi era necăjiţi şi asupriţi de slujbaşii domneşti, şi cum că cu mare grăbire trage la sine satele şi intrarmează oameni de războiu, învitând pre toţi ca să să scoale cu mic cu mare asupra boierilor ţării, să-i piarză şi să li iea averile, pricinuind că dintr'înşii li să trage sărăcia şi ticăloşia.

Această vestire au pus în mare frică şi groază pre boierii din Bucureşti, carii, şi adunând pe Arnăuţii Curţii domneşti, îi au înduplecat cu grea leafă pe două luni înainte ca să meargă împotriva acelui răzvrătitoriu Tudor, să-l bată, şi, de s'ar putea, să-l aducă şi viu, sau să-l omoare şi să-i iea capul.

Aceşti ostaşi, pre carii boierii îi trimetea împrotiva aceluia, nu mai puţin decât acela cugeta rele împrotiva lor, şi poate că de mai nainte era şi ajunşi cu dânsul, ca unii ce fuseseră haimanale, străini şi hoţomani, veniţi din alte părţi, unde să slujiseră cu năravuri tâlhăreşti. Că unii era din Sârbii lui Caragheorghie, precum Iordache, Ghencea,

Deli-Mihai și alții; unii de la Ioanina, de la Alî-Paşa, și din alte locurĭ, unde nu mai putuse a sta pentru răotățile lor.

Au mers însă și au făcut ordie în Craiova, iar Slugeriul Tudor să întăria și-și făcea arme, puști, sulițe și lănci lungi, și în puține zile au rădicat în picioare mai pre tot județul Mehedințul și pre județul Gorjul, strângându-și prin mănăstiri zahireale și ceale trebuincioase de războiu.

În București s'au arătat și niște cópii după o jalbă ce trimisease el la Înnaltul Devlet în Țarigrad, ca din partea săracimii norodului rumânesc, care cuprindea acest feliu de jălcuiri cum că boierii cei mari ai țării, unindu-să cu Domnii pentru interesurile lor, ingreonează pre țară cu dăjdii preste dăjdii și cu ceareri preste ceareri și cu asupriri preste asupriri, încât au rămas ticăloșii birnici mai goi decât morții din gropi.

Cum că unii dintr'acești Domni, după ce să umplu de bogății dintr'această ticăloasă țară, o lasă prăpădită și fug în țări străine, precum Carageà la Italia și alții în alte părți.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cum că dregătoriile, atât ceale bisericești, cât și ceale mirenești, nu să dau după cinstea și numele cel bun, ci numai la aceia carii răspund bani mai mulți. Și aceia, după ce întră în slujbe, frig și prăpădesc pre cei încredințați lor.

Aceastea și altele ca aceastea cuprinzându-se în jalba Oltenilor cea făcută de Slugearul Tudor din partea săracilor birnici, se hotăria în cea după urmă că să trimită Înpărăția cercetători străini, și, de nu să vor dovedi adevărate aceaste arătări, să fie ei supt pedeapsă.

Când dar boierii au cetit copiile jelbii, când ca într'o oglindă și-au cunoscut toate greșalele, când, mai în scurt, punea în minte doao primejdii mari ce li veniseră asupră, adecă: scularea în picioare a norodului și urgia înpărătească ce era să să pornească, au rămas înmărmuriți, și nu știa ce să mai facă, că de la ordia din Craiova lua înștiințări că adunarea lui Tudor să înmulțește, iar a lor

să înputineză, și că să li să mai trimită îndată și lefi, și așa să să bată cu el.

Au cunoscut boierii și pre cătarea acestor Arnăuți ce să trimiseseră și să mai trimitea din partea Divanului, și unde privia acea cătare. Deci au hotărît a scrie la Pașii de la serhaturi, ca să să trimiță Turci spre înfrânarea acestei răscoale.

Ziceau dar unii din oameni că a veni Turcii fără poruncă înpărătească nu să poate, fiindcă iaste înprotiva tractaturilor păcii, și nu lasă pe Pașii de la cetăți poruncile strașnicului înpărat Mahmut ca să dea ei voe Turcilor să între în pământul Țării-Rumânești. Și s'au cunoscut cu lucrul că așa au și fost. Pentru aceia Slugearіul Tudor au avut vreame a strânge mulțime de oameni întrarmați și a să apropia în părțile Craiovei. Iar din poterașii țării un boieriu Viețorean și un Sardariu Iamandi i un căpitan Solomon au apucat meterez mănăstirea Motrul, și, de acolo eșind câte odată furiș, lovia pre adunarea lui Tudor, dar în zadar, că aceia se strejuia bine, și cu buna lor îndrăzneală silia pre poterași de să închidea iarăși în mănăstire. Și tot așa s'au ciocmănit până ce n'au mai îndrăznit poterașii a eși afară, ci petrecea ca într'o închisoare în mănăstirea Motrul. Unde până ce avea hrană și apă nu li păsa atâta, iar, dacă au oprit Tudor și apa ce mergea în mănăstire, atuncea își potolea poterașii setea cu vinurile ce era în pivnița mănăstirii, până când le-au isprăvit. Deci, nemai având altă nădeajde de mântuire, s'au slobozit noaptea cu funii preste ziduri și, scăpând, au năzuit la Craiova, unde era ordia Arnăuților de la București. Apoi, d-aciia înainte, s'au înmulțit frica între boierii și negustătorii de acolo. Însă Tudor nu i-au bătut atuncea, ci deocamdată s'au tras la Prâșcovani, și acolo și-au așezat ordia.

Din căpeteniile Arnăuților bucureștenești, ce era tăbărîți la Craiova, să fățărnicia unii că merg să să bată cu dânsul, și, făcându-să a se ciocmăni cu ai lui, lăsa câte un hărămuc de ostași vii în ordia aceluia. Alte ori și prânzia cu el unii din bulubașii boierești, că li zicea însuși: „Eu,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

fraților, cu cei de neamul mieu, nu m'am sculat înprotiva Înpărăției, ci, văzând necazul săracilor lăcuitori, și obidindu mă de suspinurile lor, și privind tirănia în care îi ținea nemilostivirea boierilor, n'am mai putut suferi, ci, de spre o parte, am jăluit la Înaltul Devlet așa, și așa după cum veți fi și auzit din copiile ce am trimis la București, iar, de spre altă parte, pentru ca să punem mâna pe boieri, ne-am sculat cu arme. Iată dar că eu am dat pricină de a vi se rândui lefi, când mulți din voi, neavând niciun căpătâiu, umbla leșinați și trențuroși pre podurile Bucureștilor. Drept aceia fiți într'o unire cu noi, însă pe taină, ca și voao să vă crească lefile, și noi să avem prilej de a ne mai înputernici. Apoi, când voiu pricepe eu că suntem gata, iarăși vă voiu sfătui ceale spre mai mare folos al vostru."

Privească acum cu mintea sa un înțelept când haimanalele, veneticii, hoții de la Sârbime, de la Arnăuțime i din Bulgaria și toată calicimea care la București cu ironie să numesc crai, au auzit aceste făgăduieli de nădăjdi ce au eșit din gura acelui amăgitor Tudor, cum vor fi săltat și cu ce inimă jinduită vor fi așteptat sorocul acela.

Și cu toate aceastea Divanul Bucureștilor, văzând întârziiarea venirii Turcilor și temându-se de năvălirea lui Tudor, nu înceta trimițând ajutoare de ostași la Craiova, între carii era și un Hagi-Prodan Bulgariul, cm vârtos și hoțos și viclean. Acesta se îndatorase foarte mult de boieri ca să piarză pre Tudor; însă el, ca un Iudă, în loc să săvârșască făgăduiala, după ce au mers la dânsul, s'au lipit de el și i-au descoperit toată taina și cuvântul ce legase cu boierii, și i s'au făcut ca un tată.

Caimacamul ce încă rămăsase de la Suțul-Vodă în Craiova, pricepând că Arnăuțimea și-au dat coastele cu Tudor, s'au temut, și, fugind de acolo, au venit la București. Deci boiarii cu sfat de obște au orânduit în locul lui pe Vornicul Constandin Samurcașiu, boieriu iscusit la așa vremi și destoinic a îndupleca și a potoli pe răzvrătitori cu meșteșugul cuvântului. I-au dat însă și îndată haznea

de bani ca să mai înparță lefi celor de acolo. Boierănașii olteni, câți mai rămăseseră, unii du prin orașe, alții după la țară, văzând primejdia ce îi aștepta, să închiseaseră în culele ce avea la moșiile lor, cu soțiile sale, și cu copiii, și cu slugile, întrarmați ca să se apere de cei ce vor veni asupraile.

Hagi-Prodan, cel și mai sus numit, cerând de la Tudor ca la 500 de oameni, panduri, Sârbi și Bulgari, au izbit culele și, dându-li războiu, i-au răzbit, și pe slugile lor cu gură de sabie i-au omorît, și încă și pre unii dintr'înșii, iar pre fetele lor, vârstnice și nevârstnice, le-au desfeciorat și le-au ocărît, și pe câți boierănași rămăseseră vii i-au despuiat și, prin porunca lui Tudor, i-au închis în mănăstirea Tismana.

Vornicul Samurcaș, mergând Caimacam la Craiova și dând lefi Arnăuților înainte, s'au silit cu toată iscusința lui ca să înduplece pre acel Slugeriu Tudor de a se stâmpăra din pornirea sa; dar el, nu numai că n'au folosit nimic, ci încă, văzând că acela cu mulțimea lui au început a întra în Craiova și că Arnăuții nu stau să bată războiu, ci se răsipesc, au fugit și cu multă frică dîabia s'au văzut scăpat dincoace de Olt. Deci, dintr'aceste întâmplări speriindu-să orășanii bucureșteni, a început a încărca prin cară și a se băjeni spre munte, unii la Ploiești, alții la Câmpina, alții la Câmpulung, și alții în alte părți și, mai în scurt, care încotro putea; boierii cei mari ai Craiovei și negustătorii cei bogați de acolo de-abia streurându-se au tras drept la Sibiiu, înpreună cu episcopul lor. Drumurile spre munte era bâcsite de carăle băjănarilor, în vremea lapăviții lunii lui Fevruarie, când de greutatea noroiului unele cară să înțepenea în văgașe adânci, iar la altele să frângea osiile, și altele să răsturna. Putea a vedea cineva atuncea boieri și negustători mari puind umerile la osiile carălor și opintindu-să a le rădica din norcaie; putea a privi cu ochi umiloși cocoane de bun neam și gingașe cum mergea desculțe prin zăpadă și prin noroiu, tremurând de frig ca vai de capul lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudor n'a uitat făgăduiala ce dedease hoților Arnăuți, cum că, după ce să va găti bine, îi va slătui ceale spre mai mare folos al lor ci îndată a orânduit pre căpitanul Iordache Sârbul și pre Farmache Arnăutul, cu toți cetașii lor, de au cuprins poalele muntelui și jăfuia de rând pe toți ticăloșii băjenari, despuindu-i și luându-li tot ce li plăcea de prin cară. Așișderea au făcut și Ghencea, când s'au întors de la Craiova la București.

Deci, aceste urmări așa fiind, au venit și la Moldova veste că un zurbagiu, Caravia Arnăut, au stricat la Galați pre niște Turci și cum că, strângând hoțomani de sema lui, jăfuia pre oameni în părțile acelea.

N'au trecut trei zile la mijloc și au venit altă veste acum că în Iași au întrat feciorii lui Costantin-Vodă Ipsilant și, rădicând pe Mihai-Vodă de acolo, au început a face ostași și a jăfui țara.

Grecii din București, câți avea închipuirea planului ce să lucra, n'au mai putut ascunde, ci spunea fără sfială că pornirea feciorilor lui Ipsilante iaste pentru că sorocul societății Grecilor cei tăinuite de atâția ani s'au împlinit și Elada lor va scutura jugul otomanicesc. Cei mai cu minte din Rumâni rădea de laudele lor, știind că Dumnezeu mândrilor li stă înprotivă și pre făcătorii de rele cu rău îi piarde. Cu toate aceasta au sosit de la Țarigrad Caimacam al Domnului Calimah dumnealui Costantin Negrea, carele puține zile au oblăduit și, văzând că făcătorii de rău se înmulțesc, și oastea împărătească zăbovește de a veni, au trecut Dunărea la Rușciuc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAP AL 2-lea

Pentru venirea lui Tudor în București.

Tudor s'au pornit de la Craiova să vie la București, și, până a nu sosi el, au plecat și dumnealui Vel Spatariul Grigorașco Brâncoveanu la Brașov și alții din boiari, cum și însuși Vornicul Samurcaș. Oroșanii, câți era mai cu pu-

teare, nu cuîrma a să băjeni, cu toate că să auzia jafurile ce făcea hoțomanii pe afară, iar cei mai de mijloc și cei mai ușori să închidea prin mănăstiri și prin hanuri cu avuturile lor. Boiarii cei mai rămași, temându-se, nu numai de năpădirea hoțomanilor, ci și de urgie împărătească, când să va face știut că orașul s'au spart de tot, înbuna pre lăcuitori, ca să stea pre loc, că venirea lui Tudor cu Olteanii lui nu iaste înprotiva Împărăției, ci numai ca să păzească orașul de Grecii Ipsilanților, până vor veni și murahazii de la Împărăția Otomanicească pentru punerea în orânduială a dreptăților țării.

Și încă spre mai bună apărare și strejuire de aidamaci au ales dumnealor pe Căminariul Savva Bimbasa al Curții domnești și i-au îndatorat cu bună leafă ca să strângă oameni vreadnici spre paza orașului. Care lucru l-au primit și el bucuros, știindu-să ciarac al lui Calimah-Vodă și vrând ca la venirea Mării Sale aici în Scaun să să arate plăcut prin păstrarea orașului București și să-și adaoge boieria.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudor s'au apropiiat de București cu vre-o (5.000) cinci mii de adunături, și, la drumul ce să abate spre Ogrăzeani, văzând urmă proaspătă de căruță brașovenească, au întrebat pre niște Rumâni drumași: cine a trecut pre acel drum, iar ei i-au spus că un ispravnic nou al Vlășcii; și acesta era bietul boiariu Tufeanul, om bun și scăpătat, pre carele îl ajutorase atunci Divanul cu acea isprăvnicie, fiindcă în vreamea cea pacinică nu putea întra la slujbe de obrăznicia celor mai ciocoiași. Așa auzind Tudor, au amerințat la vre-o câțiva Sârbi și Arnăuți ca să se iea după el să-l jăfuiască. Atâta au așteptat aidamacii și pornindu-să ca niște turbați, au ajuns pre nenorocitul ispravnic, și nu numai telegarii și căruța și armele și banii ce au găsit i-au luat, ci l-au desbrăcat până la cămașă, pistosindu-i și cu paturile puștilor. cum să pistosesc merele când nu sunt coapte bine; și așa, după ce l-au lăsat mai mort pe el și pe slugile lui, s'au întors înapoi acei prădători. Și au tăbărît Tudor cu acei cinci mii la Ciorogârla. Iar niște mi-

Iostivnici Rumâni, găsind pre Tufeanul în drum numai în cămașă și d'abia suflând, l-au înbrăcat într'o șubă veche ce li s'au întâmplat și, puindu-l într'un car cu boi, l-au adus în Mitropolie, unde să afla adunați boierii cu Mitropolitul. Văzându se dar de dânșii starea bietului Tufeanu, și-au pus fieștecare mâna la gură, și nu se domiria a priceape cum vor mai croi sfatul.

Bimbașa Savva găsia cu cale ca să nu lase pre Tudor a întra cu oastea lui în București, ci să-i stea înprotivă, atâta cu oamenii săi, câți avea atuncea strânși, cât și cu oroșanii; însă, ori pentru frica vărsării de sânge, ori pentru răscolirea orașului, sau pentru amăgitoarele momeli ale acelui Sluger, Tudor, nu s'au găsit a fi cu cale părearea bimbașa Savvei, cu toate că din povățuirea lui se ridicaseră multe scânduri de la întrările în oraș ale podurilor celor mari și să lăsase slobod numai Podul Calicilor, prin care au și intrat în București Tudor cu gloata lui. Și, măcar că poftia a veni în Mitropolie, însă văzând că nu se primește bucuros, au tras la casele Brâncoveanci, și s'au umplut curtea și toată mahalaoa aceia de oamenii lui. Iar în Mitropolie era orânduit de pază un căpitan Tănasie Arnăutul, om al Savvei, cu vre-o patruzeci de oameni aleși.

Acest numit căpitan era foarte dârz și nebăgător în seamă de moarte, însă într'acea zi au petrecut liniștit, iar, dacă au înoptat, au pus din oamenii lui pre câțiva în clopotniță, iar pe alții de-asupra chiliilor de spre Răsărit, și, poate fiind înfierbântați și de vin, a început fără veaste a arunca puști focuri necurmate asupra lui Tudor și a ordiei lui, iar el, socotind a fi această pornire a lor mai mult din beție decât din vitejie, nu ș'au potrivit mintea cu a lor, ci au poruncit la ai săi ca să să aștearnă toți la pământ și să stingă focurile și lumânările, și cu acest mijloc au trecut furia primejdiei ce putea să urmeaze din porneala acelor Arnăuți, care au ținut nebunește cu neîncetare până la miezul nopții, și altă stricăciune n'au putut face decât au spart geamurile caselor și au împușcat doi cai. Iar, făcându-se ziuă și adunându-se Tudor cu boiarii și cu Bim-

bașa Savva, au arătat cu umilință părerea sa de rău pentru acea nebunească pornire a Arnăuților din Mitropolie în vreme când el n'au venit cu nicio răotate asupra Bucureștilor, ci mai vârtos spre paza orașului acestuia, că nu li sunt neștiute răotățile ce făcea Ipsilanteștii în Moldova, și poate, neștiind aceaia că să afla păzitori în Bucuresti, să vor întinde până aicea.

Duioasele lui cuvinte au înduplecat pre boieri și pre bimbașa Savva a creade că el, la acea vreme, când nici Domn nu mai venia să să așaze în Scaun, nici vre-o oaste otomanicească să simtia, putea să fie de folos înpotriva năpădirii Ipsilanteștilor. Deci toți au înputat căpitanului Tănasie, mai marelui Arnăuților din Mitropolie, pentru pornirea ce făcuse; și dintr'acea zi au dat Tudor strașnice porunci tuturor oameniler săi a nu face nici cea mai mică supărare oroșanilor, că oricare dintr'înșii să va afla înprotivă făcând, cu cumplită pedeapsă să va pedepsi. Și, așa ostoindu-să deocamdată frica boierilor și a lăcuitorilor, petrecea în pace de către Tudor și de către oamenii lui. Jălbile de la jăluitori pentru orice să da la Tudor, și el le orânduia, ori la Divan, ori la Mitropolie, ori la bimbașa Savva, și cu anaforale de la dânșii el hotăria și îndrepta. Răotăți de oamenii săi nu să făcea, nici de ai bimbașii Savvei, fără numai de oamenii celorlalte căpetenii străini, pre carii cu sfat de obște îi și înfrâna.

Toți cei mai socotitori, atât din boieri, cât și din oroșani, umbla turlaci, mirându-se de această reformă, și mulți era în păreare că Tudor va fi atârnând de Ipsilanți și că eșirea Ipsilanților va fi cu știrea Rușilor, însă iarăși socotia că nu să poate o Înpărăție mare ca aceia, regulată și pravoslavnică, să să slujească cu înceapere de războiu atâta de ponosluit și fără de arătare de îndreptările stricării de pace, carea de curând să făcuse. Zăbava Ipsilanților în Moldova și răpitoarele lor urmări nu mai puțin adeveria această socoteală, și cea mai mare mirare era cum Înaltul Devlet suferia a să adăoga această mare răscoală și nu o întâmpina mai curând cu oștiri înpără-

teşti. Unii zicea că pricina va fi războiul ce avea Împărăţia cu Alî-Paşa de la Ioanina. Alţii zicea că zăbava iaste până va lua Sultanul curată înştiinţare de la Rusia şi de la Împărăţiile Evropii pentru această obrăznicie a Ipsilanţilor. Şi câţi era în părearea aceasta au nemerit-o mai bine. Însă Grecii au clocit altele: cum că Critul, Morèa şi Chiprul s'au rădicat toţi asupra Otomaniceştii Porţi şi au scuturat jugul supunerii, şi pentru aceia iaste zăbavă. Aceastea se vorbia, când fără veaste au început a să suna şi de omorârea Patriarhului Grigorie al Ţarigradului, carele de feliu era Morait; dar şi la aceasta punea unii capac, cum că i s'au găsit pricină că afurisaniile ce au trimis la Ioanina de a nu ţinea creştinii cu Alî-Paşa nu s'au arătat lucrătoare, fiindcă creştinii s'au dovedit, din protivă, vătămători oştirilor împărăteşti de acolo. Cu toate aceastea s'au vestit că Ipsilanţii vin cu oaste jăfuitcare, dar nu vin pre drumul cel drept, ci pre supt munţi, şi vor să tragă la Târgovişte Atuncea au cunoscut toţi zioa bună de dimineaţă, au priceput toţi slăbiciunea lor şi fricoasa mişcare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudor au întrat în mănăstirea Cotroceanii, şi au început a face şanţuri şi metereaze, şi a aşeza şi şapte, opt tunuleaţe ce avea.

Lăcuitorii şi boierii nu ştia ce să mai facă şi încotro să mai apuce, că aicea avea numai frică de jăfuire, iar câţi să trăgeau spre munţi sau vrea să între în Ţara Nemţească găsia jăfuirea în faptă, că, sau în mâinile Arnăuţilor cădea, sau în mâinile Ipsilanteştilor, şi ori aceia, ori aceştia îi prăda şi îi despuia, de îi lăsa napi. Deci nu mai găsia altă ferire decât prin mănăstiri şi prin hanuri, iar mulţi umpluseaseră mănăstirile după afară: Căldăroşanii, Znnagovul şi Cernica şi alte schituri.

Nu-mi ajunge vârtutea de a spune cu amăruntul amărăciunea şi pâcla acelei vremi, că de spre o parte ne îngrozia punerea asupră-ni de către atâţea lupi, şi de spre altă parte ne topia frica ce aveam gândind la venirea Turcilor şi la tăiarea şi robia ce să putea face ţării noastre, prihănindu-ne Turcii ca ne-am hainit toţi. Amărâtă

țara Moldovei, amărâtă Țara-Rumânească, amărât orașul Bucureștii și celelalte orașe toate! Că au perit liniștea voastră, că s'au închis mângâierile și bucuriile voastre! Nu mai puteați zice atuncea că mai aveți ceva; nu mai trăgea nimenea nădeajde de viață.

Și cu toate acestea Ipsilanții s'au așăzat în Târgoviște, au început a strânge și de aicea oaste, și pre cine ?: Greci, Arnăuți și Sârbi, și îi îmbrăca cu străine haine ostășești, iar arme li da din cele jăfuite.

Cel mai mare din trei frați Ipsilanți era Alexandru, carele în războiul frantozesc își pierduse mâna dreaptă de o ghiulea dintr'un tun. Acesta era ocârmuitoriul și strângătoriul de oaste. Deci, cum îndată ce s'au așăzat, au început a face șanțuri înprejurul numitului oraș, și tabii, unde așăza tunuri și alte măestrii de războiu. Orânduia ispravnici prin județele de spre munte, arunca preste bieții țerani dăjdi după dăjdi și zahirale după zahirale, cu luări de vite, de vaci, de oi și de vinuri i rachiuri, măcar că risipise manifesturi arătătoare cum că ei sunt trecători la Elada și cum că patria îi chiamă ca să o scuture de jugul otomanicesc. Și încă cu mare trufie să lăuda într'aceale manifesturi cum cătoți Evropenii stau și privesc cu ochi deschiși ca să vază pre ceale mari isprăvi și izbânde ale Elinilor.

Nu mai puțin și Tudor din București orânduia ispravnici și dăjdi în judeațele de spre câmp și de cea parte de Olt, iar de la neguțători cerea neprestan salahori pentru facere de șanțuri și de alte metereaze. Și era vai de oameni, că nici vânzări de mărfuri avea, nici căutare de meșteșuguri: pentru aceia mulți din săracii norodului pătimia și de lipsa hranei.

CAP AL 3-lea.

Pentru multa omorâre ce au făcut Turcii de la Rușciuc în Rușil-de-Veade.

Am arătat înapoi că dumnealui Constantin Caimacamul Negrea, după puțină oblăduire, au trecut Dunărea la Ruș-

ciuc, și de acolo, ca un vechil de Domn ce era, au orânduit ispravnic la Rușii-de-Veade. Acest ispravnicat era lăcuit mai mult de negutători bulgari de Țara Turcească, oameni ce obicinuia a purtă arme și a avea îndrăznire. Dar Tudor, întunecându-se de iubirea de stăpânire și de lăcomia banilor, au orânduit și acolo ispravnici din partea sa, cu vre-o treizeci de panduri de ai lui, și au gonit pre cel pus de Caimacamul. Lăcuitorii, măcar că pricepea bine vărsarea de sânge ce era să să facă din pricinile aceastea, măcar că și încărcaserà furiș ca să fugă, dar, fiind aproape de Pasti și amăgindu-să de vorbele ce să auzia, atât de preste Dunăre, cât și de dincoace, cum că Turcii nu îndrăznesc a trece în pământul Țării-Rumânești, fiind porunciți cu strașnice porunci împărătești a păzi tractaturile păcii, aștepta până vor face cu toții Paștele și apoi să să depărteze spre munți.

Deci în noaptea Paștilor, când creștinii mâncaserà la slujba sfintei biserici, cei mai vârtoși întrarmați, au trimis Pașa de la Rușciuc o mie șase sute de Turci furiș, și, izbind fără veste beseariciles, unde creștinii toți cu lumânări aprinse asculta dumnezeiasca slujbă a Sfintei Invieri, au început a-i tăia, și ei, sărmanii, văzând nevoia venită asupră-li, au stins de odată lumânările, și câți avea arme au năvălit la ușile beseariciles de le-au închis, iar alții au scăpat prin ferestri, și, întunearec mult fiind, au întrat în crânguri, unde își avea carăle gata, și așa s'au depărtat de acolo. Iar cei rămași, cât au avut fișicuri, s'au apărat. Apoi, năpădindu-i Turcii, i-au tăiat până la o sută șaptezeci de negutători. Iar, dintr'acei treizeci de panduri, câți au mai stătut împrotivă s'au omorât de Turci, iar alții au dat dosul.

Această începere de isprăvi au făcut Slugearul Tudor, vrând să să amestece la stăpânirea împărătească preste pravile și împrotiva jăibii lui.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAP AL 4-lea.

Pentru uimirea Grecilor.

La Călărași încă au eșit Turci, și, făcându-și șanțuri și metereaze, să gătia de trecerea dincoace a oștirilor otomanicești. Capichehaiaoa de la Silistra, într'o scrisoare ce făcea către Mitropolitul, scria că, cu multă umilință rugând pre Măria Sa Pașa de a mai opri trecerea oștirilor înpărătești în Țara-Rumânească, d'abia l-au înduplecat cu soroc că boierii de aicea vor face orice mijloc de a să trage înapoi Ipsilanții și Tudor și cum că Măria Sa mare înputăciune face că, de vreame ce Tudor au dat jalbă la Înaltul Devlet, cerând din partea raielei dreptățile țării, pentru ce au rădicat arme.

Această scrisoare arătându-se boierilor și lui Tudor, s'au adunat toți în Mitropolie și cu sfat de obște au trimis doi boierănași la Silistra: pe un Stolnicul Constandin Borănescul și pre un Pitar Ioniță, cu scrisoare umiloasă de înblânzire către Pașa.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ipsilanții de la Târgoviște nu curma a trage din București cu momeale: Greci, Arnăuți, Sârbi și alte adunături, de îi îmbrăca în mondire ostășești. Grecii, amețiți de năluciri deșarte și cu ușurare de minte, umblau turlaci, strigând „Zito elevtheria“; în loc de bună dimineața, și de bună zioa și de bună vreamea, nu se auzia altă ursătă închinăciune decât „Zito elevtheria.“ La mease, la rădicarea păharelor sau a oalelor cu vin, sau a plostelor nu era alte ursituri și urații fără numai „Zito elevtheria“. Încă la Dunăre nu să apropiaseră, încă păpara Turcilor nu o gustaseră, și se gâlcevia între dânșii pentru alegerea de Înpărat Țarigradului: unii voia pe Alexandru Ipsilant, iar alții nu-l voia, zicând că era ciung. O, minte grecească, plină de pleavă și de vânt! O, capete seci și mai ușoare decât ale copiilor ce se joacă în arșice! Dar poate va zice cineva că acestea se urma numai de Grecii cei necărturari. Ba. Mirare nu puțină ne-au cuprins când am auzit că și dascălii cei mari de la Școala Domnească cea gre-

ceaşcă au rădicat steag de slobozenie, la care au înarmat pre ucenicii lor şi pre sine, încă şi bimbaşa Sava, care până atuncea se socotia om al lui Calimah-Vodă şi apărătoriul oraşului, n'au mai putut răbda a rămânea mai jos decât ceilalţi Greci, ci, adunându-şi pre toţi oamenii câţi avea, li-au spus că şi el este ipsilantesc şi cum că vor să să pornească toţi spre Dunăre. Dar nu i-au ajuns numai atâta, ci, pentru că să să facă mai falnică arătarea lui, au aşăzat masă şi de-asupra ei au pus evanghelia şi cruce şi apă, şi, chemând pre un arhiereu titularie de la Colţa, l-au îndatorat de i-au jurat toţi că vor ţinea credinţa Slobozeniei şi vor bate războiu pentru izbăvirea Ţării Greceşti; de acia, săvârşind arhiereul osfeştania şi botezând steagul şi pre Savva şi pre toţi oamenii lui, au plecat împreună toţi în litanie, cu evanghelia, cu crucea, cu icoane şi cu steagul, cântând o cântare de slobozenie alcătuită de dascălii Şcoalei Domneşti. Şi aşa au încunjurat ulitile mahalalei lor până ce s'a întors iarăşi la conacul Savvei, unde au ospătat acest Savvă pre juraţii săi cu mâncări şi băuturi şi strigări „Zito elevtheria".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Această prihănită pompă au adus pre bieţii oroşani la cea desăvârşită spaimă, că socotia toţi zmreduirea ce s'au făcut oraşului cu scularea în picioare a înşişi păzitorilor şi cum că cu aceasta avea Turcii cuvânt a prihăni pre tot oraşul şi a face cele mai mari răutăţi când vor veni.

CAP AL 5-lea

Venirea Turcilor la Bucureşti.

Într'această vreame era Spătariu Grigorie Băleanul, şi nu lăsa pre nimenea să mai fugă afară, însă prin mijlocul bimbaşei Savvei eşia câţi putea da bani, că, de spre o parte, acest Savvă scociora spaime că vin Turcii şi, de spre altă parte, lua bani de la arabagii şi de la fugari.

Iar, preste puţine zile, într'o Sâmbătă seara, la Maiu 14 al acestui an, sosi veaste adevărată că aproape de Cernica

a tăbărât treizeci de mii de Turci cu tunuri mari și cu gătire mare de războiu. Au înmărmurit toți oamenii și s'au înprincinat, și nu știa ce să facă. Iar consolul prusienesc și vechilul Consulatului chesaricesc au sfătuit pre Tudor și pre Savva ca nici să să ispitească a să bate cu atâta gloată de Turci, carii vin cu gătiri înpărătești, nici să dea pricină de prăpădenie unui oraș mare, cum sunt Bucureștii, și la atâta norod, ci să să tragă departe.

Savva n'au pierdut vremea, ci cu toți oamenii lui într'aceiași noapte s'au cărat cu tot calabalâcul lor spre Târgoviște toată noaptea, iar pre Tudor de abia l-au pornit a dooa zi, Duminecă dimineața, care nici n'au apucat drumul Târgoviștii, ci au tras la Argeș, cu gând ca să treacă Oltul. Și așa s'au slobozit orașul de primejdia ce era să i să întâmple, de să va înprotivi Turcilor Savva și Tudor.

Duminecă de dimineață, adunându-se consulii și Armașul Manul și Enache Băltărețul, negustoriu vestit, carele era prieaten al lui Chehaia beiu Sarascheriului, au plecat cu toții la ordia Turcilor și, dând cuviincioasa închinăciune vechilului Pașei de la Silistra, au arătat că protivnicii au fugit și raiaoa iaste supusă. Deci de această vestire s'au bucurat Chehaia-beiu, și, mângâindu-i, li-au zis să arate raielii ca să nu aibă nicio temere, și așa s'au întors consulii și ceilalți, veseli.

Dar spunea oamenii lor că la acel loc ce să numește Cățelul, unde era ordia, zăceau oameni tăiați, fără cap, mulțime muită, ca znopii în vreamea secerișului, și alții erau puși în țape.

A doao zi, Luni, la Maiu în 16, au sosit și Turcii la București, și au tăbărât la Colintina, de unde pentru cercare au și întrat o sumă în oraș. Spătarul Grigorie Băleanul încă mai nainte de ieșirea Savvei fugise la Ipsilant și-i spusease de venirea Turcilor, iar el s'au îngrijurat foarte, și au rămas uimit. Apoi, uitându-se câtva ceas către Băleanul și râvnind la binișul cu carele era înbrăcat, i l-au cerut să i-l dăruiască, și el, neputând a cârmi, s'au desbrăcat de biniș și i l-au dat, dar nu mai puțin au râvnit Ipsilant și la

scurteaica Băleanului, pe care iarăşi cerându-i-o, i-au dat-o, şi el au rămas în antereu sau mai bine a zice supipai.

Atunci Ipsilant, în loc ca să să îngrijureze de ale războiului, au strigat odată: bal să se facă, şi a orânduit pre Băleanul purtătoriu de grijă. Iar el, îndată ce au ieşit afară, s'au făcut a căuta de gătirea balului şi cu mijloc supţire s'au strecurat de au întrat în Braşov, temându-se că va rămânea şi fără cai, şi poate şi fără antereu.

Turcii n'au plecat curând de lă Bucureşti la Târgovişte, ci au zăbovit mai mult de doao săptămâni, şi într'acest maidan de vreme s'au dus acolo vechilul Consulatului nemţesc şi au sfătuit pe Ipsilant ca să să tragă dinaintea Turcilor şi să nu să bată cu ei, ca să nu se prăpădească ţara.

Bimbaşa Savva mersease mai înainte la Târgovişte şi pârâse foarte pe Slugearul Tudor la Ipsilant, că i-au fost înpotrivitoriu şi viclean, şi că, dându-şi coastele cu Turcii, de aceia are gând să treacă Oltul şi iaste tăbărât la Argiş Această pârâ vicleană şi pizmaşă a Savvei au deşteptat pre Ipsilant a-şi aduce aminte de o scrisoare ce îi scrisease Tudor, încă de când să afla în Bucureşti, care cuprindea aşa: „Măria Ta ai dat ştiri prin manifesturi că te chiamă patria şi cum că trecătoarea îţi iaste la Ellada ca să o izbăveşti de supt jugul otomanicesc. Apoi acuma cum te-ai înscăunat în Târgovişte, şi cu ce cuvânt te ameasteci în stăpânirea ţării, şi scoţi biruri piaste biruri asupra lăcuitorilor, şi li ieai vitele şi bucatele?".

Nişte cuvinte ca aceastea ale scrisoarei lui Tudor muşcase inima lui Ipsilant până într'adânc, dar, pentru că atuncea să afla acela în Bucureşti şi în metereaze cu tunuri, nu avea ce să-i facă.

Iar, aţâţându-se şi din realele pârâciuni ale Savvei, au îndatorat pre acest Savvă ca cu orice mijloc să să meşteşugească şi, răznindu-l din oamenii lui, să-l aducă la dânsul. Au luat Savva asupră-şi că-l va aduce. Deci, plecând cu câţiva Arnăuţi, când s'au apropiat de Argiş, au lăsat pre cei mai mulţi în pădure, iar el cu puţintei au mers

la Tudor, și, făcându se că au venit să se împreune amândoi și să să apere de Turci, l-au amăgit de l-au scos afară din tabăra lui, ca să privească starea locului și să găsească metereaze de gătirea războiului, și așa cu amăgire l-au apropiat de oamenii săi, și aceia, năvălind, au pus mânile pre Tudor, și l-au adus la Ipsilant, carele, după ce l-au judecat destul, au poruncit de l-au purtat călare legat prin ulițile Târgoviștii, cu strigare de pristav așa: „Acesta iaste Domnișorul Tudor!".

Apoi l-au pus la închisoare în Mitropolie, dându-l în seama lui Vasilie Caravia, carele își avea conacul acolo, și, după doao zile, noaptea, la cinci ceasuri, l-au adus iarăși Ipsilant la Curtea lui, și au poruncit de l-au pierdut. Și așa bimbașa Savva cu pierderea lui Tudor și-au făcut răzbunarea inimii.

Ordia turcească, după ce s'au odihnit mai mult de doao săptămâni, au plecat la Târgoviște ca să gonească pre Ipsilant. Deci acuma, fiindcă, până a ajunge Turcii acolo, să face câtăva zăbavă, ia să ne întoarcem îndărăt la drumul Cernichii pre unde au trecut de veniseră aicea, și să vedem ce urme au lăsat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAP AL 6-lea

Ospățul Consulaților și al celor ce se numia Poliție și frica din Cernica.

Încă până a nu se auzi de venirea Turcilor la București, s'au orânduit cu sfat de obște un tacâm de cercetători ce se numia Poliție, carii, fiind obraze alease, au poftit pe Consulați de a lua osteneală la ospățul ce li-a gătit în frumoasa dumbravă a Cernicăi, dincoace de baltă. Acolo dar, unde supt umbră deasă sta masă întinsă și așternuturi și scaune și musică, numai cât au sosit chemații, îndată au auzit de venirea mulțimii Turcilor, și zăbava li-a fost numai cât s'au pogorât din gălești, iar cum s'au suit iarăși, și cum s'au întors oiștile gălești lor către București, și cum

sfârâia roatele și fulgera scânteile din potcoavele cailor, și praful să prefăcea în nori, fiind lucru cu anevoie de spus, le las tăcerii, și scurtez cuvântul după măsura ospățului.

Din ordia cea mare de la Cățel să rupea ciopoară de Turci, de umbla după oameni ca copoii după iepuri, și pre cine din boierănași sau negustători găsia cu arme, ori îl tăia în loc și-i lua capul, ori îl ducea la ordie și-l punea în țeapă; nu mai era altă vre-o întrebare, nici cercetare, nici câtuși-de-cât milostivire.

Câți oameni și muieri s'au aflat înprejurul bălții, de nu întraseră în ostrovul Cernica, ori că s'au prins ori că s'au ascuns în stufurile apei.

O nevastă tânără, cu un copil mic în brațe, văzând nevoia, au întrat în stuf până la brâu și au petrecut ziua aceea și toată noaptea acolo. Iar, a doua zi de dimineață, găsind-o luntrașul mănăstirii în stuf, o au adus-o în ostrov, și acolo au băgat de seamă că pruncul murise, ori de strânsoare tare în brațe, sau de mușcarea lipitorilor, că îi ciuguliseră buzele și nasul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Un Arnăut ce să brodise în țărmurea Cernicăi și aștepta luntrea ca să treacă înlăuntru să-și vază niște rude, cunoscând primej lia, au lepădat armele, și au întrat în adâncul pădurii, unde fără nădejde a văzut o fată foarte frumoasă la chip și ofilită, care, întrebată fiind ce caută acolo, i-au spus că au găsit-o un Turc lângă apă și au luat-o, și, zicându-i el Arnăutul ca să fugă cu dânsul, n'au vrut, arătându-i că poate să-i găsească Turcul și să-i taie pre amândoi; „dar dumneata", au zis ea către Arnăut, „nu sta de vorbă multă, ci fugi mai curând ca să scapi".

Ca vre-o șase sute de Zaporojani sta bulug în marginea bălții și striga ales rumâneaște ca să să aducă podul, să treacă înlăuntru la Cernica, zicând că ei sunt de ai lui Tudor; însă negustătorii bâjânari de acolo li-au răspuns: „Noi pentru ai lui Tudor am fugit și ne-am închis aicea". Iar au strigat Zaporojanii, întorcând cuvântul, că nu sunt ai lui Tudor, ci sunt ai bimbașii Savvei. Au mai răspuns și ei

că și de ai bimbașii Savvei au fugit, ca și de ai lui Tudor. Ca cum ar fi zis, că nu e mai bun dracul decât Satana[1].

În cea după urmă au strigat Zaporojanii că ei sunt din partea Turcilor, a cărora ordie iaste aproape la Cățel și cum că vor să între în mănastirea Cernica, ca să vază de sunt Arnăuți într'însa sau nu și cum că, de nu li va podul sau luntrea, vor trimite la ordie de vor aduce tunuri, și vor strica atât pre ei, cât și mănăstirea. Acestea auzind băjănarii, s'au umplut de frică și, alegând din călugări pre unul ce știa turcește, l-au trimis pre de altă parte la ordie către Sarascheriul cu scrisoare de umilință, că ei sunt raiale și că s'au închis într'acel ostrov de frica jăfuitorilor și că, spre încredințare, să li să dea un ostaș musulman ca să cerceteze. Au mers călugărul la ordie, au stătut înaintea lui Chehaia-beiu, și, dându-i scrisoarea, au arătat și din gură, cu cuvinte umiloase, că ticăloșii băjănari de frica prădătorilor s'au închis acolo, și așteaptă ajutorul Înpărăției, ca să-i izbăvească de tâlharii ce s'au scociorât.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'au înduplecat Sarascheriul, și i-au dat, nu numai Turc de încredințare și de pază, ci și poruncă scrisă și întărită cu peceatea lui ca întru nimic să nu să supere băjănarii din Cernica; dar încă și ei, atât boierii, cât și neguțătorii câți să afla acolo, și-au ascuns armele toate în baltă și înișitori, cum și podul și luntrile. Iar Zaporojanii, în câtă vreme au zăbovit călugărul la ordie, văzând că nu li să dă nici podul, nici luntre, au ales pre unul dintr'înșii, și au trecut înot, unde deaca au ieșit la uscat, au cerut îndată haine și rachiu: l-au îmbrăcat părinții călugări, și i-au dat rachiu îndestul și de mâncare în de ajuns, iar cu vinul nu putea să-l mai sature, până ce se făcuse lulè, și și uitase de luntre. Tocmai după ce au venit Turcul cu călugărul, și i-au dat câteva sope pe spinare, și l-au scuturat de păr, cum să scutură prunii toamna, atuncea și-au adus aminte la ce venise, și cerea luntrea ca să treacă înapoi, dar

[1] V. notele ce am publicat, după un manuscript din Cernica, în *Biserica ortodoxă* pe 1902.

Turcul n'au vrut să i să dea, ci i-au zis că, după cum au venit aciia, așa să și treacă dincolo la ai săi, și i-au arătat porunca lui Chehaia-beiu. Apoi, bălmăgind el multe, s'a mâniat Turcul foarte, și au poruncit groaznic celor ce sta aciia, de l-au desbrăcat și l au aruncat în baltă, tocma cum să aruncă o plașcă după peaște, unde s'au și cufundat în fundul bălții, ca Faraon în Marea Roșie, și să îngrijuraseră bieții băjănari ca să nu li vie asupră vre o primejdie pentru pierderea lui. Dar i-au cuprins mirarea când l-au văzut mai încolo plutind pe de-asupra apei, ca delfinii după Marea Albă, și înotând cu grăbire spre ai săi, ca broaștele de lac când fug de frica vre-unui șarpe. Și cu toate aceastea s'au izbăvit băjănarii de Zaporojani și de primejdia tunurilor. Turcii însă carii umbla răzniți de ordie nu curma a omorî oamenii; dar, și după ce venise armia la București și tăbărâse la Colintina, spun unii alții că umpluseaseră un puț de căpățâni de oameni, usebit de câți pe toată ziua să tăia la iveală prin ulițile Bucureștilor, usebit de câți era puși în țăpi, și unii dintr'aceștia muria mai curând, iar alții să chinuia câte doao trei zile, țipând și strigând să-i împuște, dar ei nu-i împușca, ci li zdrobia capetele cu sopele, până îi omoria de tot. Că unde mai era atuncea cercetare? unde mai era milostivire? unde mai era urme de iubire de oamen? Ajungea să zică un vrăjmaș că și cutare au fost scris la Ipsilant, și îndată pre acel cutare, ori îl tăia Turcii, ori îl punea în țăpă. Cine avea atuncea inimă de piatră a face mijlocire pentru iertăciunea vre-unuia din cei arătați că au fost scriși sau că au purtat arme? Nimenea.

Numai o maică a unui tinerel din cei puși în țăpi au îndrăznit de au întrat la ordie, când era la Colintina și, căzând în genuche la picioarele lui Chehaia-beiu, ca o uimită își smulgea părul capului, își rupea pieptul și țâțele și striga țipând: „La picioarele Măriei Tale m'am aruncat; omoară-mă mai curând și pre mine, deaca pre unul născut fiul mieu l-ai pus în țăpă: nu-mi mai trebuiește viața; rădică-o. Ah! amărâta-mi de mine! Dar cum mi-ai stins

BCU Cluj / Central University Library Cluj

lumina ochilor miei! Că fiul mieu nici hoț n'au fost, nici scris la Ipsilant!". La această jale a muierii n'au putut Chehaia-beiu a nu să umili. S'au umilit, dar în zadar.

Așa au fost petreacerea Turcilor la București, iar, deaca au ajuns la Târgoviște, au tăbărât la câmp, și toată noaptea au săpat la șanțuri înprejurul ordiei, și au făcut metereaze.

CAP AL 7-lea.

Pentru închinarea la Turci a bimbașei Savvei. Și pentru fuga lui Ipsilant.

Savva, după piearderea lui Tudor, s'au tras de la Ipsilant și s'au închis în mănăstirea Sinaia, cu toți oamenii săi, și de acolo au scris la Turci că el iaste în partea lor. Au primit Chehaia-beiu bucuros, și i-au trimis și daruri, fără a-l îndatora atuncea ca să vie de față.

Iar Ipsilant, văzând atâta mulțime de Turci apropiați, s'au deșteptat din ameteala balului ce-l începuse Bălcanul, și s'au apucat să-și facă plan cum noaptea să izbească pe Turci fără veaste. Așa era vorba lui, dar scoposul căuta la fugă, însă, vrând să-i tragă tunurile cu oastea sa, tocma atuncea au băgat de samă că nu era nici cai, nici hățuri; deci de abia după la unii alții au încungulat niște gloabe și guluri de cânepă și funii de teiu, și, pentru rușinea oamenilor făcându-să a porni către ordia turcească, au cârmit de la un loc spre Oit, și așa au lăsat mulțime de zahirea și pe lăcuitorii cei săraci în mâinile Turcilor.

Un Alexie, ce era în Târgoviște chip de vechil al Consulatului nemțesc, au arătat Turcilor fuga lui Ipsilant, și așa Turcii au băgat întâiu pre Zaporojani în oraș, apoi a întrat și dintr'înșii, și, de nu ar fi fost acel Alexie, negreșit ardea orașul.

Când au văzut Turcii metereazele și tabiile ce făcuse Ipsilant, s'au mirat de fuga lui, și cu toate acestea au porunc it Chehaia-beiu ca zahereaoa să să ridice și să să dea spre trebuința oștilor, iar pentru vitele de vaci, de boi și

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de cai, care erau mulțime, au trimis porunci prin sate ca să vie păgubașii să și le cunoască și să și le ia, iară oile au rămas pe seama oștilor.

Mulți Ipsilăntești, câți nu apucaseră să fugă cu Ipsilant, ci era răsipiți prin sate, unii după trebi, alții după jafuri, lepădându-și armele și înbrăcându-se în haine albe țărănești, ori că să amesteca cu băjănarii, ori că să rătăcia prin păduri, leșinați de foame, însă oamenii Savvei li mâșiia urmele, cum mâșâesc copoii urmele iepurilor, până ce îi găsia, și, pentru ca să-și facă mână bună la Chebaiabeiu, îl aducea în ordiè și, ori îi tăia Turcii, ori îi punea în țăpi.

Multă stricăciune s'au făcut și acolo la Târgoviște, că, după cum pre lângă leamnele ceale uscate ard și ceale verzi, așa și pe lângă Ipsilăntești perea și oameni drepți, unii cu prepusuri că au fost scrișii, iar alții și degiaba și fără nici-un cuvânt.

Ipsilant cu oastea lui au trecut Oltul în dreptul Drăgășanilor, când de odată a văzut o sumă de Turci acolo, carii era preste o mie cinci sute, și unii apucaseră meterezi curtea beseariciì, iar alții să vârâse în vale. Ipsilant au orânduit pedestrimea ce să chema erolohiți ca să-i lovească cu tunurile, făcându-li mai nainte o mustră, iar el, cu călărimea de Arnăuți și alți Greci, s'au făcut că vor să-i ocolească; însă Arnăuții, ca niște tâlhari vechi, au apucat dealul Drăgășanilor în sus spre scăpare; erolohiții, ca cei ce era jurați să moară în războiu, au început întâiu a slobozi tunurile, apoi puștile. Însă, văzând Turcii că nu slobozia tunurile cu iscusință, fiindcă ghiulealele trecea pe de-asupra beseariciì, iar gloanțele puștilor lovea în pământ unde era ei ascunși, au priceput că n'au nicio iscusință de războiu. Și adevărat că ce isprăvi putea să facă la arme oameni ce până atuncea fuseseră ori dăscăleaci cu cărțișoarele în mâini, ori croitori, ori cojocărași de la tejghea, sau rachieri și plăcintari? Și, pre lângă toate aceastea, vrând să treacă un smârc cu tunurile, ca să le așeaze mai bine, li s'au înțepenit și un tun în noroiu, care nu puțină piea-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

decă li-au făcut. Deci la un prilej ca acesta Turcii cei ascunși în vale au început cu puștile a arunca în ticăloșii erolohiți, și cădea cum cad perele când suflă o vijelie mare. Până aci, li mai da coraje Ipsilant de departe, iar, deaca au văzut că hoții de Arnăuți au dat dosul și un tun s'au înțepenit în noroiu și gloanțele puștilor curgea ca ploaia din metereazul Turcilor în erolchiți, au dat și Măria Sa rușinea de o parte și și-au îndreptat poteca spre Râmnic, cu Grecii ce-i mai rămăsease.

Văzând dar și Turcii din curtea besearicii căderea erolohiților, s'au unit cu cei din meterez, și, încălecând pre cai, au năpădit cu săbiile scoase asupra acelora, pre carii îi găsia înțepeniți ca niște momâi, că nu mai rămăsease inimă într'înșii, și-i tăia fără nicio înprotivire, încât, din 800 de erolohiți, de-abia au scăpat unul pedestru, de au fugit pre calea Arnăuților, dar și pre acesta zărindu-l un Turc, s'au slobczit cu calul după dânsul, și, când îl mai ajungea, aŭ aruncat cu un pistol după el, dar nu l-au nemerit. Dar, aicea în loc întorcându-și fața pedestrașul acela spre Turc, i-a tras un pistol, și, răsturnându-l după șa, au încălecat el pre cal, fără a băga samă că rămăsese piciorul Turcului in scară, și așa că cu amândoi au ajuns calul pre Arnăuți, unde și Turcul și-au săvârșit viața.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La 8 ale lui Iunie strângându-să toți la Râmnic, fiindcă Turcii să întorseaseră la Craiova, au făcut Ipsilant tuturor această dojană:

„Ostașilor, nu, nu mânzălesc mai mult pre sfințitul și cinstitul acesta nume in obrazele voastre, cirezi de no roade! Vânzările voastre și vicleniile voastre mă silesc ca să mă despărțesc de voi. De acum înainte să taie dintre mine și dintre voi orice legătură Numai dintru adâncul sufletului mieu voiu să suferiu rușinea pentru că v'am ocârmuit. Ați călcat jurământurile voastre, ați vândut pre Dumnezeu și Patria, m'ați vândut și pre mine, tocmai când nădăjduiam ca, ori să biruiu, ori să moriu împreună cu voi slăvit. De aceia mă despărțesc de voi.“

V.

ISTORIA LUI TUDOR

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C. IZVORANU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La 1818 veni Domn în România Suțu, și trage în casele lui Grigorie Ghica-Vodă din Podul Mogoșcaii: el a domnit până la începutul anului 1821.

Atunci Grecii revoluționari au venit de i-au propus ca să între și el în Eteria grecească, fiind Grec și el. El li-a răspuns ca să mai prelungească revoluția macar doi ani (până adecă se va îmbogăți și el). Grecii nu au primit, zicând că toate sunt pregătite. Suțu a scris atunci la Țarigrad Vizirului, descoperindu-i tot complotul, făcându-i cunoscut și armele unde sunt depuse în Țarigrad; căci, după planul ce făcuseră Grecii, într'o noapte era să fie cu toți Turcii măcelăriți, și Grecii stăpâni pe Țarigrad.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Vizirul pe dată a trimis și, luând armele, a și început măcelul, omorând pe Greci în Țarigrad; au spânzurat pe Patriarh împreună cu alți episcopi; pe Patriarh l-au dat pe mâinile Jidanilor, pe care Jidanii îl târau mort pe ulițile Țarigradului și, ducându-l, l-au aruncat mort în Mare. Care trup al Patriarhului, p'utind, a venit lângă o corabie grecească, pe care cunoscându-l corăbierii, l-au băgat în corabie mort, și s'au dus și l-au îngropat la Odesa. Acum doi ani, desgropându-l Grecii, l-au găsit întreg, cu toate câte îl îngropaseră neputrezite; căruia făcându-i un sicriu, l-au luat și l-au dus în Grecia, măcar că Rușii vreau să-l oprească la ei.

În București pe Suțu l-a otrăvit doctorul Hristari (Grec de nație) la fântâneă. Doamna a ascuns moartea lui până s'a pregătit de plecare; îl punea mort la fereastra de spre pod: eu singur, de mirare, am mers de m'am uitat, pe care l-am și văzut la fereastră pus; în urmă s'au dat pe

față și s'au îngropat; iară Doamna a plecat în Țara Nemțească; boierii au luat Căimăcămia (guvernarea țării), au chemat pe bimbașa Savva, pe Deli-bașa-Mihale și pe Ghencea, cărora li-au dat voie să strângă Arnăuți pentru paza țării, plătindu-li și lefi. Cumnatul mieu, Dincă Pantazi, a cumpărat de la Vornicul de sus plaiul Slănicului, din județul Buzăului; mumă-mea, temându-se de mine să nu mă scriu între Arnăuți, a rugat pe cumnatul mieu să mă ia și pe mine la plaiu. Carele m'au și luat, supt cuvânt ca să facem vânătoare de căprioare. Mergând dar în plaiu, am șezut câtăva vreme; dar am auzit că peste Olt s'au ridicat Slugerul Tudor Vladimirescu și că poate să intre Turcii curând în București. M'am sculat din plaiu, și am venit la București; dar nu am găsit pe mumă-mea acasă, fiind fugită în Căldărușani cu alte multe familii. Am odihnit două zile acasă, și, pregătindu-mă, am încălicat pe cal și am plecat la Căldărușani să văd pe mumă-mea: am ieșit în Podul Târgului-de-afară, unde am văzut la o cafenea vre-o 25 de Arnăuți șezând pe scaune la ușa cafenelei în șir. Trecând dar pe dinaintea lor, auz că mă strigă: „Nene Dincă! Nene Dincă!“. Mă întorc la cafenea; văd pe un prieten, Costache Tremu, ce ședea în rând cu Arnăuții. Mă întreabă unde mă duc, și îi spuiu că mă duc la Căldărușani să văz pe mumă-mea. — Câte zile o să ședzi? Îi spuiu că trei zile. Bag seamă că Arnăuții încep a-și da coate unul altuia: acești Arnăuți erau din paznicii țării, ai lui Deli-bașa Mihale.

Calul mieu se odihnise, și făcea multe nebunii; eu aveam un costum arnăuțesc, foarte bun: o dulamă cusută de jur împrejur cu fir, o pereche de poturi școdrali, cusuți cu fir, o fermenea asemenea cu fir; pe de-asupra purtam o ghebă; la brâu o pereche pistoale cu argint și o sabie turcească, atârnată; o pereche de pistoale la cuburul calului, tot cu argint; o pușcă arnăuțească cu belezicurile de argint; și la cap legat cu un taclit. Plecaiu de acolea înainte pe pod; abia putuiu domoli calul. Eșiiu din București, trecuiu Colentina, ajunseiu la satul Tunarii, scoborâiu în

vale, unde era o podișcă peste un helești, care podișcă, de multele trăsuri ce trecuseră peste ea, se cam sfărâmase; lăsaiu calul încet și, din podină în podină, trecuiu. La capul podișcei era un puț: descălecaiu și dedeiu apă calului, care bău o găleată și jumătate; băuiu și eu nițică apă. Puseiu frâul în capul calului, și stam gata să încalec, când, aruncându-mi ochii spre Tunari, văd șase Arnăuți călări, caii cărora erau plini de nădușală. Mă aruncaiu pe cal, și eșiiu la drum; Arnăuții scoborâseră la podișcă și treceau câte unul câte unul podișca. Auziiu strigând: „Stai, bre, cafadar! (prietene), să mergem cu toții!". Eu li răspunseiu că n'am venit cu toții, fiindcă îi cunoscuiu că sunt cei de la cafenea. Ei începură să mă amenințe: „Dur bre!", și sloboziră un pistol asupră-mi. Eu sloboziiu calul la fugă, și ei mă luară în goană, aruncând mai multe pistoale după mine: mă goniră prin pădure câte șase. Dar de-odată văzuiu că patru dintr'înșii rămaseră în urmă; doi însă mă țineа de aproape. Băgaiu seamă că calul mieu nu fugea pre cât îl știam eu că fuge. Cel care mă gonea pe stânga, se apropiase ca de zece stânjeni de mine: trăseiu pistolul de la cubur, îl băgaiu pe supt mâna stângă cu care țineam frâul calului, și îi dedeiu foc. Mai veniră puțin după mine și steteră. Eșiiu din pădure la câmp; descălicaiu după cal; și calul răsuflă, și începu să i se bată burta: pricina era că, dându-i apă în ceasul acela și luându-l la fugă, se înecase; și poate, dacă mai fugea, plesnea calul. Îl trăseiu de urechi, îl frecaiu la ochi, și calul mai răsuflă. Încălecaiu pe dată, și luaiu drumul cam pe treapăd. Uitându-mă înapoi, îi văzuiu pe câte șase gonindumă de iznoavă: eu eram mai departe, nu mă prea temeam. Trecuiu în fuga calului prin satul Vărăști, și ei se țineau după mine. Coborâiu la podul după helești, și trecuiu dincolo. Ei veniră până la capul podului, și se întoarseră înapoi. Eu întraiu în Căldărușani și veniiu la mumă-mea: nu spuseiu nimului de goana ce mi-a dat Arnăuții, căci mă temeam de mumă-mea că nu mă mai lăsa să viu în București. Șeziiu trei zile în Căldărușani, și plecaiu a veni la București: trecuiu prin satul Vărăști.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De la cârciuma drumului mă strigă un țăran: „Cocoane, cocoane!", după cum se zicea p'atunci. Mă duseiu la umbrarul cârciumei, unde era mai mulți țerani, și mă întrebară: «Dumneata erai care te gonea Arnăuții alaltăieri?". Eu li răspunseiu că eu.—Și unde te duci acum?—Mă duc la București. — Pentru Dumnezeu! întoarce-te înapoi, îmi ziseră, căci Arnăuții au stat trei zile de te-au așteptat. Astăzi au plecat de aici, și se jurau că, când te-or prinde, o să te omoare. Îi întrebaiu: pentruce, mă? Și îmi spuseră: „că ai tras cu pistolul și ai frânt mâna unuia dintr'înșii". Eu li răspunseiu că-mi pare rău că i-am frânt numai mâna, și nu l-am omorât. Și veniiu acasă la București.

Tudor, de la o vreme încoaci, când venia la București cu unchiul mieu Iancu, nu mai trăgea la Brâncoveanu, ca mai nainte, ci trăgea la Samurcaș, casele căruia era supt Mitropolie, care case în urmă era ale bătrânului Obedeanu. Samurcaș fusese în zilele lui Caragea Caimacam la Craiova, și cunoștea pe Tudor foarte bine. Muscalii căutau mijloace să ridice o revoluție: consulul muscălesc ședea pe Podul Târgului-de-afară, în casele Vasilescului. Samurcaș era în înțelegere cu consulul și îi spunea că nimeni nu poate să ridice revoluție dincolo peste Olt decât numai Slugerul Tudor, pe care îl și duse la consulul. Ce i-o fi vorbit, nu știu, căci într'o noapte, pe la miezul nopții, îi dă lui Tudor 25 de Arnăuți, supt comanda lui Hagi-Prodan și a lui Machedonschi, și pleacă. A doua zi după prânz mănâncă în Pitești și după mâncare au plecat să treacă Oltul. Ispravnicii pe dată înștiințează guvernul din București că Slugerul Tudor, cu 25 de Arnăuți, au plecat spre Olt.

Tudor, trecând Oltul, au mers la Gorj, unde prinzând pe ispravnici, i-au închis, și au început să strângă la panduri, pe cari îi cunoștea el. Și de acolea au plecat, după ce s'au mai întărit, cu pandurii, și au venit la Cerneț. Acolo au mai strâns și alți mulți panduri; au trimis de au chemat și pe vătaful Iancu Enescu, care îl știa ce influență avea asupra pandurilor. Iancu însă au refusat, zicând

că nu mai vrea să puie mâna pe arme. Tudor au trimis câțiva panduri de ai lui, și au jăfuit casa vătafului Iancu. Iancu, văzându-se nevoit, s'au dus și au întrat și el în oștirea lui Tudor; și atunci Tudor i-au poruncit de i-au întors toate câte-i jăfuise. Și, întorcându-se acasă la mosia Vuloaica lângă Strehaia, au început să strângă la panduri, chemând pe căpitanii ce-i cunoștea la dânsul: pe Oarcă și pe nepotul său, Dinu Pestrițul, și alți căpitani. Și, alcătuind zece căpitani cu câte 100 oameni, s'au format 1000 oameni, o pocovnicie. Atunci Tudor, vrând și unindu-se cu Iancu, au mers și s'au închis în mănăstirea Motrului.

Guvernul din București, auzind de ridicarea lui Tudor, au început să strângă Arnăuți cu plată, și, orânduindu-li căpetenii dintre dânșii, îi pornea rânduri, rânduri să meargă să bată pe Tudor la Motru, dar, văzând că Arnăuții nu fac nimic, orândui po un boier Văcărescu, carele era și bun călăreț și bun vânător: îl porniră la Craiova, și, cercetând lucrurile mai de aproape, nu prea-i plăcu, și peste câteva zile se întoarse la București, de unde și trecu în Brașov.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Arnăuții, strângându se cu toți supt căpeteniile lor, porniră la mănăstirea Motru în contra lui Tudor. Ajungând dar și ocolind mănăstirea, începură să tragă cu focuri în cei închiși în mănăstire. Tudor într'o zi se urcă în clopotnița mănăstirii împreună cu alți căpitani, între cari era și vătaful Iancu Enescu: un Arnăut din vale, văzând pe Tudor la fereastra clopotniței, îl luă cu pușca la cătare. Enescu, fiind alăturea, văzu pe acel Arnăut. Enescu trase cu mare grabă pe Tudor de la fereastră, când atunci trecu și glonțul prin fereastră și izbi zidul de la spate.

Tudor zise: „îmi scăpași viața, vătașe Iancule!". Începură dar și pandurii să tragă în Arnăuți cu puștile, încât Arnăuții fură siliți a se trage de zidurile mănăstirii pe cât bate pușca.

Peste câteva zile însă lucrurile luară altă față. Arnăuții, după înțelegerile ce avuseseră cu Tudor, trecură toți supt comanda lui. Atunci Tudor plecă la Craiova, atât cu Arnăuții, cari era aproape peste 400, cât și cu ai lui. Întrând

dar în Craiova, orândui ispravnici de ai lui, trimițând și prin celelalte patru județe ispravnici tot de ai lui. După o ședere de mai multe zile în Craiova, lăsă pe frate-său cu o sumă de panduri, și el porni spre Slatina. Arnăuții, abătându-se la satul Oteteleș, unde era închiși într'o casă mare trei familii de boierenași, înconjurară casa și începură să se bată cu cei din casă: sparseră ușile, năvăliră înăuntru. Arnăuții jăfuiră tot ce găsiră acolo; omorâră și vre-o doi din boieri, desonorară două fete ale unei văduve cocoane, nevârstnice, una ca de 13 ani, și alta că de 11 ani, și plecară în urma pandurilor la Slatina.

Ajungând dar Arnăuții în Slatina, bulucbașa Iova și cu Mărunțelu cei ce desonorase pe acele copile, merseră și sparseră ușa unei biserici din Slatina, luară candelele de argint, despuiară icoanele, ba și chiar și Sf. Potir, vărsară sfânta grijanie dintr'însul și luară potirul. A doua zi sosi și Tudor la Slatina și se așeză într'o căscioară mică cu șederea, unde cucoana cu fetele veniră și se plânseră la dânsul, arătându-i că copila cea mică, de 11 ani, poate o fi și murit. Tudor îi zise: „Așteaptă, cocoană, că voiu face dreptatea". După aceasta veniră preoții de la biserică și îi arătară jaful ce a făcut bulucbașa Iova și cu Mărunțelu, spuindu-i că, și chiar grijania din potir vărsând-o, au luat potirul. Tudor, auzind această infamă faptă, se cutremură și zise preoților să tacă; chemă doi din pandurii lui, pe cari îi cunoștea mai dibaci, și li porunci: „cer de la voi ca la noapte, prin orice mijloace veți ști, să mergeți să-mi furați dăsagii lui Bulucbașa Iova și să mi-i aduceți la mine". Pandurii noaptea se târâră ca șerpii, și luară dăsagii lui Iova de la capul lui unde dormia, și în revărsatul zorilor îi aduseră la Tudor. După ce se făcu zioă mai bine, trimise de chemă pe bulucbașa Iova. Tudor în casă la dânsul pregăti șase panduri de ai lui cu frânghii. Veni Iova: el era un om înalt, trupeș; se aplecă cu capul să intre în casă, fiind ușa mică. Pandurii pregătiți îi aruncă lațul de gât, și îl zugrumară; și, după ce-l omorî, îl băgară supt pat. Trimise de chemă și pe Mărunțelul, și, intrând și el în

BCU Cluj / Central University Library Cluj

casă, îi aruncară și lui latul de gât, și sugrumându-l, îl omorâră și îl băgară supt pat, alături cu celalt. Se sculă Tudor și se găti; își luă sabia cu dânsul, și, cu vre-o zece panduri cu el, veni unde era tăbărâți pandurii și Arnăuții: Arnăuții erau tăbărâți în stânga și pandurii în dreapta. Intră între dânșii: pandurii toți se sculară în picicare și se puseră rând; asemenea făcură și Arnăuții. Tudor întrebă întâiu pe panduri: „Pentru ce ne-am sculat noi?". Pandurii răspunseră: „pentru lege și dreptate!". Întrebă și pe Arnăuți, și răspunseră și ei tot așa. Tudor li zise: „cel ce calcă legea și dreptatea, ce trebuie să i se facă?". Toți răspunseră: „cu moarte să se pedepsească!". Atunci Tudor trimise patru din cei de lângă dânsul la el acasă, scoaseră pe omorâți de supt pat, li tăiară capetele și le puseră în doi pari, și le aduse și le înfipse între Arnăuți și panduri. Atunci spuse și pandurilor și Arnăuților faptele acestor doi oameni, desonorarea acelor două copile, din care una a și murit; aduse desagii lui Iova, chemă pe preoți, și, față cu toți Arnăuții, scoase argintăria bisericii, arătă potirul, și li spuse cum au vărsat grijania; și dete argintăria preoților de o duse la biserică.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mai șezură vre-o două zile, și porniră spre București. Viind dar cu toții până unde se face un drum spre Pitești și altul la București, Arnăuții, despărțindu-se de Tudor, luară drumul Piteștilor, Tudor cu ai lui luă drumul Bucureștilor. Arnăuții, unde găsea în treacătul lor pe cineva, îl prăda: pe mulți poate-i și omora. Tudor peste câteva zile ajunge în București și trage în gazdă în casele Brâncovenești de supt Mitropolie, unde mai în urmă a fost Domnia lui Bibescu.

În Mitropolie erau închiși o sumă de Arnăuți ai lui Sava: li trimise vorbă să iasă din Mitropolie. Arnăuții nu voiră, și în noaptea aceia toată noaptea se sloboziră puști și de panduri și de Arnăuții din Mitropolie. A doua zi de dimineață însă Arnăuții deșertară Mitropolia, și Tudor băgă un căpitan cu 100 panduri în Mitropolie. Vătaful Iancu Enescu se așeză în gazdă în casele Fălcoianului, de supt

Mitropolie. Tudor îl însărcină cu primirea de la ispravnicii de Ilfov a îndestulării pandurilor, precum orz. fân, vaci grase și care de lună. Tudor publică o poruncă a lui în București, prin care da voie lăcuitorilor bucureșteni că, oriunde se va ivi vre-un pandur sau vre-un Arnăut că jăfuiește casa vre unuia, de nu-i vor putea prinde vii, slobozi sunt să-i împuște și morți să-i aducă la dânsul. Toți mahalagiii duprin mahalale se formară în gardă națională; seara se strângeau toți la ușa bisericii: jumătate rămânea acolo, și jumătate se preumbla pe ulițile mahalalei, de ținea buna orânduială. Într'o sară, ședeam de mâncam la masă, ca să mă duc de gardă. Auziiu o bătaie în poarta noastră; săriiu cu pușca în mână, și ieșiiu în pridvor, unde era aproape de poartă. Întrebaiu: cine este?, și îmi spuseră numele, pe care îi cunoșteam. Îmi ziseră: „Ai să scoatem pe Arnăuții cari au întrat în curte la Căminarul Ștefănică, și au spart pivnița". Întrebaiu: câți sunt? Și îmi spuseră că sunt patru. Li ziseiu: duceți-vă la biserică; să vie jumătate streaja, să mergem cu toții. Care și plecară. Eu întraiu în casă, și șezuiu de mâncaiu. Se întoarseră, dar și eu îi așteptam la poartă. Îmi spuseră că logofătul Stanciu și polcovnicul Nicolae Cuțarida n'au lăsat pe nimeni să vie, căci trebuia și Căminarul să stea să și păzească casa. Atunci plecaiu cu acei patru guarzi, și, luând ulița la dreapta, spre Căminarul, mergeam prin mijlocul podului, căci ploase, și eu purtam o pereche de iminei liochi noi. Văz înaintea mea o sumă de oameni; întreb: cine sunt? Îmi răspunseră: „streaja de la mahalaua Vergului și streaja de la Sf Ștefan, și am venit de am scos pe Arnăuți de la Căminarul". Îi întreb unde sunt Arnăuții? Îmi spune: uite i înaintea noastră. Unul mergea pe dreapta podului și altul pe stânga: cel din dreapta era cu două pistoale în mâni; cel din stânga cu un pistol într'o mână și în cealaltă cu un iatagan. Îl strigaiu să stea: Stai, câine, că te împușc! Și trăseiu cocoșul puștii, care făcu *clanț*. El se întoarse spre mine; un Țigan cu un par de hârdău îl izbi în cap, care îl și trânti jos, și lumea a năvălit pe el.

Cel din dreapta o luă d'a fuga pe lângă ulucile Postelnicului Ioniță Arici. Mă luaiu după el, și mă apropiasem cu doi stânjeni departe. Îi strigaiu să stea; se întoarse și trase cu amândouă pistoalele în mine: sau că era seci, sau că Dumnezeu n'a vrut să mă omoare pe mine, că niciunul n'a luat foc. Țiganul îl izbi și pe acela iarăși în cap, și căzu lungit. Mă repeziiu, îi luaiu pistoalele amândouă, și lumea năvăli pe el. Unii din garzi aruncară câteva pistoale în vânt, și o mulțime de norod curgea din toate părțile, care cu puști, care cu ciomege. Lăsaiu pe cel din dreapta, și veniiu la cel din stânga, strigând la oameni să li strângă armele, dar cine te mai asculta, căci poate era peste 1.500 oameni adunați. Fiindcă asta era semn: când se va auzi pistoale ori puști la vre-o mahala, toate strejile de prin prejur să alerge acolo în ajutor.

Un bătrân cu barba albă se apropie de mine și îmi zice: „Lasă-mă să dau și eu două sau trei ciomege, că el mi-a mâncat găinușele". Mă strecuraiu binișor cu amândouă pistoalele ce le luasem, și veniiu acasă. Poporul îi legă pe Arnăuți, și legați îi duse la Sava, al căruia era. Astfel se petrecea lucrurile în București după venirea lui Tudor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudor rândui ispravnici pe la toate județele, dete porunci de se lua de pe la sate cu analoghie vaci grase și care de lună, dar toate astea se împlinea în bani: 50 lei vaca și 50 lei carul de lună; cu care bani se ținea cheltuielile panduriler. Toți boierii de I-iul clas fugiseră la Brașov: rămăsese numai de ai noștrii. Unchiu-meu Iancu îmi zise că de ce șez fără slujbă, și îmi făcu un bilet către ispravnicul de Ilfov, care mă și orândui zapciu în plasa Dâmbovița-de-jos; îmi dete tovarăș pe un nepot al polcovnicului Costin ce era polcovnic de Vlăsia, și care avea casele în mijlocul unei păduri de lângă satul Vărăști, de lângă Căldărușani. Îmi căutam de slujbă, dar, când nu aveam treabă, mă duceam și ședeam în Căldărușani. După trecere de câteva săptămâni, primiiu o poruncă de la ispravnic, ca să merg la satul Vărăști, unde era o casă

boierească, și să gătesc de conac pentru venirea generalului Ipsilanti. Mă duseiu, făcuiu toate pregătirile, aducând duprin sate miei, făină și alte lucruri trebuincioase; puseiu de deschise ușele de la casă, care era mobilată, și așteptam venirea generalului. Nu trecu vre-o două zile la mijloc, și iată-l că și sosi cu două brișci ale lui: într'una ședea el și într'una era trei slugi ale lui, și împreună cu dânsul avea și 25 de călăreți ce să ziceau mavrofori, cu moartea zugrăvită pe căciuli, din care cei mai mulți erau Moldoveni. Puseră de gătiră bucate: mâncară și dormiră în noaptea aceia acolo, și a doua zi de dimineață porniră spre București. Șezuiu eu în zioa aceia prin plasă, și a doua zi veniiu la București ca să văz ce are să se facă.

Ipsilanti trase la Colintina, în casele lui Vodă-Ghica. Sava se sculă, împreună cu Ghencea și Deli-basa Mihale și cu mai mulți Arnăuți, și veniră de se închinară lui Ipsilanti, după care ridică și Sava steagul libertății, steagul căruia îl purtă d. Aristia; și, preumblându-se pe toate drumurile Bucureștilor, strigau: Să trăiască libertatea! A doua zi după Sava, Tudor, luând pe vătaful Iancu Enescu și pe alți patru polcovnici și cu vre-o 50 panduri călări, veniră la Colintina, la Ipsilanti. Descălicară în curte și se urcară sus, Tudor cu acei cinci polcovnici. Pe care îi priimi Ipsilanti în picioare. După ce schimbă câteva vorbe între dânșii, Ipsilanti întrebă pe Tudor: „Arhon Sluger, câtă oștire ai?“. Tudor îi răspunse: „Am cu mine aici 12.000; am și la Craiova cu frate-mieu încă 12.000“. Ipsilanti îl bătu cu mâna pe umere, și îi zise: „Bravo, arhon Sluger! Mă bucur!“. Atunci Tudor întrebă pe Ipsilanti: „Escelența Voastră cu câtă oștire ați venit? Căci pe mine, când m'au ridicat, mi-au zis că o să vii cu 60.000 oștire regulată, muscălească“. El îi răspunse: „Nu am venit cu oștire; ci am venit cu porunci“. Tudor îi zise: „Să văz și eu acele porunci“. Ipsilanti îi răspunse: „Nu ești tu vrednic să vezi poruncile mele“. Tudor se supără foarte tare, și îi zise: „Dacă eu, în țara mea, în fruntea a 24 mii de oștire, nu sunt eu vrednic să văz poruncile Măriei Tale, rămâi sănătos!“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şi, întorcându-i spatele, eşiră, şi, încălicând caii, se întoarseră în Bucureşti.

Pe dată ce veni la lagărul unde şedea porunci de se ridică cu tot lagărul şi merse de se închise în mănăstirea Cotroceni, unde începu a se întări cu şanţuri. După vre-o două zile, chemă la dânsul pe Stolnicul Borănescu Cârnu, de supt Radu-Vodă, pe care îl cunoştea de la Mehedinţi, fiind în mai multe rânduri sameş de judeţ; şezu cu dânsul şi scrise Paşei de la Silistra că Rumânii nu s'au sculat în contra Sultanului, ci în contra Domnilor greci, ce vin de la Constantinopol şi jăfuiesc ţara. Cerea printr'această scrisoare trei puncturi, adică, Domn român, dupe cum era mai nainte; 12 mii oştire rumânească şi câtăva oştire turcească ca să dea pe Ipsilanti prins Turcilor. Porni pe Borănescu cu această scrisoare la Silistra, cu care ţinea corespondenţă, din care corespondenţă se prinse de Greci vre-o câteva, şi se dete pe faţă că este cu Turcii, iară nu cu Ipsilanti.

Tudor, viind în Bucureşti, trimise de luă de la Puşcăria Bucureştilor trei tunuri ce-i rămăsese din vechea glorie a Rumânilor, şi care se păstra la Puşcărie, cu tunarii lor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ipsilanti, şezând încă vre-o două, trei zile la Colintina şi văzând că Tudor s'a rupt de dânsul, plecă cu ai săi la Târgovişte, unde începu şi el să se întărească acolo. Începură a veni din Rusia mavrofori, adică feciori de negustori greci, toţi cu parale pe lângă dânşii şi cu arme bune. Arnăuţii însă nu se supuneau lui Ipsilanti, şi jăfuia necontenit pe boieri; toţi boierii fugiseră în Braşov. Arnăuţii li jăfuia casele, vite şi orice găsea; şi Ipsilanti nu putea să li facă nimic. Mavroforii se strânseră peste 500 din Rusia şi Moldova, toţi feciori de Greci şi Sârbi. Ipsilanti a făcut o mare greşeală, căci, viind în Moldova, Domnul Moldovei se unise cu el; şi trebuia să şează acolo până când venea cei din Rusia, şi, regulându-i precum se cuvine, atunci să fi venit în România; că cu şapte, opt sute de regulaţi, putea să ţie în respect şi pe Arnăuţi; dar, toţi fiind neregulaţi, făcea fieştecare de capul lui ce vrea; şi anarhia

era grozavă în părțile pe unde se afla Arnăuți, și chiar pe Ipsi'anti nu-l mai asculta nimeni.

Tudor în Cotroceni se întărise cu șanțuri, adusese din Mica Românie cu dânsul un tun foarte mare, rămas de la Muscalii de la 1806, dar era spart la așca tunului, pe unde îi dă foc. Adusese mai mulți meșteri de aici din București ca să-l dreagă; dregându-l, îl umplu cu iarbă, puse o ghiulea într'însul și îl slobozi, și lovi casa din grădina Belvedere la un colț, pe care îl stărâmă, dar sări si dresul la așcă, și, ne mai putându-l întrebuința, au pus de l-au îngropat noaptea pe dealul Cotrocenilor, unde poate să se afle și astăzi.

În casele de la Belvedere erau arestuiți de Tudor vre-o șapte boieri și păziți de un căpitan de ai lui Tudor cu 100 de panduri. Când lovi ghiuleaua în colțul casei, boierii să spăimântară, și zicea că Tudor o să-i omoare cu tunul. Atunci Tudor, aflând de spaima lor, trimise de li zise să nu se sperie, că o greșeală s'au făcut. Și peste vre-o două zile li dete voie să plece la Brașov, dându-li spre pază pe acel căpitan cu pandurii lui, care îi și duse până la hotarul țării, și pandurii, împreună cu căpitanul lor, se întoarseră înapoi. Tunurile luate de la Pușcărie, fiind bune, pregăti umpluturi de iarbă de pușcă, și, în loc de cartușuri, tăia bucățele de fier și, țiindu-le cu măsură în pungulițe de pânză, le avea drept ghiulele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Trecu câtăva vreme la mijloc: Tudor în Cotroceni și Ipsilant la Târgoviște. Eu eram în Căldărușani. Pe după toacă, mă duseiu la o cocoană pe care o cunoșteam de mica mea copilărie, mătușa domnilor Boierești de astăzi. Casa unde ședea această cucoană era pe marginea helești-eului din dosul bisericii. Cam pe la sfințitul soarelui, auzirăm detunături de tunuri; le numărarăm șapte. Alergaiu în târg, unde era lumea strânsă; îi întrebaiu dacă au auzit tunurile: unii zicea că parcă au auzit, iar alții zicea că nu. Călugării ce era în vânare de pește pe helești-eu, întorcându-se, adeveriră că șapte tunuri s'au aruncat spre satul Cățelul, și merseră de spuseră starețului. Starețul,

ca să se încredințeze, porni doi călugări, noaptea, cari călugări, întorcându-se la zioă, spuseră că ordia turcească este la Cățel și c'au văzut cu ochii lor focurile ce ardea în ordie. Stareţul pe dată puse într'o căruță cu cai două putini de unt, două putini de miere și mai multe caşcavale. Făcu o scrisoare către Pașa, în care scria că în mănăstire zavergii nu sunt, ci numai familii sărace și văduve, care au fugit din București de frica Arnăuților, și care din pricina sărăciei nu au putut să treacă în Brașov. Cu scrisoarea aceia trimise un călugăr, împreună cu peşcheşuriie ce i se trimetea Pașei. Călugărul se întoarse în urmă de la ordia turcească și aduse stareţului o poruncă deschisă, în care poruncea tutulor Turciior ca să nu se atingă de mănăstire cu niciun chip. Trecu vre-o săptămână de zile la mijloc; veni în Căldărușani Alecu Carageà, ispravnic de Ilfov, orânduit de Pașa, având cu dânsul și vre-o treizeci de Turci. Se priimi în mănăstire, li se dete case de șezut. Avea cu dânsul și slujitori de ai isprăvnicatului, îmbrăcați în uniforma lor. Trimise ispravnicul de chemă mulți tineri care era în Căldărușani, dintre care eram și eu unul, și ne orândui zapcii prin plăși, dând de fieștecare zapciu câte doi Turci, și plecarăm în plăși. Eu nu prea vream să priimesc, dar în cele din urmă mă văzuiu silit ca să priimesc. Mă orândui în plasa Sabarului-de-jos; îmi dete porunci de ce am să fac, adecă care de lună, vaci grase, fân, orz și alte multe; îmi dete și de tovarăș pe un tânăr. Eu nu-mi schimbaiu costumul decât numai legătura de la cap. În cap puseiu o pălărie cu mărginile late, pecum se purta pe atunci; o înconjuraiu cu trei feluri de panglice, care îmi atârna pe spate; armele mele le lăsaiu la mumămea în Căldărușani. Veniiu la ispravnic să-mi dea și mie Turci, dar din nenorocire Turcii se împărțiseră, rămâind numai câți trebuia ispravnicului. și îmi dete doi slujitori cu uniformele lor. Băgasem seamă însă că de vre-o trei zile venise în Căldărușani bătrânul polcovnic de Vlăsia, Costin, cu al căruia nepot fuserem eu tovarăș. Eu mă pregătiiu și plecaiu într'o dimineață; ajunseiu la satul Vărăști;

BCU Cluj / Central University Library Cluj

trecuiu pe drum înainte spre Bucureşti; din dosul unei păduri văzuiu o iarbă frumoasă. Ziseiu tovarăşului mieu să descălicăm şi să lăsăm caii să pască, căci la Bucureşti poate găsim fân, poate nu găsim. Slobozirăm caii la iarbă. Eu mă culcaiu la umbra unui mărăcine, şi puseiu pe ochi pălăria ca să nu mă mănânce muştele; şi parcă mă fură somnul, când auziiu pe tovarăşul mieu zicând: Turcii, Turcii. Eu socoteam că vrea să mă sperie: mă ridicaiu în sus şi văzuiu ca la 40 de Turci călări, care eşea din pădure, unii cu puştele întinse, alţii cu iataganele în mână, şi alţii cu pistoalele în mână, veneau pe treapădul cailor la noi. Cum îi văzuiu, puseiu pălăria în cap; Turcii ne deteră ocol, ni prinseră caii; ăl mai mare veni drept la mine, având de dragoman pe un Sârb. Mă întrebară: ce suntem noi? Li răspunseiu că suntem zapcii; şi, scoţând din buzunarul fermenelei poruncile, le arătaiu, şi li ziseiu că Alecu Carageà, ispravnicul de Ilfov, viind la Căldărueani cu câţiva neferi, ne-a orânduit zapcii, ca să facem cele trebuincioase pentru ordie. Pe tovarăşul mieu descălecară doi Turci, şi vreau să-l lege, zicând că este Arnăut. Eu mă duseiu şi puseiu mâna pe Turci, zicând că este tovarăşul mieu. Turcii ne lăsară; tovarăşul îmi spuse că i-au jefuit desagii de mai multe lucruri ce avea. Spuseiu Sârbului, şi el spuse celui mai mare; acela porunci să i se dea tot înapoi, precum s'a şi făcut. Îi întrebaiu unde merg? Şi îmi spuseră că la Bucureşti. Li ziseiu: să mergem împreună cu toţii. Încălicarăm şi plecarăm: ajungând la viile de la Colintina, auziiu ţipând un copil; mă duseiu călare acolo: văzuiu un copil înfăşat şi ţipa; ziseiu unui slujitor să descalice şi să ia copilul ca să-l dăm la vre-o femee de acolea din Colintina. Turcii îmi zise: „lasă-l, be, boieru; că mumă-sa trebuie să fie ascunsă aci, prin şanţul viei; căci, văzându-ne pe noi viind, au lăsat copilul şi s'au ascuns".

Plecarăm dar şi venirăm la Colintina, unde era tras Cheĥaia-beiu, adică Paşa, în casele lui Grigore Ghica. Descălicarăm în curtea Colintinei; Turcul cel mare se sui

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sus și spuse Pașei că a adus patru inși; Chehaia-beiu mă chemă înăuntru. Ședea în pat grecește, cu o pereche poturi roșii și cu o dulamă cam proastă. Mă întrebă: ce suntem? îi spuseiu că suntem orânduiți de Alecu Carageà zapcii; îi arătaiu și lui poruncile. Dragoman avea pe Serdarul Vasilescu, care mă cunoștea; îmi zise că de ce nu ni-a dat Turci? Îi răspunseiu că nu mai avea, căci îi împărțise pe la ceilalți zapcii. Îmi zise să mă duc la Tahâr-Aga în București, ce era Baș-Beșleagă, și să-mi dea doi neferi, ca să nu umblăm singuri, căci sunt mulți capâsâzi. Eu îi ziseiu să-mi dea o poruncă către Tahâr-Aga, ca să-mi dea Turci; pe dată porunci și-mi făcu un *buiurdiu*, cu o tură foarte mare; o primiiu și, făcându-i trei temenele, eșirăm afară. Încălicarăm și plecarăm; trecurăm prin mijlocul ordiei turcești. Ce să vezi? Turcii cei pe jos erau întocmai ca spoitorii, desculți ca vai de ei; dacă avea câte un pistol la brâu, era bine armat; Zaporojanii erau îmbrăcați cu câte o cămașă albă și cu izmene de pânză largi; hainele lor, negre ca tăciunele; unii aveau câte un pistol la brâu, iar alții aveau câte o prăjină drept sulită, în vârful prăjinei cu câte un piron de fier; Deliii, călărimea turcească, erau ceva mai îmbrăcați și mai înarmați. Văzându-i dar într'această stare, mă gândeam în mine că numai Sava cu ai lui Arnăuți n'ar fi avut ce tăia de ei. Ajunseiu la șoseaua Podului Târgului-de-afară. Ce să văz? Și pe o parte și pe alta, erau puși în țeapă oameni; în fruntea unui șir era pus în țeapă feciorul Polcovnicului Costin, de care am vorbit mai sus.

Polcovnicul Costin locuia în casa sa, ce era în mijlocul unei păduri de lângă satul Vărăști, aproape de Căldărușani. De vre-o trei săptămâni intrase și el în oștirea lui Tudor; dar, viind Turcii, el venise acasă. Jidovii, ce își făcuseră o meserie, merse de îl pârâră la Turci, și, luând vre-o 70 de Turci cu ei, veniră și călcară pe Costin. Costin, prin ce minune nu știu, scăpase în Căldărușani. Turcii ocoliră casa; nevasta lui Costin, împreună cu fiul său și cu nepotul său, cu care fusesem eu tovarăș la

zapcialâc, puseră mâna pe arme, și, închizându-se în casă, începură să se bată cu Turcii după ferestre; dar, văzându-se slabi, săriră pe ferestre în grădină. Turcii îi simțiră și se luară dupa ei: ei fugea și se apăra cu armele în contra Turcilor; feciorul lui Costin, împiedecându-se de o rădăcină de copaci, căzu pe spate; Turcii năvăliră și îl prinseră; muma lui năvăli cu sabia în mână asupra Turcilor. Însă Turcii îl luară și fugiră cu el; iar alții se împotriveau mumei; măsa, văzându-se fără niciun ajutor, fugi în pădurea cea deasă și, împreună cu nepotul său, scăpară de Turci. Turcii jefuiră casa; și, luând pe băiat cu dânșii, îl aduseră la Chehaia-beiu, carele porunci și îl puseră în țeapă. Jidovii pe mulți creștini, vinovați și nevinovați, îi pârau la Turci, pe cari pe unii îi punea în țeapă, pe alții îi tăia.

Ajunseiu acasă; tovarășul mieu, cu un slujitor, să duse la el acasă. Îmi era foame, ziseiu bătrânului nostru ce ședea la noi, anume Gheorghe; îi ziseiu: «basa-Gheorghe. ce să mâncăm?». El îmi zise: Să tăiem o găină, și să facă bucate, dar pâine nu avem; căci pâine în târg nu se găsește. În sfârșit, ziseiu de făcu mămăligă, și mâncaiu. Trecu zioa aceia, și a doua zi de dimineață veni tovarășul mieu și plecarăm la Tahir-Aga, carele era conăcit în casele lui Dumitrache Dedu, după Podul Beilicului. Ne urcarăm și noi sus, unde era mai multă lume strânsă din Rumâni. Întrebaiu de odaia unde ședea Tahir-Aga. Întraiu înăuntru, îi arătaiu buiurdiul lui Chehaia beiu, și, cetindu-l, văzu că-i poruncia să-mi dea doi Turci. Îmi răspunse că n'are și să aștept până a doua zi, că poate să-i pice, căci unde a trimis Turcii, nu s'au mai întors nimeni. Ne întoarserăm acasă, și a doua zi iarăși venirăm la Tahir-Aga, și ni zise că încă nu i-au venit Turci, și să mai așteptăm. Îi spuseiu că suntem grabnici și avem să facem care și zaherele pentru oștire, dar toate fu în zădar; acasă dedesem parale lui basa-Gherghe al nostru să se ducă să cumpere pâine, dar a fost degeaba: pâine nu era; a treia zi se duse de dimineață în târg și veni cu două pâini mari,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ocaua dreaptă, albă ca zăpada. Îl întrebaiu ce pâne este aia? Și îmi răspunse că este coltuc de la Babic, și îmi spuse că târgul s'a umplut de pâine, pentru că Pașa a poruncit de au spânzurat de subțiori pe trei brutari: pe unii în Lipscani, pe alții pe Podul Târgului-de-afară, pe alții pe Podul Caliței. Ah! căci nu dă Dumnezeu să mai vie un Chehaia-beiu și acum în București să vază miseria pâinii și cărnii, cu ce preț mare se vinde, căci atunci ocaoa de pâine dreaptă era patru parale și ocaoa de carne opt parale, când trăia săracul și bogatul!

A treia zi veniiu iarăși la Tahâr-Aga, călări, gătiți de plecare și cerându-i iarăși Turci. Ne întâmpină că nu are. Văzându-ne dar siliți, plecarăm fără Turci, și luarăm drumul plășii. De la Belu puțin mai nainte, venia o trupă de Turci de spre Giurgiu. Ziseiu la ai miei să nu se abată din drum. Turcii, văzându-ne, se despărțiră în două, și ni deschise drumul; auziiu pe unul dintr'înșii zicând: «*maşalà! maşalà! bu bizindel!*», adecă «bravo! bravo!, aceștia sunt de-ai noștri!». Ajunseiu la satul Odăile, de lângă Jilava, pe marginea Sabarului: satul era pustiu; nici câini nu erau în sat. Descălicarăm însă la o casă; slujitorii căutară prin casă și găsiră strâchini și oale după o sobă; găini era' destule prin sat: puseră de prinseră două găini, tăindu-le, ni făcu friptură. Slujitorii găsiră și o traistă de mălaiu la o casă, și ni făcură și mămăligă într'o oală. Șezurăm să mâncăm. În vremea aceasta, unul din slujitori zări capul unui țăran, care se ridica din buruieni și se uita la noi; se duse și îl prinse, și îl aduse la noi. Îl întrebaiu pentru ce nu venia? Și îmi răspunse că îi era frică să nu fie ceva Turci.

Îl întrebaiu de lăcuitorii din sate unde sunt? Și îmi spuse că sunt în pădurea de la Poiana-Lungă; îmi arătară și drumul pe unde trecuse și mii de care cu băjenie: drumul era bătut ca în palmă, și nu puteam face nicio greșală. Plecarăm dar, și seara ajunserăm la Bolintinul-din-Deal, unde găsirăm un sătean fără familie, și acolo dormirăm. A doua zi plecarăm și ajunserăm la pă-

dure: întrarăm într'însa, și prin poienile pădurii găsirăm multe sate tăbărâte din plasa mea. Întrebaiu de Odaia Pitarului, adică odaia tatălui meu, fiindcă mumă-mea încă ținea moșia Dobrenii în arendă, și Odăiașii erau argații noștri. Trimiseiu pe slujitori, și aduse mai mulți lăcuitori la mine, cari cei mai mulți mă cunoștea. Li vorbiiu să se întoarcă pe la satele lor, căci Turcii nu li fac nimic: au venit să gonească pe Arnăuți. Ei mă rugară să mai zăbovim trei, patru zile, dar eu li ziseiu că nu se poate. Văzând dar eu că sătenii nu se supun, porniiu pe tovarășul meu la București, dându-i și buiurdiul meu ca să ceară de la Tahâr-Aga, să-i dea Turci, carele a doua zi, pe la prânz, veni cu doi Turci. Sătenii, auzind, noaptea, se răspândiră prin pădure cu carele lor, dar noi, încălecând pe cai, ne luarăm după dânșii, și îi scoteam la câmp: îi strânserăm pe toți, care era peste 300 care, nu numai din plasa Sabarului-de-jos, dar și de prin alte plăși, și îi trimiserăm pe la satele lor, de unde puserăm în lucrare poruncile ce aveam să facem.

Acum mă întorc iar la istoria lui Tudor.

Tudor, auzind tunurile la satul Cățelul, plecă din Cotroceni pe drumul Bolintinului. Mergând dar pe drum, să văzu un praf ridicându-se în urma lui. Pandurii strigară: „Turcii ne gonesc!“. Tudor atunci porunci să se puie în regulă de războiu: așezară și trei tunuri, care le luase din București, pe la locurile trebuincioase. Pandurii zise lui Tudor: „fișicuri dă-ni, domnule Tudor; căci, noi când ne băteam cu Turcii, fișicurile erau vărsate pe dinaintea noastră“. Tudor li zise: „Nu vă temeți, copii; carele acele ce le am sunt încărcate cu fișicuri“. Într'această vreme, se văzu și cei ce făceau praf: era un căpitan d'ai lui Tudor, călăreț cu pandurii lui, ce rămăsese în urmă, și venia pe fuga cailor să ajungă pe Tudor. Noaptea rămase Tudor de dormi la Bolintin. Un nenorocit pandur noaptea aceia merse de jăfui o casă a unui țăran; țăranul la ziuă veni de se plânse la Tudor, care porunci să se găsească pan-

durul, negreșit; pe care îl și găsiră; pe care aducându-l cu toate cele luate de la țăran, lucrurile le dete păgubașului, iară pe pandur porunci de îl spânzură la minut! Astfel stăpânia Tudor pe pandurii lui, care nu a jefuit pe nimeni; și rău unii din scriitori zic că pandurii au jefuit: toți nu știu nimic.

Tudor plecă pe drum, și, peste câteva zile de călătorie, ajunse la Golești, lângă Pitești, și se statornici în curtea boierească. Peste vre-o trei zile, se văzu preumblându-se Căpitan Iordache și cu Farmache, cu vre-o 300 de Arnăuți. Toți se mirau ce o să fie. Tudor se pomeni că-i trimete pe unul de ai lui și îi zice că Căpitan Iordache vrea să-l întâlnească. Tudor îi răspunse că vrea, însă să vie singur și fără arme, și Tudor asemenea. A doua zi dar Căpitan Iordache veni cu vre-o 30 Arnăuți, pe cari îi lăsă în depărtare; Tudor ieși asemenea cu guarda lui și, lăsând-o asemenea în depărtare, veni singur. Cu Căpitan Iordache ce se vorbi între dânșii, nu se știe, decât se zicea că Căpitan Iordache era trimis de Ipsilanti ca să înduplece pe Tudor ca să se unească cu dânsul, la care Tudor ar fi răspuns că el nu e în contra lui Ipsilant, și alte mai multe vorbe; și se despărțiră. Peste câteva zile iarăși mai avură asemenea întâlnire. Într'o seară Tudor ieși cu guarda lui afară la ordie: la vătaful Iancu Enescu erau strânși mai mulți polcovnici și căpitani; vre-o doi panduri cântau cu fluierile și alții jucau, între cari era și căpitanul Urdăreanul, și ceilalți îi priviа. În vremea aceasta vine un trimis de la Tudor și zice căpitanului Urdăreanu că-l chiamă Slugerul Tudor. Căpitanul își luă armele și plecă cu trimisul; cei cari era la Iancu îl așteptau să se întoarcă. Tudor se întoarse cu ai lui, se închise porțile, și toți se mira-unde e tovarășul lor, căpitanul. A doua zi, ducându-se afară din mănăstire, îl găsiră spânzurat de o salcie: toți căpitanii și pandurii se întristară, căci îl iubiau toți, fiind un tânăr voinic și bun: avea un păr lung până din jos de spete. Trecură vre-o trei, patru zile la mijloc, și Tudor iarăși ieși afară la ordie,

și trimise de chemă pe vătaful Iancu Enescu. Iancu își luă armele și plecă; nepotul său, Dinu Pestrițul, unul din căpitanii lui, se luă după dânsul; și, viind până la poarta Curții, paznicii porții slobozi pe Iancu și pe trimis de ieșiră afară, iar pe Dinu îl opriră, nu vru să-l lase. Dinu, spăimântat de aceasta, alergă la Hagi-Prodan, ce era tăbărât înăuntru în biserică. Dinu îi zise: „Gospodare, Tudor trimise de chemă pe vătaful Iancu acum, și mă tem să nu-l spânzure ca pe celalt căpitan". Hagi-Prodan puse mâna pe sabie, și, fără să mai aștepte, numai cu meșii în picioare, fără cizme, alergă la poartă. Dinul merse cu dânsul: la poartă portarii nu vreau să-i deschiză, dar Hagi-Prodan dete o palmă unuia și o palmă altuia și deschise poarta, și ieși împreună cu Dinu afară și alergară pe fugă acolo unde se vedea Tudor cu paznicii lui. Când ajunse Hagi-Prodan, găsi pe vătaful Iancu spânzurat într'acel minut: trase sabia din teacă și tăie ștreangul. Iancu căzu jos, și Hagi-Prodan îi slăbi ștreangul de la gât, și Iancu răsuflă, căci n'apucase să-și piarză răsuflarea. Atunci se deschise o dispută între Hagi-Prodan și Tudor: Hagi-Prodan vrea să iea pe Iancu la el; Tudor se împotrivia. Hagi-Prodan îi zise: „ce gând ai de omori pe căpitanii cei mai buni? Alaltăeri omorâși pe tânărul acela pe care îl plâng toți pandurii; acum vrusești să omori și pe Iancu". Și mai multe asemenea vorbe se făcură între ei.

Tudor făcu jurământ lui Hagi-Prodan că nu va mai face nimica lui Iancu. Atunci Hagi-Prodan îl lăsă, și se întoarse cu toții în mănăstire, și Tudor porunci de bagă pe Iancu în fiare, după piciorul unui pat. În mănăstire se luă de știre de toți polcovnicii și de toți pandurii fapta lui Tudor, și toți se îngroziră: se strânseră polcovnicii și căpitanii la Hagi-Prodan și îi spuseră că nu mai primesc pe Tudor de comandir al lor. Hagi-Prodan li zise: „Dați înscris". Șezură și făcură înscris, și îl iscăliră toți polcovnicii și căpitanii, și îl deteră în mâna lui Hagi-Prodan.

D'aceste lucrări Tudor nu simți nimic. Hagi-Prodan pe dată porni un om de ai lui cu acel înscris la căpitanul

Iordache, carele a doua zi veni la Tudor. Paznicii lui Tudor, văzând că vine căpitan Iordache, îi ziseră: Vine căpitan Iordache. Tudor li zise: Lăsați-l să intre, căci a mai venit și altă dată. Căpitan Iordache intră în curte cu vre-o cinzeci de Arnăuți, și descălicară. Căpitan Iordache se urcă sus la Tudor, care ședea în fuișorul de la poartă cu vre-o trei de-ai lui. Intră la Tudor, cu care închizându-se amândoi într'o odaie, după ce schimbară câteva vorbe, atunci îi zise că pandurii, împreună cu toți polcovnicii, nu-l mai primesc de comandir al lor, arătându-i și înscrisul. Tudor ieși în balcon, și, uitându-se peste panduri, li zise: Sângele mieu asupra voastră și asupra copiilor voștri. Pandurii nu-răspunseră nimic, și numai se uitară la el. Se trase în odaie și se scoborî cu căpitan Iordache pe scară jos, cu ipingeaua pusă pe umeri. Unii zicea că era legat, însă nu este adevărat. Două cărucioare de poștie sosiră: într'una puseră pe Tudor, dinaintea lui un Arnăut și la spate altul, și în cealaltă cărucioară întrară alți doi Arnăuți, și luară drumul Târgoviștii. Ajunseră sara la Târgoviște, și deteră de știre lui Ipsilanti că au adus pe Tudor. Ipsilanti, fără să vrea să-l vază sau să vorbească cu el, porunci de îl luară trei Arnăuți de ai lui și-l duseră la marginea unui șanț de vie, unde îl și omorâră și îl aruncară în șanț, și traseră pământ peste dânsul. Unii zic că l-ar fi aruncat în Dâmbovița, dar este minciună. Ipsilanti mai făcu încă o mare greșeală: dete comanda pandurilor lui Machedonschi, cu care faptă mâhni pe toți pandurii și polcovnicii, ca să-i comande un strein: de da comanda unui polcovnic de panduri, putea să fie toți cu el.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acum mă întorc la cele din București.

Turcii intrară în București. Chehaia-beiu se așezase în conac la casa Belului, de lângă Sf. Dimitrie. Bimbașa Sava, cu Arnăuții lui, trecu la Turci, fiindcă se zicea că Pașa îi făgăduise să-l facă Domn în România. Se mai adunase și alți mulți Turci dupre la alte cetăți: din Giurgiu, din Brăila și de la Turnu-Măgurele. Atunci Chehaia-beiu porni

vre-o 3.000 de Turci spre Târgoviște, cari, ajungând la satul Nucetul, tăbărâră acolo. Ipsilanti auzi de venirea Turcilor, porni și el o sumă de Arnăuți în contra Turcilor și li zise: „Mergeți înainte, că viu și eu cu cealaltă oștire a mea". Arnăuții porniră, și, ajungând în dreptul Turcilor, începură oareșicare ciocmăneală între Turci și Arnăuți. Arnăuții așteptă venirea lui Ipsilanti, precum li zisese. Era vremea primăverii: ploile nu înceta, apele și râurile veniseră mari. Ipsilanti, în loc să meargă înaintea Turcilor, se ridică, cu toți mavroforii lui, și porni spre Câmpulung. Bieții mavrofori treceau râurile și apele îmbrăcați, păstrau armele să fie uscate, dară ploile le udaseră. Trecură prin Câmpulung, și trecură pe la Golești. Plecară și ai lui Tudor din Golești, trecură Oltul la Drăgășani, și se așezară toți în Drăgășani. Vătaful Iancu Enescu, văzându-se trecut Oltul, luă doi panduri de ai lui și, strecurându-se binișor, trecu în Sibiiu. După plecarea lui Iancu, Dinu Pestrițul și cu căpitan Hoarcă, luându-și pandurii lor, plecară spre casele lor, în Mehedinți, umblând tot prin păduri; asemenea făcură și ceilalți polcovnici, încât, după două trei zile, nu mai rămaseră decât puțini panduri în lagărul lui Ipsilanti. Ploile tot nu încetau; bieții mavrofori erau plini de apă. Fericit era ala care găsia câte o streașină de casă ca să-și poată adăposti capul de ploaie. Pe mavrofori îi comandă Caravia, și Scufu era împărțitorul îndestulării mavroforilor.

În Drăgășani, într'o casă boierească, la o vie, era tăbărâți ca la 500 Turci, veniți de la Vidin. Pașa de la Vidin trimisese mai mulți Turci, și intraseră în Craiova. Pandurii din Craiova, cu fratele lui Tudor, se întorseseră la casele lor, iar fratele lui Tudor, cu banii ce strânsese dupe la birnicii satelor, trecuse în Sibiu. De la Turcii din Craiova venise și acei Turci la Drăgășani. Caravia, comandirul mavroforilor, îi veni poftă să-i atace pe Turci, fiind beat. Căpitan Iordache îi zise: Nu vezi, domnule, că mavroforii sunt plini până la piele de ploaie și de ape? E și armele lor pline de apă. Dar un om beat ce înțelege de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

asemenea sfătuiri ! Porni cu mavroforii asupra Turcilor, atacă pe Turci. Turcii, uscați și cu armele lor bune, ieșiră și deschiseră războiu cu mavroforii: puștile mavroforilor abia de la zece una lua foc. Comandirul mavroforilor ținea într'o mână sabia și într'alta o butilcă cu rom, și comandă pe mavrofori. Turcii, văzând starea mavroforilor, luară mare îndrăzneală, și năvălia în mavrofori cu săbiile. Căpitan Iordache și cu Farmache stăteau pe un deal călări cu Arnăuții lor și se uitau cum Turcii măcelăresc pe bieții mavrofori, și nu li dau niciun ajutor, pentru că nu-l ascultase comandirul mavroforilor. Un nepot al căpitanului Iordache, văzând prăpădenia bieților mavrofori, ce li făcea Turcii, și mai vârtos un arap turc, nu mai ascultă pe căpitan Iordache: năvăli cu vre-o zece Arnăuți, omorî pe arap, omorî și câțiva Turci. În vremea aceasta, bieții mavrofori găsiră vreme de se traseră înapoi, cu destulă pagubă, și intrară într'o pădure. Turcii se traseră înapoi, iar mavroforii, găsind vreme, începură să se risipească și să fugă spre Sibiiu. Ipsilanti fugi și el, și trecu în Sibiiu, și de acolo se duse în Viena. Nemții îl arestuiră la Moncaci, unde a stat închis până la sfârșitul vieții lui, căci Muscalii au zis că este un desertor de la dânșii. Mavroforii căzură în mâinile Turcilor, vre-o optzeci robi, pe cari îi trimiseră la Vidin legați. Turcii se luară după mavrofori și îi goniră până la mănăstirea Cozia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În Cozia era închis cu vre-o 200 de Arnăuți Sărdarul Iamandi, ce fusese orânduit de Caragea cârc-serdar peste acele cinci județe ale Oltului. Acest om era foarte crud, pentru care voiu vorbi când voiu scri istoria lui Jianu[1]. La Cozia este un șanț adânc, prin care curge apele ce vin din munte în Olt. Iamandi stricase podișca după acest șanț și se bătea cu Turcii ce venise până acolo. Mavroforii și ceilalți zavergii avuseră vreme de trecut în Sibiiu prin Câineni. Lăcuitorii satelor pe unde era Turci suferiau multe rele de la Turci, și, ca să scape, cerură de la co-

[1] Urmează în ediția Tocilescu.

mandirul Turcilor o sumă de Turci, și, trecându-i peste munți, tăiară drumul lui Iamandi, ce putea fugi în Sibiiu, și îi puseră între două focuri. Arnăuții aduseseră două-trei poduri din cele după Olt, ce le avea legate din dosul mănăstirii. Arnăuții intrară în poduri, și trecură Oltul dincoace, în Valahia-Mare, și fugiră în Sibiiu. Iamandi, cu nevasta și doi băieți ai lui, în vârstă de doisprezece ani și altul de patrusprezece, căzură robi în mâinile Turcilor. Pe care îi aduseră la Chehaia-beiu în București, și din București îi trimiseră la Pașa de la Silistra, iară Pașa pe Iamandi îl trimise la Țarigrad, unde îl spânzurară, și își luă plata faptelor lui.

Turcii de la Cozia străbătură până la hotar, în goana rămășiții zavergiilor.

Un popă grec de la Sf. Ionică, de lângă Zlătari, avea și el supt comanda lui vre-o 80 de Arnăuți, și, trecând Oltul înapoi, veni la Câmpulung, trecu pe la Rucăr, vru să treacă în Brașov, dar găsi niște poziții bune dincolo de Rucăr, se întări și începu să se bată cu Turcii ce îl luaseră în goană. După câteva zile însă țăranii din Rucăr, suferind și ei greutățile Turcilor, luară o sumă de Turci și îi trecură peste munți ca să apuce de la spate pe popa. Popa însă simți, și trecu granița la Nemți; și intrară în carantină după ce își deteră armele și caii. Turcii veniră până la hotar, și se opriră. Într'această vreme sosi și bimbașa Sava cu Arnăuții lui, și trimise la comandantul Nemților, zicându-i ca să-i dea pe popa; căci, de nu îl vor da, se vede silit să intre în Brașov. Nemții se spăriară și ziseră popei să iasă de la dânșii. Popa își ceru armele și calul, și, din greșeală, în loc să ia sabia lui, luă altă sabie. Și zise către ai lui Arnăuți: „băieți, cine vrea să moară cu mine?. Se aleseră vre-o cinci, șease; și, luându-și armele și caii, încălicară împreună cu popa, veniră până la hotar. Acolo era o cârciumă: popa ceru o litră de rachiu-spirt, o bău și dete și la Arnăuți să bea și, aprinzându-și ciubucul din două trăsături, isprăvi tutunul din lulea; și, mai bând încă o litră de spirt, năvăli cu ai lui în Turci cu sabia scoasă, omorî câțiva Turci, dar, din nenorocire, i se frânse

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sabia, și îl prinseră Turcii viu. Arnăuții, unii căzură morți, și alții se întoarseră înapoi la carantină. Pe popa îl aduse la Chehaia-beiu în București. Chehaia-beiu îl întrebă: „dulce era sângele de Turc, bre popo?". Popa îi răspunse: „pe când eram să mă satur, ca să i înțeleg gustul, mi se frânse pala": îl trimise și pe dânsul la Silistra, de unde nu se știe ce s'au mai făcut.

Căpitan Iordache și cu Farmache și cu Arnăuții lor apucară vârful munților. Sava se luă în goana lor și, lovindu-se cu Căpitan Iordache, se birui Sava și se trase înapoi. În retragerea lui Sava, Căpitan Iordache îl luă în goană, dar nu putu să-l ajungă, și Căpitan Iordache își luă drumul pe vârful munților, trecu în Moldova, și se scoborî la Prut; și trimise de ceru voie de la comandantul Basarabiei ca să intre în Rusia. Iară comandantul îi spuse că nu este primit.

Văzându-se dar strâmtorat, veni și se închise în mănăstirea Neamțului din Moldova: scoase pe toți călugării din mănăstire și rămaseră ei stăpâni în mănăstire. Hrana lor o avea din mănăstire, atât pentru oameni, cât și pentru cai. Turcii din Moldova, împreună cu Pașa lor, ce era toți neferi, veni și încunjură mănăstirea, o bătea cu tunurile; dar zidurile habar nu avea. Bătălia se prelungia: un călugăr Grec vine la Pașa, și îi zice: „fă-mă pe mine egumen al acestei mănăstiri, și eu îți voiu da pe Arnăuți robi ție".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pașa pe dată porni curier la Țarigrad, și peste câteva zile aduse poruncile de egumenie acelui călugăr. I le dete, și el luă de la Pașa vre-o treizeci de Turci, cu sape și cu lopeți, și se sui în muntele din dreptul mănăstirii, unde era un izvor de apă, din care prin olane venia apa în mănăstire. Săpară și scoaseră câteva olane, și pe celelalte le astupă la gură, ca să nu mai meargă apa în mănăstire. De odată se pomeniră cei din mănăstire fără apă; se speriară toți Arnăuții, că nici ei, nici caii lor nu mai avea apă. Atunci veni Farmache la Căpitan Iordache, ce își luase șederea în clopotnița mănăstirii, și îi zise: „ce trebuie să facem? Fără apă nu putem trăi. Și să ne închinăm Turcilor". Căpitan Iordache îi răspune: „stăpân ești, fă cum

vrei". Farmache luă câțiva din Arnăuții ce vru să vie cu el, și merse de se închină Turcilor. Pașa, cum îi desarmă, porunci de îi puse în lanț de gât: pe Farmache îl puse în capul lanțului, și îi porni la Țarigrad. Arnăuții din mănăstire le văzu toate acestea: moartea o vedea cu ochii. Căpitan Iordache aduse la dânsul în clopotniță, unde ședea, toată iarba de pușcă, și o puse lângă dânsul. Arnăuții așteptară până în seară; deschiseră porțile și cu săbiile în mână năvăliră în Turci, ce erau de spre munte: tăiară câți putură, căzură și dintr'înșii morți, și apucară munții, fugind spre Țara Nemțească, câți putură scăpa. Căpitan Iordache rămase în clopotniță.

Turcii începură să se urce la dânsul cu grămada; Căpitan Iordache fuma din ciubuc, și într'o mână ținea un pistol. După ce se umplu clopotnița de Turci, trase cu pistolul în iarba de pușcă și zise ca Samson „moară sufletul mieu cu cei de alt neam». Și periră și mulți Turci împreună cu el.

După curățitul țerilor de zavergii, Bimbașa Sava se întoarse la București, și dormi noaptea la Bolentin. Un Turc, prietin al lui, plecă din București noaptea și veni la Sava și zise: „nu veni în București, că toate sunt pregătite ca să te taie: crede-mă nu intra, că tu ești prietinul mieu". Sava nu îl crezu, și a doua zi intră în București, și veni la casa lui din Mahalaua Popescului, care acum o are Xenocratii. A doua zi de dimineață se găti Sava, împreună cu Ghencea și Delibașa Mihale, și luară cu dânșii vre-o zece Arnăuți aleși, dintre care unul se numia Acâliu, carele mi-a spus toată istoria întâmplării lor. Încălicară pe cai: calul lui Sava, apropiindu-se de poartă, puse zopor și nu vrea să iasă din curte. Sava trase sabia să taie calul; dar ceilalți îl opriră. Descălică dupe acel cal, și-i aduse altul, și plecară și veniră la Chehaia-beiu, ce era conăcit în casele lui Belu. Descălicară și, suindu-se în sus pe scară, pe la mijlocul scării aflându-se, Turcii ce erau în sală traseră mai mulți cu pistoalele într'înșii. Sava apucă de zise: „păzește-mă de la spate, Ghenceo"; dar Ghencea era căzut, lovit de gloanțe. Sava apucă de puse mâna pe

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sabie, dar căzu și el mort. Îi târâră Turcii sus, în sală, li tăiară capetele, iară trupurile le aruncară pe ferestre în pod. Arnăuții ce era cu caii în curte se omorîră și ei de Turcii ce erau așezați în curte. La poarta caselor era un rând de odăi vechi: una era bucătărie, și una era brutărie, unde cocea pâinea boierească. Acâliu, cum făcu, fugi și intră în brutărie: vrea să se ascunză, dar loc de ascuns nu era. Se socoti să intre în cuptor; dar își zise: lesne mă pot omorî Turcii, fără să mă pot apăra. Se puse după ușă, și prin crăpăturile ușei vedea ce se urma în curte. Turcii omorîră pe ceilalți Arnăuți, și începură să plece spre casa lui Sava. Pe când se mai împutinaseră Turcii din curte, un hoge turc intră în brutărie să-și facă udul. Acâlâu, ce era din dosul ușii, se trase îndărăpt, și Turcul intră înnăuntru, și, ușa închizându-se, vede pe Acâlâu cu sabia în mână. Acâlâu îi făcu semn să tacă, și-i zise să se tragă mai înăuntru. și îl puse să stea cu spatele spre el. Acâlâu se uita pe crăpăturile ușii în curte, și văzu că au rămas prea puțini Turci, răspândiți ici-colea câte unu'. Deschise ușa, și o luă la fugă spre gârlă: se aruncă în gârlă, și începu să se lase spre podul de la Brâncoveanu. Turcii aruncară câteva pistoale după el, dar el se da afund în apă. Ajunse la pod, și ieși afară în mahalaoa Dudesculuí, și pe fugă apucă drumul spre Dealul Spirii. Ulițele era pustii, niciun suflet de om nu se vedea. Ajunse la viile din Dealul Spirii, unde întâlni un cioban cu brânză la spinare. Zise ciobanului: „dă-mi hainele tale, și na pe ale mele. Ciobanul priimi, îi dete cioarecii și sucmanul. Se îmbrăcă Acâlâu cu ele, luă sidilele cu brânză la spinare, și se întoarse la București; iară ciobanul se duse cu hainele la târla lui. Acâlâu veni cu sidilele la spinare și intră la Consolul nemțesc, unde mai era și alți Arnăuți fugiți. Turcii cu grămada ajunseseră pe la Herasca. Arnăuții lui Sava luaseră de știre: un nepot de ai lui Sava, cu vre-o 200 de Arnăuți călări, se întâlniră cu Turcii: nepotul lui Sava năvăli în Turci cu câțiva Arnăuți; tăiară din Turci, dar căzură din ei cei mai mulți morți. Nepotul lui Sava,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

pe când vrea să se întoarcă înapoi dintre Turci, un Zaporojan îl izbește de la spate cu patul puștii în cap, și cade jos. Arnăuții ceilalți se răspândiră prin mahalale: fugiră care încotro vedea. Vre-o treizeci și cinci de Arnăuți, luând ierbăria de pușcă și de gloanțe, și ajungând în Mahalaoa Oltenilor, găsiră biserica deschisă, fiindcă nu ieșise încă dela biserică. Pe popi îi deteră Arnăuții afară, și câțiva dintr'înșii năvăliră prin chiliile bisericii și luară oricâte donițe cu apă găsiră și le aduseră în biserică, unde se închiseră și ei. Turcii ajunseră și dânșii la biserică, și începură să se bată cu Arnăuții. Arnăuții se urcară, unii în clopotniță, alții se puseră pe la ferestre, și se apărau de Turci. Turcii aduseră tunuri și începură să tragă în biserică; dar nu făcea niciun folos. Aruncară focuri d'asupra învelitoarei, o aprinse, și arse învălitoarea toată; dar în biserică nu intră foc, fiindcă biserica era cu boltă de zid. Țînură bătaia până seara. Turcii se traseră mai departe, și făcură focuri, păzind pe Arnăuți mai mult la ușă. Arnăuții din clopotniță omorîră mai mulți din Turci, ce ședea la focuri. A doua zi de dimineață, un Arnăut luă sabia în dinți și pistoalele în mână, și, deschizând ușa, năvăli în Turci, pe ulița ce ieșia la casele vameșului Marcu. Turcii cu grămada fugia dinaintea lui: îi gonia pe Turci până la casa vameșului Marcu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Turcii se făcură în două, unii în dreapta și alții în stânga. Atunci Arnăutul se întoarse înapoi și intră în biserică. Asemenea năvăliri făcură mai mulți din Arnăuți: unii se întorceau în biserică, alții se omorau de Turci. În sfârșit, Arnăuții isprăviră gloanțele: iarbă avea, turt-a cu muchea iataganelor mahmudele, și le băga în pușcă; dar nu slujia ca gloanțele. Sparseră lăzile ce erau în biserică ale mahalagiilor, și, luând câte o malotea, sau câte un șal, le arunca de sus din clopotniță jos. Turcii și Zaporojanii năvăliau să le iea; Arnăuții, cu gloanțele de aur, fiind cu apropiere, pe unii îi omora, pe alții îi rănia; dar toate era în zadar. Apa ce o avea în biserică o isprăviră. Toată turcimea se strânsese la biserică; Arnăuții rămâseseră nu-

mai ca la vre-o douăzeci și cinci: izbutiră și scoaseră fiarele de la o fereastră din altar, și noaptea ieșiră câte unul, câte unul pe fereastră fără să-i simță Turcii. Și ieșiră pe portița cea mică din dosul bisericii, și ajunseră la o ulicioară, și d'aci intrară în pădure, ș'apoi trecură în Brașov.

Astfel se curăți țara de Arnăuți și zavergii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DOCUMENTE

I.

De la Slugerul Teodor Vlădimirescu.

Către toți lăcuitorii orașelor și satelor din sud *Vâlcea* [1], din orice treaptă, adecă Neamuri, Postelnicei, manzil, breslași, ruptași, birnici, scutelnici, poslujnici și slujitori și către toți streinii birnici dintr'acest județ.

Iaste știută la toți cea până acum pornire a mea ce cu glasul norodului celui năpăstuit am urmat și urmez spre dobândirea dreptăților; am hotărît, dând cel întâiu semn de bun patriot într'acest pravoslavnic pământ românesc, întru care am strămoșeasca naștere, și să ocărmuiesc pre toți cei ce au încins armè din partea a tot norodului spre zdrobirea și încetarea a vericăruia jaf și nedreptate ce ați cercat până acum din pricina oblăduitorilor Domni ce au stătut, cari, întru desăvârșită nemilostivire aflându-se, au aplecat oricâte chipuri de mijloace, s'au îndeletnicit și v'au supt sângele, aducându-vă într'aceasta mare dărăpănare și proastă stare întru care vă aflați, iar cea mai de temeiu hotărâre a mea, însoțită cu glasul norodului, iaste ca nici într'un chip să nu încetez din cererea dreptăților țerii, pre care și de nu le voiu vedea dobândite printr'acele destoinice cuvinte care s'au făcut cunoscute până acum pe unde s'au cuvenit, vă făgăduesc sufletește că se vor dobândi negreșit prin vărsare de sânge împrotiva vericăruia vrăjmaș se va arăta călcătoriu acestor dreptăți, de care întâiu voi aveți să vă bucurați. Într'această dar doritoare patrie și noao cugetări aflându-mă, ne-au ajutat milostivul Dumnezău până acum, și nu numai acele cinci județe ot prez Olt se văd mântuite de mâncătoriile și jafurile prădătorilor ocârmuitori

[1] Scris de mână.

și feliurimi de slujbași, ci, pre unde am ajuns și am propovăduit, au încetat relile jăfuitorilor. Așa dar ajungând și aici, în politia Bucureștilor, care este Scaunul obiăduirii norodului, și găsind mulți patrioți boieri întru asemenea bune cugetări cu ale norodului asămănate, am hotărât, ca un voitoriu de dreptate, să cunosc vremelnica stăpânire a țerii, supuindu-se toți cei ce au încins arme de izbăvire la legile și pământenești obiceiuri ce li se vor arăta de către stăpânire prin mine, și le voiu cunoaște că sânt întru adevăr folositoare Patriei și de mare trebuință obștii norodului. Căci fără de-a cunoaște cinevaș o stăpânire, nu numai firește nu iaste prin putință, ci pociu zice și de mare vătămare la împlinirea trebuințelor ce va avea această izbăvitoare lucrare. Vă vestesc dar tuturor fraților pământeni că și cuviința și trebuința vă îndatorează să cunoașteți o stăpânire, carea stăpânire, avându-și vlăstările sale întinse prin laturile țerii, să închipuește și într'acel județ prin dumnealor Ispravnicii ce să orănduiesc de aicl, la carii câți sunt lăcuitori într'acel județ trebuie să se supuie și să-și săvârșească poruncile ce le vor da, când vor fi asămănate celor întru obștească știință datorii și ascultătoare trebuințelor ce cer oștirile ce sunt gata a se războ spre dobândirea dreptăților obștii norodului. Și, așa înțelegând cu toții duhul acestii izbăvitoare lucrări, câți sunteți vrednici de a purta arme împotriva vrăjmașului dreptăților țerii, veniți la mine să vă cercetez starea vitejiei voastre. și, de voiu găsi-o asămănată cu ceia ce se cuvine să fie întru asemenea lucrare, numai decât să vă primesc și să vă povățuiesc datoriile ce aveți să săvârșiți,—cunoscând însă și aceasta, că aveți să slujiți ca niște ostași numai pentru dobândirea dreptăților voastre, iar nu pentru vre-o folosire de bani, căci și eu și toți cei ce s'au înfrățit cu mine slujim, nu cu cuget de dobândire de bani, ci porniți de râvna binelui ce așteptăm și pentru voi și pentru copiii voștri. Iar câți nu sunteți născuți pentru această meserie, împliniți-vă datoriile cu toată supunerea ce se cuvine să dați către dumnealor boerii Ispravnici ai județului, adecă voi

mazililor, brăslașilor și cumpaniștilor i străinilor, răfuiți-vă rămășițile ce aveți a următoarei tetraminii de Ianuarie. Aseminea și voi, birnicilor, istoviți rămășițele dăjdiilor ce sunt scoase până acum prin poruncile stăpânirii, adecă a semii Vistieriei de Fevruarie și Martie, po taleri optsprezece de lude, ai diminiei lefilor tot pe aceste doao luni, po taleri doisprezece și jumătate de lude, și banii orânduielii mezilhanelii de primăvară, pe taleri șaptesprezece și jumătate de lude, și cu toți din orice treaptă și orânduială slujiți izbăvitoarelor oștiri ale țerii, care după cum se vor rândui în dări și în trantțporturi de trebuincioase zaherele; și fiți încredințați că mai la urmă veți înțelege și rodurile fericirii voastre. Câți însă de supt aceste răspunderi vă aflați astăzi ostași supuși armelor izbăvirii, să știți că sunteți cu totul apărați și priveleghiați, și voi, sătenilor, cu unii ca aceștia aveți să vă scădeți din lude cu analogon cislelor lor, precum și stăpânirea țerii poruncește pentru aceasta prin Vistierie către dumnealor Ispravnicii județelor. Și aseminea se va păzi această orânduială și pentru câți alții ostași se vor mai aduna duprin sate și de acum înainte, prin știința mea și a orânduiților miei. Iar, după ce veți istovi toate aceste puține rămășituri prin zapciii plășilor la dumnealor Ispravnicii județului, după cum urmează obiceiul, ca să istovească și dumnealor cu Vistieria țerii, iarăși spre întâmpinarea trebuincioaselor ale izbăvirii, să știți fără îndoială că mare ușurință are să vi se facă, nu numai întru răspunderea dăjdiilor, ci și întru toate celelalte dări și orânduieli, cum și jăfuirile vor lipsi cu totul, și veți înțelege însivă scăparea robirii întru care v'ați aflat până acum. Urmați dar întru toate acestii propăvăduiri ce într'adins vi s'au trimis, ca să se cetească într'auzul tuturor și în vileag de obște. Și fiți încredințați că nici odinioară nu veți rămânea fără dobândirea dreptăților voastre.

1821, Martie. *Theodor.*

(Bibl. Acad. Rom., ms. 4.075, fol. 4 și 5. Imprimat. — Copie de d. Iuliu Tuducescu.)

* * *

II.

Cătră toți d-lor prea-cinstiți boeri,
Cătră toți negustătorii și cătră toți lăcuitorii din orașul București, atât cei de loc, cât și cei streini, câți lăcuesc acolo.

Fraților oameni ! Știu că vă este auzită și cunoscută cererea ce face tot norodu Țării-Rumânești (cel de Dumnezeu păzit) pentru dreptățile cele folositoare la toată obștea, care dreptăți din vechime le avem milă hărăzită dela prea-puternica Împărăție, stăpânitoarea noastră, iar de la o vreme încoace, din pricina unirei pământenilor boeri cu cei după vremi trimiși Domni, cu totul s'au înghițit și s'au stricat, avându-le numai pentru folosul lor, precum prea bine vă e știut, și nici acum mai sus numiții nu voiesc a împlini cererea pentru slobozirea dreptăților. De aceea toată adunarea norodului, care este până acum peste saisprezece mii, după ce au coprins toate cinci județele ot prez Olt, apoi, trecând Oltul, au coprins și până la Pitești și Rușii-de-Vede, iar o aripă de o sumă mare de oameni s'au pornit pe supt poalele muntelui, carii au să miargă până la Focșani. Iar adunarea cea mare astăzi au ajuns la Bolintin, dintre care o sumă s'au trimis la marginea orașului cătră Cotroceni, și o sumă la Ciorogârla domnească, carii toți trag drept la București, unde este ca să se adune toată țara, cu mic cu mare, și acolea au să aștepte până când vor sosi trimișii oameni credincioși ai prea-puternicii Împărății ca să cerceteze jalnica lor stare și să le facă dreptate și orânduială bună.

Pentru care pornire încă de la opt ale următoarei v'am înștiințat ca, pe de o parte, să-i gătiți conacul cel trebuincios, iar pe de altă parte, să-mi trimiteți din toate isnafurile câte un om cu adeverință în scris spre încredințare, și nicio urmare văz că nu ați făcut. Ci, fiindcă acum, cu mila și ajutorul prea-bunului Dumnezău, am sosit la marginile orașului, iarăș după datoria creștinească, vă fac cunoscut cătră toți, mici și mari, parte bisericească și mirenească,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

veri de ce neam și lege va fi, și părinteşte vă sfătuesc ca în grabă să-mi dați răspuns în scris, iscălit de toate isnafurile și de toți, mici și mari, precum și de toți ostașii câți vă aflați în București și vă hrăniți dintr'această țară, ca să știm de voiți binele de obște sau nu. Căci oricare va fi la un glas și într'o unire cu creștinescu norod ce este pornit numai pentru dreptate, acela se va numi patriot, iar vericare să va împotrivi binelui obștesc, acela ca un vrăjmaș se va socoti. Să știți și aceasta, pentru care vă și încredințez, că toți câți se vor uni cu obștescul norod, și vor fi întocmai următori cu dânsul, nicidecum nu vor rămâne căiți: sau boier, sau ostaș, sau oricine ar fi, iar câți împotrivă va urmà, în viac se va căi.

1821, Martie 16.

Theodor.

(Bibl. Acad. Rom., ms. 3266, fol. 5 manuscript.—Copie de d. Iuliu Tuducescu.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLA NUMELOR

BCU Biblioteca Centrală Universitară Cluj

TABLA NUMELOR

A

Acâlâu, (Arnăut), 378—9.
Ada-Calè, 7, 304.
Adicbeh (Ioan și Nicolae, căpitani eteriști), 60.
Adrianopol (Doroteiu, Mitropolit de), 282.
Ahmed-Pașa, 163.
Alexandru-cel-Mare, 180.
Alexandru (căpitan bulgar al lui Tudor), 200, 202—3, 208, 211, 220, 224.
Ali-Pașa, 329.
Aliații (Sfintei Alianțe), 175—6, 191, 266, 282.
Amaradea (căpitănie), 16.
Anastasie (Păharnicul, eterist), 60, 256.
Anatolia, 287.
Andronic (eterist), 307.
Anghel (căpitan eterist), 60.
Anglia, 267.
Angora (Timoteiu și Atanasie, episcopi de), 117, 282.
Aninoasa (mănăstire), 315.
Anton (căpitan eterist), 60.
Arabi (limba), 169.
Arapi, 375.
Ardeal, 159 215—6, 222—4, 255—7, 282, 284, 289, 301, 303, 310—2, 316.
Argeș (Curtea-de), 310, 313—5.
Argeș (județ), 11, 32, 102, 261, 263, 370.
Argeș (episcopie), 87, 100.
Argeș (episcopul Ilarion), 9 n. 1, 57, 172, 179 u., 233, 257, 263, 267—8.
Arghirocastritul (bimbașa Anastasie), 300, 312.
Arion (Petrachi, Stolnic), 129.
Aristia (Costachi), 273.
Armeni, 161, 223, 325.
Arnaoglu. V. Silistra.
Arnăuți, 4, 15—6, 18, 46, 51, 53—5, 57, 59, 60—1, 67, 74, 76, 81, 84—7, 94, 96, 136, 161—2, 203, 211, 214, 222, 228, 233—4, 235, 240—5, 249, 251—6 și n. 1, 257—9, 261 n. 2, 262, 265—6, 268, 273—4, 282, 284, 290—2, 296 și n. 1, 297—300, 302—3, 304—6, 308—9, 312—5, 317 u., 325, 330—1, 334—6, 353—7, 370—1, 373—81.
Aslanoglu (Alecu, Căminar), 129, 139.
Austria și Austrieci, 4 53, 160, 192, 220—1, 223—4, 267, 270, 287, 310, 312, 315—5, 378—6, 978. (Împăratul Francisc), 4, 176. (consul în Principate), 134. V. și Hakenau.

B

Babic (bratar), 360.
Baia-de-Aramă, 241. (plasă), 10.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Băicoiu, 54.
Băileşti (Românești şi Sârbeşti), 49.
Bairactarul (Hagi, eterist), 60.
Bălăceanu (Constantin, Vornic) 173—4. (Costachi, Agă), 171. (Ştefan, Hatman), 171.
Băleanu (Grigore, Vornic), 57, 65, 284 (şi ginerii), 284 n. 2 (idem).
Băltăreţu (Ienachi, negustor bucureştean), 86, 129, 319.
Băneasa, 58, 122, 201.
Basarabia, 56, 99, 190, 214, 216, 224, 261 n. 2, 265, 282, 313, 377.
Basarabov (Sf. Dumitru), 262-3.
Batalionul Sacru, 97, 252, 266, 282—3, 284 n. 2, 300, 302—3, 306—9, 311—2, 315, 374—5.
Bechiari (sârbi), 190, 194.
Belu (Ştefan, Logofăt), 55, 100, 123.
Bercovceali (Iusuf-Paşa), 286.
Berla (Vasile, eterist), 311—2.
Bibescu (Dumitrachi), 15, 24, 166. (Ştefan, Căminar), 13, 16, 18, 241.
Bibi (Gheorghe, Pitar), 301.
Bibică (Hatmanul), 60.
Bilciurescu (Ştefan), 54.
Bîlteanu (Dinu, Serdar), 16, 51 şi n. 1, 242, 245—6. (Zamfirachi, Medelnicer), 237.
Bîrlad, 285.
Bistriţa (riu oltean), 211—2. (mănăstire), 218.
Bitolian . V. Iovanciu.
Boieresc (familie), 364.
Boiţa, 97.
Bolintin, 261, 370, 378, 386. (din vale), 290. (din deal), 369.
Borănescu (Constantin, Stolnic), 113, 296 n. 1.
Bozin (Tufecci-başa), 243, 261 n. 2, 268, 363.
Brădiceni, 5, 233.
Brăila, 59, 85, 126, 286, 373. (Paşa de), 106—7. V. şi Bercovceali. (Ferhazdin, comandant în Moldova), 132, 285.
Brăiloiu (Dincă, Clucer), 163. (Dumitrachi, Logofăt), 166.
Bran (vamă) 99, 315.
Braşov, 53, 57, 150, 160—2, 167—8, 170, 224, 256, 298 n. 1, 333, 363—5, 376, 381. (căruţă de), 334.
Breaza, 59, 74, 81.
Brîncoveanu (Grigore, Ban), 13, 53, 249, 255, 333. (Manolachi), 162.
Broşteanu, 49.
Brusa (Meletie, Mitropolit de), 282.
Bucov, 57, 161.
Bucureşti, 149—50, 160—1, 163—4, 167—8, 170—1, 173—8, 189—90, 192—5, 197, 201, 208, 216, 218, 232—3, 236, 242—3, 245—7, 250, 254—7, 259 u., 264 u., 274, 282, 284, 289, 299, 302, 304, 314 u., 325, 328—36, 378, 384. (negustori), 68, 123, 260, 336, 373—4, 378, 386. (Armeni, Evrei), 130. (consuli), 256. (poduri: Beilicului), 368. (Caliţei), 58, 193 şi n. 2, 335, 369. (Dimboviţei), 58. (Lipscani), 369. (Mogoşoaii), 119, 122, 240, 317. (Şerban-Vodă), 182. (Tîrgului-de-Afară), 122, 299, 318, 367, 369. (Uliţa Franţozească), 272. (mahalale. a Creţulescului), 123. (a Dudescului), 379. (a Oltenilor), 380. (a Popescului), 378. (a Protopopului), 103. (Dealul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Spirii), 379. (biserici: Mitropolia), 58, 124—5, 156 n. 1, 178, 193, 261 n. 2, 262—4, 335—6, 363—5. (Creţulescu), 103. (mitocul Rîmnicului), 177. (Olteni), 104—5, 317, 319—20, 380—1. (Protopopului), 104—5, 317. (Tabaci), 317. (Sf. Dumitru) 178—9, 373. (Sf. Gheorghe Nou), 93. (Sf. Ioan-cel-Mare), 317. (Sf. Ionică), 376. (Sf. Nicolae din Prund), 149. (Sf. Spiridon Nou), 231. (Schitul-Măgureanu), 75. (Mihai-Vodă), 284. (Radu-Vodă), 58, 284, 363. (Bărăţia), 176. (Zlătari), 376. (Curtea-Veche), 58, 273. (Beilicul), 58. (case: Curtea), 177. (Agenţia), 75. (Agia), 75. (Belu), 103, 272—4, 317, 369, 378. (Belvedere), 65, 67—8, 74—5, 122, 266, 284, 289, 334. (Brîncoveanu), 58, 61, 261 n. 2, 262, 335, 369, 379. (Creţulescu), 274. (Dumitrachi Dedu), 368. (Ghica), 177, 274. (Mimăroaia), 103. (Manuc), 293. (vameşul Marcu), 380, (Xenocrat), 378. (Cişmeaua Mavrogheni), 178, 267. (Foişorul de foc), 98. (Puşcăria), 61, 363—4. (Hanuri), 68, 108, 112. (Sf. Gheorghe), 112. (Grădina lui Ianachi Ştefan), 65. (Vadul Sacagiilor), 273. (Tabacii), 284.

Budeşti (Argeş), 4.

Bujoreanu (Ştefan, Cămi ar), 55 149.

Bulgari, 32, 190, 194—5, 204, 206, 210—1, 215, 219, 221, 228, 254, 268, 282, 284—5, 287, 300, 302, 305, 316, 331—2. (Negustori), 224. (din Romănia), 30. (corp bulgăresc în 1821), 220.

Bulucbaşi (Stan, Ion), 49.

Buzău, 85. (judeţ şi boieri), 88, 125, 282. (episcopul Galaction), 86, 178, 262, 284 şi n. 2. (Serdarul Ştefan din), 83. (vama), 162.

C

Cacalegeanu (Cacaleţeanu, şeful tunarilor lui Tudor), 258, 295.

Cainargi (Chiuciuc), 192.

Calafat, 285, 304.

Călăraşi, 150, 285—6, 296 n. 1.

Căldăruşani, 54, 60, 364, 366—7.

Calimah (Callimachi, Scarlat-Vodă, Domn al Moldovei şi al Ţerii-Românești), 36, 38 u., 50, 65—6, 68 u., 72 u., 75, 89 u., 94, 232, 246, 248, 256 n. 1, 274, 283, 288—9, 334. (Caimacamii lui munteni, în 1821), 256 şi n. 1.

Caloiani (eterist), 60.

Cantacuzino (Gheorghe), 59-60, 88, 283, 285.

Capodistria (contele Ioan), 267, 271—2, 282.

Căpitanul (Constantin, Grec), 162.

Carabelea (Nicolae), 60.

Caracăl, 204.

Carafeiz (şef turc), 203, 211, 286, 306.

Carageà (Ioan Gheorghe-Vodă, Domn muntean), 4, 6, 228, 231, 239, 329, 375. (Alecu), 365—7.

Caragheorghe (şeful Sîrbilor), 228, 254, 328.

Caravia (Vasile), 51, 60, 85, 94—7, 213, 223, 249, 265—6,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

283, 298, 303, 306, 310—2, 333, 370.
Cărbuni (Nicolae, eterist), 60.
Carpați, 229, 305—6.
Cartugeni, 364.
Cățelu (sat), 290, 364—5, 370.
Cavaleropol (eterist), 312.
Cazaci, 285. (Corp al lui Alexandru Ipsilanti), 194, 200, 205, 210, 214, 220, 222, 224, 252, 283, 308.
Cerchez (Hatman moldovean), 139 u. (Păharnic), 177.
Cerneți, 3, 10, 12—3, 28, 40. (via lui Tudor la), 18. (ispravnic de), 12—3.
Cernica, 54.
Cesareia (episcopul Ioanichie de), 117, 281.
Cetatea-Albă, 192.
Chefalonitul (Panait, eterist), 286.
Chehaia-Hagi-Emini-Aga, 150.
Chiuciuc-Ciolac, 302.
Cîineni, 96—7, 176, 214, 220—2, 224, 309, 312, 375. (vama), 58.
Cîmpina, 54, 57, 74, 81, 162, 173, 332.
Cîmpulung (muntean), 54, 60-1, 65, 81, 84, 87, 161, 297, 301—2, 315, 332, 375—6.
Cioara (sat), 150.
Ciocănești, 300.
Ciontulac (Gheorghe, eterist), 60, 81.
Cioranu (Mihai, aghiotantul lui Tudor), 227 u., 258, 295.
Ciorogîrla, 103, 194, 260—1, 290, 334. (domnească), 386.
Cioroiul (sat), 49.
Ciovîrnoșani, 10, 12.
Cîrcinov, 291—2.
Cîrciuma-de-Piatră, 303.
Cîrjaliu (Gheorghe), 58. V. și Carafeiz.
Cîrsteasca (moșie), 55.
Cizic (Costandie, Mitropolit de), 281.
Cladova, 12, 194, 196.
Clejani, 54.
Clenov, 304—5.
Cloșani, 4, 237. (vătaf de), 232.
Cobia, 87.
Cocorăscu (Iancu, Căminar), 123, 132.
Colintina, 58, 61, 75, 122, 266, 282—3, 299, 307, 363, 366.
Colocotroni (Ioan), 60, 266, 299—300.
Colții (munte), 315.
Constantinopol, 14, 145, 147-9, 160—4, 166—8, 170—1, 173, 175—7, 192, 215, 219, 246, 248—9, 256 n. 1, 273—5, 283, 285, (Galata, arsenal), 313—4, 329, 333, 363, 376—8. (Patriarhi: Grigorie), 97—8, 275 n. 1, 282, 311. (Evghenie), 68—72, 114 u. 3.
Contulacu. V. Ciontulac.
Copăceni, 66, 149, 289.
Cornachi (schit), 215, 220—2, 224.
Cornățel (mănăstire și sat), 86—7, 217. (plasă), 55.
Cornești, 300.
Costachi (Veniamin, Mitropolit), 139. (și episcopii Moldovei).
Costachi (ceauș), 16, 18, 33.
Costin (Sluger), 15, 236, 246.
Costin (polcovnic; și familia), 367—8.
Coțofeni, 212, 244, 247, 255.
Cotroceni, 58, 62, 66, 68, 75, 122—3, 178, 190, 193—4, 260-1

BCU Cluj / Central University Library Cluj

n. 2, 263, 268, 273—4, 283, 290, 363—4, 370, 386.
Cozia (mănăstire), 93, 101—2, 214, 220—1, 310, 314, 320, 375-6.
Cozoni (Păharnicul şi fiul său), 129.
Crăiniceanu (Constantin, Vistier), 16, 18, 33, 257.
Craiova, 4, 13, 15—6, 22—6, 34—5, 38, 41—2, 45, 50—5, 85—6, 101, 120, 122, 126, 163, 165—6, 170, 173, 178, 189—90, 203—4, 207—8, 211—3, 215, 223, 237, 242—3, 245—6, 255, 305, 329—32, 339, 374. (Caimacam de), 15, 39—40, 42, 45, 49, 113, 136, 173, 299. (Divan şi divaniţi), 15, 24, 26—7, 39, 42, 49—50, 113. (negustori), 332. (boieri), 53. (părţi ale ei), 28, 40.
Crăpatul (căpitanul Vasile), 247, 294.
Creţescu (Ioan, căpitan), 294. (şi fiul, profesor), 294 n. 1.
Creţulescu (Ban), 13.
Cristari (dr. Mihail), 223, 231, 252.
Cuţuiu (Ghiţă), 291, 293.
Cuza (Vornic moldovean), 139 u.

D

Daci (— ia, „dachicesc"), 14, 82—4, 253 u.
Demotica (Calinic, episcop de), 282.
Depalti (dr., Caimacamul Craiovei), 231, 242, 255.
Derkon (episcopul, Ieremia sau Grigorie), 117, 281.
Deşliu (Iordachi, Clucer), 55.
Diamandi (Giuvara, Serdar), 15, 34, 38, 41, 51, 101—2, 110, 206—7, 209, 217—8, 242, 244, 257, 305, 314, 330, 375. (fiul), 218. (familia), 102.
Dîmboviţa (rîu), 218, 303. (judeţ), 32, 88, 119, 161, 282—3.
Dinu (Serdar), 237.
Dolj (judeţ), 15, 28, 42, 49, 257.
Draculi (Spiru, căpitan), 60, 307.
Drăgănescu (Ioan, Vornic), 313.
Drăgăşani, 86, 94—5, 203—15, 217—20, 224, 227, 306 u., 314-5, 320, 374. (case boiereşti), 206. (a Şătrarului), 206. (mănăstirea), 206—7, 209. (viile), 204—6, 374.
Duca (Costantin, eteristă), 60, 81, 97, 266, 300—1, 311—2.
Dudeşti, 74, 122, 201.
Dunăre, 136, 150, 171, 176—7, 184, 192, 230, 268 şi (n. 1, 282—3, 285, 289, 333. (Paşi de la), 29.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E

Efes (Manasie, episcop de), 117.
Elada, 251.
Eracleia. V. Heracleia.
Eterie (cluburi şi organisaţie), 231, 317.
Evrei, 86, 274, 283, 325, 367—8.

F

Fanar şi **Fanarioţi**, 141—2, 145, 183, 228, 238 u., 247, 249, 260, 282, 320, 363.
Farmachi (căpitanul Ioan), 4, 30—1, 34—5, 42, 51, 53—4, 60, 81, 84, 87, 100—1, 200—2, 208, 214—6, 219, 223, 243, 245, 257, 272, 290—1, 296, 309, 313 u., 333, 371, 374—5, 377—8.
Farsala (Damaschin, episcop de), 282.

Favlovie (eterist), 312.
Fetislam. V. Cladova.
Fierescu, 211.
Filip (Alexe, căpitan eterist), 60.
Filipescu (Alexandru — Vulpe, Logofăt), 57, 257, 284. (Grigore, Vistier), 13, 57. (Iordachi, Vornic), 57. (Mihăiță, Clucer, Agă), 123, 139 u., 164, 172.
Florescu (Mihai, Clucer), 132.
Focșani (și județ muntean), 51, 57—8, 85, 125, 150, 177, 265, 282, 286, 300, 320, 386. (Silihdar-Aga de), 162. (Sf. Ioan), 286.
Formac (Nichita, ispravnic), 301.
Fotinò (Ioan, Stolnic, ispravnic), 126.
Francesă (limba), 13, 29.
Franța, 267.
Frunte-lată (căpitanul Ioan), 247, 294.
Fugioglu (Dimitrie, eterist), 300.
Fundățeanu (boier), 55. (Nicolae, Medelnicer), 125.

G

Găiești, 54, 193, 290—1, 301.
Galați, 51, 184, 193, 249, 265, 285—6, 320, 333.
Gănescu (Ioan, Clucer), 165.
Garnovschi (eterist), 312.
Găvana, 88.
Găvănești, 150.
Gavanos-zadeà, 173, 178, 317.
Gaziopol (Gavaz-basa), 214.
Geartol. V. Gheardogiu.
Geafèr (buluchbașa), 261 n. 2.
Germania și **Germani**, 134, 162, 200, 325.
Gheardoglu (Căminar), 81, 283, 293.
Ghedecli-Zam-Husein-Aga, 120.
Ghelmegeanul (căpitan), 294.
Ghenciu-Aga, 75, 97—8, 100, 103—4, 111, 214, 218, 243—4, 257, 261 n. 2, 289, 291, 296—7, 302, 317 u., 318, 333, 378.
Ghica (familie), 157, 160, 179-80. (vechii Domni: Grigore I-iu, Mateiu, Scarlat, Alexandru), 181. (Grigore, Ban, apoi Domn la 1822), 13, 55, 161, 163 u., 168, 170—1, 173 u., 177—80, 266, 321, 366. (fiii: Costachi, Iorgu), 174—5, 177—8. (Alecu, Vornic), 57, 178. (Dumitrachi Banul, tatăl precedenților), 180. (Mihalachi), 174—5, 177. (Generalul Costachi), 54 u.
Ghidiciu (căpitănie), 16.
Ghimpa (Dimitrie), 234, 237, 246.
Ghiță hoțul, 215.
Ghiulèr-Aasîn, 228.
Gîrbea (Dumitru, căpitan), 6.
Giurgiu, 67, 85, 195, 197, 256, 286, 289, 369, 373. (Pașa de), 66, (ostași), 163.
Giuvara (Diamandi). V. Diamandi
Glogoveanu (Nicolae. Clucer), 4, 15—6. (tatăl lui), 232.
Golescu (Constantin), 284, 292, 307. (Iordachi, Vornic), 171, 310. (Nicolae), 57, 74, 103, 132.
Golești (sat), 198, 200, 291, 294, 296, 304, 371, 374.
Gorj (județ), 15—6, 21, 23, 28, 49, 189, 232, 236-7, 242, 245-6, 257, 328—9.
Grădișteanu (Scarlat, Logofăt), 57, 65, 68, 74.
Greceanu (Ioan, Agă în Moldova), 139 u.
Greci (în Principate), 228, 261 n. 2. (Domni), 164. (boieri),

BCU Cluj / Central University Library Cluj

231. (slujbaşi), 230. (preoţi în Bucureşti), 273, 376—7. (călugări), 377. (cler), 230, 326—7, şi n. 1, 328. (negustori), 224, 230, 252, 363. (limba), 169, 230, 233, 267—8, 273.
Gripari (eterist), 60.

H

Hagi-Abdula (Căminarul Moisachi), 60.
Hagi-Emini-Aga, 120, 127.
Hagi-Ienuş (negustor din Craiova), 24.
Hagi-Prodan, 15, 84, 101, 190, 193, 200, 202-4, 208-12, 214-220, 222-4, 240, 255, 257, 262, 269, 289—90, 292, 294, 295, 303, 331—2, 372—3.
Hakenau (Fleischackel von, agent austriac), 57, 65, 173, 175—6, 255, 257, 342, 379.
Halchedon (Grigorie şi Meletie, Mitropoliţi de), 281.
Hangerli (Mărioara, soţia lui Grigore D. Ghica-Vodă), 167.
Hasan-beiu, 163.
Haţopol, 223.
Heracleia (Meletie, Mitropolit de), 117, 281.
Hereasca (localitate), 379.
Herescu (Constantin, Clucer), 60, 284 n. 12.
Himeriotul (Anastase), 261 n. 2, 319—20.
Hrisoscoleu (Costachi, Păharnic), 88.
Hristea (bulibaşă), 258—9.
Hurezi (plaiu), 5.

I

Ialomiţa (riu), 85, 125.
Ianachi (căpitanul), 42, 84. 261.
Ianina, 202, 320.
Iaşi, 52, 85, 89, 91, 101, 122, 124, 133, 150, 162—3, 166, 177, 189—90, 192, 249, 251—2, 270, 285, 333. (Serascherul de), 101.
Ienescu (Iene, bulucbaşă), 15, 291, 293, 371, 374.
Ierusalim (Policarp, Patriarh de), 281.
Ilfov (judeţ), 119, 125, 161, 263.
Iliad (Iancu, eterist), 60, 81.
„India" (eparhie), 99.
Iordachi (căpitanul), 199—203, 207—11, 213—7, 219, 223, 233, 243—6, 257, 265, 272. 291—2, 296—7, 299, 303, 306—8, 313 u., 328, 333, 371—5, 377—8. (nepotul său), 217, 374.
Iosif al II-lea (Împărat), 220.
Iova (bulucbaşa) 241, 258—9. (polcovnicul, tatăl lui Machedonschi), 233.
Iovanciu (bulucbaşa), 198, 203-4.
Ipsilanti (Constantin-V o d ă), 232, 249, 287.
Ipsilanti (Alexandru), 52, 55 u., 57 n., 65 u., 74—6, 81 u., 94 u., 109—10, 120, 189—94, 201, 208—14, 227, 249 u., 261 u. 2, 265 u., 275 u., 282 u., 285—7, 289, 291, 293 u., 305 u., 314, 320, 325, 363 u., 373—4.
Ipsilanti (Dimitrie, fratele precedentului), 191—2. (Gheorghe), 81—2, 87, 252, 312. (Nicolae), 201—2, 210, 291, 301, 303, 307, 309, 312. (toţi fraţii), 214, 222—4, 272. (mama), 81-2, 87, 272, 307, 333.
Isaiev (general), 189, 194.
Itaca, 307.
Italia, 329.
Ivancea (delibaşă), 75.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ivanciu (căpitan de hoi), 54.
Ivanciu (polcovnic), 101.
Ivanciu (popa, eterist), 99.

J

Jianu (Ioniță, Pitar), 113. (haiduc), 375.
Jilava, 369.
Județe (cele cinci, oltene), 166, 170.

L

Lainici (mănăstire), 246.
Lasanis (Constantin), 60, 214, 298, 310.
Latif-Efendi. V. Silistra (Silihdarul).
Layhach, 266, 270, 282.
Lazaru (Constantin, eterist), 60.
Leș (Filip, Clucer), 118, 124.
Leonida (regele Spartei), 309.
Lom-Palanca, 304.
Lotru (riu), 221—2.
Lupu (Dionisie, Mitropolit), 9 și n. 1, 14, 20 u., 55—7, 61, 65, 67—8, 74—5, 86, 89, 92, 94, 167, 239, 246, 255—7, 262—3, 265, 268, 275—7, 284, 286 u., 289. (și episcopii munteni) 20, 68, 89, 92, 266, 276, 288.

M

Macedonia, 285.
Machedonschi (Dimitrie), 4, 13, 18, 20—1, 34, 84, 101, 190, 193, 200, 202—3, 208, 210—2, 214—7, 219-20, 222-4, 233, 236, 240-1, 255, 257, 262, 269, 289—91 și n. 1, 292, 294—5, 297, 303, 307 n. 1, 373. (Pavel, fratele precedentului), 34, 36, 216.
Macovei (sat), 154.
Mahmund (Sultan), 12, 17, 25, 91, 108 u., 140—1, 259.
Mamul (mănăstire), 306, 308, 330, 363.
Manache (eterist), 304.
Manu (Gheorghe, eterist), 60, 97, 312. (Ioan, Vistier), 55. (Mihalachi, Vornic), 57, 74, 100, 112.
Marcu (bulucbașa), 261 n. 2.
Mărcuța (și chioșcul lui Grigore Ghica), 122, 190, 192.
Marea Neagră, 230.
Mărgineni (mănăstire), 97—8, 290—1, 299, 302.
Marienstadt, 224.
Mataragi-bașa, 314.
Mavrodol (Iancu), 297.
Mavrofori, 59, 75, 86, 94, 96, 203, 209, 213—4, 220, 223, 252, 363, 374—5. V. și Batalionul Sacru.
Mavru (Nicolachi, Hatman), 57.
Mehedinți (județ), 5, 10, 15—6, 18, 21—3, 34, 38, 40—1, 49, 189, 237, 247, 257, 329, 363, 374. (lozincă), 292.
Mehtupci-Ahmed-Efendi, 148.
Mihail (chiliarh eterist), 60.
Mihălescu (Scarlat, Spătar), 103, 132.
Mihali (delibașa), 15, 60, 100, 103—4, 111, 214, 218, 243, 261 n. 2, 289, 291, 296, 302, 317 u., 329, 378.
Mihali (Mialea, polcovnic eterist), 60.
Mihaloglu (Atanase, Anastase), 215, 304—5, 307.
Milenco (Staicovici, șef sîrb), 228.
Mircea-cel-Bătrîn, 247, 283 n. 1.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mizil, 59, 266.
Moangă (Vasile, Logofăt), 233, 246, 257.
Moeci, 99, 315.
Moţoşoaia, 53.
Moldova, 52, 55—6, 73, 89, 91, 101, 106, 120, 126, 128, 132, 138 u., 193, 214—5, 218—9, 231, 249—51, 268-9, 282—3, 285—9, 333, 336, 363. (negustori), 159.
Mongescu (Vasile, Logofăt), 5.
Moraiţi, 327.
Moravia, 224.
Moreia, 99, 173, 191, 214, 219.
Moruzi (familia), 123.
Moruzi (Alexandru-Vodă), 180-1.
Moscova, 223.
Motru (mănăstire), 16, 18, 24, 33—4, 38, 41—3, 49, 51, 55, 241—2, 330. (— lui, Gura), 24.
Muncaciu, 224, 311—2, 375.
Muscel (judeţ), 32, 119, 224, 282—3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

N

Napoleon I-iu, 269.
Naxos (Grigorie, episcop de), 282.
Neamţ (mănăstire), 101, 215, 377.
Negri (Costachi, Caimacam), 160, 163, 247, 286 u., 333.
Nenciulescu (Alexandru, Vornic), 57, 119—20, 125, 163, 165, 170, 257, 284 şi n. 2.
Netezeşti, 320.
Niceia (Ieroteiu, Mitropolit de), 117.
Nicolicescu (Pau, polcovnic), 104.
Nicolopolu (negustor grec), 252.
Nicomedia (Panaret, sau Atanasie, Mitropolit de), 117, 281.
Nicopol, 126, 286. (muhafizul de), 284.
Nucet (mănăstire), 299-300, 320. (sat), 374.
Nuri-Aga, 66—7.

O

Oarcă (Hoarcă; Ioan, căpitan), 247, 291, 293, 299, 304, 307—9, 374.
Obileşti, 289.
Ocnele-Mari, 5.
Odăile (sat), 369.
Odaia Pitarului, 370.
Odesa, 261 n 2, 265.
Ograzeni, 334.
Olt (judeţ), 263.
Olt (riu) 4, 15, 86, 202—6, 208, 214—6, 220—1, 243, 245, 254, 291, 299, 305, 308, 314, 328, 332, 374—5. (vad), 28.
Olteanul (Pană), 286.
Oltenia şi Olteni, 21, 24, 32, 39—40, 42, 45, 58, 62, 113, 126, 138, 229, 232, 234, 236—7, 243, 246—7, 252, 254, 260, 264, 268 şi n. 1, 304—5, 326, 332, 334, 364.
Orfano (Gherasim, eterist), 60, 214, 223, 300, 312.
Orşova, 4, 12, 173.
Otetelişanu (Dincă, Clucer), 5—6, 10, 13, 253, 245.
Otoman-Tahir-Aga, 302.

P

Padeş, Padişte, Pădeşti, 6, 7, 233, 237.
Paladi (Grigore, Căminar), 123—4.
Panaiot (polcovnic, şi fiul, Ioniţă), 89.

Panait (Serdârul, fratele lui Sâvâ), 31 2.
Panduri şi **Pandurime**, 3, 6 10—1, 15—6, 18—9, 24, 27, 33-4, 46, 50—1, 65—6, 68, 74, 84, 94, 170, 189, 194-5, 202-4, 210—1, 214—6, 218—9, 221—2, 224, 232—4, 236—7, 241—3, 245—6, 254—5, 257—9, 262—3, 268—9, 283—4, 290—1, 294—7, 299, 304—5, 307—9, 312, 328, 332, 364, 370, 371—3.
Pantelimon (mănăstire), 122, 180.
Papadopol (Sotir, eterist), 300.
Parlan (Vasile, eterist), 60.
Paşcani (Ilfov), 60.
Pasvantoglu, 256-1.
Patmos (insula), 256.
Pavlu (Vasile), 97.
Pazarghideni, 136.
Peloponisiu (Panait, eterist), 286. (Alexe), 300.
Pendedeca, 266, 283.
Pestriţul (Dinu), 372, 374.
Petersburg, 267.
Petrachi (Stolnicul, sameş al Vistieriei), 129.
Piatra, (schit ?), 101.
Pini (consul al Rusiei), 13 u., 27 u., 57, 189, 193, 248—9, 255, 257.
Pisani (consul al Rusiei), 270.
Piteşti, 4, 54, 61, 74, 81, 87, 161, 194, 196, 199, 200—1, 203—4, 207—8, 233, 292, 297, 301, 303—4, 307, 371.
Ploieşti, 54, 57, 59—60, 81, 161, 266, 300, 332.
Plutarh, 180.
Poiana-Lungă, 369.
Poienaru (Petrachi, Medelnicer 58.
Popescu (Chiriac), 189 u., 214, 258—9.
Poreci (insulă), 194.
Poroineanu (Ioan, Clucer), 305.
Prahova (judeţ), 32, 110, 125, 173, 282—3.
Prăşcoveni, 330.
Predeal, 81.
Pripoare (sat), 312.
Prusa (Gherasim, Mitropolit de), 117.
Prut, 249, 270, 320.
Putna (Ţinut), 126.

R

Racoviţă (Matachi, Vornic), 171.
Rahova, 304.
Ralet (Costachi, Clucer), 104.
Răşcanu (Vornic moldovean), 139 u.
Riga (poet), 273.
Rîmnicul-Sărat, 56, 88, 150.
Rîmnicul-Vîlcii, 4, 87, 94—6, 208, 211—4, 220—1, 299, 301, 303, 306—7, 309—10, 314. (episcopia), 209, 211. (episcopul Galaction), 233.
Rîul-Vadului, 224, 312—3.
Rizu (Alexandru, eterist), 60, 307. (Iacovachi), 13 şi n. 2.
Rogobete (Ioan), 304.
Roman, 55—6.
Romanaţi (judeţ), 15, 23, 42, 48.
Romaniti (Grigore, Vistier), 103, 139.
Rucăr, 99.
Rumelia, 89, 91, 133, 285, 287.
Rusciuc, 163, 333.
Rusean (căpitan de panduri), 94.
Ruşi-de-Vede, 261.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ruşi şi Rusia, 190—3, 198, 210, 216, 223—4, 228, 248—9, 251, 257—8, 270, 272, 275, 278—9, 285, 307, 313, 315, 336, 364, 375. (Ţarul Alexandru I-iu), 4, 14, 65, 133, 191, 269—72. (Ecaterina a II-a), 277. (Consulat), 134. (Ordinul Sf. Vladimir), 232. (Ordinul Sf. Ana), 234 n. 2.

S

Sabar (riu), 369. (plasa—de jos), 365, 370.
Sadik-Paşa, 128.
Salonic, 99. (Matei, Mitropolit de), 117.
Samurcaş (Constantin, Vornic), 45 u., 48, 51, 54, 57, 163, 233, 244, n. 1, 331—3. (Ioan, Postelnic), 85, 247, 305. (fiul său), 305.
Sandagiu (sat), 55.
Sava (bimbaşă), 193, 201, 214, 217—8, 246, 256 şi n. 1, 251 n. 2, 266, 274, 291, 259, 311 u. (Steagul lui), 217, 283, 288 u., 302, 335-6, 341-3, 367, 376—80.
Scarlat (Păharnic; fiul, eterist), 102.
Sclavon (Nicolae, eterist), 286.
Scufo (Nicolae), 60, 97, 258 şi n. 1, 312, 374.
Sculeni, 320.
Scutari (de Asia; saraiul lui Chior-Vizir), 149.
Secuieni (judeţ), 19, 125, 154, 282—3.
Secul (mănăstire), 313, 320.
Selanu (Alecu), 129.
Selim-beiu, 213.
Seraiu (Bosna-), 99.
Sericoglu, 304, 313.
Sibiiu, 65, 129, 214, 222, 224, 305, 332, 374—5.
Silistra, 148, 150, 153—4, 171, 173—4, 176—7, 184, 193, 218, 289—90, 316, 330, 363, 377. (Paşa-Capusi), 175. (Mehmed-Selim, Paşa de), 148—9, 152, 166—7, 171, 175, 177, 181, 189, 266, 286, 289, 296 n. 1. 313, 340, 363, 367, 373. (Chehaiabeiu al său, apoi Paşă), 150, 153—4, 162—3, 166—7, 170, 175—8, 217, 285, 290, 299 u., 303—4, 313—6, 321—5, 340, 342, 366—9, 373—4, 377—8. (Silihdarul), 304, 314—6.
Simion (căpitan al lui Tudor), 65, 198, 203.
Sinaia, 162.
Siphnos (Calinic, episcop de), 282.
Sîrbi şi Serbia, 136, 190, 194—5, 200, 204, 206, 208, 210—1, 216, 219—20, 228, 241, 243, 254, 258, 267—8 şi n. 1, 282, 284—5, 287, 305, 315, 325, 328, 331—2, 334, 338, 340, 363, 366. (negustori), 224.
Siştov, 285.
Slatina, 55, 57, 203, 216, 257. (protopop de), 257—9.
Slătineanu (Iordachi, Vornic), 57, 257, 284.
Slobozia (Ialomiţa), 150.
Snagov, 337.
Soliman-cel-Măreţ (Sultan), 140.
Solomon (Ioan, Sluger), 15, 24, 49 u., 205, 242, 244, 257, 304—5, 330.
Sotir (bulucbaşă), 74, 261 n. 2.
Spartani, 309.
Spiru (căpitanul), 60.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Stalcu (căpitanul), 60.
Stăneşti (mănăstire), 306, 308.
Stere (căpitanul). 222.
Stoica (căpitanul), 60.
Strangford (lord), 175—6.
Strehaia (mănăstire), 13, 16, 18, 33, 41, 241—2.
Strehăianu (ispravnic al lui Tudor), 257.
Strejeşti (mănăstire), 305, 308.
Stroganov (ambasador rus la Constantinopol), 70, 73, 191-2, 270, 272, 275, 279.
Stürmer (Internunţiu), 173. 176.
Sturza (Ioan Sandu-Vodă), 166, 177, 321. (fiii lui), 175, 177. (Logofătul). 139.
Suţu (Alexandru-Vodă), 3, 8—9, 13—4, 17, 20, 89, 91, 189, 228, 231—3, 239, 287, 328, 331, 333.
Suţu (Mihai-Vodă I-iu), 256 n. 1.
Suţu (Mihai-Vodă al II-lea), 52, 69—70, 89, 91, 120, 249—52, 254, 255 n. 1, 270, 275—6, 278, 287, 363.
Suţu (Alexandru, poet), 252, 307, 309. (Dimitrie), 305—7. (Grigore), 60.

Ş

Şamil, 269.
Şanţuri (moşie), 220.
Şerbăneşti (mănăstire), 243, 306, 308.
Ştefan-cel-Mare, 247.
Ştefănescu (Costachi, ispravnic), 297.
Ştefănică (Clucer), 152.
Ştirbei (Dumitrachi, Sluger), 130. (Fotachi, Logofăt). 57, 74.

T

Tagîr (Tahir)-Aga), 86, 126, 367, 368—9.
Tănasie (Arnăutul), 335—6.
Tasculă (V. *Colocotroni*).
Tatari, 129, 149.
Tăutu (Vornic moldovean), 139 n.
Tecuciu, 163.
Teleajen (rîu), 57.
Teleorman (judeţ), 125, 161, 253.
Termopile, 309.
Tesalonic (Iosif, Mitropolit de), 282.
Timiş (*rîu*), 162.
Timna (sat), 33.
Tîrgovişte, 54, 61, 75, 81, 84, 86—7, 100, 190, 202—3, 208, 215, 217, 227, 282—3 n. 1, 285-6, 289, 297, 301—3, 337-8, 340, 343, 363—4, 373. (Mitropolia), 76, 85, 283, 298. (negustori), 74, 302, (starostele Alexe), 74, 87—8, 301. (Casele şi grădina lui Geartoglu), 283, 298 (iaz) 293.
Tîrgul-Jiiului, 5, 21, 283, 237, 246, 310.
Tîrnova (Ilarion şi Ioanichie, Mitropoliţi de), 117, 282.
Tismana, 5—6, 10, 15, 21, 101—2, 189, 214—6, 224, 233—4, 237, 241, 245, 332.
Topliceanu (Dumitrachi), 98.
Tracia, 285.
Trieste, 214.
Troados (episcop), 125.
Troia, 221.
Tudor (Comisul), 3 n. 1.
Tufeanu (Iordachi, ispravnic), 125, 334—5.
Tupucciu (comandant turc la Galaţi), 250, 286.
Turcească (limba), 135, 182.
Turci (tratatele cu—i), 231. (negustori), 190. (ucişi la Iaşi), 249.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Turcia (Romini din), 230.
Turcomeniţi, 232.
Turlaci, 310.
Turnu-Măgurele, 373.
Turnu-Roşu, 222, 310—1.

Ţ

Ţepeş (Vlad), 283 n. 1.
Ţigăneşti, 54.
Ţigani, 88, 307. (bucătari), 327.
Ţînţăreni (mănăstire), 49, 51, 241—2, 245, 254, 304.

U

Udricki (secretar al Agenţiei austriece din Bucureşti), 74, 86, 173, 176, 266, 302.
Ulani (ai lui Ipsilanti), 214, 222, 283.
Unguri, 325.
Urdăreanu (Ioan), 291, 293—6, 371—2.
Urleanu (Barbu, căpitan), 247, 259, 294.

V

Văcărescu (Barbu, Ban), 31, 55, 103—4, 112, 151, 164, 169—70, 177, 182. (Ienachi), 169. (Iorgu, Căminar), 5, 233, 237. (Nicolachi, Vornic), 25—7, 41—2, 46 n. 1, 50—1, 242.
Văcăreşti (mănăstire), 122—3, 177—8.
Văcăreşti (sat în Dîmboviţa), 300.
Vadul-Rîului, 223. V. Riul-Vadului.
Valea-Mulerii, 99, 315, 320.
Vălenii-de-Munte, 54
Vărăşti, 365, 367.
Vardalah (căpitanul), 60.
Vasile (arhimandritul, în Bucureşti), 272—3.
Vasilescu (Serdar), 367.
Velicu (Haiduc), 228.
Veria (Macarie, Mitropolit de), 117.
Verona, 175, 191—2.
Vichilarcî (Naum, eterist), 300,
Vidin, 7, 304, 374—5. (Paşa Derviş), 84, 189, 200, 266, 286, 306, 374-5.
Viena, 4, 315, 375.
Viişoreanu (Stolnic), 5, 16, 18, 33, 237, 241, 330.
Vîlcea (judeţ), 5, 28, 102, 257, 305, 383.
Vîrclorova, 230.
Vladimirescu (Pau sau Papa), 215, 241, 257, 374.
Vladimirescu (Tudor), 1 u., 113. (originea şi trecutul), 189-90, 232, 328. (copilăria), 32. (ofiţer rus), 20. („comandir"), 3. (maior), 4. (în Gorj), 5, 21. (la Cerneţi: cula şi via lui), 12—3. (averea), 247 n. 1. (vătaf de Cloşani), 4, 232—3. (cu pricini la Bucureşti), 233. (legături cu Eteria), 217. (plecare din Bucureşti pentru mişcarea sa), 233. (programul său), 207, 330—1, 363. (organisarea miiitară a oştirii sale), 218. (proclamaţia cea d'întăiu), 6—7, 234 u. (scrisoarea către Costachi Ralet), 10—12. (Pavel Machedonschi la el), 34 u. (— şi zabetul de Romanaţi), 48. (— şi Paşa de Vidin), 16-8. (— şi Paşa de Giurgiu), 66—7. (arzul către Sultan), 8 u., 189—90, 238 u., 329. (al doi-

Biblioteca Centrală Universitară "Carol I" Cluj

lea arz), 20—2. (face ispravnicl), 15-6. (întăile măsuri ale boierilor contra lui), 150, 237, 328—9. (atacă culele), 33?. (trimiterea lui Iordachi contra lui), 42. (la Tismana), 18, 234. (scrie boierilor), 32—4. (luptă la Motru), 33. (unire cu Iordachi), 51. (la Strehaia şi Motru). 40—2, 241—2. (la Ţinţăreni), 49—51. (— şi Nicolachi Văcărescu), 47—8, 242 u. (— şi C. Samurcaş), 45 u., 244 u., 331-2. („carte de iertăciune" pentru), 46. (— şi Solomon), 49-50, 242. (la Slatina), 55. (la Craiova), 25?, (spre Bucureşti), 57, 334—5. (execută hoţi), 258-9, 371. (la Cotroceni), 58, 262 u. (către Bucureşteni), 260—1. (—cirmuieşte), 58. (numeşte ispravnici), 62. (sfat la Mitropolie), 340. (şi Sava), 343. („infrăţirea" cu el), 63. („Domn"), 61. (cere Domni pămînteni), 66 (scrie către Poartă), 65. (—şi Scarlat-Vodă Calimah), 248. (— şi Caimacamii), 2464 u. (— şi boierii), 219. (— şi Sava). 217, 274. (— şi Iordachi), 243. (originea duşmăniei cu Iordachi), 217. (— la Ipsilanti), 61, 190, 267—9. (intre „Elada" şi „Dacia"), ?63. (face ispravnici), 253. (către ţară pentru dăjdi), 62—4, 263 u. (plecarea din Bucureşti), 193 u. 290 u., 342. 370. (cuvîntare către oaste), 193-4. (ucide doi panduri), 290—1, (simulacru de luptă cu Turcii), 194—6 (către oaste). 195—6. (spre Piteşti), 74. (stratageme), 196-7. (Iordachi-i scrie), 199—200. (falsă împăcare cu Iordachi), 201—2, 292—3, 371. (spînzură pe căpitani), 202. (Prodan şi Machedonschi contra lui), 240—1. (despre Iordachi), 200. (ordin al lui Iordachi să-l aresteze), 84, 296-7. (prinderea lui), 84, 343—4. (uciderea lui), 85, 210, 373. (cerut de panduri după moarte), 211, 215). (legenda lui la panduri), 216, 304. (rolul istoric), 228, 320—1. (caracter), 233, 269. (ostaş), 198. (reprimirea jafurilor). 198—200. (— şi Cioranu), 227.

Vlădimiri (sat), 180, 232.

Vlăsia (polcovnic de), 365.

Vlaşca (judeţ), 119, 161, 263, 334.

Vlastò (Nicolae, Căminar), 60.

Vogoridi (Ştefan, Hatman), 93, 128, 163, 247.

Volintiri, 197.

Vrana (Hrista, eterist), 286.

Vulturești, 40.

W

Waterloo, 259.

Wittgenstein (feldmareşal rus) 55, 190, 233, 266, 270.

Z

Zaporojeni, 124, 129-30, 176-7, 367, 380.

Zavera, 60. (— gii), 204, 274, 287, 365, 375.

Zăvideni, 305—6, 320.

Zotu (eterist), 305.

Zulea, (Panait eterist), 286.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Adaus la tabla numelor

A

Ali-Paşa (de Ianina), 337.
Anagnosti (Iordachi), 151.
Ardeal, 305.
Argeş (oraş), 342—3.
Arnăuţi, 154, 337—8, 340, 343.
Aslanoglu (Aleçu, Căminar), 151.
Austria, 159. (Alexe, agent al — ei la Bucureşti), 343.

B

Băicoiu, 154.
Băleanu (Grigore, Spătar), 341—2,
Băltăreţu (Ienachi), 342.
Borănescu (Coustantin), 340.
Braşov, 152—4, 343.
Bucureşti, 152, 338, 340, 342-3. (Mitropolia), 151, 340. (Colţea), 341. (biserica Sf. Sava), 152-3. (hanul Sf. Gheorghe), 154. (şcoala domnească), 340—1.
Bulgari (in România), 339.
Buzău (judeţ), 154.

C

Călăraşi, 340.
Căldăruşani, 337.
Calimah (Scarlat-Vodă), 341.
Caracăl, 152.
Căţelu, 342.
Cernica, 337, 341—2.
Cîineni, 152.
Cipru, 337.
Colintina, 342.
Constantinopol, 151—3. (Împărat creştin de), 340. (Grigorie, Patriarhul de), 337.
Cotroceni, 337.
Creta, 337.

D

Dunăre, 338, 340—1.

F

Focşani, 154, 386.
Franţa, 338. (consul la Bucureşti), 152.

G

Gelepbaşi (Crăciun Penciu), 151.
Germania, 337.
Ghica (generalul Constantin), 154 u.

I

Ianina, 337.
Ioniţă (Pitarul), 340.
Ipsilanti (Alexandru), 338, 340, 343.

L

Lupu (Dionisie, Mitropolit), 340.

M

Manu (Armaş), 342.
Moldova, 154, 333, 377.
Moreia, 337.

N

Negri (Costachi, Caimacam), 151—2, 338—9.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O

Olt (riu), 342—3, 376, 386.
Olteniţa, 152—3, 335, 338, 393, 386.

P

Piteşti, 386.
Prusia (consul în Bucureşti), 342.
Prut, 377.

R

Rucăr, 376.
Rusciuc, 338—9. (Paşa de), 339.
Ruşi-de-Vede, 339, 386.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLA LUCRURILOR

A.

Actenameà, 191.
Adeat, 177.
Adunarea (obștea), 12, 15—6, 21, 32, 49, 58, 99, 261, 329-30.
Afurisanii, 15, 282. (de Patriarh), 71, 74.
Aga, 229.
Aghiotant, 223, 232, 294—6, 304, 307.
Ahli-islam, 114.
Aiasmă mare, 204.
Aidamaci, 334.
Ajutor (de bani), 118, 125, 171.
Ajutorință 125, 151. (militară) 207.
Alișveriș, 31, 53, 151.
Amanet, 175.
Anaforà, 14, 39, 118.
Analoghie, 125. (a analoghisi), 125.
Analogon, 64, 385.
Anatemă, 276.
„**Andol**“ (rochie), 125.
Angarale, 328.
Anteriu, 343.
Apărare (cărți de), 50.
Arabagiu, 341.
„**Arend**“, **arendă și arendași**, **-ășie**, 49, 119, 325.
Argintărie, 154, 162, 258—9.
Armăsari, 175, 177, 206.
Armata (din 1821), 228. (propusă de Tudor), 247.
Arșice, 340.
Artilerie, 206, 258, 268, 283, 285—6, 290, 293, 295, 310.
Arzmahzar (și arz), 8, 17, 23, 32, 39, 48, 65—6, 128, 133—5, 139, 165, 183, 210, 238-40, 247-8.
Ascherli, 73, 100, 105, 112, 122-3, 151—2, 174 178.
Asidosia, 18, 237, 248.
Așca (tunului), 364.
Așternuturi, 274.
Avaet, 327.

B

Băcani, 300.
Bacșiș, 104.
Băi, 94, 98.
Bairac, 150.
Bairactari, 229.
Băjenii și băjenari (a se—i) 55, 58, 60, 81, 88, 94, 204, 224, 332, 369.
Bal, 343.
Balcon, 373.
Baluri, 285.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Baniţe, 117, 125, 171—2.
Başbeşlegi, 75, 86, 173, 256, 367.
Başboleri, 146.
Başbulucbaşi, 228, 305.
Başciohodari, 228.
Baterii, 220, 222, 315. (şanţ de —e), 218.
Beilicci-başi, 136.
Beşlegi, 11, 100, 255.
Beşlii, 15, 51, 191, 316.
Biblioteci, 274.
Bice, 229.
Bimbaşi, 100—3, 256 n. 1.
Binişe, 342.
Bir, 63—4, 263 u., 282, 285, 293, 343. (al satelor), 247.
Birari, 326.
Birnici (—şi străini), 253, 374, 385.
Blăstăme, 15, 273—7, 280—2. V. Afurisanii.
Boieri şi ţerani, 219.
Bombe, 101.
Borte, 54.
Borş (ciorbă cu), 201.
Bostangii, 149.
Boteza (a—oastea, steagul), 204, 341.
Bresle şi breslaşi, 62, 64, 118, 151, 171, 178, 263, 283, 389.
Brînză, 204.
Brutari (şi brutărie), 127, 359, 379.
Bulurdiu, 105, 367—8.
Bulucbaşi, 26, 229, 261 n. 2, 330.
Bumbaşiri, 117, 119—20, 131, 150, 177.
Butilci, 375.
Buţi, 274, 327.

C

Cabaniţi, 179.
Cafea, 258.
Caftan, 38, 135.
Caid, 103, 113.
Calabalîcuri, 83, 96.
Călăraşi, 45, 133, 177. (vătaf de), 24.
Călăuze (româneşti la Turci), 96.
Calemuri, 113.
Caleşti, 130, 148.
Canoane, 140.
Capisizi, 126, 337.
Capiolani, 232.
Căpitani, 20, 24, 154. (—ănii), 16.
Capoturi, 218.
Căprari, 223.
Capuchehaiele, 145, 147—8.
Capugibaşi, 162.
Cară, 126, 148, 200, 262, 303, 332, 339, 369—70. (cu boi), 177, 334, (de lună), 365. V. şi cară moceneşti.
Carantină, 310—2, 315.
Caraule, 100, 195, 199, 202, 205, 208.
Cărăuşi, 119, 148.
Carete, 177.
Casa Lefilor, 57. (de tainaturi), 24.
Caşcavale, 365.
Cătane, 99.
Cătran (butoaie de), 286.
Cavaşi, 66, 98.
Cavashaşi, 100, 176.
Cercetători, 37, 43—4, 85, 125, 329.
Cerşitori, 196.
Cheagă, 174.
Cheler, 20, 89, 106, 132, 135, 140, 147, 238.
Chezaşi, (—aşii, a se chezăşui), 24, 31, 43, 53, 55, 113.
Chile, 119, 123, 125.

Babeş-Bolyai Central University Library Cluj

Chioşcuri, 19, 201—2, 293—6.
Chirii, 119.
Cinonici (ostaşi), 46.
Cîntece populare, 206.
Cioareci, 379.
Ciobani, 136, 379.
Ciohodari, 228.
Cîrcserdari, 51, 162, 228, 242, 324, 375.
Cireşe, 307, 310
Cisle, 64, 125, 152, 161, 174.
Ciubuce, 293, 376, 378, 385.
Cizighen (imposit la Turci), 145.
Cizme, 372.
Coase, 241.
Cocarde, 60.
Col (strajă), 130.
Coltuc (pîne), 369.
Comandă, 224.
Comandiri, 15, 33, 203—5, 207, 209—11, 213—4, 217—20, 222-3, 232, 287, 232, 293—6, 304, 307, 373—4.
Cometă, 328.
Comitet, 13—4, 61.
Companie (de oaste), 291, 306, 385.
Companişti (cumpanişti), 64, 135.
Conace, 54, 55, 61, 75, 87, 100, 104—5, 119—20, 123, 132, 138, 148—50, 152, 167-8, 175, 177-8. 317—9, 341, 386 (de isprăvnicie), 11. (a conăci), 368.
Condici, 129.
Congrese, 191.
Constituţia (propusă de Alexandru Ipsilanti), 83.
Consuli (şi— ate), 13—4, 27—9, 36, 57, 59, 104, 152.
Contoşe, 49—50.
Contracte, 119.
Coşare, 209.
Covrigari, 266.
Cremene, 309.
Cuartiruri, 297.
Cule, 139, 332.
Cumpănaşi, 171. V. companişti.
Cumpanişti. V. companişti.
Curieri, 261 n. 1.
Cutremure, 123, 328.

D

Dăjdi, 57, 100, 106, 108, 124, 128, 147, 151, 320, 329, 388, 385. (a se lepăda în dajde), 6, 24. (dajnici), 326.
Decoraţii, 284 n. 2.
Delii, 317—8, 367.
Delibaşi, 228.
Desagi, 53, 258, 366.
Desertori, 375.
Diaconi, 327.
Dicasteri, 215.
Diminii, 385.
Dîrlogi, 297.
Divan-Efendi, 174, 182.
Dobînzi, 24.
Doniţi, 167, 380.
Dorobanţi, 229. (—ăuţime), 229.
Dragomani, 366.
Dulamă, 367.
Dulceaţă, 258.

E

Echipajuri, 105.
Estractori (ai Vistieriei), 113, 296 n. 1.

F

Falangă, 126.
Farmazonie, 51.
Felinare, 371.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fermecătoare, 181.
Fermeneà, 364.
Fetfa, 121.
Fiat, 136, 152.
Fîn, 126, 149, 160—1, 365—6. (cărat de), 117—8.
Fîntîneà, 231.
Firmane, 93, 105, 119, 127, 131, 142, 152, 162—3, 165-6, 182, 286 u., 317.
Fişicuri, 95—6, 204, 339, 370.
Fitiluri, 310.
Flamburi, 52.
Foişor, 373.
Frăţie de oaste, 202.
Furci, 7, 234, 241.
Furtuni, 98.

G

Găini, 327—8, 368—9.
Galbeni, 312. (cursul lor), 245.
Gardă, 258—9.
Gaşcă (de boieri), 246.
Gazeturi, 160.
Gealaţi, 314.
Gelep-başi, 151.
Gephaneà, 16, 24—5, 40, 48, 76, 84, 95—6, 99, 101, 245, 261 n. 2.
Ghiulele, 310.
Gloanţe (de aur), 389.
Grajd, 178.
Grăunţe de cai, 126.
Grîu (şi pentru oaste), 124—5, 127, 328.
Gulere, 220.

H

Haiduci, 230.
Haimanale, 329, 328, 331.
Haine (ţerăneşti), 125.
Hainlîc, 50, 109, 140.
Hanuri, 168, 334, 337.
Haraciu, 168.
Haramuri, 53.
Hărcălaiu, 150.
Hatihumaium, 93, 123, 134, 138.
Hatîr. 219.
Hatişerif, 29. (an. 1802), 145.
Haznadari, 177.
Haznea, 331.
Heleştee, 364.
Hogi, 136.
Hoţii, 269, 391.
Hoţomani, 58.
Husari (ai lui Alexandru Ipsilanti), 99, 222, 252, 308.
Huzmeturi, 118, 124, 127—8, 149, 174, 325—6.

I

Iască, 95.
Iatagane, 228, 256, 258, 319, 366, 389.
Icoane, 259, 269, 298.
Idighen (dare către Turci). 145.
Ieniceri, 121, 150. 162—3.
Iertăciune (carte de), 46.
Ieşitbare, 327.
Imbrohori, 174.
Împrumutare, 174.
Inele, 231.
Ingineri, 305.
Ipingele, 373.
Isnafuri. 53, 68, 90, 174, 178, 261, 277. (şi staroste), 386—7.
Isprăvnicat (uri), 11, 15, 21, 32, 67, 136, 339. (— ie), 25, 135, 151. (— i), 32 (de străini), 113. (numire de).

J

Jafuri (ale eteriştilor), 254—5.
Judecători, 113.
Jurăminte (deslegare de), 71-2.
Jurnale, 269—70.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

L.

Lacăte, 258.
Lafete, 310.
Lagumuri, 112.
Lănci, 7, 21, 329.
Lanţuri, 112.
Lazaret, 74, 96, 99, 224.
Lefegii, 29.
Lefi (—uri), 113, 127, 136, 323, 331.
Legume, 328.
Lei, 124—6, 259, 265, 257-S n. 1.
Lemne de foc, 123, 328.
Lipcani, 20, 35, 45, 94, 167.
Lopeţi, 218.
Lozincă (parolă), 292—3.
Lude, 64, 100, 124, 385. (birnici), 151, 171.
Lufegii, 49. V. lefegii.
Luminaţii, 285.

M.

Măcelari, 126—7.
Magazii, 117—9, 123, 127, 149, 160—1, 274. (— eri), 127.
Mahmudele, 319 şi nota 1, 380.
Mahzar, 147. V. şi Arzmahzar.
Mălaiu, 369.
Maloteà, 380.
Mămăligă, 194.
Manafi, 122—3, 130, 150, 358—9.
Manifesturi, 55, 338, 343.
Mazili, 20, 62, 64, 118, 125, 135, 139, 511, 171, 232, 263, 383, 385.
Mehmendari, 29, 86, 151, 173, 277, 305.
Mezilhaneà, 385.
Mere, 334.
Meşi, 372.
Meterezuri, 61—2, 99, 154, 337, 340, 343—4.
Miere, 365.
Mocăneşti (cară), 148, 170, 243, 290.
Mori, 27.
Muhafizi, 16, 41.
Mumbaià, 151.
Mundire, 220 340.
Muniţie, 207.
Musică, 307—8.

N.

Naziri, 57.
Neamuri (boierinaşi), 62, 118, 125, 151, 135, 171, 253, 383.
Neferi, 24, 26, 35, 40—1, 51, 75, 100, 149, 162, 255, 366—7. (agale), 24, 26, 51.
Negustori (şi — ie), 17, 45—6, 55, 136, 147, 204, 214, 224, 230, 235, 255—6, 325, 338—9.
Nizam (— uri), 14, 21—2, 26, 30, 76, 84, 123, 134, 136, 138.
Note, 14, 29.

O.

Ocne, 106, 127, 293.
Odabaşi, 229.
Ofiţeri, 20.
Ogeac (— uri), 147, 228. (agale de), 27. (— lii), 19, 26, 48-9.
Oi (de rechisiţie), 124, 151—2, 338. (pentru Constantinopol), 136.
Oierit, 174.
Olane, 377.
Opinci, 204.
Ordie, 56, 75, 88, 196, 201, 211, 302, 329—30, 342, 365—6.
Ordine (decoraţii), 27.
Orz (pentru cai), 118, 124, 328, 355.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Osfeştanie, 178, 341.
Ostateci, 175.
Otravă, 231.

P.

Pămînteni (Tudor cere Domni), 66.
Panglice, 365.
Păpară, 340.
Paraclis, 182.
Paradă, 105, 296. 317.
Paretisis, 16.
Parolă, 193, 293.
Partidă, 216.
Parucici, 189.
Paşalîcuri (plan de—în Principate), 176.
Pastramă, păstrămuri, 204, 303.
Patrie, 11, 26—7, 31—3, 47, 56, 59, 63, 77 u., 89, 94, 97, 152, 157, 159, 172, 181, 194, 199, 230, 236, 245, 253, 255, 269, 261, 269, 287, 296—8, 343, 387. (mîncători de), 219.
Patrioţi, 11, 19, 33, 35—6, 45, 49, 52, 55-6, 63, 112. 157, 166-7, 250—1, 261, 301, 384, 387.
Patriotism, 91.
Pedagogi, 230.
Perilipsis, 118.
Peşte (marinat), 201.
Pietre (de puşcă), 24.
Pînză, 290.
Pitace, 31.
Pivniţi, 274.
Plăcintari, 266.
Plăieşi, 5, 234.
Ploşte, 204, 340.
Pluguri, 140.
Plumb (glonte), 262.
Poclon (— ul protopopilor), 125.
Pod, 376. (umblător), 208.
Podvezi, 285.
Polcovnici, 10, 85, 154, 372—3.
Poliţai, 229.
Popor (răscoală de, la Bucureşti), 262—3.
Porumb, 119, 125, 149—50. (de ghemuri), 151. (de rechisiţie), 127. (pentru cai), 23—4. (pătule cu — uri), 67.
Posluşanie, 118.
Posluşnici, 62, 118, 125, 135, 171, 263.
Postelnici, 118, 135, 151, 383. (la bir), 62, 171, 263.
Poştie şi poşte, 150, 160—1, 199, 291, 299, 307, 312. (cai de), 133. (căruţă, cărucior de), 291, 293, 307, 373.
Potcoave, 218.
Poteră (polcovnici de), 229. (—aşi), 154, 229, 330.
Potire, 154, 258.
Poturi, 126, 367.
Prăfărie (de puşcă), 313.
Pravili, 6, 19, 52, 234, 339. (—nic), 14, 140.
Preoţi, 327 şi n. 1. (şi rechisiţii), 125.
Pribegi (Domni), 66, 134.
Pristavi, 106, 103.
Privileghi (— uri), 59, 106, 134-6, 138, 142, 145, 167, 170, 172, 191, 195, 279, 385. (—aţi), 64.
Proclamaţii, 6, 62, 97, 219, 260-1, 262 u., 263, 266, 268.
Pronomii, 70.
Protopopi (şi dajdea lor), 327 şi n. 1.
Protopopii, 125.
Pruni, 209.
Publicaţii, 6, 15, 59, 94, 171.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pungi (de bani), 9.
Puşcării, 326.
Puşti scurte, 258.

R

Rachiu, 67, 95, 204, 308, 376.
Raialîc, 164.
Rămăşiţe, 64.
Rechebegheu (dare către Turci), 145.
Rechisiţii, 81, 124—5, 219. (în Bucureşti), 67.
Renegări, 129, 305.
Rîndaşi, 126.
Robi (la Turci), 257—8 şi n. 1.
Rom, 375.
Ruptaşi, 125, 139, 151, 171, 263, 383.
Ruşfeturi, 135.
Rusumaturi, 136, 142.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S

Sacsanale, 96.
Salahori, 126, 160—1, 283, 338.
Sameşi, 233.
Sămi, 64. (a Vistieriei), 385.
Sape, 218.
Săizi, 66, 256 n. 1.
Sate (execuţie la), 229.
Scandelă, 149.
Scrie (a se—la oaste, a — ostaşi), 6, 81.
Scurteici, 343.
Scutelnici, 118, 125, 135, 151, 171, 263, 282, 383.
Seimeni (şi polcovnici), 146, 229.
Serbaturi, 28, 41, 48, 248, 268, 283, 289, 330. (— tlii), 147. (capuchehaiele la), 135.
Sidile, 379.
Silihdar-Agá, 126.
Silişti, 49.
Simigli, 256.
Sinete, 151.
Slujitori, 62, 118, 146, 368, 370, 383. (de judeţe), 229.
Soitari, 317.
Spătari (Mari —), 136, 229.
Spînzura (a — de supţiorl), 369.
Spioni, 196, 290, 299.
Spitale, 274.
Spoitorl, 367.
Staroşti de negustori, 178.
Steaguri, 229, 259, 268, 273 (al Fenixului), 287, 341.
Stive, 224.
Străini (birnici), 62, 64.
Strigare (la licitaţie), 118.
Sudiţi, 53, 136, 176.
Suită, 201.
Suliţi, 220, 235, 241, 329.
Sumane, 379.
Suzerani, 267.
Supipai (veşmînt), 343.

Ş

Şalupe, 285.
Şaluri, 55, 330.
Şanţuri, 218, 268, 283, 337.
Şcolari, 269.
Şcoli („de domnească dăscălie"), 136. (greceşti), 230. (lancasteriene), 83.
Şindrile, 224.
Ştafete, 26, 207, 223.
Ştreang, 259, 290, 290, 295, 314, 372.
Şube, 335.

T

Tabachori, 281.
Tabaci, 284.

Tabii, 338.
Tacat (?), 95.
Tacîm, 74 (al Spătărici și Agiei), 203 (de război), 205 *(idem)*, 208 *(idem)*, 211, 222.
Tacrir, 162, 165.
Tăgîrță, 204.
Taht, 5, 37.
Tainaturi, 24, 29, 60, 100, 112, 123—4, 126, 171.
Tainuri, 118, 120, 150—1, 171.
Taleri, 15, 24, 49, 54, 61, 64, 100, 104, 118-9, 385.
Tatari (curieri), 162—3, 173. (— Agasi), 166-7.
Telali, 128.
Telegari, 86, 223, 334.
Teșcherele, 127.
Tesle, 218.
Tetraminie, 64, 385.
Tîlhari (spînzurați), 318.
Tîrguri (polcovnici de), 229.
Tîrnăcoape, 218.
Toiege, 126.
Topcii (?), 51—2.
Topoare, 218, 235, 293.
„Tractaturi", 134, 136, 267, 270, 320—321, 330, 339.
Trîmbe, 290.
Tribut, 239—40.
Tufecci-basa, 228.
Tulumbe (și — agii), 123.
Tuiuri, 179.
Tumbelccuri, 95, 317.
Tunari, 310.
Tunulețe, 337.
Tunurașe, 206.
Tunuri, 237, 265, 289, 291—2, 308—9, 314, 338, 342-3, 363-4, 370. (ale lui Tudor), 194—8, 200—1, 203, 206—8, 212, 214, 218—9, 255, 268, 299, 301, 306.
Turà, 367.
Turlaci, 336.
Tutun, 376.

Ț

Țepi, 299, 342, 367—8.
Țeapă (a pune în), 75, 88.

U

Unt, 328, 365.

V

Vaci, 338. (rechisiționate), 121, 327, 365.
Văgașuri, 332.
Vămi, 106, 108, 118, 123, 136.
Vătafi de plaiu, 229, 326, 328.
Venetici, 169—70, 172, 325—6, 331.
Viișoare, 326.
Vin, 67, 95, 330, 338.
Vinăriceri, 326.
Vinăriciu, 174, 326.
Vité, 145 151, 338. (rechisiționate), 124, 126.

Z

Zabiți, 15, 48, 51, 100, 122, 128, 154, 178.
Zabitlîc, 129—30.
Zaherele, 64, 67, 81, 145, 203, 214, 233, 301, 304, 329, 338, 368, 385.
Zaimi, 122.
Zalhanale, 313, 318.
Zapcii, 10, 39, 64, 326, 365—7, 385. (de plăși), 279.
Zapt (și a face), 41, 60, 76, 82, 129.
Zapt-firman, 165.
Zărăfii, 5, 11.
Zeciuieli, 128.
Zestri (de Domni), 135.
Zuih (blană), 49.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GLOSARIU

Adiaporisi (a), 93.
Adormita (a), 232.
Alăturați (cuiva), 22.
Amelințare, 169, 179.
Amerința (a), 334.
Amuniții, 274, 301.
Anatematisi (a), 280.
Angarlî, 170.
Aprindere (foc), 273.
Aralîc, 86.
Ardica (—arc), 66, 126, 287. (—la popreală), 126, 175, 177 (pe tron).
Arestui (a), **arestuire,** 290, 364.
Argalîc, 15.
Ariergardă, 196, 312.
Arzime, 32.
Austui (= ostoi), 198.
Auzire (zvon), 30.
Avangardie, 198, 204, 213, 216, 312.
Avanpost, 290.

B

Bagabonzi, 268-9, 278.
Băscălui, (a), 136.
Bastard, 190.
Bastorisi (a), 130.
Boțos, 331.
Bravură, 211, 316. (a luă), 220.
Beendisi (a), 148.
Blagorodnie, 157.

C

Cacerdisi (a se), 4, 5, 53, 58, 65, 86, 88, 93, 103, 129.
Căftăni (a), 160.
Căială, 116.
Canoane (legi), 271.
Canonisi (a) 147.
Cantelarie, 84, 176.
Căpui (a se), 84, 96.
Carar, 161, 170.
Carè, 290.
Catandisi (a), 131.
Cătățime, 280, 320.
Cataoni, 327.
Categorisi (a), 47.
Cavaler. 27, 315.
Cavalerie, 176.
Cedâr, 86.
Ciarac, 334.
Ciocmăni (a), **ciocmăneală,** 330, 374.
Ciocoiaș, 331.
Coasta (a da —, coastele, vrăjmașilor), 209, 331, 334.
Comandatariu, 198.
Compatrioți, 219.
Conăci (a), 61.
Conjura (a), 209.
Conlăcuitori, 198—9.
Consulat (=consul), 14.
Contravisită, 176.
Contrarevoluție, 289—90.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Convoià (a), 221.
Convoiu, 220.
Copie, 93.
Cordon (de carantină), 315.
Corespondență, 110.
Crai (vagabonzi), 278, 331.
Credință (a se căuta în), 118.
Criminalicesc, 193.
Crude (noroade), 219.
Cumpătă (a iscodi pe supt), 94.
Curtesani, 180.
Cusur (suptire), 222.

D

Deochia (a), 172.
Derîndui (a), 65.
Descăpățîna (a), 295.
Desfeciora (a), 332.
Desperație, 290.
Destinată, 247.
Deșerta (a—puștile), 223.
Diadohie, 164.
Diastimă, 173, 176.
Dichis, 218.
Dignitate, 315.
Discolie, 151, 168.
Dispută, 372.
Dosădi (a), **dosădire**, 32, 47, 76, 153.
Dreptăți, 17.
Drituri, 52.
Drumași, 334.
Domesnicie, 131.

E

Economie (politicească), 222.
Ecpaiu, 146. V. și etpaiu.
Electricesc, 78.
Elefterie, 55, 73, 75.
Epistasie, 120.
Epistatisi (a), 119.
Etpaiu, 164.
Evanghelicesc, 317.
Examen, 85.
Exoflisis, 174.

F

Familiarhi, 179.
Fantasii, 11.
Fasuri, 227.
Fertmarșal, 266, 307.
Filotimie, 181.
Firuri, 317.
Fisica (— puterea — ă), 310.
Formălui (a), 195, 200.

G

Ghelir, 147.
Gheneralicesc, 13.
Gonitor, 216.
Guardie, gvardie, 67, 228.
Gulelău, 112.
Gură (a avea), 298.
Guri (vaduri), 288, 304.

H

Hălăduitori (locuitori), 45.
Halalu, 175—6.
Haleà, 13, 53, 105, 177.
Halvet, 124, 175.
Hărămuc, 330.
Hargiu (—uri), 15, 30—2, 42.
Hată (—ale), 123, 129.
Heraldie, 270.
Herechet (—uri), 22.
Heritismòs, 167.

I

Iagma (a face), 88. (a da), 307.
Iangîn (foc), 54, 153.
Icram, 102—3, 124, 138.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ideat, 113.
Impărecheri, 311.
„Imparte-şi" 318.
Imputăciune, 340.
Impreună-cugetător, 276.
Imputători, 78.
„Innăuntru" (în Apus), 176.
Incela (a) 289.
Incelăciune, 276, 279, 281.
Incepenie, 138.
Incheltui (a), 156.
Inchina (a se, a capitula), 18.
Inchizeşluire, 52.
Inclina, 45, 325.
Indoială (dublu), 174.
Infrăţi (a se), 3.4.
Ingrădişuri, 98, 153.
Inhăitare, 138.
Inimina (a), 285.
Inscăuna (a se), 343.
Insoţiţi (complici), 35.
Insurgenţi (—ie), 287, 315.
Intrarma (a se—, şi—ţi), 20, 50, 328, 332.
Intrupare (unire militară), 208, 303.
Invîrtejune, 3.
Invita (a se), 49, 85. (—are), 49, 193, 317.
Ioldaşi, 195.
Ipolipsis, 45, 69, 136-7, 161, 181.
Iscodi (a), 94.
Istorie, 18, 137.
Ismeni (a), 182
Izmeni (a), 285.

J

Jăcmănire, 327.
Jălcuire, 329.
Jivinie, 219.

M.

Măglisele, 18. (—itori), 53.
Malmuracturi, 134.
Manevră, 195.
Manevri (a), 198.
Mansup (— uri), 135, 184.
Mărşălui (a), 308.
Marşut, 291, 303.
Maslahat (—uri), 135, 163, 171, 184.
Meemuri, 91 u.
Mefruzùl-calèm, 140.
Mehtup (—uri), 28—9.
Melehum (blăstăm), 89.
Memlechet (—uri), 139, 141, 163, 165.
Menzilhaneà (de primăvară), 64.
Merit, 219.
Meşteşugos, 223.
Milcire, 173.
Minisi (a). 68.
Minut, 281, 291, 303, 372.
Miri, 99.
Misie, 297
Mitarnic, 326.
Moralicesc, 27—8, 327.
Moralul, 275, 278, 280 n. 1.
Muchiuliţă, 293.
Muhasareà, 34, 101, 209.
Muhasîr (strimtorați, închiși), 207, 209.
Mujdeà, 119
Murahazi, 334.
Murg (= amurg), 293.
Muşamà (a face), 251 n. 1.

N

Naht, 49, 162.
Namestii, 30.
Năpusti (a = a părăsi), 303.
Nărăvi (a=a avea obiceiu), 180.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1–6.
Natură (vite), 124.
Neharmonic, 218.
Nebărbat (ă), 311.
Necaracter, 269.
Nedajnic, 146.
Neglăsuit, 216.
Neînteresat (în sineşi), 199.
Nemîtărnicie, 157.
Nepomenire, 46.
Nepristan, 176.
Netemere, 56.
Nimicnicit, 264.
Nizami, 86, 88, 100, 126, 129.

O

Obrăznici (a=a se), 96, 121.
Obştea norodului (obştescul norod), 384, 387.
Odină, 193.
Ordin (orînduială), 86.
Ordin (cu), 100.
Orze, 118.
Ostia (a se), 108, 336.

P

Păliclunea (bucatelor), 118.
Paradigmă, 66.
Parigorie, 138, 148. (— isi, a se), 138.
Pătrat (careu), 195.
Perdeaua (casei), 195.
Pericladisi (a), 34.
Peristasis, 24, 45.
Piatră (grindină), 209, 224.
Pili (a — pe ostaşi), 195.
Pîrîclune, 313.
Pistosi (a), 334.
Planos, 134.
Platcă (placă), 280.
Pleşcănat, 252.
Pline (puşti), 223.
Plirexusiu, 174. (—otită), 45-6, 148.
Pliroforie, 11, 50. (—isi, a se), 56.
Poftori (a), 9.
Pohvală, 146.
Politică (înşelare), 57, 211, 261 n. 2. (fină), 285. (a juca—fină), 261 n. 2.
„Politicesc“, 191.
Ponoslui (a), 336.
Ponturi, 125, 134, 136.
Posiţie, 219—22, 306, 315.
Practicòs, 113.
Precupi (a), 326.
Preda (a se), 49.
Predător, 217.
Prihăni (a), 337.
Prilosti (a), 15, 49. (—tor), 6.
Pripec, 170.
Pristăvire, 39.
Prodosie, 151.
Proftaxi (a), 24, 35, 51, 60, 75, 88, 170.
Promitisi (a se) 54.
Pronie, 70,
Propăvăduire, 385.
Protecţie, 56.
Prosforisi (a), 147.
Provalisi (a se), 136.
Prunce, 76.
Publică (a), 55. (—arisi, a), 62, 73.
Punturi, 204, 363.
Puşcături, 197, 201.
Pusii (=posiţii), 204.

R

Răpeziciune (alaiu), 206, 213.
Răsculător, 28.
Războieşte, 34.
Răzni (a), 343.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Recrută (oaste), 199.
Reghiment, 223.
Regulă (a pune în) 76, 94.
Regule (ostăşeşti), 81.
Retira (a se), 207. (—ată), 207-8, 213.
Revoluţionişti, 194.
Rubar (?, a face), 135.

S

Sadacat, 93—4.
Sălăşluitori (locuitori), 30—1.
Scamota (a), 228.
Scandelă, 136.
Scăpător, 200.
Scoclorî (a), 341.
Scortă, 289, 299.
Sculare (revoltă), 25.
Selamet, 88, 152.
Serviţuri, 316.
Siguranţie, 52.
Sigurepsi (a), 36—7, 53.
Simpatrioţi, 52, 56.
Simplu, 6, 23.
Sinhariticon, 106.
Sinisforă, 68.
Sistema („adunării"), 96.
Siziltic, 60.
Slobozenie (libertate), 23, 39, 52, 69—70, 75—6, 99, 235.
Smăcinare, 45, 50, 125—7, 137.
Societate, 30 (în —), 137.
Soglăsui (a) 31. (—tor), 66.
Sohret, 146.
Spărgălui (a se), 24, 65. (-ire), 176.
Sterminat, 320.
Străşnici (a), 302.
Stratageme, 193, 207.

Ş

Şiruire, 169.

T

Teorisi (a se), 129.
Tertip, 161.
Teslim (a face), 210, 215—7.
Tist, 99.
Tituluş, 72, 131.
Trage (a se = a se retrage), 218.
Tranţport, 385.
Tratarisi (a), 66.
Trîmbiţă (?), 216.
Trupuri (de oaste), 55, 193, 195, 197, 200, 202—10, 214-5, 218—21, 223, 252.

Ţ

Ţeremonie, 108, 112, 119, 183, 168, 171, 295.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

U

Ulet, 280.
Umilos, 340.
Ursuzlîc, 57.

V

Varvări, 77.
Vechilet, 171.
Vecinat (învecinat), 137.
Vesat (?), 91.
Viitorime, 202.
Vinuire, 121.
Vitejii, 265.

Z

Zaifeturi, 285.
Zmreduire, 341.
Zopor, 378.
Zorlandisi (a), 67.

Documente cuprinse în această culegere

Întâia proclamație a lui Tudor (Ianuar 1821), 6—7, 234.

Arzul către Poartă (Ianuar), 8—10, 238—40.

Scrisoarea lui Tudor către Costachi Ralet (28 Ianuar), 10-12.

Consulul rus Pini către boieri (Ianuar), 13—14.

Boierii către Tudor (30 Ianuar), 18—20.

Arzul al doilea către Poartă (30 Ianuar), 20—2.

Boierii către Dragomanul Porții (30 Ianuar), 22—3.

Boierii către Craiovoni (2 Februar), 24—5.

Boierii către Nicolachi Văcărescu (2 Februar), 26—7.

Tudor către boieri (4 Februar), 32—4.

Consulul rusesc Pini către boieri (5 Februar), 29—30.

Boierii către căpitanii Iordachi și Farmachi (5 Februar), 30-1.

Boierii către Tudor (4 Februar), 35—6.

Boierii către Tudor (9 Februar), 368.

Boierii către Scarlat-Vodă Calimaih (10 Februar), 38—44.

Boierii către Constantin Samurcaș (11 Februar), 45—6.

Tudor către Nicolachi Văcărescu (pe la 20 Februar), 46-8

Tudor către zab.tul de Romanați (21 Februar), 48.

Boierii către Solomon (pe la 21 Februar), 49—50.

Proclamația lui Alexandru Ipsilanti către Moldoveni (23 Februar), 52, 250—1.

Proclamația aceluiași către Greci (pe la 23 Februar), 251.

Alexandru Ipsilanti către Mitropolitul și boierii munteni (5 Mart), 55—6.

Tudor către țară pentru plata dăjdiilor (12 Mart), 62—4.

Proclamația lui Alexandru Ipsilanti către Munteni (18 Mart), 59.

Patriarhul de Constantinopol Grigorie către clerul romîn (pe la 12 Mart), 275—7.

Patriarhul de Constantinopol Grigorie către boierii romîni (12 Mart), 68—72, 277—82.

Scarlat-Vodă Calimah către boierii munteni (către 12 Mart), 72—4.

Capodistria către Alexandru Ipsilanti (14 Mart), 271—2.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudor către Bucureşteni (17 Mart), 260—1.
Tudor către ţară (20 Mart), 263—5.
«Plîngerea şi tînguirea patriei asupra nemulţămirii străinilor ce au dărăpănat-o» (sfîrşitul lui Mart), 77—81.
Proclamaţia lui Alexandru Ipsilanti către Munteni (19 April), 82—3.
Altă proclamaţie a aceluiaşi către acelaşi (cam acelaşi dată), 283—4.
Sultanul către Caimacamul muntean Costachi Negri (pe la Maiu), 89, 90, 287—8.
Scarlat-Vodă Calimah către acelaşi (21 Maiu), 90—3.
Costachi Negri, Caimacam muntean, către boierii din Braşov (31 Maiu) 93—4.
Sultanul către Paşa de Silistra (jumătatea lunii Zilcadè 1236), 106—7.
Sultanul către Caimacamul Costachi Negri (cam acelaşi dată), 107.
Paşa de Silistra către acelaşi (cam acelaşi dată), 107—8.
Paşa de Silistra către Chehaibeiu al său, Hagi-Gheghen-Aga, şi Costachi Negri (cam acelaşi dată). 109—12.
Proclamaţia lui Alexandru Ipsilanti către Greci după lupta dela Drăgăşani (6 Iulie), 97, 310—1.
Patriarhul de Constantinopol Evghenie către Romini (August), 114 u.
Sultanul către Paşii de Silistra şi Vidin şi către bumbaşirul Ghedecli-Zam-Husein-Aga (August), 120—2.
Firman către Hagi-Gheghen-Paşa (sfîrşitul lui Zilhigè 1236), 127—8.
Arzul moldovean către Poartă (1822), 139 u.
Boerii munteni pribegi către Grigore-Vodă Ghica (Iunie 1822), 168—9.
Boierii munteni pribegi către Banul Barbu Văcărescu (Iunie 1822), 169—70.
Episcopul de Argeş Ilarion către Grigore-Vodă Ghica (prin Iunie 1822), 172.
Poarta către Grigore-Vodă Ghica (24 Şaval 1237 = Iunie 1822), 182—5.

ERATĂ

P. 6, alineatele 2-3 de sus, ceteşte: „Fraţilor... veri de ce neam".

P. 7, al. 5 de sus, rîndul 2 de jos: „nouă" pentru „vouă".

P. 39, al. 2 de sus, rîndul 2 de sus: „anaforă" pentru „anaforă".

P. 43, rîndul 9 de sus: „pună", în loc de „dună".

P. 45, rîndul 7 de sus: „plirexusiotită".

P. 46, al. 3, rîndul 5 de jos: „ajutorare".

P. 47, rîndul 6 de sus: „*cu* al cărui sînge"; r. 9 de sus: „tagme".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

P. 51, rîndul 4 de jos: „Cîrcserdar".

P. 54 rîndul 4 de sus: „neştiind", pentru „vestind".

P. 56, rîndul 1 de jos: „Mart" pentru Maiu.

P. 57, rîndul 18 de sus: „Focşani (?)".

P. 58, rîndul 13 de jos: „o pîne (?) mare".

P. 64, rîndul 11 de jos: „istovească".

P. 72, rîndul 2 de sus: „cît e".

P. 95, rîndul 3 de jos: a „a sta" pentru a „asta".

P. 215, rîndurile 8-9 de jos: „pandurii, împreună fiind cu fratele lui Vladimirescu — anume Mihaloglu, şi cu Ghiţă Hoţul —, l-au pus în flare".

P. 218, rîndul 22 de sus: „predător".

P. 257, rîndul 7 de sus: Argeşiul Ilarion.

P. 298, rîndul 5 de sus: Caravia.

P. 299, rîndul 10 de jos: Târgului-de-afară.

P. 304, rîndul 9 de jos: Ţânţăreni.

P. 380, rîndul 9 de jos: turtia.

CUPRINSUL

	Pag.
Comemorarea lui Tudor Vladimirescu la Academia Română (Cuvântare de *N. Iorga*, în ședința de la 5 Iunie).	III
I. Cronica revoluției din 1821, de *Ioan Dârzeanu*, biv Vel Serdar	3
II. Memoriu despre mișcarea lui Tudor Vladimirescu, de *Chiriac Popescu*	189
III. Revoluția lui Tudor Vladimirescu, de *Mihail Cioranu*	227
IV. Istoria jăfuitorilor Țării-Românești, când feciorii lui Ipsilant s'au pornit din părțile Basarabiei, ca să-și facă oaste den Grecime și den Arnăuțime și den orice adunare rea, câți voia a se uni voinții lor, la anul 1821	325
V. Istoria lui Tudor, de *C. Izvoranu*	353
Documente	383
Tabla numelor	391
Adaus la tabla numelor	405
Tabla lucrurilor	147
Glosariu	413
Documente cuprinse în această culegere	420
Erată	422

B.C.U. Cluj / Central University Library Cluj